

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γεωργία Τρίμπου

A.M. 613

Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Δ. Καψάλης,

Ομότιμος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε Ιωαννίνων

Ιωάννινα, Ιούνιος 2022

**Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της
Μαριούπολης.**

Γεωργία Τρίμπου

A.M. 613

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Επιβλέπων:

Γεώργιος Δ. Καψάλης, Ομότιμος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Ιωαννίνων

Συνεπιβλέποντες:

Μαρία Λιακοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε. Ιωαννίνων

Μαριάννα Σπανάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Ιωαννίνων

Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της
Μαριούπολης.

*Στους Έλληνες
της μαρτυρικής Μαριούπολης...*

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής» (ειδίκευση «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός»), που υλοποιείται από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων. Ολοκληρώνοντας την εκπόνησή της, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου σε όσους με βοήθησαν σε αυτή την προσπάθεια, ξεκινώντας από τα μέλη της συμβουλευτικής-εξεταστικής επιτροπής. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Γεώργιο Καψάλη, Ομότιμο Καθηγητή του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων, για την καθοριστική συμβολή του στην ολοκλήρωση της εργασίας. Οι πολύτιμες συμβουλές του, η σαφής και συστηματική επιστημονική καθοδήγησή του, σε όλα τα επίπεδα και στάδια της μελέτης, η ενθάρρυνσή του και η άριστη συνεργασία μας αποτέλεσαν πολύτιμο αρωγό στην προσπάθεια ολοκλήρωσης της μελέτης. Ακόμη ευχαριστώ ιδιαίτερα την κ. Μαρία Λιακοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων, για τις κατευθυντήριες γραμμές και τις κριτικές επιστημονικές, κυρίως στο ερευνητικό μέρος της εργασίας. Τις θερμότερες ευχαριστίες μου οφείλω και στην κ. Μαριάννα Σπανάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Ιωαννίνων για την ιδιαίτερη τιμή να αποτελέσει μέλος της συμβουλευτικής-εξεταστικής επιτροπής.

Πολλές ευχαριστίες ανήκουν και σε όλους τους εκπαιδευτικούς, Συντονιστές Εκπαίδευσης και εκπροσώπους ελληνικών Συλλόγων της Ουκρανίας για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσαν και την καλή τους διάθεση να συνδράμουν στην πραγμάτωση της έρευνας, καταθέτοντας τις εμπειρίες και τις απόψεις τους. Χωρίς αυτούς θα ήταν αδύνατη η διεξαγωγή της έρευνας που περιλαμβάνεται στην εργασία. Ιδιαίτερα θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στην κ. Έλενα Ντόμπρα, Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας καθώς και στην κ. Νάντια Τσαπνή, Πρόεδρο του Συλλόγου Ελλήνων Μαριούπολης στο Ελληνικό Πολιτιστικό Κέντρο «Μαιώτιδα», για την συγκινητική ανταπόκριση σε κάθε αίτημα για παροχή βοήθειας, σε όλη την πορεία της εργασίας. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω και τις φιλόλογους Ευφροσύνη Μακρή και Παρασκευή Καλτσούνη για την πολύτιμη αρωγή τους στη δύσκολη προσπάθεια για τον εντοπισμό και την επικοινωνία με τους επιτόπιους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα.

Τέλος, ιδιαίτερο και μεγάλο ευχαριστώ οφείλω και στην οικογένειά μου, το σύζυγο και τα τρία παιδιά μου, για την υπομονή, την κατανόηση και τη συμπαράσταση που μου παρείχαν, σε όλο το διάστημα της έρευνας και της συγγραφής της εργασίας.

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η Ελληνική γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η ιστορική πορεία των Ελλήνων της Μαριούπολης και οι διαχρονικές τους προσπάθειες για τη διάσωση και ενίσχυση της Ελληνικής γλώσσας και του Πολιτισμού, μέσα από την οργάνωση της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, σε κάθε φάση και συγκυρία της ιστορίας τους, από την εγκατάστασή τους στην περιοχή έως και την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αι. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει έρευνα που διεξήχθη από το Νοέμβριο του 2021 έως το Φεβρουάριο του 2022, με σκοπό την αποτίμηση της κατάστασης στην Ελληνόγλωσση εκπαίδευση κατά την τελευταία δεκαετία, μετά την οικονομική κρίση και τα γεγονότα του 2014 στην περιοχή. Για τη διεξαγωγή της έρευνας υιοθετήθηκε η ποιοτική προσέγγιση, με ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων τις προσωπικές ημιδομημένες συνεντεύξεις. Δεκατέσσερις συμμετέχοντες (εμπλεκόμενοι στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας) κατέθεσαν τις εμπειρίες, τις απόψεις και τις προτάσεις τους και στη συνέχεια επιχειρήθηκε, με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης, η ανίχνευση του ερευνητικού υλικού που προέκυψε από τη διαδικασία των συνεντεύξεων. Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκαν δυσχέρειες και προβλήματα, ως αποτέλεσμα, κυρίως, της ελλιπούς πλέον χρηματοδότησης αλλά και της αδυναμίας για αποτελεσματική οργάνωση και συντονισμό των Υπηρεσιών, από την πλευρά της Ελληνικής Πολιτείας. Τα συμπεράσματα της έρευνας εκτιμάται ότι μπορεί να συμβάλουν στην αφύπνιση των υπευθύνων και να αξιοποιηθούν σε μελλοντικό σχεδιασμό, προκειμένου να καταστεί δυνατή, με κάθε τρόπο, η συνέχιση της ύπαρξης και ανάπτυξης των Ελλήνων στην περιοχή της Μαριούπολης.

Λέξεις κλειδιά: Ελληνική γλώσσα, Έλληνες της Μαριούπολης, Εκπαίδευση

Abstract

The subject of the present study is the Greek language in the Education of Mariupol. The first part presents the historical course of the Greeks of Mariupol and their efforts over time to preserve and strengthen the Greek language and culture, through the organization of Greek-language education, in every phase and juncture of their history, from their settlement in the region until the first decade of the 21st century. The second part consists of a survey conducted from November 2021 to February 2022, with the aim of assessing the situation in the Greek-language education in the last decade, following the financial crisis and the events of 2014. For the conduction of the research, a qualitative approach was adopted with personal semi-structured interviews as a research tool for the data collection. Fourteen participants (involved in the organization and conduction of the educational process) presented their experiences, opinions and suggestions and then, using the method of thematic analysis, an attempt was made to identify the research material that emerged from the interview process. The analysis of the data revealed difficulties and problems, mainly because of the current lack of funding and the inability for effective organization and coordination of Services on the part of the Greek state. The conclusions of the survey are expected to contribute to the awakening of those responsible and to be used in future planning, in order to preserve, at all costs, the continued existence and development of the Greeks in Mariupol.

Key words: *Greek language, Greeks of Mariupol, Education*

Συντομογραφίες

αι.: αιώνας

Γ.Γ.Α.Ε.: Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού

ΔΙ.Π.Ο.Δ.Ε.: Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής
Εκπαίδευσης

Ε.Κ.Π.Α.: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ε.Π.Μ.: Επιτροπή Ποντιακών Μελετών

Ε.Σ.Σ.Δ.: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

Ι.Α.Κ.Ε.: Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Ι.Π.Ο.Δ.Ε.: Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

ΚΕΓ: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Κ.Π.Α.Σ.Μ.: Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης

Κ.Π.Μ.: Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης

Ο.Ε.Σ.Ο.: Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας

Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Π.Κ.Ε.Ν.Α.: Πανεπιστημιακή Κεντρική Επιτροπή Νέου Αλφαβήτου

Σ.Α.Ε.: Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού

Τ.Ε.Γ.: Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας

Υ.ΠΑΙ.Θ.: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΥΠ. ΕΞ.: Υπουργείο Εξωτερικών

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

Περιεχόμενα

Σελ.

Ευχαριστίες.....	i
Περίληψη.....	ii
Abstract.....	iii
Συντομογραφίες.....	iv
Περιεχόμενα.....	v
Εισαγωγή.....	1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Κεφάλαιο 1: Οι Έλληνες της Μαριούπολης και η ιστορική πορεία τους	3
Εισαγωγικά.....	3
1.1 Η μετοίκηση των Ελλήνων στην Αζοφική (1778) και η πορεία τους μέχρι την Οκτωβριανή επανάσταση του 1917.....	4
1.1.1. Αίτια και συνθήκες της μετοίκησης και εγκατάστασης των Ελλήνων στην περιοχή της Μαριούπολης.....	4
1.1.2. Η Μαριούπολη και η κοινωνική-οικονομική και πολιτική συγκρότηση των Ελλήνων.....	5
1.2 Η πορεία των Ελλήνων από την Οκτωβριανή επανάσταση (1917) έως σήμερα.....	10
1.3 Ταυτότητα και γλώσσα.....	13

Κεφάλαιο 2: Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης: Από την εγκατάσταση στην περιοχή μέχρι την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1778-1991).....15

Εισαγωγικά.....	15
2.1 Η περίοδος από την εγκατάσταση στην περιοχή έως την Οκτωβριανή Επανάσταση (1778-1917).....	16
2.2 Η Σοβιετική περίοδος (1917-1937).....	19
2.2.1 Κοινωνικό και πολιτικό-ιδεολογικό πλαίσιο οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.....	19
2.2.2 Σχολεία και μορφωτική δραστηριότητα.....	21
2.2.3 Ιδιαιτερότητες και δυσχέρειες στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση.....	23
2.2.3.1 Διδακτικό προσωπικό και σχολικά εγχειρίδια.....	23
2.2.3.2 Το γλωσσικό πρόβλημα.....	25
2.3 Η περίοδος από τις διώξεις έως τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1937-1991).....	29
2.3.1 Η περίοδος των διώξεων.....	29
2.3.2 Από τη μεταπολεμική περίοδο και την «περίοδο της στασιμότητας» στην «Περεστρόικα».....	30

Κεφάλαιο 3: Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1991)...33

3.1 Αναβίωση του Ελληνικού Πολιτισμού, ως μέσου προώθησης και της Ελληνικής Γλώσσας.....	33
3.1.1 Οι δράσεις των συλλόγων και της ΟΕΣΟ.....	33
3.1.2 Οι δράσεις της ελληνικής Πολιτείας.....	35
3.2 Οργάνωση και ενίσχυση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης	36
3.2.1 Οι Σύλλογοι και η ΟΕΣΟ.....	36

3.2.2 Το Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης.....	37
3.2.3 Η Ελληνική Πολιτεία.....	38
3.2.4 Μορφές ελληνογλωσσής εκπαίδευσης στη Γενική Εκπαίδευση της Μαριούπολης.....	40

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ

Κεφάλαιο 4: Η συλλογιστική της έρευνας42

4.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση-Σημασία και αναγκαιότητα της παρούσας έρευνας.....	42
4.1.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	42
4.1.2 Σημασία και αναγκαιότητα της παρούσας έρευνας.....	44
4.2 Σκοπός της έρευνας-Ερευνητικά ερωτήματα.....	45

Κεφάλαιο 5: Σχεδιασμός και διεξαγωγή της έρευνας.....46

5.1 Μεθοδολογική προσέγγιση - Βασικά χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας.....	46
5.2 Στρατηγική δειγματοληψίας και ταυτότητα των συμμετεχόντων.....	47
5.3 Συλλογή δεδομένων-Ερευνητικό εργαλείο.....	48
5.4 Ερευνητική διαδικασία.....	49
5.4.1 Κύρια ερευνητική διαδικασία.....	49
5.4.2 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων.....	50
5.5 Έλεγχος ποιότητας : Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας.....	50

Κεφάλαιο 6: Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας.....52

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα.....93

7.1 Συζήτηση-Συμπεράσματα.....	93
7.2 Δυσκολίες και περιορισμοί της έρευνας.....	100
7.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	102
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	111
Παράρτημα 1. Πίνακας (Σχολεία και αριθμός μαθητών που διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα κατά το σχολικό έτος 2021-2022 στη Μαριούπολη, το Στάρι Κριμ και το Σαρτανά).....	111
Παράρτημα 2. Το πρωτόκολλο της συνέντευξης.....	114
Παράρτημα 3. Σύμβολα ερμηνείας απομαγνητοφωνημένων κειμένων...	116
Παράρτημα 4. Οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις.....	117

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην Μαριούπολη και στα περίχωρα της περιφέρειας του Ντονιέσκ διαβιεί εδώ και αιώνες ένα συμπαγές ιστορικό κομμάτι της ελληνικής διασποράς, απλωμένο σήμερα σε περισσότερα από 45 χωριά. Μακριά από τον ελληνικό πυρήνα και υπό αντίξοες πολλές φορές συνθήκες, οι Έλληνες της περιοχής κατάφεραν όχι μόνο να επιβιώσουν αλλά και να διατηρήσουν την αυθεντικότητα, την μοναδικότητα και την εθνική τους αυτοσυνειδησία, μέσω κυρίως της διάσωσης και ενίσχυσης της Ελληνικής γλώσσας. Για το λόγο αυτό, η οργάνωση ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης αποτελούσε, σε όλες τις φάσεις και συγκυρίες της ιστορικής τους πορείας, σημαντική προτεραιότητά τους. Μέσα από πολλές εναλλαγές ανάπτυξης και παρακμής κατάφεραν, μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1991), την αναγέννηση της Ελληνικής γλώσσας και την άνθιση της ελληνικής παιδείας. Τα τελευταία χρόνια, όμως, μετά το 2014, ο ελληνισμός της Μαριούπολης δοκιμάζεται σκληρά από τις πολεμικές συγκρούσεις και ταραχές που γίνονται είτε στα ίδια τα χωριά είτε κοντά σε αυτά, και καλείται για άλλη μια φορά να αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες και να ξεπεράσει εμπόδια, προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνέχιση και ανάπτυξη της Ελληνικής γλώσσας και, μέσω αυτής, να παραμείνει ζωντανή η ίδια η ύπαρξή του.

Έχοντας ως βάση τη συνεχώς μεταβαλλόμενη κατάσταση στην περιοχή αλλά και το γενικότερο ιστορικό ενδιαφέρον της γράφουσας για τον ελληνισμό της περιοχής, η παρούσα εργασία μελετά την Ελληνική γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης. Ο βασικός προβληματισμός για το συγκεκριμένο θέμα προέκυψε από το γεγονός ότι οι λίγες έρευνες που υπάρχουν αναφέρονται στις προηγούμενες δεκαετίες και δεν περιλαμβάνουν τις απόψεις των εμπλεκομένων στην οργάνωση και διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σε όλους τους φορείς εκπαίδευσης της Μαριούπολης. Το ερευνητικό ερώτημα για την κατάσταση στο παρόν έγινε ο οδηγός για μία διαδρομή στο παρελθόν, με αποτέλεσμα η προσέγγιση του θέματος να γίνεται σε δύο επίπεδα και η εργασία να αποτελείται από δύο αντίστοιχα μέρη.

Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται, αρχικά, η ιστορική πορεία των Ελλήνων της Μαριούπολης από την εγκατάστασή τους στην περιοχή (1778) έως και την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αι. Περιγράφονται τα αίτια και οι συνθήκες της μετοίκησης και εγκατάστασής τους στην περιοχή, η κοινωνική-οικονομική και πολιτική τους συγκρότηση μέχρι την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917, η θέση και η εξέλιξή τους κατά τη σοβιετική περίοδο αλλά και μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας. Δίνονται, επίσης, στοιχεία για την ταυτότητα και τη γλώσσα τους.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στις διαχρονικές προσπάθειες που κατέβαλαν (σε όλες τις περιόδους που τους παρέχονταν το δικαίωμα) για την οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και, κατ' επέκταση, τη διατήρηση και ενίσχυση της Ελληνικής γλώσσας (της διαλέκτου ή της Ελληνικής, δημοτικής ή καθαρεύουσας), ως μέσου ανάδειξης και ενίσχυσης της εθνικής τους ιδιαιτερότητας.

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει έρευνα που διεξήχθη από το Νοέμβριο του 2021 έως το Φεβρουάριο του 2022, με σκοπό την αποτίμηση της κατάστασης τη

δεδομένη χρονική περίοδο. Συγκεκριμένα, στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθούν εμπειρίες και απόψεις αλλά και να κατατεθούν προτάσεις σχετικά με τους φορείς οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τη γενικότερη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 14 εμπλεκόμενοι στην οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας (εκπαιδευτικοί-αποσπασμένοι από την Ελλάδα και επιτόπιοι- και εκπρόσωποι οργανωτικών φορέων).

Αρχικά, στο τέταρτο κεφάλαιο, παρατίθεται η συλλογιστική της έρευνας: το ερευνητικό πρόβλημα, η σημασία, η αναγκαιότητα και ο σκοπός της έρευνας καθώς και τα ερευνητικά ερωτήματα.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιγράφει το σχεδιασμό και τα βήματα διεξαγωγής της έρευνας: ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, στρατηγική δειγματοληψίας και ταυτότητα των συμμετεχόντων, ερευνητικό εργαλείο για τη συλλογή των δεδομένων (ημιδομημένη συνέντευξη), κύρια ερευνητική διαδικασία, μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων και προσπάθεια εξασφάλισης της εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας, μέσα από την ανάλυση του υλικού των συνεντεύξεων και με τη σειρά των ερωτήσεων που αντιστοιχούν σε κάθε ερευνητικό ερώτημα.

Στο τελευταίο κεφάλαιο συζητούνται τα κύρια συμπεράσματα της έρευνας, όπως αυτά προκύπτουν από την ανάλυση των συνεντεύξεων. Περιγράφονται, επίσης, οι δυσκολίες και οι περιορισμοί της έρευνας και διατυπώνονται προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος.

Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με τις Βιβλιογραφικές Αναφορές και τα Παραρτήματα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Κεφάλαιο 1: Οι Έλληνες της Μαριούπολης και η ιστορική πορεία τους, από την εγκατάστασή τους στην περιοχή (1778) έως σήμερα

Εισαγωγικά

Η παρουσία των Ελλήνων στην Αζοφική, και συγκεκριμένα στην περιοχή της Μαριούπολης, είναι μακράιωνη και διαμορφώθηκε με τη μετοίκησή τους από την Κριμαία, απ' όπου και κατάγονται, στα παράλια της Αζοφικής θάλασσας. Στη διαχρονική ιστορική τους εξέλιξη διακρίνονται διαφοροποιήσεις, οι οποίες σχετίζονται, κατά κύριο λόγο, με τις συχνές μεταπτώσεις και αλλαγές στο καθεστώς της χώρας φιλοξενίας. Οι διαφοροποιήσεις αυτές μας επιτρέπουν να παρακολουθήσουμε τη μακρόχρονη πορεία τους χωρίζοντάς τη, συμβατικά, σε επιμέρους χρονικές περιόδους. Η πρώτη περίοδος μπορεί να οριοθετηθεί μεταξύ του τέλους του 18^{ου} αι. και της δεύτερης δεκαετίας του 20^{ου} αι. (1778-1917). Είναι η περίοδος κατά την οποία οι Έλληνες εγκαταστάθηκαν στις εκτάσεις που τους παραχωρήθηκαν από το ρωσικό κράτος και γνώρισαν οικονομική και κοινωνική ακμή, αλλά και κάμψη, στη συνέχεια, λόγω της αφομοιωτικής πολιτικής της Ρωσίας. Η επόμενη περίοδος (1917-1937) είναι η περίοδος κατά την οποία καταβάλλονται πολλές προσπάθειες για την εξασφάλιση μίας σχετικής αυτονομίας. Ο ελληνισμός της Μαριούπολης και των χωριών της Αζοφικής είχε τότε, για πρώτη φορά, ενεργό συμμετοχή στα τεκταινόμενα, καθώς βρέθηκε στην δίνη των γεγονότων που οδήγησαν στην Οκτωβριανή Επανάσταση και τη δημιουργία του κράτους της Σοβιετικής Ένωσης. Παράλληλα, η γενικότερη κινητικότητα του ελληνικού και κυρίως του ποντιακού στοιχείου στην Ρωσία, ανατολικά της Μαριούπολης, ενδυνάμωσε την τάση της συλλογικής τους έκφρασης με ενοποιητικό παράγοντα την εθνική τους ταυτότητα. Ακολούθησε μια περίοδος διώξεων και καταπίεσης (1937-1980) στην οποία, φαινομενικά τουλάχιστον, υπαναχώρησε η εθνική συνείδησή τους και μόνο στη δεκαετία του 1970 πραγματοποιήθηκαν κάποιες πρώτες απόπειρες, μέσω κυρίως του ποιητικού λόγου, να δοθεί ένα στίγμα ελληνικής εθνικής παρουσίας. Οργανωμένες προσπάθειες του ελληνισμού, στο σύνολο της ΕΣΣΔ, επανεμφανίζονται πλέον στην επόμενη δεκαετία κατά την περίοδο της «περεστρόικα». Η τελευταία περίοδος, μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, βρίσκει τον ελληνισμό της περιοχής στα όρια του νεότευκτου ουκρανικού κράτους και το επιστημονικό αλλά και ευρύτερο ενδιαφέρον γι' αυτόν, τόσο από την Ελλάδα όσο και από την Ουκρανία και την Ρωσία, ανανεωμένο. Οι Έλληνες είναι πλέον ενσωματωμένοι στον τοπικό πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό ιστό της χώρας, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν τον ιδιαίτερο ελληνικό τρόπο ζωής, όπως έχει διαμορφωθεί κατά τη μακράιωνη παραμονή του εκεί. Η Ομογένεια δεν επέδειξε ισχυρή τάση παλιννόστησης, θεωρώντας ότι και στο μέλλον θα συνεχίσει να ζει στην Ουκρανία, όπου μετά το 1991, σταδιακά και παρά τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, εδραιώθηκαν οι έννοιες της δημοκρατίας και της νομιμότητας.

Η μετοίκηση των Ελλήνων στην Αζοφική (1778) και η πορεία τους μέχρι την Οκτωβριανή επανάσταση του 1917

1.1.1. Αίτια και συνθήκες της μετοίκησης και εγκατάστασης των Ελλήνων στην περιοχή της Μαριούπολης

Οι Έλληνες της Αζοφικής κατάγονται από τους Έλληνες της Κριμαίας, οι οποίοι είναι με τη σειρά τους μακρινοί απόγονοι των Ελλήνων αποίκων του 8^{ου}-6^{ου} π. Χ αι. Από εκείνη την εποχή, των πρώτων ελληνικών αποικιών, βρίσκονταν σε διαρκή δημιουργική σχέση με τους λαούς της ευρύτερης περιοχής και ενισχυμένοι, λόγω και άλλων μετακινήσεων στο πέρασμα των αιώνων, δεν αφομοιώθηκαν ούτε από τους διάφορους λαούς που έκαναν επιδρομές κατά τη βυζαντινή περίοδο (Γότθους, Ούνους, Αβάρους, Χαζάρους κ.α.), ούτε από τους Τατάρους (που κατέκτησαν την Κριμαία το 13^ο αιώνα). Στην περιοχή της Αζοφικής μετοίκησαν προς το τέλος του 1778 για λόγους που παλιότερα αποδίδονταν στις συνθήκες εθνικής, πνευματικής και θρησκευτικής καταπίεσης που βίωναν στο μωαμεθανικό Χανάτο της Κριμαίας. Τα τελευταία χρόνια η άποψη αυτή αμφισβητείται και η μετοίκησή τους συνδέεται και αποδίδεται πλέον στην εξυπηρέτηση των ρωσικών συμφερόντων. Οι μελετητές δηλαδή, χωρίς να παραβλέπουν τις σκληρές καταπιέσεις εκ μέρους των Τατάρων, αποδίδουν τη φυγή των χριστιανών Ελλήνων σε πρωτοβουλία της Ρωσίας, η οποία επιδίωκε την ικανοποίηση των οικονομικών της στόχων: την ανάπτυξη των αγορών στο νότο, την έξοδο στον Εύξεινο Πόντο, η οποία ήταν δυνατή μόνο δια μέσου της Αζοφικής, και τη σύνδεσή της με τη Μεσόγειο (Σιφναίου, Χαρλαύτη, 2015). Ταυτοχρόνως, η κίνηση αυτή υπηρετούσε τον σκοπό της Ρωσικής κυβέρνησης για ενίσχυση των πρόσφατα προσαρτημένων και εξαιρετικά αραιοκατοικημένων νότιων ουκρανικών περιοχών. Η βόρεια Αζοφική εντάχθηκε στη Ρωσική αυτοκρατορία με τη Συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774) και αποτελούσε προτεραιότητα η επιτάχυνση της οικονομικής και δημογραφικής ανάπτυξής της. Έτσι, εκτός των άλλων, εφάρμοσε και εποικιστική πολιτική, στο πλαίσιο της οποίας ελληνορθόδοξοι πληθυσμοί τοποθετήθηκαν σε αυτή την «ευαίσθητη» συνοριακή επαρχία της (Χασιώτης, 1997).

Όλες οι πηγές αναφέρουν ως πρωτεργάτη και υποστηρικτή της μετανάστευσης το μητροπολίτη Ιγνάτιο: «Καθώς ο Μωυσής εξήγαγε τους Ισραηλίτας εκ της αιγυπτιακής δουλείας εις την γην της Επαγγελίας, ούτως ο Ιγνάτιος ελευθέρωσε τους συμπατριώτας του από του σκληρού των Τούρκων ζυγού. Η πρόσκλησις του καλώς αντήχησε και συγκατέπεισεν άπασαν την Ταυρικήν» γράφει ο αρχιερέας Ταυρίδος και Χερσώνος Γαβριήλ (Βακαλόπουλος, 1973: 462). Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο κλήρος και οι ανώτερες εκκλησιαστικές αρχές, που αποτελούσαν όχι μόνο τη θρησκευτική αλλά και την κοινωνική ηγεσία της ελληνικής κοινότητας, προωθούσαν την ιδέα της μετοίκησης. Έχοντας ανατραφεί με το όραμα της εθνικής απελευθερωτικής κίνησης στην Ελλάδα, διέκριναν στην μετοίκηση αυτή το σημαντικό χτύπημα στη μισητή Πύλη και την δυνατότητα της εθνικοπολιτιστικής αναγέννησης του Ελληνικού λαού (Δημόπουλος, 2007). Πολλοί Έλληνες, όμως,

δυσανεστήθηκαν και αντέδρασαν έντονα, καθώς ήταν πολύ δύσκολη για αυτούς η απόφαση να μεταναστεύσουν. Παρόλη τη δυσανεξία τους για την κατάσταση που δημιουργούσε η πολιτική αστάθεια στο Χανάτο της Κριμαίας (συνεχής απειλή πολέμου, γεωπολιτικές συγκρούσεις μεταξύ Ρωσικής και Οθωμανικής αυτοκρατορίας, κοινωνικές αντιθέσεις) οι περισσότεροι δεν ήθελαν να εγκαταλείψουν τον τόπο τους. Πρόσθετο εμπόδιο στη φυγή τους αποτελούσε και η απαγόρευση της διοίκησης της Κριμαίας για την μετοίκηση (Μπαλαμπάνωφ, 2006). Τελικά συμφώνησαν χάρη στις διάφορες παροχές και κυρίως τη μελλοντική προοπτική αυτονομίας, που τους υποσχέθηκε η Αικατερίνη Β΄. Συγκεκριμένα, θα είχαν βοήθεια από την κυβέρνηση για την εγκατάστασή τους στη νέα περιοχή, κάλυψη των εξόδων για την ίδρυση πόλης, γη, απαλλαγή από στρατιωτική θητεία, τοπική εθνική αυτοδιοίκηση, απαλλαγή από την καταβολή φόρων για δέκα χρόνια κ.ά.

Σε αυτές τις ιστορικές συνθήκες πραγματοποιήθηκε, με οργανωμένο τρόπο, η μετανάστευση των Ελλήνων, η οποία άρχισε το 1778, αμέσως μετά την έκδοση πλήρους γραπτής έκθεσης για την οργάνωση της μετοίκησης και την ανάληψη όλων των εξόδων από τη ρωσική κυβέρνηση. Ο ακριβής αριθμός των μεταναστών είναι ακόμα υπό μελέτη, καθώς οι πηγές δίνουν διαφορετικά στοιχεία. Όλες όμως συμφωνούν ότι ήταν περισσότεροι από 30.000 οι χριστιανοί, οι οποίοι, με επικεφαλής τον μητροπολίτη Ιγνάτιο και υπό την καθοδήγηση του Ρώσου στρατάρχη Αλέξανδρου Σουβόροφ, εγκατέλειψαν την Κριμαία. Από αυτούς 18.395 ήταν Έλληνες και οι υπόλοιποι Γεωργιανοί, Αρμένιοι, Βλάχοι (Φωτιάδης, 1990· Μπαλαμπάνωφ, 2006).

Όλη η επιχείρηση αποδείχτηκε τελικά μια εξαιρετικά περίπλοκη ιστορική διαδικασία. Η εγκατάσταση των Ελλήνων στη νέα περιοχή έγινε ύστερα από πολλές περιπλανήσεις, ταλαιπωρίες και στερήσεις. Παρόλη τη χρηματοδότηση, η οργάνωση της μετοίκησης αποδείχτηκε ελλιπής με αποτέλεσμα να αρχίσουν τα σοβαρά προβλήματα, αμέσως μόλις πέρασαν τα σύνορα. Το κρύο, η πείνα και οι επιδημίες οδήγησαν σε ανθρώπινες απώλειες που υπολογίζονται από τους ιστορικούς σε περίπου 4.000 ανθρώπους. Επειδή η ρωσική κυβέρνηση δεν εκπλήρωσε τις αρχικές υποσχέσεις σχετικά με τον τόπο διαμονής τους και τους οδήγησε σε εδάφη που ήταν ήδη κατοικημένα, ξεχειμώνιασαν στα χωριά και σε αγροκτήματα. Μετά από πολλές παρακλήσεις του Μητροπολίτη Ιγνατίου και ενώ πέρασαν και το δεύτερο χειμώνα σε καταλύματα, χορηγήθηκαν, το 1779, στους Έλληνες εκτάσεις στα παράλια της Αζοφικής όπου ίδρυσαν την Μαριούπολη και 21 (Μπαλαμπάνωφ, 2006) ή κατ' άλλους 24 χωριά (Φωτιάδης, 1990). Ο έρημος και άγονος αυτός τόπος ήταν μέχρι τότε λημέρι νομαδικών λαών. Οι ελάχιστοι κάτοικοι (179 κάτοικοι, σύμφωνα με τα δεδομένα του 1779) μετακινήθηκαν σε άλλες περιοχές, αφού πρώτα αποζημιώθηκαν.

1.1.2. Η Μαριούπολη και η κοινωνική-οικονομική και πολιτική συγκρότηση των Ελλήνων

Τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους στην περιοχή, οι Έλληνες έποικοι αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα. Παρόλο που κατέβαλλαν συνεχείς προσπάθειες

για να προσαρμοστούν στις νέες κλιματολογικές συνθήκες, να αντέξουν στις κακουχίες και να καλλιεργήσουν την αχανή στέπα που τους παραχωρήθηκε, δεν τα κατάφεραν. Το αποτέλεσμα ήταν να προκαλούνται, σε αρκετές περιπτώσεις, ταραχές και συγκρούσεις και κάποιοι να επιδιώκουν την επιστροφή τους στην Κριμαία, ειδικά μετά την αυτονόμηση της χερσονήσου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, το 1783 (ΟΕΣΟ, 2015). Ωστόσο, η πόλη που είχαν καταφέρει, υπ' αυτές τις αντίξοες συνθήκες, να χτίσουν ήταν αρκετά μεγάλη για τα δεδομένα της εποχής και της περιοχής. Το 1781 στη Μαριούπολη καταμετρήθηκαν 596 σπίτια με πληθυσμό 2.725 ανθρώπους τη στιγμή που το γειτονικό Τανγκαρόγκ (Ταϊγάνιο) είχε μόνο 187 κατοίκους ενώ η Αικατερινοσλάβ 336 (Πονομαριόβα, 2015· ΟΕΣΟ, 2015). Μάλιστα ο πληθυσμός αυξανόταν συνεχώς και το 1793 στην πόλη και τα περίχωρα κατοικούσαν 6.456 άνδρες και 5.647 γυναίκες, όπως αναφέρει ο Γερμανός φιλόσοφος Peter Pallas, που επισκέφτηκε εκείνη την εποχή την περιοχή. Αν και οι πλούσιες ιστορικές πηγές που φυλάσσονται σήμερα στα κρατικά αρχεία δεν μπορούν, λόγω της απώλειας πολλών εγγράφων, να μας παρουσιάσουν πλήρη εικόνα σχετικά με τις δημογραφικές αλλαγές, το βέβαιο είναι ότι τα στοιχεία από τις διάφορες απογραφές δείχνουν συνεχή άνοδο του πληθυσμού, με αποτέλεσμα το 1816 μόνο στην πόλη να κατοικούν 11.500 ενώ το 1914 20.000 με 30.000 Έλληνες (Καρπόζηλος, 1985· Φωτιάδης, 1990).

Μια εικόνα της πόλης, την εποχή εκείνη, μας δίνουν οι περιγραφές επισκεπτών και ερευνητών της ιστορίας της Μαριούπολης. Αναφέρονται σε μια πόλη με φτωχά, μικρά και εύθραυστα, λόγω της φτώχειας και της βιασύνης, πλίνθινα ή πέτρινα σπίτια, μερικούς κάθετους δρόμους και σειρές ξύλινους πάγκους. Οι μελετητές του παραδοσιακού ελληνικού σπιτιού της Αζοφικής επισημαίνουν ότι οι οικισμοί δεν έμοιαζαν με τους οικισμούς των άλλων λαών της Αζοφικής και είχαν ελληνικό χαρακτήρα, με κριμαϊκές ρίζες, ο οποίος διατηρήθηκε μέχρι τον 20^ο αι. (Νοβικοβά, 2015). Βασικό μέλημα των Ελλήνων ήταν να χτίσουν ταυτόχρονα με τα σπίτια και ορθόδοξους ναούς, προς τιμήν κυρίως των αγίων που λάτρευαν στην Κριμαία. Η εκκλησία έπαιζε σημαντικό ρόλο στην καθημερινή τους ζωή και χαρακτηριστικό της θρησκευτικής τους ευλάβειας είναι το γεγονός ότι οι Έλληνες οδηγήθηκαν από την Κριμαία στην Αζοφική με τη συνοδεία της εικόνας της «Θεοτόκου Οδηγήτριας». Έτσι, στην πόλη και τα κοντινά χωριά λειτουργούσαν από την αρχή 23 εκκλησίες με 45 ιερείς. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η Μαριούπολη δεν διέθετε μεγалоπρεπα κτήρια ήταν όμως αρκετά όμορφη πόλη με σχεδιασμένους δρόμους, καθαρούς και σχεδόν όλους ηλεκτροφωτισμένους (Νοβικοβά, 2015). Παρείχε, επίσης, όλα τα απαραίτητα μέσα για την αξιοπρεπή διαβίωση των κατοίκων της καθώς διέθετε εστιατόρια, ταβέρνες, καφενεία, μεζεδοπωλεία, οινοπωλεία, πανδοχεία, ξενοδοχεία, βιοτεχνικά εργαστήρια (σιδεράδικα, βυρσοδεψεία), ελαιοτριβεία, εργοστάσια κεραμιδιών, εκπαιδευτικά και νοσηλευτικά ιδρύματα κ.ά. (Πονομαριόβα, 2015).

Στην καινούργια τους πατρίδα, οι Έλληνες μέτοικοι ασχολήθηκαν στην αρχή με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Πολύ νωρίς εκμεταλλεύτηκαν και τις υπόλοιπες γνώσεις που έφεραν μαζί τους, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου στην ευρύτερη περιοχή. Οι περισσότεροι τομείς της οικονομίας ήταν βέβαιοι, σχεδόν έως τα τέλη του 19ου αιώνα, σε εμβρυακή κατάσταση και

απαρτίζονταν από μικρές επιχειρήσεις-βιοτεχνίες, που επεξεργάζονταν στην αρχή αγροτικά προϊόντα και λειτουργούσαν για την κάλυψη των αναγκών του ντόπιου πληθυσμού. Τα χαρακτηριστικά της βιοτεχνικής παραγωγής στη Μαριούπολη περιγράφει στη συλλογική εργασία με τίτλο «Η Μαριούπολη και τα προάστιά της» ο Δημήτριος Χαρατζάεβ, εκπρόσωπος μιας από τις πιο ισχυρές ελληνικές εμπορικές οικογένειες της πόλης, ο οποίος αναφέρει ότι στη Μαριούπολη εργάζονταν τεχνίτες που κατασκεύαζαν ζώνες, σέλες, ιπποσκευές, χαλιά, υποδήματα και είδη ένδυσης (Νοβικοβά, 2015).

Η έναρξη της λειτουργίας τελωνείου (1800) και Διεύθυνσης Εμπορίου (1808) συνέβαλε στην εξέλιξη του εξωτερικού εμπορίου. Πολύ νωρίς οι Έλληνες έμποροι άνοιξαν εργαστήρια κατεργασίας ψαριών, μικρά σε μέγεθος αλλά ιδιαίτερα κερδοφόρα, με αποτέλεσμα, από τα μέσα του 19ου αιώνα, η αλιεία και το εμπόριο ψαριών να εξελιχθεί ως η κύρια ασχολία τους. Βασική δραστηριότητα των εμπορικών οίκων αποτελούσε και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο διάφορων άλλων προϊόντων (σιτάρι, άλλα δημητριακά, κηπευτικά, μαλλί, ζωικό λίπος, δέρματα και βοοειδή, άνθρακας, χάλυβα και σίδηρο) με πιο κερδοφόρα απασχόληση το σιτεμπόριο (Καρδάσης, 2009). Σημαντική ήταν η δραστηριοποίηση των Ελλήνων και στον τομέα της παροχής υπηρεσιών. Οι ιδιοκτήτες αλλά και η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στα εστιατόρια, καφενεία, οινοπωλεία, ζαχαροπλαστεία, καταστήματα λιανικής πώλησης, πανδοχεία, ξενοδοχεία κ.ά. ήταν Έλληνες. Τέλος, οι Έλληνες διακρίθηκαν και στις βιομηχανικές και ναυτιλιακές επιχειρήσεις. Παρά τον χαμηλό ρυθμό, αυτή την περίοδο, στη βιομηχανική ανάπτυξη όχι μόνο της Μαριούπολης αλλά και όλης της Ρωσίας, τα εργοστάσια των Ελλήνων ξεχώρισαν στο κλάδο παραγωγής τούβλων και κεραμιδιών, ενώ χάρη στις δραστηριότητες, από το 1880, των ελληνικών ναυτιλιακών επιχειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή, έγινε η μετάβαση από τα ιστιοφόρα στα ατμόπλοια (Νοβικοβά, 2015). Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι Έλληνες συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής με αποτέλεσμα τη μετατροπή της Μαριούπολης σε μεγάλη πόλη-λιμάνι και σε εμποροβιομηχανικό κέντρο της βόρειας Αζοφικής.

Καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των Ελλήνων έπαιξαν τα προνόμια που τους είχαν παραχωρηθεί. Σε ορισμένες βέβαια περιπτώσεις ήρθαν αντιμέτωποι με αθέτηση κάποιων από τις υποσχέσεις που είχαν λάβει. Τους αφαιρέθηκαν δηλαδή κάποια από τα προνόμια (με αύξηση π.χ φόρων και αφαίρεση γης), γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις διαμαρτυρίες τους, το 1816, στον τσάρο Αλέξανδρο Α΄ και τη μεσολάβηση του Ι. Καποδίστρια προκειμένου να τους ξαναδοθούν (Karidis, 1986). Σε κάθε περίπτωση, η περιοχή της Μαριούπολης αποτελούσε μια ανεξάρτητη διοικητική περιφέρεια με κοινωνική και πολιτική αυτονομία και αποκλειστικά ελληνικό πληθυσμό, σε μια εποχή μάλιστα που η μητέρα - Ελλάδα ήταν τουρκοκρατούμενη. Σε αυτό το πλαίσιο, τις διοικητικές, αστυνομικές και δικαστικές λειτουργίες στην ελληνική κοινωνία εκπλήρωνε το ελληνικό δικαστήριο, το οποίο ήταν εκλεγμένο όργανο και, έως το 1869, αναγορεύτηκε σε όργανο διοίκησης της Μαριούπολης

Το 1859, υπό το βάρος της στρατιωτικής ήττας στον Κριμαϊκό πόλεμο, η ρωσική κρατική πολιτική μεταβλήθηκε και η κυβέρνηση, με στόχο την

ομογενοποίηση των πληθυσμών που κατοικούσαν στα εδάφη της αυτοκρατορίας αλλά και την εκβιομηχάνιση της περιοχής, κατήργησε την αυτονομία της ελληνικής περιφέρειας. Η ζωή των Ελλήνων άλλαξε και στην περιοχή εγκαταστάθηκε σταδιακά και πληθυσμός από άλλες εθνότητες. Λίγα χρόνια μετά (1869) καταργήθηκε και το ελληνικό δικαστήριο και οι Έλληνες έχασαν και την πολιτική τους αυτοτέλεια (Φωτιάδης, 1990). Η περίοδος μέχρι το 1917 χαρακτηρίζεται πλέον από έντονους ρυθμούς εκρωσισμού και μερικής απώλειας της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων, παρά το σχετικό ακόμη πληθυσμιακό εύρος τους. Θα πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι, μέχρι τότε, ο Ελληνισμός της Αζοφικής εξέφραζε ταυτοχρόνως μια διττού τύπου εθνική συνείδηση (ελληνική, συνδυασμένη με ρωσικά πατριωτικά αισθήματα, όπως δείχνει και η στάση τους κατά την διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου, όταν, το 1855, βομβαρδίστηκε η Μαριούπολη) χωρίς να αντιλαμβάνονται αυτή την συνύπαρξη ως κάτι αντιφατικό. Η μεταβατική όμως φάση που ακολούθησε, μετά την απώλεια της αυτονομίας τους, περιείχε, όπως φάνηκε στην πορεία, πολύ επικίνδυνα στοιχεία που απείλησαν την διατήρηση της διακριτής εθνοτικής ιδιαιτερότητας της ελληνικής κοινότητας. Η αφομοιωτική διαδικασία πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις, όπως ήταν φυσικό, στον αστικό πληθυσμό της ελληνικής μειονότητας και κυρίως στους νέους. Οι γενιές που μεγάλωναν στα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα σε ένα περιβάλλον ρωσικής ακμής, πολιτιστικής και οικονομικής, έδειχναν τάσεις αφομοίωσης. Οι τοπικές αγροτικές κοινωνίες εκδήλωναν βέβαια πιο έντονα, μέσω του συντηρητισμού τους, την επιδίωξή τους να επιβιώσουν ως διακριτή κοινότητα σε ένα γρήγορα μεταλλασσόμενο περιβάλλον, στο οποίο οι ίδιοι γίνονταν πλέον μειονότητα. Ωστόσο, τα εμπόδια που πρόβαλε ο εγγενής συντηρητισμός των τοπικών κοινωνιών των Ελλήνων και ιδίως των ελληνόφωνων χωρικών δεν ήταν ικανά να αποτρέψουν τις τάσεις αφομοίωσης της νέας γενιάς (Δημόπουλος, 2007). Η κατάσταση των Ελλήνων αποτυπώνεται γλαφυρά στην σχετική με τον ελληνισμό της Ρωσίας και του Καυκάσου έκθεση, η οποία στάλθηκε στις 12 Νοεμβρίου 1914, από το γιατρό Ι. Κουτσοδημήτρη στον τότε υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας Ελευθέριο Βενιζέλο, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται : «..αφού διηρπάγησαν υπό των Ρώσων αι εκκλησΐαι αυτών και τα σχολεία, ομιλούντες την Ρωσικήν και Ταταρικήν και ουδεμίαν προστασίαν έχοντες παρά των ιερέων και των Ελλήνων προξένων, είχαν απωλέσει πάσαν συνείδησιν της ελληνικής αυτών καταγωγής και εθνικότητος..» (Φωτιάδης, 1990: 45). Την τραγική κατάσταση των Ελλήνων της Μαριούπολης εκθέτουν πολλές φορές και οι Έλληνες διπλωματικοί υπάλληλοι των κατά τόπους προξενείων. Στις 23 Ιανουαρίου 1915, ο γενικός πρόξενος Οδησσού ενημέρωνε τη βασιλική ελληνική πρεσβεία στην Αγία Πετρούπολη για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στα προξενεία και υποπροξενεία. Επεσήμαινε τον κίνδυνο του αφανισμού του ελληνικού στοιχείου εξαιτίας της παραμέλησης και της αδιαφορίας της ελληνικής κυβέρνησης, τόνιζε την αφομοιωτική πολιτική που εφάρμοζε η ρωσική κυβέρνηση και επιφύλασσαν να αναπτύξει εμπεριστατωμένα, σε ιδιαίτερη έκθεση, το ρόλο των ιερέων που δεν στέκονταν στο ύψος των περιστάσεων (Φωτιάδης, 1990: 48).

Παρόλο που η αφομοίωση έμοιαζε, κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα, ως μια αναπόφευκτη κατάληξη, οι Έλληνες δεν οδηγήθηκαν σε ολοκληρωτική

απώλεια της ταυτότητάς τους. Το γεγονός ότι αποτελούσαν μια πολυάριθμη ελληνική κοινότητα με έντονη την αίσθηση της εντοπιότητας συνέβαλε στη διατήρηση της εθνικής τους ιδιαιτερότητας. Έτσι, ενώ, για παράδειγμα, το μεγαλύτερο μέρος του αστικού πληθυσμού των πόλεων Νιέζιν (Νίζνας) και Οδησσού σκορπίστηκε μετά τη διάλυση των εθνικών τοπικών αυτοδιοικήσεων (τέλη 19^{ου} αι.) και κάποιοι γύρισαν στην ιστορική τους πατρίδα, την Ελλάδα, οι Έλληνες της Μαριούπολης και της ευρύτερης περιοχής της Αζοφικής δεν ακολούθησαν την ίδια πορεία. Αν και ξεχασμένοι από την ελληνική πολιτεία και την εκκλησία και χωρίς γραπτή γλώσσα (οι Έλληνες από την Κριμαία είχαν χάσει, πριν ακόμα την μετοίκηση, τη γραφή τους και οι διάλεκτοί τους είχαν προφορικό χαρακτήρα) αντιστέκονταν στην αφομοίωση και αγωνίζονταν να διατηρήσουν την εθνική τους συνείδηση. Από την προαναφερθείσα έκθεση προς το Βενιζέλο πληροφορούμαστε για τη φιλοτιμία και τον πατριωτισμό κάποιων Ελλήνων που αναλαμβάνοντας το έργο της πολιτείας και της εκκλησίας, με κίνδυνο πολλές φορές της ζωής τους, μοχθούσαν υπέρ της διάδοσης και διάσωσης του Ελληνισμού. Χάρη σε τέτοιες πρωτοβουλίες και προσπάθειες ιδρύθηκε το 1907 ελληνική κοινότητα, εκκλησία και σχολείο στη Μαριούπολη ενώ, μετά την επιτυχία της Ελλάδας στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912 και 1913, αφυπνίστηκε το εθνικό τους αίσθημα και δήλωναν περήφανοι την ελληνική τους καταγωγή και ταυτότητα. Σε αισιόδοξο και πανηγυρικό κλίμα συγκαλείται, για πρώτη φορά, το 1917, συνέδριο των Ελλήνων στο Τανγκαρόγκ (Ταϊγάνιο) το οποίο κατέληξε στην ίδρυση Συνδέσμου των Ελλήνων της Ρωσίας. Το Συνέδριο αυτό αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα εθνικής ανασυγκρότησης, η οποία εκδηλώθηκε σε μια ευνοϊκή ιστορική συγκυρία και εξέφραζε την επιθυμία για μέτρα που θα ενίσχυαν την αυτονομία και την ιδιαίτερη ταυτότητα των Ελλήνων. Σχετικά με την τελευταία, μεγάλη σημασία είχε η αποδοχή της εθνικής συγγένειας όλων των κατοίκων της Ρωσίας που είχαν ελληνική συνείδηση (ελληνόφωνων, τουρκόφωνων, ταταρόφωνων ή αρμενόφωνων) και η ταυτόχρονη καθολική αποδοχή της συμμετοχής όλων των υποκατηγοριών στο ελληνικό έθνος, χωρίς αμφισβήτηση για την ελληνικότητα κάποιας ομάδας από τις άλλες (Δημόπουλος, 2007). Η έντονη αίσθηση της συγγένειας και της συνέχειας, σφυρηλατημένη κυρίως από την κοινή θρησκευτική λατρεία και την διατήρηση της κοινής καταγωγής, εκφράστηκε και στις αποφάσεις των Ελλήνων αντιπροσώπων που επιδίωκαν στήριξη και από την Ελλάδα: «Τελειώνοντας κάνουμε έκκληση στον Τύπο της ελεύθερης Ελλάδος να γνωρίσει τον ελληνισμό της Ρωσίας στο Πανελλήνιο, να αναπτύξει τα δικά του αιτήματα, να παρακολουθήσει την υπόθεσή του με ενδιαφέρον, να θελήσει αργότερα να τηρεί σε επαφή την ελεύθερη Ελλάδα με τον ελληνισμό της Ρωσίας, για να συμπεριληφθεί και ο ελληνισμός αυτός στην μεγάλη ελληνική οικογένεια που περισυλλέγεται και αποκαθίσταται» (Παναγιωτίδης, 1993: 40)

Ο ενθουσιασμός και τα μεγαλόπνοα σχέδια των αντιπροσώπων στο Συνέδριο δεν είχαν συνέχεια, καθώς ακολούθησαν τεράστιες ιστορικές ανατροπές. Όλοι, μεταξύ αυτών και οι εθνικές ομάδες που κατοικούσαν στη Ρωσία, επηρεάστηκαν από την Οκτωβριανή επανάσταση, την κατάληψη της εξουσίας από τους μπολσεβίκους και την αντίδραση που προκάλεσε αυτή η νίκη.

1.2 Η πορεία των Ελλήνων από την Οκτωβριανή επανάσταση (1917) έως σήμερα

Ιδιαίτερα ευμετάβλητη και δύσκολη ήταν η μοίρα των Ελλήνων κατά την περίοδο της Σοβιετικής Ένωσης. Η πολιτική μεταβολή ανέτρεψε τα δεδομένα της προηγούμενης περιόδου και οδήγησε στην εκ νέου ενίσχυση της απειλούμενης εθνοτικής διαφορετικότητας των Ελλήνων. Είχε προηγηθεί, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, μια ενδυνάμωση της εθνικής τους συνείδησης και αυτοπεποίθησης, λόγω των θετικών εξελίξεων στο ελληνικό κράτος (νίκες στους Βαλκανικούς πολέμους και στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο). Παρουσιάστηκε, λοιπόν, μια εντονότατη κινητικότητα προς την κατεύθυνση της αυτοοργάνωσής τους, γεγονός που κλόνησε την εμπιστοσύνη του σοβιετικού καθεστώτος για τους Έλληνες, οι οποίοι θεωρήθηκαν συνωμότες και πολιτικά επικίνδυνοι. Στη δύσκολη περίοδο των συγκρούσεων που προκάλεσε ο εμφύλιος πόλεμος (Μπολσεβίκων και αντεπαναστατών), πριν την επικράτηση του νέου καθεστώτος, οι Μαριουπολίτες βρέθηκαν διχασμένοι, μεταξύ των δύο πυρών. Το αποτέλεσμα ήταν να υποστούν πολλά δεινά και από τις δύο πλευρές καθώς, όπως αναφέρεται και σε έγγραφο του προέδρου της επιτροπής των Ελλήνων της Μαριούπολης που στάλθηκε στον Έλληνα υπουργό εξωτερικών «κατέσφαξαν και διήρπασαν περιουσίες των [...] αποτέλεσμα δε της μεταβιβάσεως της αρχής [...] υπήρξεν η τελεία υλική καταστροφή των Μαριουπολιτών, ων οι πλείστοι κατεσφάγησαν [...] και αμφοτέρα τα κόμματα επροξένησαν αρκετάς ζημίας και καταστροφάς εις τους Έλληνας τούτους ώστε πάντες εισί απηλπισμένοι και μόνον εκ της μητρός Ελλάδος και του Μεγάλου αυτής Κυβερνήτου Βενιζέλου περιμένουσι χείρας βοήθειας» (Φωτιάδης, 1990:51). Η «χείρα βοήθειας» που περίμεναν δεν ήρθε ποτέ, ενώ η κατάστασή τους επιδεινώθηκε με τη συμμετοχή ελληνικού εκστρατευτικού σώματος στην Ουκρανία (1919), στο πλαίσιο διεθνούς επέμβασης εναντίον των μπολσεβίκων. Το γεγονός ότι η Ελλάδα και η Ρωσία βρέθηκαν σε δυο διαφορετικά πολιτικά και ιδεολογικά στρατόπεδα επέβαλε τη μείωση και στη συνέχεια τη διακοπή των σχέσεων της Ομογένειας με την ιστορική της πατρίδα. Έτσι, για άλλη μια φορά οι Έλληνες της περιοχής βρέθηκαν απροστάτευτοι και έρμαιο της τακτικής του ελληνικού κράτους. Η ελληνική κυβέρνηση αδιαφόρησε για την τύχη τους και δεν τόλμησε να πάρει, έστω και την ύστατη στιγμή, μια εθνική απόφαση για να τους σώσει. Και αυτό παρά τα λεπτομερή στοιχεία που είχε από κυβερνητικούς συμβούλους και από αξιόπιστα πρόσωπα της ελληνικής παροικίας, σύμφωνα με τα οποία η σωτηρία των Ελλήνων θα ήταν δυνατή, αν υιοθετούνταν μια πιο ρεαλιστική πολιτική και η κυβέρνηση είχε έρθει σε κάποια επικοινωνία με τους μπολσεβίκους που είχαν επικρατήσει στην περιοχή (Petsalis-Diomidis, 1972· Οικονόμου, 1978· Φωτιάδης, 1981· Αγτζίδης, 1988· Φωτιάδης, 1986).

Η κατάσταση βελτιώθηκε μετά το 1920-1921, με την οριστική εδραίωση του νέου καθεστώτος. Η εφαρμογή της νέας πολιτικής σχετικά με τις μειονότητες ενίσχυσε τους Έλληνες και αποτέλεσε την απαρχή μίας νέας περιόδου για τις ελληνικές κοινότητες της Αζοφικής, κατά την οποία ισχυροποιήθηκαν τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους με οργανωμένη αρωγή από το κράτος. Πρόκειται

για μια επανάληψη, σε ιστορικά νέες συνθήκες, της αντιμετώπισης που απολάμβανε και στα τέλη του 18ου αιώνα από την τσαρική Ρωσία, αντιμετώπιση που οδήγησε σε μια, έστω και ολιγόχρονη, εθνική αναγέννηση του ελληνισμού. Ωστόσο, στα τέλη της δεκαετίας του 1930, επήλθαν ραγδαίες αλλαγές στην κρατική εθνική πολιτική, οι οποίες οδήγησαν σε εκτεταμένες διώξεις με βάση το εθνικό κριτήριο. Οι εθνότητες με υψηλό πολιτισμικό επίπεδο και υγιή στοιχεία της εθνικής συνείδησης και ταυτότητάς τους ήταν τα μεγάλα θύματα και οι Έλληνες ήταν αυτοί που υπέστησαν τις πιο επώδυνες και τραγικές δοκιμασίες απ' όλες τις εθνικές μειονότητες της Ουκρανίας. Πράγματι, στο πλαίσιο του εντοπισμού και της εκκαθάρισης ενός ευρέως δικτύου εθνικών οργανώσεων και με ψευδείς κατηγορίες για κατασκοπεία, εκτελέστηκαν όλοι οι Έλληνες διανοούμενοι και χιλιάδες εργάτες και αγρότες ελληνικής καταγωγής, οι οποίοι θεωρήθηκαν αδικαιολόγητα πιθανοί εχθροί της σοβιετικής εξουσίας. Πολύ δύσκολη ήταν η κατάσταση που επικράτησε και μετά την έναρξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Από το 1941 έως το 1949 οι κάτοικοι της περιοχής ζούσαν υπό καθεστώς συνεχούς τρομοκρατίας και απειλών. Και παρόλο που στη Μαριούπολη δεν έγιναν πολλές διώξεις και εκτοπισμοί του ελληνικού στοιχείου (οι περισσότεροι κάτοικοι βρίσκονταν στο μέτωπο και πολεμούσαν) ακολουθήθηκε, έμμεσα ή άμεσα, η πολιτική της αποσύνθεσης της συμπαγούς ελληνικής κοινωνίας και του πολιτισμού της (Αγτζίδης, 2000). Η πολιτική αυτή πέτυχε τον εκφοβισμό των Ελλήνων σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που διατηρούσαν για δεκαετίες την εθνική τους ταυτότητα σχεδόν μυστική. Ζώντας σε ένα περιβάλλον «σοσιαλιστικού πολιτισμού», η βάση του οποίου ήταν η ρωσική γλώσσα και ο ρωσικός πολιτισμός, ήταν πολύ δύσκολο να αποφύγουν τον, επιφανειακό τουλάχιστον, εκρωσισμό. Έτσι, παρόλο που επέδειξαν και πάλι την γνωστή τακτική της εσωτερικής αναδίπλωσης, η οποία τους είχε διασώσει ως διακριτές οντότητες και τις προηγούμενες δεκαετίες, απέφευγαν να φανερώνουν την καταγωγή τους. Χαρακτηριστικό είναι το ότι ενώ, για παράδειγμα, το 1926 από τους 104.500 Έλληνες που αριθμούσε η Ουκρανία το 83% θεωρούσαν την Ελληνική γλώσσα ως μητρική τους, το 1989 από τις 98.500 χιλιάδες Έλληνες της Ουκρανίας μόνο 18,5% δήλωσαν την Ελληνική γλώσσα ως μητρική τους (Μπαλαμπάνωφ, 2006).

Για πάρα πολλά χρόνια μετά τις διώξεις δεν υπήρχε σχεδόν κανένα ενδιαφέρον για αυτό το ιστορικό κομμάτι του ελληνισμού, εκτός από κάποιες σποραδικές και μεμονωμένες προσπάθειες προσέγγισης του προβλήματος, οι οποίες έγιναν από Ουκρανούς γλωσσολόγους. Από πολλές πλευρές έχει ασκηθεί αυστηρή κριτική για την εγκατάλειψη της Ομογένειας και την αδιαφορία του ελληνικού κράτους προς τις ταλαιπωρίες που υπέστησαν οι Έλληνες (Γαλιατσάτος, 2003). Η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων της Ελλάδας με τη Σοβιετική Ένωση, λόγω της ένταξης της Ελλάδας στο αντίπαλο της ΕΣΣΔ μπλοκ, συνέτεινε στην ολοκληρωτική σχεδόν διακοπή των σχέσεων της με τους ομογενείς, παρά το γεγονός ότι τόσο πριν όσο και μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο οι ελληνικές Αρχές πραγματοποίησαν κάποια διαβήματα υπέρ της προστασίας ομογενών που υφίσταντο διώξεις, διακρίσεις και φυλακίσεις, είτε είχαν ελληνικά είτε σοβιετικά διαβατήρια (Καλαμβρέζος, 2015). Είναι γεγονός βέβαια ότι οι ομογενείς, παρά τις αντιξοότητες που βίωναν και χάρη στην αξιοθαύμαστη δύναμη, προσαρμοστικότητα, ζωτικότητα και αντοχή τους (Χασιώτης, 1997) εξουδετέρωσαν πολλά από τα αρνητικά στοιχεία που

λειτουργούσαν εναντίον τους. Η παρουσία τους ήταν παντού θετική η δε παραγωγικότητα και ο δυναμισμός τους αναγνωρισμένος. Ήταν εργατικοί, δημιουργικοί, ικανοί και φιλικοί και δεν ενεπλάκησαν σε εθνικές, κοινωνικές ή πολιτικές διαμάχες με αποτέλεσμα να είναι, ως σύνολο στοιχείο, αποδεκτοί από όλες τις άλλες εθνότητες. Οι σχέσεις των Ελλήνων και των άλλων εθνοτήτων ήταν και παραμένουν καλοπροαίρετες και δεν παρατηρήθηκε κάποια παρεξήγηση ή εθνική ένταση στην κοινή διαβίωση Ελλήνων και μη Ελλήνων (Καλαμbrέζος, 2015). Από πολλές πλευρές τονίστηκε μάλιστα, ήδη πριν τη διάλυση της ΕΣΣΔ, η σημασία της δράσης και ακτινοβολίας επιφανών Ελλήνων στην περιοχή (Μπαλαμπάνωφ, 2006). Το πιο σημαντικό απ' όλα τα «επιτεύγματά» τους ήταν η δύναμη του πολιτισμού και της μνήμης τους, η οποία αναδείχτηκε ως ο ουσιαστικότερος παράγοντας για τη διατήρηση της ταυτότητας τους μέσα σε αντίξοες συνθήκες

Το εθνικό ζήτημα επανεμφανίστηκε, σχετικά δευτερεύον, στον ελληνοισμό της Αζοφικής, όπως και στο σύνολο των εθνοτήτων της Σοβιετικής Ένωσης, την δεκαετία του 1970 και κορυφώθηκε την δεκαετία του 1980, λίγο πριν τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Τότε, παρόλη τη γενική αναστάτωση, η κοινότητα των Ελλήνων παρέμεινε σχεδόν ακέραιη. Δεν επλήγη από κανένα μεγάλο κύμα μετανάστευσης, όπως συνέβη στις άλλοτε πολυπληθείς ελληνικές κοινότητες της Γεωργίας, της Ρωσίας ή του Καζακστάν, παρόλο που η χώρα βρισκόταν σε δεινή οικονομική κατάσταση, με το κοινωνικό κράτος και όλα τα δίκτυα προστασίας υπό διάλυση. Η ισχυρή βιομηχανική βάση της περιοχής, η αυτάρκεια των νοικοκυριών, η ιστορική καταγωγή και η ριζωμένη σχέση με τον τόπο, η έλλειψη δεσμών με την Ελλάδα και η πολιτισμική τους συνοχή αποτέλεσαν ισχυρά αναχώματα στο γενικότερο ρεύμα φυγής και αποδόμησης που επικράτησε. Τελικά, με την απόκτηση της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας και μετά από σειρά δημοκρατικών αλλαγών παρουσιάστηκαν πραγματικές προϋποθέσεις για ελεύθερη και άμεση ανάπτυξη του κοινωνικού και πνευματικού βίου των Ελλήνων. Ήταν η εποχή που ενεργοποιήθηκε και το ενδιαφέρον της ελληνικής Πολιτείας, η οποία όφειλε πλέον να διαμορφώσει συγκροτημένη πολιτική και στρατηγική για τους ομογενείς της τ. ΕΣΣΔ και να αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες και μέτρα για την αποτελεσματική προστασία και ενίσχυσή τους.

Τα τελευταία χρόνια ο ελληνοισμός στην ευρύτερη περιοχή της Μαριούπολης απειλείται, για άλλη μια φορά και σε όλα τα επίπεδα, λόγω της κρίσης που ξέσπασε το 2014 στην ανατολική Ουκρανία, η οποία ελέγχεται από ρωσόφωνους αυτονομιστές. Η κρίση έθεσε σε κίνδυνο τη ζωή, την ασφάλεια και τις προοπτικές των Ελλήνων, οι οποίοι ζήτησαν εξ αρχής την αρωγή της Ελλάδας (Αγτζίδης, 2014). Οι ελληνικές κυβερνήσεις έθεσαν το θέμα της προστασίας των ομογενών στις διάφορες επαφές τους με την ουκρανική και τη ρωσική πλευρά αλλά και άλλους συνομιλητές τους. Καθώς σημειώθηκε έξαρση των συγκρούσεων, στο τέλος του 2014 και αρχές του 2015, η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας ζήτησε την υιοθέτηση προγράμματος προσωρινής μεταφοράς και φιλοξενίας ομογενών στην Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση έχει εξετάσει τη λήψη έκτακτων μέτρων, όπως κατάρτιση προληπτικού σχεδίου ασφαλούς απεγκλωβισμού των ομογενών, σε περίπτωση περαιτέρω επιδείνωσης των συγκρούσεων (Καλαμbrέζος, 2015). Η

συνέχιση της κρίσης και των εντάσεων θα οδηγήσει στην αποδυνάμωση και συρρίκνωση του Ελληνισμού γι' αυτό κρίνεται αναγκαία η συνεχής επιδίωξη της προστασίας τους και η προσεκτική παρακολούθηση των εξελίξεων, προκειμένου η Ελλάδα να υιοθετήσει και τα κατάλληλα μακροπρόθεσμα μέτρα, όταν αυτό κριθεί απαραίτητο.

1.3 Ταυτότητα και γλώσσα

Οι Έλληνες μέτοικοι στην περιοχή της Μαριούπολης ανήκαν σε δύο γλωσσικές κοινότητες. Εκτός από τους ελληνόφωνους υπήρχε και μια ομάδα ταταρόφωνων Ελλήνων της Κριμαίας, οι οποίοι, κατά την επικρατέστερη άποψη, αφομοιώθηκαν γλωσσικά από τους Τατάρους χωρίς να χάσουν την εθνική συνείδηση και τη θρησκεία τους, ενώ διατηρούσαν και διατηρούν τα ελληνικά εξωτερικά τους χαρακτηριστικά (Φωτιάδης, 1990). Για τους ταταρόφωνους Έλληνες επικράτησε η ονομασία «Ουρούμοι», «Ελληνο-ταταρ» ή «Μπαζαριώτες» (Καρπόζηλος, 1985:104), από την ταταρική ονομασία της Μαριούπολης Μπαζάρ, σε αντίθεση προς τους ελληνόφωνους που ονομάζονται «Ρουμαίοι» και «Τάτου» (Καρπόζηλος, 1985:101). Το περιοδικό Πανδώρα (1863:533) αναφέρει πως «από την Κριμαία ακόμα οι Έλληνες είχαν την εθνική επωνυμία Γραικοί grjekí». Χαρακτηριστικό είναι ότι οι άλλες εθνότητες στην περιοχή αποκαλούν τους Έλληνες, ελληνόφωνους και ταταρόφωνους, «grjek», «grjekí» όρος που χρησιμοποιείται ως υπερώνυμο των δύο γλωσσικών κοινοτήτων. Υπάρχει, επίσης, και η διάκριση σε «grjekota'tari" και «grjekoru'mei» ή «grjeko'elini, όροι που συναντιούνται και στη σύγχρονη ρωσόφωνη βιβλιογραφία. Το κύριο εθνώνυμο με το οποίο αυτοπροσδιορίζονται, σε αντιδιαστολή με τους «άλλους» Έλληνες, είναι το εθνώνυμο Azon'grjek / A'zovskije Grjekí =Έλληνες της Αζοφικής (Χρίστου, 2006).

Η πλειονότητα των Ελλήνων της περιοχής μιλούσε και εξακολουθεί-σε ένα βαθμό-να μιλάει κάποιες διαλέκτους, τα «ρουμέικα». Για πρώτη φορά στη σύγχρονη Ελλάδα έγινε γνωστή ως Μαριουπολίτικη διάλεκτος από τις εργασίες του καθηγητή Α. Καρπόζηλου. Την ονομασία αυτή χρησιμοποιούν σήμερα και οι γλωσσολόγοι, όταν αναφέρονται συνοπτικά στις ελληνικές διαλέκτους της περιοχής (πέντε συνολικά με υποδιαίρεση τους και σε τοπικά ιδιώματα), αν και υπάρχουν και διαφορετικές απόψεις όπως π.χ. η χρήση της ονομασίας «ταυρο-ρουμέικη» διάλεκτος (Ταύρια: αρχαίο τοπωνύμιο της Κριμαίας και ρομ > ρουμ: Ρωμαίος > Ρουμαίος, κάτοικος της βυζαντινής αυτοκρατορίας (Πάππου-Ζουραβλιόβα, 1999 και 2009). Η Μαριουπολίτικη διάλεκτος συγγενεύει με τα βόρεια ελληνικά ιδιώματα και την ποντιακή (άλλωστε στην περιοχή εγκαταστάθηκαν και Έλληνες από τον Πόντο μετά τον 19^ο αιώνα), διατηρεί πολλά αρχαϊκά χαρακτηριστικά και έχει επηρεαστεί αρκετά από ξένα γλωσσικά στοιχεία λόγω της συνύπαρξής της, στη μακράϊωνη ιστορία της, με σειρά γλωσσών (ταταρικές και τουρκικές διαλέκτους στην Κριμαία και σλαβικές γλώσσες, ρωσική και ουκρανική, στην Αζοφική) (Χρίστου, 2006· Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009). Οι υπόλοιποι Έλληνες μιλούν, όπως αναφέρθηκε, μια ταταρική διάλεκτο την ουρούμικη (με τέσσερις υποδιαλέκτους της τουρκικής γλώσσας). Η

γλώσσα, στην προκειμένη περίπτωση, δεν αποτελεί στοιχείο διαφοροποίησης και όλοι νιώθουν μέλη μιας κοινής ομάδας, αυτοπροσδιορίζονται ως Έλληνες, έχουν κοινή θρησκεία (χριστιανοί ορθόδοξοι) και κοινή ελληνική εθνική συνείδηση (Κανδηλάπτη, 2002· Χρίστου, 2007).

Πρέπει να σημειωθεί ότι σταδιακά και περνώντας από το ενδιάμεσο στάδιο της διγλωσσίας, η διάλεκτος αντικαταστάθηκε στο ρόλο της μητρικής / πρώτης γλώσσας από τη ρωσική, ενώ, ακολουθώντας τη μοίρα των προφορικών διαλέκτων, των μειονοτικών και γενικά των λεγόμενων ασθενών γλωσσών, συρρικνώθηκε λόγω των αλλαγών στις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες (Χατζηδάκη, 1999). Πριν από ενενήντα περίπου χρόνια, η πυκνή συγκέντρωση Ελλήνων κυρίως στα χωριά της περιοχής, η διαδεδομένη ενδογαμία, η κυκλοφορία ελληνικών περιοδικών και εφημερίδων και η ακτινοβολία της ντόπιας ελληνικής διανόησης που έγραφε στη διάλεκτο (Φωτιάδης 1990) συνέβαλαν ώστε οι διάλεκτοι να καλύπτουν όλο σχεδόν το φάσμα των λειτουργιών μια βιώσιμης γλωσσικής ποικιλίας. Αντίθετα, τις επόμενες δεκαετίες, με τις καταπιέσεις, με τη ρωσική γλώσσα ως κοινή γλώσσα όλων των πολιτών και τους μικτούς γάμους που πολλαπλασιάζονταν όσο η κοινωνία γινόταν πιο ανοιχτή, η χρήση των διαλέκτων περιορίστηκε στο οικογενειακό περιβάλλον και στα λογοτεχνικά έργα των ντόπιων Ελλήνων συγγραφέων. Το γεγονός αυτό αποδυνάμωσε τη λειτουργικότητά τους και οδήγησε στον παραγκωνισμό και την περιθωριοποίησή τους.

Καθοριστικό ρόλο για την τύχη της διαλέκτου έπαιξε και η υιοθέτηση της Νέας Ελληνικής, η οποία επιτάχυνε, αναπόφευκτα και ως παράπλευρη συνέπεια, τη συρρίκνωσή της διαλέκτου. Η πρώτη επαφή της με τη Νέα Ελληνική είχε συντελεστεί στις αρχές της σοβιετικής περιόδου (1926-1938), όταν έγινε μία σοβαρή προσπάθεια για κωδικοποίηση της διαλέκτου, επέκτασή της στη σφαίρα του γραπτού λόγου- δημοσιογραφικού και λογοτεχνικού- και συνεπώς διεύρυνση της λειτουργικότητάς της, ενώ παράλληλα έγινε η μερική εποικοδόμησή της μέσα από τον εμπλουτισμό της με στοιχεία της δημοτικής Κοινής Νεοελληνικής (Χρίστου, 2006). Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και κυρίως από την ίδρυση της αυτόνομης Δημοκρατίας της Ουκρανίας (1991 και εξής), το γλωσσικό τοπίο των Ελλήνων της Αζοφικής επηρεάστηκε ιδιαίτερα από τις σημαντικές αλλαγές που δρομολογήθηκαν σε όλους τομείς της ζωής. Καθώς αναπτύσσονταν οι επαφές με την Ελλάδα, η διαπίστωση ότι η διάλεκτος δεν βοηθούσε στην επικοινωνία με τους Ελλαδίτες καθιστούσε την εκμάθησή της πρακτικά περιττή. Έτσι, παρά την έντονη βούληση των Ελλήνων να διασωθεί η τοπική γλώσσα με παράλληλη εκμάθηση της Νέας Ελληνικής, έγινε γρήγορα αντιληπτό ότι η προσέγγιση της «ιστορικής πατρίδας» γινόταν τελικά μόνο με την εκμάθηση της Νεοελληνικής γλώσσας, η οποία άρχισε να διδάσκεται επίσημα. Η νεότερη γενιά των Ελλήνων περιορίζεται στην εκμάθηση της Νεοελληνικής Γλώσσας, η οποία απέκτησε προτεραιότητα όχι μόνο για λόγους επικοινωνιακούς και επιμορφωτικούς, αλλά και ως ουσιαστικό πλέον στοιχείο της εθνικής ταυτότητας.

Η συνεχής μείωση του ενδιαφέροντος για τη Μαριουπολίτικη διάλεκτο και η σταδιακή υποχώρησή της διαπιστώθηκαν ήδη κατά τη δεκαετία του 1990 και από συγκεκριμένες έρευνες Ελλήνων ερευνητών (Συμεωνίδης-Τομπαΐδης 1999· Χατζηδάκη 1999) και αποτελούσε πάγιο αίτημα των Ελλήνων της περιοχής η

αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Παρόλο που το σύγχρονο γλωσσικό καθεστώς δεν αφήνει επαρκή πεδία δράσης, η ΟΕΣΟ έχει αναλάβει πολλές φορές πρωτοβουλία και έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την μελέτη και τη διάσωση των ελληνικών διαλέκτων της περιοχής (έκδοση λεξικών και λογοτεχνικών έργων ντόπιων συγγραφέων και ποιητών, ενθάρρυνση σχετικών γλωσσικών σπουδών και μελέτης σε πανεπιστημιακό επίπεδο και ελληνικές θεατρικές παραστάσεις με τη χρήση της διαλέκτου). Τα στελέχη της ομογένειας που επανδρώνουν τους συλλόγους και διακινούν τις ιδέες, διαπιστώνοντας με εμφανή απογοήτευση ότι οι προσπάθειές τους για τη διάσωση της τοπικής γλώσσας ήταν μάλλον μάταιες, αναπροσάρμοσαν σταδιακά τις επιλογές τους δίνοντας έμφαση στην αναπαραγωγή, εκμάθηση και διάδοση των όμορφων ρωμείων τραγουδιών (ρουμ και ουρούμ) που ακόμα τραγουδιούνται στα χωριά και στις κοινωνικές εκδηλώσεις.

Σήμερα, η ελληνική διάλεκτος της Μαριούπολης εξακολουθεί να μιλιέται μόνο από ανθρώπους μεγάλης ηλικίας ενώ εκτιμάται ότι στο μέλλον θα υποχωρήσει εντελώς. Η ανησυχία αυτή αποτυπώνεται και στα όσα μας ανέφερε η υπεύθυνη εκπαιδευτικών θεμάτων της ΟΕΣΟ, η οποία τόνισε ότι «στα ελληνικά χωριά της Αζοφικής σιγά σιγά χάνεται η ρωμείκη και ουρούμικη διάλεκτος, τις οποίες οι πρόγονοι, παρά το γεγονός ότι έζησαν αρκετούς αιώνες δίπλα σε αλλόφυλους, όχι μόνο δεν τις έχασαν αλλά τις προστάτευαν και τις μετέδιδαν στις επόμενες γενιές».

Κεφάλαιο 2: Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης: Από την εγκατάσταση των Ελλήνων στην περιοχή μέχρι την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1778-1991)

Εισαγωγικά

Ένα σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορία των Ελλήνων της Μαριούπολης αποτελούν οι συνεχείς προσπάθειές τους για τη διατήρηση της Ελληνικής γλώσσας (είτε της διαλέκτου είτε της Ελληνικής, δημοτικής ή καθαρεύουσας), ως μέσου ανάδειξης και ενίσχυσης της εθνικής τους ιδιαιτερότητας. Παρόλο που η ιδεολογία και τα ιδανικά από τα οποία διαπνέονταν διαφοροποιούνταν στις διάφορες ιστορικές περιόδους, κοινός παρονομαστής τους ήταν πάντα η διατήρηση της ελληνικότητας, με το περιεχόμενο που αυτή αποκτούσε στη μία ή την άλλη περίοδο. Έτσι, καθ' όλη τη μακρόχρονη πορεία τους, μάχονταν για την Ελληνική γλώσσα σε ένα διαρκώς απειλούμενο έδαφος και σε μία περιοχή που κατέληξε να αποτελεί σταυροδρόμι επικοινωνίας ποικίλων εθνοτήτων. Κύριος πυλώνας ενίσχυσης της γλώσσας ήταν τα σχολεία με τη σημαντική συμβολή και του τύπου, της λογοτεχνίας, του θεάτρου και των διάφορων πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας στην περιοχή της Μαριούπολης έχει, ως εκ τούτου, βαθιές ρίζες. Πριν από το 1917 ήταν στο πρόγραμμα της μέσης εκπαίδευσης, με εξαίρεση το χρονικό διάστημα της αφομοιωτικής ρωσικής πολιτικής (τέλη 19^{ου} - αρχές 20^{ου} αιώνα). Ακολούθησε, μετά την οκτωβριανή επανάσταση, η περίοδος της άνθησης της ελληνικής παιδείας χάρη στην πολιτική υποστήριξη των μειονοτήτων από τη σοβιετική κυβέρνηση. Στη

δεκαετία του 1930, όταν ξεκίνησαν οι καταπιέσεις και οι διώξεις, έκλεισαν τα ελληνικά σχολεία και η χρήση της Ελληνικής γλώσσας περιορίστηκε στο οικογενειακό περιβάλλον. Κατ' αυτό τον τρόπο μεγάλωσε μια ολόκληρη γενιά Ελλήνων που ποτέ δεν μελέτησε την Ελληνική γλώσσα. Η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας ξανάρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν η αναγέννηση στην πρώην Σοβιετική Ένωση ευνόησε τη δημιουργία κοινοτήτων και συλλόγων που άρχισαν να ασχολούνται με την εκπαίδευση των Ελλήνων. Στη συνέχεια, η επιθυμία των Ελλήνων αλλά και το ενδιαφέρον των ανεξάρτητων πλέον Ουκρανών να μάθουν την Ελληνική γλώσσα αυξήθηκε περισσότερο, γεγονός που πιστοποιείται και από την ίδρυση, το 1991, του Ινστιτούτου Ανθρωπιστικών Σπουδών (σημερινό Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης), στο οποίο η Ελληνική γλώσσα κατέλαβε πρωτεύουσα θέση. Παρά τα προβλήματα (που σχετίζονταν με την έλλειψη σταθερής και μακροπρόθεσμης γλωσσικής πολιτικής, την ανεπάρκεια της ελληνομάθειας των διδασκόντων, την έλλειψη πόρων και υλικοτεχνικής υποδομής κ.ά.), σημειώθηκε σχετική πρόοδος στη γενικότερη προώθηση της διδασκαλίας των Ελληνικών, τόσο κατά την πρώτη δεκαετία μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, όσο και στη συνέχεια. Με τη συμβολή πολλών συναρμοδίων ελληνικών Υπηρεσιών και τη δραστηριοποίηση της Ομογένειας, διαμορφώθηκε ένα σημαντικό ποσοτικό μέγεθος και μία σταθερή εκπαιδευτική κατάσταση στην περιοχή.

2.1 Η περίοδος από την εγκατάσταση των Ελλήνων στην περιοχή έως την Οκτωβριανή Επανάσταση (1778-1917)

Αμέσως μετά την εγκατάστασή τους στην περιοχή και παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες που δυσχέραναν την προσαρμογή τους στο νέο περιβάλλον, οι Έλληνες της Μαριούπολης άρχισαν τις προσπάθειες για τη δημιουργία και οργάνωση ενός στοιχειώδους εκπαιδευτικού πλαισίου, μέσω της ίδρυσης σχολείων. Είναι η ίδια τάση που περιγράφεται για το σύνολο των Ελλήνων που μετοίκησαν στη Ρωσία την περίοδο εκείνη καθώς «Μεταξύ των πρώτων καταβάλλει φροντίδες να ανεγείρει κοντά στην Εκκλησία και σχολείο. Ο δάσκαλος και όταν λίγα γνωρίζει και διδάσκει είναι γι' αυτόν κάτι το απαραίτητο, είναι παρηγοριά, διότι η ύπαρξίς του και η λειτουργία της σχολής αναπληρώνουν το κενό, το οποίο δεν μπορεί να ανεχθεί» (Παναγιωτίδης, 1993:13)

Στην πρώτη αυτή περίοδο δεν υπήρχε κρατική πρόνοια και η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στηρίχτηκε στην αρωγή από πλούσιους Έλληνες, ντόπιους και Ελλαδίτες, στην γενικότερη ιδιωτική πρωτοβουλία και, κατά κύριο λόγο, στην Εκκλησία. Σε αυτό το πλαίσιο, άρχισαν οι πρώτες προσπάθειες για μαθήματα στις εκκλησίες της Μαριούπολης και των χωριών της περιοχής. Τα μαθήματα παρέδιδαν ντόπιοι κληρικοί σε μικρές ομάδες μαθητών. Οι προσπάθειες αυτές δεν τελεσφόρησαν, καθώς τα σχολεία ήταν προσωρινά ενώ δεν υπήρχαν και ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα. Στα επόμενα χρόνια εμφανίστηκαν σχολεία με μία και δύο τάξεις (μονοτάξια και διτάξια) ενώ το 1795 ιδρύθηκε στη Μαριούπολη ένα επίσης εκκλησιαστικού τύπου σχολείο, στο οποίο οι ιερωμένοι αναλάμβαναν, με τη βοήθεια

εκκλησιαστικών βιβλίων, να μάθουν στα παιδιά τη ρωσική γραμματική (Μακρή, 2018).

Στις αρχές του 19^{ου} αι. και κυρίως με την Επανάσταση του 1821 αφυπνίστηκε η εθνική συνείδηση και αναπτρώθηκε το ηθικό των Ελλήνων της Μαριούπολης. Έτσι, το 1820 και το 1821 ιδρύθηκαν ελληνικά σχολεία (ενοριακά, με δύο τάξεις και με 30 έως 100 μαθητές) και άρχισαν να προσκαλούν τους πρώτους δασκάλους να διδάξουν σε αυτά (Κατσιαρδής-Hering, 2006). Από το 1829 άρχισαν σε όλα τα ελληνικά σχολεία να διδάσκουν ελληνικά. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε το άνοιγμα ενός εξατάξιου σχολείου, στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα, όπου τα παιδιά των Ελλήνων σπούδαζαν ελληνικά και ρωσικά (Φωτιάδης, 1990).

Το 1870, με την προώθηση του πανσλαβικού σχεδίου εκ μέρους της Ρωσίας, τα ελληνικά σχολεία έκλεισαν. Η Ελληνική γλώσσα συρρικνωνόταν σιγά σιγά, καθώς το λεξιλόγιο των Ελλήνων άρχισε να φτωχαίνει και να εμπλουτίζεται με λέξεις ρωσικές και ουκρανικές. Ωστόσο, μέσα σε ένα γενικό κλίμα αμάθειας οι Έλληνες της Μαριούπολης συνέχισαν να ξεχωρίζουν, συγκριτικά πάντοτε με τις άλλες εθνότητες που ζούσαν στην περιφέρεια. Δεν δέχονταν παθητικά την εφαρμογή της πολιτικής του πανσλαβισμού αλλά αντιδρούσαν με δυναμισμό, ενισχύοντας τα ελληνικά σχολεία τα οποία ήδη άρχισαν, από το 1890, να ιδρύονται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Βέβαια, για να μπορέσουν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί να διατηρήσουν τις θέσεις τους αναγκάζονταν πολλές φορές να αλλάξουν τα ονόματά τους. Έτσι, ο Τριανταφυλλίδης έγινε Τριανταφύλλοφ, ο Πορφυρός Πορφύροφ, ο Καρυπίδης Καρύποφ (Φωτιάδης, 2003· Χατζηπαναγιωτίδη, 2005)

Την εποχή αυτή συντελέστηκε μία εκπαιδευτική ανάπτυξη στη Μαριούπολη, εμφανίστηκαν και νέοι τύποι σχολείων (κάποια ιδιωτικά σχολεία καθώς και διτάξεις σχολές του Υπουργείου Δημόσιας Εκπαίδευσης) ενώ συνέχιζαν να λειτουργούν τα εκκλησιαστικά σχολεία των οποίων μάλιστα ο αριθμός αυξήθηκε. Την εκπαιδευτική ανάπτυξη ανέκοπτε βέβαια το γεγονός ότι δεν υπήρχαν σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Εάν οι Έλληνες απόφοιτοι ήθελαν να συνεχίσουν σε μια ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης, έφευγαν για σπουδές στα γυμνάσια του Ροστόφ, του Χάρκοβου, του Μπερντιάνσκ, του Αικατερινοσλάφ και άλλων πόλεων. Στη Μαριούπολη ιδρύθηκαν τελικά δύο γυμνάσια (αρρένων και θηλέων) τα οποία απολάμβαναν μεγάλου κύρους και στα οποία δίδασκαν εκπαιδευτικοί που είχαν σπουδάσει στα καλύτερα πανεπιστήμια της Ευρώπης. Δυστυχώς όμως, δεν μπορούσαν να σπουδάζουν σε αυτά παρά μόνο γόννοι εύπορων οικογενειών, αφού τα δίδακτρα ήταν αρκετά υψηλά, με αποτέλεσμα να παρατηρείται μια σαφής μείωση του αριθμού των Ελλήνων μαθητών (Μακρή, 2018).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στη στήριξη όλης της εκπαιδευτικής προσπάθειας, κατά την πρώτη αυτή περίοδο, από επιφανείς Έλληνες που δραστηριοποιούνταν επαγγελματικά στην ευρύτερη περιοχή. Οι αδελφοί Μάνθος και Γεώργιος Ριζάρης, ο Ζώης Καπλάνης, η οικογένεια του Ιωάννη Δόμπολη και οι αδελφοί Ζωσιμά συνέβαλαν με τις δραστηριότητές τους στην ανάπτυξη της ελληνικής παιδείας και στη διατήρηση του ελληνικού πολιτισμού (Μπαλαμπάνωφ, 2009). Χαρακτηριστικότερο όλων είναι το παράδειγμα των αδελφών Ζωσιμά, οι οποίοι ίδρυσαν σχολεία και εξέδωσαν με δική τους χρηματοδότηση βιβλία και

εγχειρίδια, με κυριότερη την επανέκδοση των έργων των κλασικών συγγραφέων της Αρχαίας Ελλάδας (Μπαλαμπάνωφ, 2009). Τύπωσαν επίσης και πολλά διδακτικά βιβλία όπως η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, το Ελληνορωσικό Λεξικό κ.ά., τα οποία αποστέλλονταν στη Ρωσία από την Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη (Κοτσιώνης, 2000). Επίσης, με δικές τους δαπάνες εκδόθηκαν λεξικά, εγχειρίδια μαθηματικών, ιστορίας, γεωγραφίας, θεολογίας, ιατρικής και φυσικής τα περισσότερα από τα οποία στέλνονταν στα σχολεία (Μπαλαμπάνωφ, 2009).

Ένα μεγάλο πρόβλημα που έπρεπε να αντιμετωπιστεί, καθ' όλη την περίοδο από τη μετοίκηση των Ελλήνων στην Αζοφική μέχρι την Οκτωβριανή Επανάσταση, ήταν η γλώσσα διδασκαλίας στα σχολεία. Οι Έλληνες της περιοχής επιθυμούσαν να διδάσκονται στη μητρική τους γλώσσα (τη Ρουμείκη ή Ουρούμικη διάλεκτο, ανάλογα με το χωριό που διέμεναν). Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν ήταν πάντα εφικτό γιατί οι διάλεκτοι δεν ήταν καταγεγραμμένες, δεν υπήρχε ανάλογο εκπαιδευτικό υλικό και οι δάσκαλοι, ιερείς οι περισσότεροι, τουλάχιστον στην αρχή, δεν ήταν εξειδικευμένοι. Το αποτέλεσμα ήταν να μη διδάσκονται τα ελληνικά στα χωριά, αν και υπήρχαν πολλά σχολεία εκεί. Τα σχολεία αυτά ακολουθούσαν στην οργάνωση των μαθημάτων τη ρωσική δομή και είχαν ως γλώσσα διδασκαλίας τη ρωσική. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η σύσταση σχολείων στα οποία η εκπαίδευση θα γινόταν με βάση την ελληνική μητρική γλώσσα, αναιρέθηκε από το γεγονός ότι, ούτως ή άλλως, δρομολογήθηκε στην πράξη η υποκατάσταση της Ελληνικής γλώσσας από τη ρωσική, με τη χρησιμοποίηση αντικινήτρων για την προσφυγή στα ελληνικά κοινοτικά ή ενοριακά σχολεία. Ταυτόχρονα, επιχειρήθηκε μια εκμετάλλευση των οικονομικών προβλημάτων πολλών από τους Έλληνες με σκοπό να ενθαρρυνθεί η φοίτηση των Ελλήνων στα δημόσια ρωσικά σχολεία (Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Άλλωστε, η ρωσική τους είχε επιβληθεί και ως απαραίτητος κώδικας επικοινωνίας με τους «άλλους», τις άλλες μειονότητες και τη ρωσική πλειονότητα ενώ η χρήση της αποτελούσε και μέρος της γενικότερης πολιτικής που επιβαλλόταν από την τσαρική Ρωσία, σε μια προσπάθεια εξάπλωσης της ρωσικής γλώσσας και αφομοίωσης των μειονοτήτων. Υπ' αυτές τις συνθήκες, προσπάθειες για τη διδασκαλία της διαλέκτου γίνονταν μόνο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στα γυμνάσια που δημιουργήθηκαν μετά το 1870 κυρίως και μόνο για τους γόνους πλούσιων οικογενειών, όπως έχουμε ήδη αναφέρει. Θα πρέπει να προσθέσουμε και το ότι η συναισθηματική σχέση και οι ιδεολογικοί δεσμοί που είχαν με τη μητροπολιτική Ελλάδα έκαναν τους Έλληνες να θεωρούν επιβεβλημένη και την εκμάθηση της εκάστοτε Ελληνικής γλώσσας-της καθαρεύουσας για την πρώτη αυτή ιστορική φάση- η οποία όμως και αυτή δεν διδασκόταν παρά μόνο αποσπασματικά από κάποιους δασκάλους, οπότε το πρόβλημα κατανόησης επιτείνονταν (Καρπόζηλου, 1991).

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η εκπαιδευτική πολιτική την περίοδο αυτή καθοριζόταν από την τσαρική πολιτική που ασκούσαν απέναντι στην ελληνική μειονότητα. Έτσι, όσες φορές ήταν αφομοιωτική οι Ελληνόπαιδες φοιτούσαν υποχρεωτικά στα ρωσικά σχολεία και αρκούσαν σε ελάχιστες ώρες Ελληνικών την εβδομάδα, ενώ σε περιόδους που υπήρχε πολιτική πιο ανεκτική εφαρμόζονταν ένα δίγλωσσο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Κοτσιώνης, 2000). Αναφέρονται, ωστόσο, και συχνές διοικητικές παρεμβάσεις, οι οποίες περιόριζαν τις δυνατότητες διδασκαλίας

της Ελληνικής γλώσσας με παύση ή και αντικατάσταση δασκάλων για ασήμαντο λόγο, απαγόρευση της διδασκαλίας στα ελληνικά, υπαγωγή των ελληνικών σχολείων σε ρωσικό έλεγχο κ.ά. (Χασιώτης, 1997). Παρόλες όμως τις προσπάθειες που έγιναν την εποχή αυτή με στόχο τη ρωσοποίηση των μειονοτήτων, η ρωσική δεν κατάφερε να επιβληθεί με αποτέλεσμα ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών (80-90%) να μην τη γνωρίζουν καν. Η γλώσσα που γνώριζαν και κατανοούσαν περισσότερο απ' όλες ήταν η διάλεκτος που μιλούσε στο σπίτι η οικογένεια και λιγότερο η Ρωσική και η Ελληνική (Καθαρεύουσα) που διδασκόταν σποραδικά (Κότικοφ, 1999· Μακρή, 2018).

Η μελέτη της Ελληνικής γλώσσας στην εκπαίδευση των Ελλήνων της Μαριούπολης κατά την πρώτη αυτή περίοδο, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι Έλληνες κατέβαλλαν συνεχείς προσπάθειες για την οργάνωση μιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης με στόχο τη διατήρηση και καλλιέργεια της μητρικής τους γλώσσας, της Διαλέκτου (Ρουμείκης-Ουρούμικης) ή της Ελληνικής (Καθαρεύουσας). Αναμφισβήτητα, απώτερος σκοπός όλης της προσπάθειας ήταν η εδραίωσή τους ως οντότητα, η διατήρηση της ελληνικής τους ταυτότητας και κατά συνέπεια η ισχυροποίηση της ελληνικής εθνικής συνείδησης ακόμα και στο φιλικότερο πλέον, συγκριτικά με αυτό της Κριμαίας, περιβάλλον του ορθόδοξου ρωσικού κράτους.

2.2 Η Σοβιετική περίοδος (1917-1937)

2.2.1. Κοινωνικό και ιδεολογικό-πολιτικό πλαίσιο οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης

Παρά το γεγονός ότι στην ελληνική ιστοριογραφία η προσπάθεια για οργάνωση ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης δεν εντάσσεται στη συνολική σοβιετική πολιτική, το διεθνές ιστοριογραφικό παράδειγμα θεωρεί την πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης απέναντι στις ελληνόφωνες κοινότητες ως μέρος της γενικότερης πολιτικής που ακολουθήθηκε και για τις άλλες εθνότητες του σοβιετικού κράτους (Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να εξεταστεί το ζήτημα της οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης υπό το πρίσμα της αλληλεξάρτησης της εκπαίδευσης με τα υπόλοιπα κοινωνικά υποσυστήματα της εποχής: το θεσμικό, μέσα στο οποίο δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή της και το ιδεολογικό-πολιτικό, το οποίο διαμόρφωσε τους στόχους της εκπαίδευσης στο συγκεκριμένο χώρο, αυτή την εποχή.

Η Σοβιετική Ένωση διαμόρφωσε πολύ νωρίς το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση όλων των μειονοτήτων στη γλώσσα τους, επινοώντας μάλιστα τους όρους εθνικές μειονότητες, κομισάριος μειονοτήτων, Συμβούλιο εθνικών μειονοτήτων κτλ., πολύ πριν από την επίσημη αναγνώριση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, η οποία έγινε, με επιμέρους συμφωνίες, από την κοινωνία των Εθνών το 1919 και επίσημα με τη συνομολόγηση της Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου από τον ΟΗΕ, το 1948. Πράγματι, η χρήση του όρου μειονότητες από τους φορείς του πρώιμου σοβιετικού κράτους είναι γενικευμένη στα θεσμικά όργανα και

στα έγγραφα της περιόδου αυτής (Κεσσιδής, 1996). Όλες οι εθνικές μειονότητες είχαν το δικαίωμα και τη δυνατότητα να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο αυτοδιοίκησης, να ιδρύσουν σχολεία στη γλώσσα τους, να συντηρήσουν τον πολιτισμό τους και να ενταχθούν με αυτή τη μορφή στο νέο σοσιαλιστικό οικοδόμημα.

Επειδή ως κύριος στόχος της Εκπαίδευσης τέθηκε η επιτάχυνση των διαδικασιών για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας, προέκυψε η ανάγκη να δημιουργηθεί μια διανοήση η οποία θα αξιοποιούνταν στις διαδικασίες για την επίτευξη αυτού του στόχου. Στο δίλημμα που αντιμετώπισε το καθεστώς για το αν θα έπρεπε να συμφιλιωθεί και να αξιοποιήσει αρχικά τη μεσαία αστική τάξη (που είχε την εμπειρία και την εξειδίκευση) ή να κατασκευάσει βίαια, συμπιέζοντας προς τα κάτω τα κριτήρια, τη δική της ιντελιγκέντσια, η λύση δόθηκε μόνη της καθώς δεν κατέστη δυνατός ο προσηλυτισμός της μεσαίας αστικής τάξης. Αναφορικά μάλιστα με τις ελληνικές κοινότητες, πρέπει να επισημανθεί ότι στο οικονομικό-κοινωνικό κυρίως πεδίο η επικυριαρχία της αστικής τάξης είχε ανατραπεί βίαια. Συγκεκριμένα, οι Έλληνες αστοί της τσαρικής περιόδου, οι οποίοι, μεταξύ άλλων, κινούσαν και τα νήματα της εκπαίδευσης, μετά την αλλαγή του καθεστώτος κατέφυγαν στην Ελλάδα ή σε πολύ μικρό ποσοστό, μετεξελίχθηκαν σε *φτωχούς*, κατά την ορολογία του καθεστώτος, με αποτέλεσμα να μπορούμε σήμερα να μιλάμε για την εξαφάνιση της ελληνικής αστικής τάξης των ελληνικών κοινοτήτων της τσαρικής περιόδου. Αντίθετα, οι Έλληνες των αγροτικών κοινοτήτων, περιθωριοποιημένοι από το προηγούμενο καθεστώς, ήταν πρόθυμοι να διεκδικήσουν μια καλύτερη θέση. Ευνοημένοι από το γεγονός ότι η εκπαιδευτική πολιτική κατευθυνόταν από τους εργάτες και χωρικούς, αξιοποίησαν την ευκαιρία που παρουσιαζόταν για πρόσβαση στα μορφωτικά αγαθά, ανέδειξαν τις δημιουργικές τους ικανότητες και προσαρμόστηκαν ευκολότερα στο καθεστώς. Το αποτέλεσμα ήταν πολλοί από αυτούς να γίνουν όχι μόνο προστάτες και ιδεολογικοί καθοδηγητές της εκπαίδευσης αλλά και απόστολοι και στυλοβάτες του καθεστώτος, το οποίο στήριζαν με άρθρα, βιβλία, διδασκαλία και διαφώτιση των νέων. Διαμόρφωσαν έτσι τις προϋποθέσεις για την ανάδειξη μιας ελληνικής διανοήσης, ως το 1937 (Ηλιάδου-Τάχου, 2016).

Βασική προτεραιότητα του νέου καθεστώτος αποτέλεσε η παροχή μαζικής εκπαίδευσης. Το εκπαιδευτικό σύστημα θα παρείχε ισότητα ευκαιριών στους μαθητές και όλα τα παιδιά θα πήγαιναν στον ίδιο τύπο σχολείου (γενικό ή επαγγελματικό). Στις μειονότητες δόθηκε η δυνατότητα να οργανώσουν παιδεία "εθνική στη μορφή και σοσιαλιστική στο περιεχόμενο" καθώς, όπως ήδη έχει αναφερθεί, σκοπός της παρεχόμενης εκπαίδευσης ήταν η προετοιμασία των πολιτών για την ομαλή ένταξή τους στη σοσιαλιστική κοινωνία. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι, παρά το γεγονός ότι ήταν ορατός και προδιαγεγραμμένος ο μακροπρόθεσμος στόχος της πολιτικοποίησης, οι εθνικές διαφορές αναγνωρίζονταν και ήταν αποδεκτές. Έτσι ο σοσιαλισμός υλοποιούνταν χωρίς να ανατραπούν οι πολιτιστικές ταυτότητες.

Σε αυτό το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο στήριξης των μειονοτήτων ξεκίνησε μια τεράστια προσπάθεια για την οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και δημιουργήθηκαν οι βασικές δομές της. Πρέπει να σημειωθεί ότι η ελληνική μειονότητα συστρατεύτηκε με το αίτημα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Οι συνεχείς προσπάθειες των δασκάλων-μέσα και έξω από το

σχολείο- να προετοιμάσουν και να οργανώσουν τη νεολαία, η δημιουργία εφημερίδων τσίχου με μηνύματα κοινωνικού χαρακτήρα, η στράτευση σε ζητήματα κάλυψης λειτουργικών αναγκών, η οργάνωση θεατρικών παραστάσεων είναι λίγες μόνο από τις δράσεις που υπηρετούσαν το σοσιαλισμό στο πλαίσιο των ελληνικών κοινοτήτων. Γενικότερα, όχι μόνο τα σχολεία αλλά και οι εκδοτικοί οίκοι, ο τύπος και κάθε πνευματική δραστηριότητα είχαν σκοπό την ενίσχυση της συνείδησης του σοβιετικού πολίτη και τη γενικότερη προώθηση των στόχων του κράτους και του κόμματος (Χασιώτης, 1997). Είναι γεγονός ότι δημιουργείται ένας προβληματισμός για το κατά πόσον η ακραιφνής υποστήριξη του καθεστώτος από τους Έλληνες ήταν ειλικρινής. Οι διώξεις που θα υποστεί στο σύνολό της η ελληνική μειονότητα της ΕΣΣΔ την δεκαετία του 1930 και κυρίως οι κατηγορίες που θα δικαιολογήσουν την κατάργηση όλων των επιτευγμάτων τους, εγείρουν σοβαρές αμφιβολίες για την αυθεντικότητα της φιλοκαθεστωτικής στροφής του ελληνισμού. Η πολιτική θέση αλλάζει εύκολα και διαμορφώνεται ανάλογα με τις συνθήκες, ενώ η εθνική συνείδηση, η οποία ενισχύθηκε σε κάθε περίπτωση μέσω της εκπαίδευσης, εμφανίζει μονιμότερα χαρακτηριστικά.

Διαπιστώνουμε από τα παραπάνω ότι η εκπαιδευτική έκρηξη, η οποία παρατηρήθηκε από τη δεκαετία του 1920, δεν ήταν τελικά μόνο μια ανιδιοτελής προσπάθεια της σοβιετικής εξουσίας να ανυψώσει το πνευματικό επίπεδο των πολιτών, ειδικότερα των πιο χαμηλών κοινωνικών τάξεων, παρά το γεγονός ότι αυτό εντέλει υλοποιήθηκε. Ήταν ταυτόχρονα μια συντεταγμένη επιχείρηση ιδεολογικής χειραγώγησης και προπαγάνδας, μέσω της ισχυροποίησης των στοιχείων εθνικής ταυτότητας και της αναγέννησης των εθνικών γλωσσών και λογοτεχνιών (Martin, 2001). Απώτερος σκοπός ήταν η εύρεση και εξασφάλιση κοινωνικών συμμάχων, τους οποίους η σοβιετική εξουσία θα χρησιμοποιούσε για να ασκήσει την παντοδυναμία της μερικά χρόνια αργότερα, την δεκαετία του 1930.

Από την άλλη πλευρά, η έντονη δραστηριοποίηση της ελληνικής μειονότητας για ίδρυση πολλών σχολείων συνδέεται και με το στόχο να είναι πλέον αποδέκτες της ελληνικής εκπαίδευσης, και μέσω αυτής της Ελληνικής γλώσσας, όλα τα κοινωνικά στρώματα, κάτι που δεν συνέβαινε μέχρι τότε. Παρά τις προσπάθειες, δηλαδή, που γίνονταν προεπαναστατικά από τον κλήρο και τους ευεργέτες (Κοτσιώνης, 1999), η ελληνική παιδεία και γλώσσα δεν έπαυε να είναι προνομιακό πεδίο των ντόπιων ελίτ και της εκκλησίας. Αυτοί καθόριζαν το περιεχόμενο, τη γλώσσα και το σύστημα διδασκαλίας. Με την εγκαθίδρυση της σοβιετικής εξουσίας, αποδέκτες μιας πανεθνικής εκπαίδευσης έγιναν για πρώτη φορά και φτωχοί αγρότες, Έλληνες εργάτες των πόλεων και αναλφάβητες γυναίκες οι οποίες, ζούσαν, έως τότε, κάτω από τον πατριαρχικό ζυγό και οι κοινωνικές τους παραστάσεις εξαντλούνταν στον οικογενειακό βίο του πατρικού τους και στις μετέπειτα συζυγικές τους υποχρεώσεις.

2.2.2 Σχολεία και μορφωτική δραστηριότητα

Οι ευνοϊκές συνθήκες, οι οποίες αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, είχαν ως αποτέλεσμα να ξεκινήσει μία μεγάλη και επίπονη διαδικασία προκειμένου να

ιδρυθούν, να κατοχυρωθούν και να στελεχωθούν σχολεία. Οι βάσεις πάνω στις οποίες οργανώθηκαν τα ελληνικά σχολεία ήταν αυτές που τέθηκαν στο «Πρώτον των εν τη Ρωσία Ελλήνων Συνέδριον εν Ταϊγανίω», που συνήλθε τις παραμονές της Οκτωβριανής επανάστασης (29 Ιουνίου έως 10 Ιουλίου 1917), όταν ήδη είχε ξεκινήσει η εθνικοποίηση των σχολείων. Στο Συνέδριο αποφασίστηκε η ίδρυση δημοτικών και γυμνασίων, όπου υπήρχε ανάγκη. Συγκεκριμένα, προβλέπονταν δύο βαθμίδες, η κατώτερη (στην οποία η φοίτηση ήταν οκταετής και διαιρούνταν σε δύο τετραετείς κύκλους) και η μέση. Και οι δύο βαθμίδες είχαν πλήρη κύκλο μαθημάτων ενώ υπήρχε στενή σχέση και αλληλουχία μεταξύ τους. Η φοίτηση στον πρώτο κύκλο θα ήταν υποχρεωτική ενώ θα λαμβάνονταν τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε η φοίτηση στα σχολεία του δεύτερου κύκλου να γίνει προσιτή και, σταδιακά, υποχρεωτική για όλους (Καρπόζηλου, 1991).

Στο πλαίσιο της συνεχούς προσπάθειας για βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, πραγματοποιήθηκε, το 1925, στο Κρασοντόρ το Α΄ Συνέδριο των Ελλήνων παιδαγωγών (Αγτζίδης, 1995), ενώ ακολούθησε η μεταρρύθμιση του 1926. Σύμφωνα με αυτή, ο πρώτος κύκλος υποχρεωτικής φοίτησης-που έγινε πλέον επταετής-μοιραζόταν σε ένα τετρατάξιο και ένα τριτάξιο σχολείο (το λεγόμενο «μη πλέριο μεσαίο σχολείο»). Ακολουθούσε ένας ακόμη τριετής κύκλος με τον οποίο ολοκληρωνόταν η δεκαετής εκπαίδευση. Όσο για τα μαθήματα, στις τέσσερις πρώτες τάξεις ήταν τα μαθηματικά, η μουσική, η μητρική γλώσσα, η φιλολογία, η φυσιογνωσία, η γεωγραφία, η ζωγραφική και η φυσική αγωγή (Χασιώτης, 1997· Σεϊτόπουλος, 1985). Παράλληλα συνεχίστηκε η προσπάθεια για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού μεταξύ των ενηλίκων με τη δημιουργία δύο τύπων σχολείων. Ο πρώτος τύπος ήταν το επταετές γενικό σχολείο, το οποίο εξασφάλιζε στους μαθητές τη βασική εκπαίδευση προετοιμάζοντάς τους, παράλληλα, για την φοίτησή τους στη μέση ή και στην ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα. Ο δεύτερος τύπος ήταν τα σχολεία για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού μεταξύ των γυναικών, όπου η προσοχή δινόταν στην απόκτηση βασικής εκπαίδευσης αλλά και πρακτικών δεξιοτήτων όπως το ράψιμο κ.λπ. Ακολούθησε μια ραγδαία ανάπτυξη της ελληνικής εκπαίδευσης σε όλες τις περιοχές με ελληνικό πληθυσμό, κυρίως όμως στην περιοχή της Μαριούπολης, γεγονός που πιστοποιείται από τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό των σχολείων. Ενώ δηλαδή ως το 1926 δεν λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία (με την εξαίρεση ενός, που είχε λειτουργήσει για δύο χρόνια, στα 1924-1926), το 1928 αναφέρεται ότι λειτουργούσαν στην περιοχή της Μαριούπολης 39 ελληνικά σχολεία της πρώτης βαθμίδας και 6 της δεύτερης (Χασιώτης, 1997).

Παράλληλα με την ίδρυση και την άνθιση των ελληνικών σχολείων, πολλαπλασιάζονται οι γενικότερες προσπάθειες για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού. Για να γίνει μάλιστα συστηματικότερη η προσπάθεια, προβαλλόταν συνεχώς, όπως πληροφορούμαστε από τον τύπο της περιοχής, το αίτημα των Ελλήνων για τακτική απογραφή των αγράμματων και ολιγογράμματων. Στο πλαίσιο αυτό, οργανώνονταν πολλές φορές μαθήματα και για τους αγράμματους και ολιγογράμματους, τα λεγόμενα «βραδινά μαθήματα» ενώ ευαίσθητοι στο θέμα αυτό δάσκαλοι παρέδιδαν σε μερικές περιπτώσεις και ξεχωριστά μαθήματα στα σπίτια των χωρικών (Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Εκτός από αυτά τα μαθήματα, οργανώνονταν στα

χωριά με ελληνικό πληθυσμό και όμιλοι, πολιτικοί, φιλολογικοί αλλά και δραματικοί καθώς το θέατρο θεωρούνταν από τη σοβιετική αρχή ένα από τα σοβαρά όπλα στο έργο της μορφωτικής ανάπτυξης των μαζών (Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Τέλος, στην περιοχή λειτουργούσαν οίκοι ανάγνωσης καθώς και βιβλιοθήκες στα χωριά. Αναφέρεται ότι το 1928 σε τριάντα ελληνικά σοβιέτ της περιοχής της Μαριούπολης αριθμούνταν έξι οίκοι ανάγνωσης, έντεκα βιβλιοθήκες, δεκαεννέα κέντρα εξάλειψης του αναλφαβητισμού, εικοσιτρείς κόκκινες γωνίες-λέσχες ανάγνωσης. Μεγάλο πρόβλημα βέβαια αποτελούσε η έλλειψη ελληνικών αλλά και ουκρανικών βιβλίων, γεγονός που καθιστούσε πολλές φορές μάταιη την καμπάνια (Dmitrienko, 2000).

Σημαντικός φορέας εκπαίδευσης την εποχή αυτή μπορεί να θεωρηθεί και ο τύπος. Πράγματι, οι εφημερίδες λειτούργησαν ως όργανα εκπαίδευσης και συνέβαλαν στην καλλιέργεια της γλώσσας και στη γενικότερη μόρφωση των Ελλήνων, με την έκδοση πολλών λογοτεχνικών έργων και σχολικών βιβλίων (Πάππου- Ζουραβλιόβα, 2009· Χασιώτης, 1997· Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Πλήθος εφημερίδων κυκλοφόρησαν σε όλες σχεδόν τις πόλεις και τα χωριά με ελληνικό πληθυσμό, σε σχολεία και σε κάποιες από τις παιδαγωγικές ακαδημίες. Στην περιοχή της Μαριούπολης άρχισε να εκδίδεται το 1930 η εφημερίδα «Κολεχτιβιςτις», η έκδοσή της οποίας είχε ξεκινήσει το 1921 στο Ροστόφ του Ντον από τους Έλληνες της Αζοφικής θάλασσας και του Ευξείνου Πόντου, με βασικό στόχο το μότο «η ελληνιζάτσια πρέπει να ξυπνήσει» (Χασιώτης, 1997:362). Είχε προηγηθεί η έκδοση τεσσάρων ελληνικών φύλλων από την ουκρανική εφημερίδα της Μαριούπολης «Nasha Rvanda» (Η Αλήθεια μας) στη μαριουπολίτικη διάλεκτο και στη δημοτική νεοελληνική γλώσσα. Η εφημερίδα «Κολεχτιβιςτις» καλλιέργησε τη φιλολογία και τη γλώσσα και συνέβαλε σημαντικά στην προσπάθεια για μόρφωση των Ελλήνων της περιοχής με την έκδοση πολλών ελληνικών βιβλίων. Μαζί με τα μηνύματα της σοσιαλιστικής ιδεολογίας πέρασε στον ελληνικό πληθυσμό και πολλά θέματα από την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό (Αγτζίδης, 1990). Στα πρώτα φύλλα της χρησιμοποιήθηκε η δημοτική, με αρκετά στοιχεία της τοπικής διαλέκτου, στη συνέχεια όμως έκανε στροφή προς τη μαριουπολίτικη διάλεκτο. Στη γραφή της εφημερίδας τηρήθηκαν οι αρχές της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1926 με την υιοθέτηση του φωνητικού 20γράμματος αλφαβήτου (Φωτιάδης, 2003). Ταυτόχρονα με την εφημερίδα άρχισε να λειτουργεί στη Μαριούπολη μεγάλο ελληνικό τυπογραφείο, το εκδοτικό «Κολεχτιβιςτις». Εξέδωσε περιοδικά («Νεότητα», «Πιονέρος»), λογοτεχνικά βιβλία και κάποια σχολικά, στη δημοτική και στα μαριουπολίτικα (Χασιώτης, 1997· Μακρή, 2018).

2.2.3 Ιδιαιτερότητες και δυσχέρειες στην Ελληνόγλωσσα Εκπαίδευση

2.2.3.1 Διδακτικό προσωπικό και σχολικά εγχειρίδια

Οι προσπάθειες για την οργάνωση της Εκπαίδευσης στην περιοχή ήταν επίπονες και χρειάστηκε να ξεπεραστούν πολλά εμπόδια και να αντιμετωπιστούν πολλές δυσκολίες προκειμένου να προωθηθεί η αντίστοιχη εκπαιδευτική πολιτική. Και αυτό γιατί υπήρχαν πολλές ιδιαιτερότητες που καθιστούσαν περίπλοκη την περίπτωση του

ευρύτερου Ελληνισμού της Αζοφικής. Το μορφωτικό επίπεδο των Ελλήνων της περιοχής, παρόλο που εμφανίζεται να είναι υψηλότερο από το μέσο όρο άλλων εθνικών ομάδων αλλά και των ίδιων των Ουκρανών, ήταν στην πραγματικότητα πολύ χαμηλό, λόγω κυρίως του αγροτικού χαρακτήρα των ελληνικών κοινοτήτων. Η δυνατότητά τους για ανάγνωση αφορούσε μόνο στην ρωσική γλώσσα και όχι στην γλώσσα τους, ενώ δεν υπήρχαν βιβλία ούτε στις ελληνικές διαλέκτους ούτε και στις ταταρικές, με αποτέλεσμα ο ελληνικός πληθυσμός, σχεδόν στο σύνολό του, να μην δύναται να διαβάσει τίποτε στα ελληνικά (Δημόπουλος, 2007).

Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο στερούσε, με την σειρά του, την δυνατότητα για καταρτισμένους δασκάλους. Ως εκ τούτου, η ανεπάρκεια του διδακτικού προσωπικού αναδείχτηκε σε ένα από τα κομβικά προβλήματα που είχαν να αντιμετωπίσουν όσοι είχαν επιφορτιστεί με την υλοποίηση του προγράμματος της νέας εκπαιδευτικής πολιτικής. Αρχικά διορίστηκαν στη θέση του δασκάλου κάποιοι που είχαν γνώση ελληνικής γραφής και ανάγνωσης ενώ, μετά από μικρό χρονικό διάστημα, υιοθετήθηκε η διαδικασία επάνδρωσης των σχολείων με δασκάλους που είχαν επιμορφωθεί σε σεμινάρια διάρκειας μόλις τριών έως έξι μηνών. Στη συνέχεια, η πλειονότητα του διδακτικού προσωπικού προερχόταν από την Ελλάδα, από το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας και από την Κωνσταντινούπολη. Η εξάρτηση αυτή από το «εξωτερικό» συντελούσε βέβαια στην ανανέωση των δεσμών με την Ελλάδα, συχνά όμως δημιουργούσε προβλήματα καθώς οι δάσκαλοι, οι οποίοι ούτως ή άλλως δεν ήταν αρκετοί, προσλαμβάνονταν για ένα έτος και μετακινούνταν ακόμα και κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους (Καρπόζηλου, 1991· Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Δεν υπήρχε, επίσης, ένα κεντρικό συντονιστικό όργανο που θα αναλάμβανε και θα ρύθμιζε τα θέματα του προσωπικού των σχολείων ενώ οι επεμβάσεις τόσο των ρωσικών Αρχών όσο και των Ελλήνων προξένων και κοινοτικών παραγόντων σε θέματα προσλήψεων, μετακινήσεων και απολύσεων των δασκάλων είχαν ως αποτέλεσμα τη διαταραχή των σχολικών προγραμμάτων και γενικότερα προβλήματα στην ομαλή λειτουργία των σχολείων (Καρπόζηλου, 1991· Χασιώτης 1997· Κοτσιώνης, 1999).

Η ανάγκη για στελέχωση των σχολείων της κατώτερης και της μέσης εκπαίδευσης από καταρτισμένους δασκάλους οδήγησε τελικά στην ίδρυση –από το 1924-Κρατικών Παιδαγωγικών Ακαδημιών («Παιδ-Τέχνικουμ» ή «Ελληνικών Διδασκαλείων») σε τέσσερις ελληνικές κοινότητες της ΕΣΣΔ, μεταξύ αυτών και στη Μαριούπολη. Οι σχολές αυτές λειτούργησαν αρχικά ως ετήσια Παιδαγωγικά Τμήματα για τη γρήγορη κάλυψη των αναγκών. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι πολύ σημαντικός στόχος τους ήταν και η διάπλαση δασκάλων κατάλληλων για τον επαναπροσδιορισμό του περιεχομένου της σοσιαλιστικής εκπαίδευσης, καθώς η κομματική ευθυγράμμιση και πειθαρχία θεωρούνταν δεδομένη. Αναφέρεται μάλιστα χαρακτηριστικά ότι ο υπεύθυνος του Παιδ-Τέχνικουμ Μαριούπολης κατηγορήθηκε για μπουρζουαζιδικά βιβλία και μη χρήση λέξεων που γέννησε η επανάσταση (Ηλιάδου-Τάχου, 2016).

Στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Μαριούπολης, εκτός από το ότι εκπαιδεύονταν δάσκαλοι για τα ελληνικά χωριά της Αζοφικής, οργανώνονταν σεμινάρια, ενώ γίνονταν και προσπάθειες για μετάφραση-από την ουκρανική

γλώσσα- εγχειριδίων για τα ελληνικά σχολεία. Το κύρος της ήταν μεγάλο, γεγονός που πιστοποιείται τόσο από τη στενή σχέση που είχε το διδακτικό της προσωπικό με τον Τύπο και την εκδοτική παραγωγή, όσο και από το ότι πολλοί απόφοιτοι και καθηγητές της σχολής ανήκαν, τις περισσότερες φορές, και στην πνευματική ηγεσία του τόπου (Καρπόζηλου, 1991· Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009). Παρόλο που ως γλώσσα διδασκαλίας είχαν οριστεί τα ρουμέικα, στην πράξη αυτό δεν είχε καθολική εφαρμογή. Στην αρχή η διδασκαλία όλων των μαθημάτων-εκτός από αυτό της Ελληνικής γλώσσας-γινόταν στα ρωσικά και ουκρανικά, λόγω της έλλειψης βοηθημάτων στις διαλέκτους, στη συνέχεια όμως υιοθετήθηκε εξ' ολοκλήρου η χρήση της Ελληνικής γλώσσας (δημοτικής) (Dmitrienko, 2000· Καρπόζηλου, 1991· Μακρή, 2018).

Μεγάλη σημασία στο ζήτημα της επαγγελματικής προετοιμασίας του διδακτικού προσωπικού των Ελλήνων της Σοβιετικής Ένωσης έδιναν και οι ίδιες οι σοβιετικές αρχές. Εκτός από τη φοίτηση στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, οι δάσκαλοι μπορούσαν να λάβουν ανώτατη μόρφωση και στο ελληνικό τμήμα της Φιλολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Λένινγκραντ, που δημιουργήθηκε το 1930 με επικεφαλής τον καθηγητή Ι. Σοκολόφ (Φωτιάδης, 2003).

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα- εκτός από αυτό του διδακτικού προσωπικού- που έπρεπε να αντιμετωπιστεί ήταν η έλλειψη ελληνικών εγχειριδίων. Η λύση που επιλέχτηκε ήταν να παραγγελθούν τα αναγκαία σχολικά εγχειρίδια στην Κωνσταντινούπολη ή στην Αθήνα. Ωστόσο, το ελληνικό κράτος δεν είχε τη δυνατότητα να καλύψει τον αυξημένο αριθμό σχολικών βιβλίων και δυσκολευόταν να μεταφέρει το υλικό λόγω της απόστασης και, κυρίως, λόγω γραφειοκρατικών κωλυμάτων που προέκυπταν από τις διμερείς σχέσεις Ελλάδας- ΕΣΣΔ (Χασιώτης, 1997). Έτσι, αποφασίστηκε η ανάθεση της έκδοσης εγχειριδίων σε τοπικούς εκδοτικούς οίκους. Έλληνες διανοούμενοι (που μορφώθηκαν στον Πόντο και βρέθηκαν στη Σοβιετική Ένωση μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή) ανέλαβαν τη σύνταξη όλων των εγχειριδίων, τόσο για τους μαθητές όσο και για τους ενήλικες που φοιτούσαν στα σχολεία αγγραμμάτων.

2.2.3.2 Το γλωσσικό πρόβλημα

Ο καθορισμός της γλώσσας που θα χρησιμοποιούνταν στη διδασκαλία, τις εκδόσεις και κατ' επέκταση στα σχολικά εγχειρίδια, αποτέλεσε το σημαντικότερο πρόβλημα που προέκυψε κατά την κατάρτιση και εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος. Πρόκειται για μείζον κοινωνικό ζήτημα που είχε ταυτόχρονα πολιτική και ταξική διάσταση. Προκάλεσε μια έντονη και μακροχρόνια σύγκρουση επηρεάζοντας, εκτός από την εκπαίδευση, όλους τους τομείς της δραστηριότητας των ελληνικών κοινοτήτων (την λειτουργία των θεσμικών οργάνων, την πολιτιστική δραστηριότητα, την πολιτική οργάνωση).

Η σοβιετική εξουσία επέμενε για την ευρεία χρήση των Ελληνικών σε όλες τις πολιτικές και κοινωνικές συνδηλώσεις της διασποράς. Η επιμονή της εξηγείται από

την διάθεση εξασφάλισης απαραίτητων συμμάχων στη διαδικασία του ουσιαστικού ελέγχου στις περιοχές όπου ήταν εγκαταστημένοι ελληνικοί πληθυσμοί. Αντιμετώπιζε δηλαδή το γλωσσικό ζήτημα στους Έλληνες με ωφελμιστική διάθεση, επιδιώκοντας να βρίσκεται στο ίδιο στρατόπεδο με τα φτωχότερα στρώματα και της ελληνικής μειονότητας. Αυτό αποδεικνύεται από τα ίδια τα σοβιετικά αρχεία, μέσω των οποίων μαθαίνουμε ότι η χρήση των ρωσικών στις συνελεύσεις των σοβιέτ απέτρεπε από τα πιο φτωχά στρώματα να συμμετέχουν, και έτσι, σε μια εποχή που δεν είχε εγκατασταθεί ακόμη ο τρόμος ως καθημερινή πρακτική και υπήρχε ακόμη μια ελάχιστη εγγυημένη ελευθερία στην έκφραση της διαφορετικής από την κυρίαρχη άποψης, οι ντόπιες, πιο συντηρητικές ελίτ, κέρδιζαν τις πλειοψηφίες (Dmitrienko, 2000). Στο πλαίσιο αυτό, και σε προέκταση της αντίληψης ότι η πνευματική και πολιτιστική κίνηση έπρεπε να είναι εθνική στη μορφή και σοσιαλιστική στο περιεχόμενο, αντιμετωπίστηκε και η εκπαίδευση ως εθνική στη μορφή και μειονοτική (ελληνική) ως προς τη γλώσσα, εναρμονισμένη δηλαδή με το σοσιαλιστικό χαρακτήρα που είχαν υιοθετήσει τα σοβιετικά σχολεία. Μάλιστα, σε αρκετές από τις μειονότητες της Ρωσίας δημιουργήθηκαν από ειδικές επιτροπές τα αλφάβητα, έτσι ώστε οι εθνικές γλώσσες να μπορούν να διδαχθούν στα σχολεία και η υποχρεωτική εκπαίδευση να μπορεί να παρουσιαστεί στους ανθρώπους στις μητρικές τους γλώσσες.

Ωστόσο, η εισαγωγή της Ελληνικής γλώσσας στην εκπαίδευση των Ελλήνων της ΕΣΣΔ αποδείχτηκε περίπλοκη υπόθεση καθώς η καθαρεύουσα, η δημοτική και οι διάλεκτοι (ποντιακή και ρουμείκη) επιζητούσαν και διεκδικούσαν την αναγνώρισή τους ως επίσημης γλώσσας διδασκαλίας (Καρπόζηλου, 1991). Το γεγονός, δηλαδή, ότι το πρόβλημα της γλώσσας στην εκπαίδευση (αλλά και στις εκδόσεις των βιβλίων και του τύπου) έπρεπε να διευθετηθεί ανάμεσα στις διαφορετικές ομάδες του Ελληνισμού της Σοβιετικής Ένωσης δυσκόλευε ακόμα περισσότερο την κατάσταση. Έτσι, σε όλο το διάστημα από το 1917 έως το 1937, αναπτύχθηκε ένας εσωτερικός ανταγωνισμός για την κοινή γλώσσα των Ελλήνων της ΕΣΣΔ και παρατηρήθηκε η επιδίωξη της κυριαρχίας από τρεις πτέρυγες: της δημοτικής, της ποντιακής διαλέκτου και της διαλέκτου του χωριού Σαρτανά στη Μαριούπολη. Καθοριστικό ρόλο στην γλωσσική πολιτική, για το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού της ΕΣΣΔ, διαδραμάτισε τελικά ο ποντιακός ελληνισμός της νότιας Ρωσίας και του Καυκάσου.

Είναι γεγονός ότι το δίλημμα για την επιλογή της γλώσσας διδασκαλίας ήταν πιο έντονο και ουσιαστικό για τους Έλληνες της Αζοφικής. Αν και ήταν ισχυρή η επιθυμία τους για διοικητική και οικονομική αυτονομία, διάχυτος ήταν και ο φόβος τους για πιθανή απομόνωση στην περίπτωση της προώθησης της Ελληνικής γλώσσας στα σχολεία. Ο προβληματισμός αυτός εκφράζεται έντονα, κυρίως στις απόψεις κάποιων Ελλήνων διανοουμένων, οι οποίοι περιέγραφαν με μελανά χρώματα τα πιθανά αποτελέσματα μιας τέτοιας απόφασης. Από αυτούς προήλθαν και οι όποιες αντιδράσεις στον «εξελληνισμό» της εκπαίδευσης, οι οποίες καταγράφονται σε όλες σχεδόν τις αναφορές που γίνονται για την κατάσταση στους Έλληνες της Αζοφικής. (Δημόπουλος, 2007). Πρέπει να επισημανθεί ότι η πλειοψηφία της διανόησης (σε κάθε εθνότητα, σε όλη της την έκταση της Ρωσικής αυτοκρατορίας) έκανε χρήση της ρωσικής γλώσσας, η οποία χαρακτηριζόταν ως η γλώσσα της διανόησης, αφού τον

19ο αιώνα έδινε το προνόμιο στην επικοινωνία με την ρωσική διοίκηση και την ανερχόμενη τότε αστική τάξη. Σε αυτό το πλαίσιο, όποιος μιλούσε ρωσικά θεωρούνταν μορφωμένος. Αντίθετα, σύμφωνα με την αντίληψη ενός σημαντικού Έλληνα διανοούμενου, θύματος έπειτα των διώξεων του 1937, του Σάββα Γιάλι, τα ελληνικά της Μαριούπολης (Μαριουπολίτικη διάλεκτος) ήταν η γλώσσα των φτωχών, όπως και των γυναικών, οι οποίες, αποκλεισμένες από τον δημόσιο βίο διατήρησαν σε μεγάλο βαθμό την βαριά κληρονομιά της γλώσσας τους (Dmitrienko, 2000). Υπάρχει και μια ακόμη όμως, αρκετά ενδιαφέρουσα οπτική σύμφωνα με την οποία οι Έλληνες που συμμετείχαν δραστήρια στα επαναστατικά γεγονότα της δεκαετίας του 1910 διατήρησαν τη ρωσική, τη γλώσσα της επανάστασης, στις πολιτικές διαδικασίες και στον κοινωνική ζωή της δεκαετίας του 1920. Μάλιστα, υπήρχαν κάποιοι, οι οποίοι, επιδεικνύοντας έναν υπερβάλλοντα επαναστατικό ζήλο, δήλωναν ευθέως ότι σύντομα δεν θα χρειάζεται ούτε η Ελληνική γλώσσα, ούτε η ελληνική ταυτότητα, καθώς όλοι θα είναι Ρώσοι (Σοβιετικοί) (Dmitrienko, 2000). Η αντίληψη λοιπόν ότι η προτίμηση για χρήση της ρωσικής γλώσσας και στην εκπαίδευση, αλλά και στις ευρύτερες πολιτικο-κοινωνικές διαδικασίες είναι έργο «αντεπαναστατικό», που εκπορεύεται από απομεινάρια των πρώην κυρίαρχων ελίτ στην ελληνική ύπαιθρο, αποτελεί απλά έναν ευφημισμό: η θέση ότι η ρωσική γλώσσα είναι ανώτερη πολιτισμικά από την ελληνική προωθείται αυτή την περίοδο από τους Έλληνες που ήταν ιδεολογικά προσκείμενοι στην σοβιετική εξουσία.

Η προσπάθεια για την υιοθέτηση και καθιέρωση της Ελληνικής καθυστερούσε πολλές φορές και λόγω των αντιδράσεων από γονείς αρκετών παιδιών, οι οποίοι θεωρούσαν την γλώσσα στην οποία εκπαιδεύονταν ως μη χρήσιμη.

Η γλωσσική κατάσταση στην Αζοφική περιπλεκόταν περισσότερο, συγκριτικά με εκείνη στις άλλες ελληνικές κοινότητες της Σοβιετικής Ένωσης, και εξαιτίας της ετερογένειας αυτών που μιλούσαν τις ελληνικές διαλέκτους: οι Έλληνες της Μαριούπολης μιλούσαν στη διάλεκτό τους και φυσικά πρότειναν να τεθεί ως βάση της γλώσσας που θα χρησιμοποιούνταν η διάλεκτος της Μαριούπολης, ενώ οι Έλληνες του Ροστόφ υποστήριζαν φανατικά την ποντιακή διάλεκτο. Αυτό προκάλεσε οξεία αντιπαράθεση, η οποία εκφράστηκε έντονα, προφορικά και γραπτά, είτε σε συνέδρια και διάφορες συγκεντρώσεις είτε σε αφιερώματα στις εφημερίδες «Κολεχτιβιςτις» (που εκδιδόταν στη Μαριούπολη) και «Κομμουνιστίς» (που εκδιδόταν στο Ροστόφ) (Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009). Επιπρόσθετες δυσχέρειες στην ενιαία αντιμετώπιση του πληθυσμού, κατά την κατάρτιση του εκπαιδευτικού προγράμματος και των γλωσσικών μεταρρυθμίσεων, δημιουργούσε, επίσης, η ύπαρξη ελληνόφωνων και ταταρόφωνων στην περιοχή. Και αυτό γιατί προέκυπτε και ο προβληματισμός σχετικά με τη γλώσσα στην οποία θα παρακολουθούσαν τη διδασκαλία οι ταταρόφωνοι. Πράγματι, το πρόβλημα ήταν ακόμη μεγαλύτερο στους ταταρόφωνους Έλληνες, μεταξύ των οποίων πρέπει να υπήρχαν και οι περισσότεροι υποστηρικτές της ρωσικής γλώσσας, λόγω της απόστασης που έχει η ταταρική διάλεκτος από την όποια ελληνική.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο των δυσκολιών και της σύγχυσης άρχισαν οι προσπάθειες αντιμετώπισης της κατάστασης. Αρχικά, στο Συνέδριο των Ελλήνων της Ρωσίας, που συνήλθε στο Τανγκαρόγκ το 1917, αποφασίστηκε να χρησιμοποιείται

για τη διδασκαλία στα ελληνικά σχολεία «η γενικώς παραδεδεγμένη καθαρεύουσα εθνική γλώσσα» (Καρπόζηλου, 1991:219). Πολύ νωρίς όμως εμφανίστηκε η τάση για καταδίκη της καθαρεύουσας, την οποία γνώριζαν ελάχιστοι, και αντικατάστασή της από τη δημοτική. Είναι γεγονός ότι η επέκταση της εκπαίδευσης στα κατώτερα λαϊκά στρώματα-με βάση τη σοβιετική πολιτική της άρσης του αναλφαβητισμού -και η συνεπαγόμενη αλλαγή της κοινωνικής σύνθεσης του μαθητικού πληθυσμού δημιούργησε πρακτικά προβλήματα. Το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των εργατών και των χωρικών καθιστούσε ακατάλληλη την καθαρεύουσα, η οποία ήταν εντελώς ακατανόητη για αυτούς (Ηλιάδου-Τάχου 2016). Δημιουργούσε λοιπόν σύγχυση το γεγονός ότι η καθαρεύουσα ήταν, σχεδόν μέχρι το 1926, η επίσημη γλώσσα της ελληνικής εκπαίδευσης, παρόλο που ελάχιστοι τη γνώριζαν. Το πρόβλημα δεν λύθηκε ούτε με την καθιέρωση της δημοτικής καθώς πολλοί επιθυμούσαν την αντικατάστασή της από τη Μαριουπολίτικη διάλεκτο. Και αυτό γιατί οι περισσότεροι Έλληνες της περιοχής μιλούσαν τη διάλεκτο (ρουμείκη ή ουρούμικη). Ουσιαστικά και η δημοτική γλώσσα παρέμενε μια γλώσσα ελάχιστα κατανοητή. Ακόμα και στις ελληνικές παιδαγωγικές Ακαδημίες, όπου η διδασκαλία γινόταν στη δημοτική, οι φοιτητές μεταξύ τους μιλούσαν τη διάλεκτο. Προέκυψε λοιπόν μια αντιπαράθεση, η οποία εντάθηκε όταν μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών που συμφωνούσε με την αντικατάσταση της καθαρεύουσας, αντέδρασε στην εισαγωγή της διαλέκτου στην εκπαίδευση. Εξάλλου, πολυγλωσσία και σύγχυση επικρατούσε, όπως έχει αναφερθεί, και μεταξύ των δασκάλων. Ειδική επιτροπή που είχε επιφορτιστεί με το καθήκον να επιθεωρήσει την κατάσταση στα σχολεία διαπίστωσε ότι στην ευρύτερη περιοχή της Μαριούπολης, το 1928 και ενώ είχε ήδη καθιερωθεί η δημοτική, από τους 156 δασκάλους της Ελληνικής το 69% διέθετε μόνο ρωσική και όχι ελληνική παιδεία, ενώ οι υπόλοιποι χρησιμοποιούσαν ένα κράμα ρωσικής-ουκρανικής, καθαρεύουσας, δημοτικής και τοπικής διαλέκτου. Στον τύπο της εποχής υπάρχουν καταγγελίες για διδασκαλία της ρωσικής στο χωριό Σαρτανά και για εμφάνιση ελληνικών βιβλίων στο μάθημα μόνο όταν έμπαινε κάποιος επιθεωρητής (Χασιώτης, 1997· Καρπόζηλου, 1991).

Οι γλωσσικές αντιθέσεις τελικά ξεπεράστηκαν, στο πνεύμα της εθνικής συνοχής και ενότητας όλων των Ελλήνων και με το σκεπτικό της κοινής κουλτούρας και της μελλοντικής ενιαίας έκφρασης. Έτσι, το 1926, η Πανσυνδεδεσμένη Σύσκεψη των Ελλήνων διανοουμένων στη Μόσχα αποδέχτηκε την πρόταση της Κεντρικής Επιτροπής του Νέου Αλφαβήτου για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας, ως επίσημης γλώσσας της μειονότητας και της εκπαίδευσης. Η ποντιακή ή η μαριουπολίτικη καθιερώθηκε για τα σχολεία των ενήλικων αγγράμματων ή ολιγογράμματων ενώ για την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού προτάθηκε η έκδοση βιβλίων στις τοπικές ελληνικές διαλέκτους (Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Αποφασίστηκε επίσης και η απλοποίηση του αλφαβήτου το οποίο θα είχε πλέον πέντε φωνήεντα (α, ε, ι, ο, υ) και 15 σύμφωνα (β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ) (Καρπόζηλου, 1991).

Οι αντιδράσεις για την καθιέρωση της δημοτικής ως επίσημης γλώσσας συνεχίστηκαν και πολλοί χαρακτήριζαν ως πολιτικο-μορφωτική σκλαβιά την υποταγή των Ελλήνων της ΕΣΣΔ στη δημοτική γλώσσα. Η συζήτηση συνεχίστηκε με έντονο

τρόπο στον ελληνόφωνο σοβιετικό τύπο για αρκετά χρόνια μετά την ανακήρυξη της μεταρρύθμισης, αν και στον τύπο και τη λογοτεχνία χρησιμοποιούνταν ευρέως το νέο αλφάβητο. Τελικά, ως το 1934 οι επιφυλάξεις είχαν αρθεί και η τελική απόφαση του Επιστημονικού Συμβουλίου της Πανερωσιακής Κεντρικής Επιτροπής Νέου Αλφαβήτου (ΠΚΕΝΑ) στην πρώτη Πανερωσιακή Ελληνική Σύσκεψη στη Μόσχα, προέβλεπε την καθολική αποδοχή της δημοτικής και τη χρήση των τοπικών ελληνικών διαλέκτων για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που προέκυπταν από τη χρήση της δημοτικής. Η χρήση των διαλέκτων θα γινόταν με εμπλουτισμό του λεξιλογίου με λέξεις προερχόμενες από τη δημοτική, έτσι ώστε να επιτευχθεί η σύγκλιση τους με τη δημοτική. Στις αποφάσεις της επιτροπής περιλαμβανόταν ακόμα η δημιουργία ελληνικού τμήματος στο Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο της Μόσχας για να μελετηθεί η Ελληνική γλώσσα και η ενίσχυση των ελληνικών τυπογραφείων, μεταξύ αυτών και της Μαριούπολης (Ηλιάδου-Τάχου, 2016). Το γλωσσικό ζήτημα θα συνεχίσει βέβαια να απασχολεί τους Έλληνες εκπαιδευτικούς και τα κατοπινά χρόνια, χωρίς όμως να δημιουργεί προβλήματα.

2.3 Η περίοδος από τις διώξεις έως τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1937-1991)

Όλη η προηγούμενη δημιουργική περίοδος ακυρώθηκε το 1937, εξαιτίας της αλλαγής στην σοβιετική εθνική πολιτική. Τα αποτελέσματα για τον πολιτισμό, την εθνική αυτογνωσία και τη γενικότερη τύχη του ελληνικού πληθυσμού της Αζοφικής ήταν τραγικά. Τα συλλογικά όργανα των ελληνικών κοινοτήτων, τα πολιτιστικά κέντρα και κυρίως η εκπαίδευση διαλύθηκαν ολοκληρωτικά. Για περισσότερα από σαράντα χρόνια και με ελάχιστες εξαιρέσεις επικρατούσε σιωπή και πνευματική στασιμότητα στον Ελληνισμό της περιοχής.

2.3.1 Η περίοδος των διώξεων

Η ανάπτυξη της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και η αναγέννηση της Ελληνικής γλώσσας είχαν σύντομη διάρκεια, καθώς από τη δεκαετία του 1930 άρχισε να προωθείται μια αφομοιωτική σοβιετική πολιτική με αντίστοιχες προσπάθειες νέκρωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και απαγόρευσης της χρήσης της Ελληνικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, κάτω από τις νέες πολιτικές συνθήκες, άρχισαν οι διώξεις χιλιάδων Ελλήνων ενώ ταυτόχρονα απαγορεύτηκε η λειτουργία όλων των ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και θεσμών, με πρώτες τις σχολικές μονάδες. Τον Αύγουστο του 1938 όλα τα ελληνικά σχολεία έκλεισαν ή μετατράπηκαν σε εθνικά ή πολυεθνικά και ακολούθησαν συλλήψεις και εκτοπισμοί των Ελλήνων δασκάλων. Η διδασκαλία της Ελληνικής αντικαταστάθηκε από τη ρωσική ενώ η σύνθεση των μαθητών ήταν πλέον πολυεθνική.

Τραγική κατάληξη είχαν και οι εκκλησίες, οι οποίες είτε κατεδαφίστηκαν είτε μετατράπηκαν σε κοινόβια, στάβλους, γυμναστήρια και αποθήκες. Οι ιερείς που

μιλούσαν ελληνικά εκδιώκονταν και καταστρέφονταν δημόσια σταυροί και εικόνες Αγίων, εκκλησιαστικά βιβλία καθώς και πολύτιμα εκκλησιαστικά έγγραφα. Τέλος, την ίδια σχεδόν εποχή, έκλεισαν οι ελληνικές θεατρικές σκηνές και σταμάτησαν οι πολιτιστικές δραστηριότητες. Το ίδιο συνέβη και με την έκδοση των εφημερίδων των οποίων καταστράφηκαν και οι υποδομές. Μάλιστα τα τυπογραφικά στοιχεία του εκδοτικού οίκου «Κολεχτιβιστίς» πετάχτηκαν συμβολικά στην Αζοφική θάλασσα για «να μην ξανατυπωθεί στη Ρωσία ελληνικό βιβλίο» (Χρίστου, 2007: 88· Αγτζίδης, 1997).

Η ίδια κατάσταση επικράτησε και μετά την έναρξη του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου με αποτέλεσμα να επέλθει μια μοιραία πολιτιστική υποχώρηση, η οποία έβλαψε σημαντικά τους Έλληνες. Έχοντας στερηθεί την πνευματική τους ηγεσία έπαψαν να έχουν θέση όχι μόνο στην πολιτική και κοινωνική ιεραρχία αλλά και στην καλλιτεχνική δημιουργία και την εκπαίδευση. Η χρήση και γνώση της Ελληνικής γλώσσας υποχώρησε και γενικεύτηκε η χρήση της ρωσικής. Ενθαρρύνθηκαν επίσης οι μικτοί γάμοι και πολλοί αναγκάστηκαν να τροποποιήσουν το επίθετό τους είτε βάζοντας σλαβικές καταλήξεις σε -οφ, -ένκο είτε κόβοντας το τελικό-ς των ελληνικών επιθέτων, απαρνούμενοι με αυτόν τον τρόπο επισήμως την καταγωγή τους. Η τάση για εκρωτισμό των ονομάτων φαίνεται και στη μετονομασία, το 1948, της Μαριούπολης σε «Ζντάνοφ», του Σαρτανά (που σημαίνει αθάνατο) σε Πριμόρσκογιε δηλαδή «παραθαλάσσιο» κ.ο.κ. (Τρουμπούκη, 2002, ΟΕΣΟ, 2015).

Ωστόσο, ακόμα και σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς, ένα τμήμα της ελληνικής διανόησης συνέχισε να μάχεται για την διατήρηση της Ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής εκπαίδευσης παραδίδοντας κρυφά μαθήματα Ελληνικής γλώσσας (Χασιώτης, 1997· Γιαννίτση et al., 2006). Και μπορεί η χρήση και η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας να απαγορεύτηκε, η αξία και το γόητρό της όμως φαίνεται ότι εξακολουθούσε να αναγνωρίζεται, αφού συνέχισε να διδάσκεται, επίσημα και μόνο για την «ελίτ» της εποχής, σε σχολές όπως η Διπλωματική Ακαδημία, το Πανεπιστήμιο και η Σχολή Πολέμου της Μόσχας και στα Πανεπιστήμια του Κιέβου και του Λένινγκραντ (Μακρή, 2018).

2.3.2 Από τη μεταπολεμική περίοδο και την «περίοδο της στασιμότητας» στην «Περεστρόικα»

Η δεκαετία του 1950 σημαδεύτηκε από μια θετική στροφή της σοβιετικής πολιτικής για τις εθνότητες, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι ήταν εύκολο να ανακαταληφθεί το χαμένο έδαφος και να επέλθει κάποια ουσιαστική αλλαγή στην προϋπάρχουσα κατάσταση (Μπαλαμπάνωφ 2009). Ωστόσο, η σχετικά φιλελεύθερη αυτή περίοδος της διακυβέρνησης του Χρουτσόφ (1953-1964) επέτρεψε την ελεύθερη έκφραση των πνευματικών ανθρώπων και των δημιουργών και περιόρισε τη λογοκρισία (Κοτσιώνης, 1999). Στο πλαίσιο αυτό έγιναν κάποιες προσπάθειες οργάνωσης των ομογενών σε συλλόγους, εμφανίστηκαν πολιτιστικές πρωτοβουλίες, σχηματίστηκαν θίασοι και θεατρικές ομάδες και υλοποιήθηκαν κάποιες δράσεις για ενίσχυση της

Ελληνικής γλώσσας. Η ξεχασμένη, εκείνη την εποχή, ελληνική μειονότητα της Ουκρανίας ανασύρθηκε, στις αρχές του 1950, από το παρασκήνιο και ελληνιστές του Κιέβου, με κυριότερους τον Α. Μπιελέτσκι και την Τ. Τσερνισόβα, αποφάσισαν να συνεχίσουν τις μελέτες για τα γλωσσικά ιδιώματα των Ελλήνων κατοίκων της Αζοφικής, οι οποίες είχαν σταματήσει τη δεκαετία του 1930. Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας και με σκοπό τη διευκόλυνση στη δημοσίευση κειμένων, επεξεργάστηκαν μια καινούργια γραφή με βάση το ρωσικό αλφάβητο. Ως αποτέλεσμα αυτής της καινοτομίας, παρουσιάστηκαν κάποιες συλλογές ποιημάτων από ντόπιους ποιητές στις τοπικές διαλέκτους και σε μετάφραση στη ρωσική γλώσσα.

Ωστόσο, ο φόβος που υπήρχε από την περίοδο των διώξεων δεν άφηνε περιθώρια για περαιτέρω ευόδωση τέτοιων προσπαθειών και δεν επέτρεψε την ανάπτυξη των Ελλήνων (Τσερνούχιν, 2000). Ο εκρωσισμός των μειονοτήτων παρέμενε βασικός πολιτικός στόχος με αποτέλεσμα η χρήση της ρωσικής γλώσσας και η αλλαγή της εθνικότητας να αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την επαγγελματική σταδιοδρομία όλων των Ελλήνων της περιοχής (Χασιώτης, 1997). Αυτό πιστοποιείται και από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1958, με βάση την οποία ήταν υποχρεωτική η γνώση της ρωσικής για πρόσληψη σε δημόσια Υπηρεσία (Καλαμβρέζος, 2015). Είχε ήδη πραγματοποιηθεί μετοίκηση Ουκρανών και Ρώσων από τη δυτική Ουκρανία στην περιοχή της Μαριούπολης, καθιερώνοντας αλλαγή του επιλεγόμενου κώδικα επικοινωνίας: επιβλήθηκε δηλαδή σε ομάδες μη σλαβικές η πολιτική της διγλωσσίας (ρωσικής - εθνικής γλώσσας) (Χρίστου, 2007). Σύμφωνα μάλιστα με μαρτυρίες, για πολλά χρόνια (περίπου 1950-1970) η χρήση της μητρικής γλώσσας στο σχολείο από τους Έλληνες προκαλούσε πολύ αυστηρές συστάσεις (Πάππου- Ζουραβλιόβα, 2009).

Με τον Μπρέζνιεφ στην εξουσία (1964-1982), άρχισε μία περίοδος που χαρακτηρίστηκε ως «περίοδος στασιμότητας». Το 1972 στο πλαίσιο προώθησης μιας ευνοϊκότερης κοινωνικής πολιτικής άρθηκαν τα μέτρα της πλήρους απαγόρευσης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των Ελλήνων της ΕΣΣΔ. Άρχισε έτσι σιγά-σιγά η εθνοπολιτισμική αναγέννηση των Ελλήνων, καθώς αναπτύχθηκαν οι εθνογραφικές μελέτες, ο πολιτισμός και οι λαϊκές τέχνες (ΟΕΣΟ, 2015). Με σθένος οι Έλληνες άρχισαν να διεκδικούν και το δικαίωμα «επιστροφής» της μητρικής τους γλώσσας και με πρωτεργάτες τη Μ. Ρίτοβα και Β. Σοκολιούκ έγιναν κάποιες προσπάθειες οι οποίες, αν και αποσπασματικές και περιορισμένες, πυροδότησαν την αναγέννηση των ελληνικών γραμμάτων. Με την καθοδήγηση του «Παιδαγωγικού Πανεπιστημίου της Μόσχας», η Μ. Ρίτοβα συνέγραψε μια σειρά βιβλίων και το 1974 εκδόθηκε και το βιβλίο της «Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας για φοιτητές», ένα βιβλίο γνωστό και αγαπητό στους Έλληνες της ΕΣΣΔ (Νικολάου, 2000).

Οι Έλληνες της Μαριούπολης, πορευόμενοι μέσα σε έναν ασφυκτικό κλοιό ποικίλων απαγορεύσεων και παρά τη φυσική και περισσότερο την ηθική τους εξόντωση, κατάφεραν να επιβιώσουν, να διατηρήσουν τη σύνδεση με την ταυτότητα και τη γλώσσα τους και να είναι σε θέση να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, όταν πια οι συνθήκες έγιναν πιο ευνοϊκές. Καμία αφομοιωτική πολιτική δεν κατάφερε να ξεριζώσει τη συνείδησή τους και την επιθυμία τους για επαφή με τον πολιτισμό και τη μητρική τους γλώσσα. Αυτή θα εκδηλωθεί ακόμα περισσότερο στην νέα εποχή της

περεστρόικα (μετά το 1980), όταν πλέον αναδύθηκε η αδήριτη ανάγκη τους για την σταδιακή οικοδόμηση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, την προώθηση της ελληνικής παιδείας και την ανάδειξη της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, ξεκίνησε, ανεπίσημα στην αρχή, και η προσπάθεια για την επαναφορά της Ελληνικής γλώσσας και παιδείας στα σχολεία. Στη Μαριούπολη άρχισαν το 1980 να παραδίδονται τα πρώτα προαιρετικά μαθήματα Νεοελληνικής Γλώσσας στο Μεταλλουργικό Ινστιτούτο (Μακρή, 2018). Άρχισε επίσης να διδάσκεται, στην αρχή προαιρετικά, η Νεοελληνική Γλώσσα και στο 8ο Γυμνάσιο του Σαρτανά και οργανώνονταν στους δασκάλους σεμινάρια για τη διδασκαλία της (Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009· Χρίστου, 2007). Μάλιστα, το 1981, μετά το πρώτο Σεμινάριο Ελλήνων διδασκάλων, η Κεντρική Επιτροπή στη Μόσχα ανέθεσε στην ελληνίστρια Μ.Λ Ρίτοβα τη συγγραφή ειδικού εγχειριδίου για τη διδασκαλία της Ελληνικής καθώς και μεθοδολογικών υποδείξεων για τους δασκάλους της Ελληνικής γλώσσας. Τα βιβλία αυτά αποτελούσαν μια πρώτη προσπάθεια να διδαχθούν τα Ελληνικά στα παιδιά των Ελλήνων της Αζοφικής, χωρίς να λαμβάνεται βέβαια υπόψη η διγλωσσία και οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν στην περιοχή (Αγτζίδης, 1997· Χασιώτης, 1997). Το σημαντικό είναι ότι τέθηκαν οι βάσεις για την αναγέννηση της Ελληνικής γλώσσας, η οποία για περισσότερα από 50 χρόνια διετέλεσε υπό καθεστώς απαγόρευσης και η οποία αντιμετωπιζόταν όχι μόνο ως μέσο επικοινωνίας αλλά και ως φορέας πολιτισμού. Φυσικά όλη αυτή η διαδικασία απαιτούσε κοπιαστική και επίμονη προσπάθεια, τόσο ανάμεσα στον τοπικό αγροτικό πληθυσμό όσο και στον αστικό. Έτσι, άρχισαν να οργανώνονται δημόσιες ομιλίες και ιστορικές και εθνογραφικές αποστολές (Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009). Στο πλαίσιο αυτής της πνευματικής εγρήγορσης ιδρύθηκε το 1987 στην περιοχή της Μαριούπολης, στο χωριό Σαρτανά, το Μουσείο Ιστορίας και Εθνογραφίας των Ελλήνων της Αζοφικής, το οποίο εκτιμάται ως θησαυροφυλάκιο της ιστορίας του παρελθόντος και του παρόντος και ως παρακαταθήκη για το μέλλον (Μακρή, 2018). Τον ίδιο χρόνο άρχισε μια πρώτη προσπάθεια για την προώθηση της έκδοσης των λογοτεχνικών έργων (γραμμένων στη Διάλεκτο) των ντόπιων Ελλήνων συγγραφέων, από την περιφερειακή επιτροπή του Ντονιέτσκ, με στόχο την εκλαΐκευση της ελληνικής λογοτεχνίας και κατά συνέπεια την εκπαίδευση του ελληνικού πληθυσμού. Επιπλέον, καθιερώθηκαν φιλολογικές βραδιές σε πολλές συνοικίες της Μαριούπολης, αφιερωμένες στους ντόπιους λογοτέχνες, οι οποίες έδιναν την ευκαιρία να παρουσιάσουν οι ίδιοι τα βιβλία τους και να συζητήσουν με το κοινό για θέματα γλώσσας και λογοτεχνίας. Είναι η εποχή που δημιουργήθηκε, από ομάδα Ελλήνων της Μαριούπολης, με επικεφαλής τον Αλέξανδρο Ασλά, και ο πρώτος τους Σύλλογος, ο «Σύλλογος Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού» στο Μεταλλουργικό Ινστιτούτο του Σπιτιού Πολιτισμού «Αζοφστάλ» (Πάππου- Ζουραβλιόβα, 2009).

Κεφάλαιο 3: Η Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας (1991)

Μετά το 1991 δημιουργήθηκαν θετικές προοπτικές για την προώθηση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας στην περιοχή της Μαριούπολης. Πράγματι, παρά τις αντίξοες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, η Ελληνόγλωσση εκπαίδευση ενισχύθηκε χάρη τόσο στην επικράτηση πιο φιλελεύθερων πλέον προσεγγίσεων για τα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα των μειονοτήτων, όσο και στην ενίσχυση της οργάνωσης των Ομογενών σε συνδυασμό με τη σημαντική συμβολή πολλών ελληνικών Υπηρεσιών και φορέων.

3.1 Αναβίωση του Ελληνικού Πολιτισμού, ως μέσου προώθησης και της Ελληνικής Γλώσσας

3.1.1 Οι δράσεις των συλλόγων και της ΟΕΣΟ

Αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας, μορφωμένοι και δραστήριοι εκπρόσωποι της ελληνικής κοινότητας συσπειρώθηκαν και ανέλαβαν την οργάνωση του εθνικού κινήματος στην πυκνοκατοικημένη από τους Έλληνες περιοχή της Αζοφικής, υπό τη μορφή των εθνικών πολιτιστικών συλλόγων. Κύριος στόχος τους ήταν η μέριμνα για τη διατήρηση της πολιτιστικής εθνικής ταυτότητας, προϋπόθεση για την οποία αποτελούσε η αναγέννηση της γλώσσας και του πολιτισμού των Ελλήνων.

Ο πρώτος σύλλογος Ελλήνων στην Ουκρανία, με την επίσημη ονομασία «Σύλλογος της Ελληνικής Γλώσσας και του Πολιτισμού», ιδρύθηκε στη Μαριούπολη στις 25 Ιανουαρίου 1989, με πρόεδρο τον μουσικό Αλέξανδρο Ασλά. Το έργο του ήταν ποικίλο και αξιόλογο: εξέδιδε εφημερίδες («Έλληνες Αζοφικής», «Χρόνος»), λογοτεχνικά βιβλία και βιβλία στη διάλεκτο, οργάνωνε συναντήσεις με πολιτιστικό χαρακτήρα, όπως διαλέξεις για ποιητές, ζωγράφους κ.α. Βασικός στόχος του ήταν και η ίδρυση ενός είδους οικοτροφείου στο οποίο θα γινόταν η διδασκαλία των μαθημάτων στη Διάλεκτο. Το 2002 ο σύλλογος αριθμούσε ήδη 332 άτομα και η ονομασία του ήταν «Κοινότητα των Ελλήνων της Μαριούπολης». Σήμερα, ο ίδιος αυτός σύλλογος, με πρόεδρο την κ. Νάντια Τσαπνή και με περίπου 2.000 ενεργά μέλη, ονομάζεται «Σύλλογος Ελλήνων της Μαριούπολης Μαιώτιδα». Σύλλογοι δημιουργήθηκαν και στα χωριά της περιοχής (Στάρι- Κριμ, Σαρτανά, Ουρζούφ κ.ά.) (Μακρή, 2018).

Οι ελληνικοί σύλλογοι προσέφεραν και προσφέρουν σημαντικό έργο στην αναβίωση του πολιτισμού και τη διατήρηση των παραδόσεων. Διοργανώνουν διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, στις εθνικές και λαϊκές γιορτές της Ελλάδας και των Ελλήνων της Ουκρανίας, όπως φεστιβάλ και πολιτιστικές Ολυμπιάδες για παιδιά, λογοτεχνικές βραδιές αφιερωμένες σε ντόπιους Έλληνες δημιουργούς, θεατρικές παραστάσεις και ημέρες ελληνικού πολιτισμού. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στη «Μέγα Γιουρτή», την πιο μεγάλη γιορτή των Ελλήνων της Αζοφικής και γενικότερα της παρευξείνιας Ουκρανίας αλλά και της ενδοχώρας της, η οποία

διοργανώνεται από το 1988. Πραγματοποιείται κάθε δύο χρόνια και διαρκεί δύο ημέρες. Η γιορτή αποτελεί το μεγαλύτερο Παραδοσιακό Φεστιβάλ Ελληνικού Πολιτισμού και σε αυτή συμμετέχουν πολλοί ελληνικοί σύλλογοι, σχολεία όπου λειτουργούν Τμήματα διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας και το Πανεπιστήμιο της Μαριούπολης με προεξάρχουσα την Έδρα Ελληνικής Φιλολογίας και Μετάφρασης. Στο εορταστικό διήμερο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις (χοροί, διαγωνισμός τραγουδιού, απαγγελίες ποιημάτων), εκθέσεις λαϊκών αντικειμένων (παραδοσιακά κεντήματα, οικιακά σκεύη, διακοσμητικά, θρησκευτικά σύμβολα και εικόνες της ορθοδοξίας, παραδοσιακά γλυκίσματα και φαγητά μέχρι και έργα τέχνης), και αγώνες ελληνορωμαϊκής πάλης που ονομάζονται «Κουρές» (Μακρή, 2018). Οι Σύλλογοι διαθέτουν επίσης ελληνικά καλλιτεχνικά συγκροτήματα που συμμετέχουν σε πανουκρανικά, περιφερειακά και διεθνή φεστιβάλ και προβάλλουν ελληνικές πνευματικές αξίες. Μερμινούν, επίσης, για τη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας και του Πολιτισμού, την αναγέννηση της ορθοδοξίας, την ανάληψη πρωτοβουλιών με ανθρωπιστικό περιεχόμενο, τη λειτουργία πολιτιστικών κέντρων. Εξίσου σημαντική είναι βέβαια και η συμβολή τους στην καλλιέργεια οικονομικών, πολιτιστικών, επιστημονικών, αθλητικών και άλλων σχέσεων με την Ελλάδα αλλά και την ανάπτυξη διεθνών σχέσεων.

Η πολύπλευρη αυτή δραστηριότητα τελεί υπό την αιγίδα της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας (ΟΕΣΟ), η οποία προέκυψε το 1995 από την ένωση των Ομογενειακών Συλλόγων της Ουκρανίας και έχει ως έδρα τη Μαριούπολη. Από την αρχή έθεσε συγκεκριμένους στόχους και αγωνίστηκε για την πραγμάτωσή τους. Πιο συγκεκριμένα, η ηγεσία της Ομογένειας της Ουκρανίας ασχολήθηκε συστηματικά με τη δημιουργία Συλλόγων σε κάθε πόλη και χωριό με επαρκή ελληνικό πληθυσμό, την εσωτερική οργάνωση και την ενίσχυση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητάς τους. Εκπόνησε προγράμματα γνωριμίας των μελών των ελληνικών Συλλόγων με την ιστορική πατρίδα τους, βελτίωσε τη συνεργασία και καλλιέργησε σχέσεις με όλους τους ενδεχόμενους εταίρους. Προώθησε επίσης προγράμματα αδελφοποίησης μεταξύ πόλεων, χωριών και ελληνικών κοινοτήτων της Ουκρανίας και της Ελλάδας, καλλιέργησε αισθήματα πατριωτισμού και εθελοντισμού, και δημιούργησε πιλοτικά σχολεία για την εκμάθηση της γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού αλλά και για τη διατήρηση των ελληνικών εθίμων και παραδόσεων. Η Ομοσπονδία διαθέτει 28 ελληνικά συγκροτήματα τραγουδιού, 24 χορευτικά συγκροτήματα, 6 λαογραφικά συγκροτήματα, 5 ελληνικές θεατρικές ομάδες, 4 βιβλιοθήκες και 83 μικρές εκθέσεις εκδόσεων ελληνικής και ομογενειακής λογοτεχνίας σε ελληνικούς συλλόγους και δημοτικές βιβλιοθήκες, 9 μουσεία. Από το 1996 εκδίδει τη μηνιαία εφημερίδα «Οι Έλληνες της Ουκρανίας». Η ντόπια Ελληνική εφημερίδα ενημερώνει τους πολίτες με νέα της πατρίδας, η περισσότερη όμως προσοχή δίνεται στην αναγέννηση της λογοτεχνίας και των παραδόσεων των Ελλήνων της Αζοφικής (ΟΕΣΟ, 2015).

Κατόπιν ενεργειών της ΟΕΣΟ, υλοποιήθηκε και η πολυπόθητη επανασύνδεση με την ιστορική πατρίδα μέσω επίσημων επισκέψεων Ελλήνων αξιωματούχων όπως Υπουργών, Υφυπουργών, εκπροσώπων του Κοινοβουλίου, της Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, Δημάρχων, Πρυτάνεων, Πρέσβων, Προξένων (ΟΕΣΟ,

2015· Καλαμβρέζος, 2015). Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η οργάνωση και η έντονη δραστηριοποίηση της Ομοσπονδίας, σε συνδυασμό με την ελάχιστη παλιννόστηση από την Ουκρανία, συνέβαλε όλα αυτά τα χρόνια της λειτουργίας της στην επίτευξη πολλών από τους στόχους της.

3.1.2 Οι δράσεις της Ελληνικής Πολιτείας

Από το 1990, ως αρωγός στην προσπάθεια των Ομογενών, ενεργοποιήθηκε και το μητροπολιτικό κέντρο, καθώς είχε ήδη αρχίσει για πρώτη φορά να γίνεται λόγος και στην Ελλάδα για τους «ξεχασμένους» Έλληνες της Σοβιετικής Ένωσης, την ιστορική τους μοίρα και τα δικαιώματά τους. Αρχικά προς αυτή την κατεύθυνση δραστηριοποιήθηκαν κοινωνικές οργανώσεις ενώ άρχισαν και στον ελλαδικό χώρο να ιδρύονται Σύλλογοι και να οργανώνονται σεμινάρια, με αποτέλεσμα να γίνονται πλέον γνωστά τα προβλήματα και οι δύσκολες καταστάσεις που βίωσε ο Ελληνισμός (Χασιώτης, 1997). Στη συνέχεια, τη σκυτάλη πήρε και η Πολιτεία με δράσεις που αποσκοπούσαν στη γνώση του παλαιότερου και σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού, την ενδυνάμωση της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων και την ενίσχυση του κύρους τους στις τοπικές κοινωνίες. Πιο συγκεκριμένα, μετά το 1991 και στο πλαίσιο της σύναψης σχετικών συμφωνιών καταβλήθηκαν προσπάθειες τόσο από το Υπουργείο Εξωτερικών, όσο και από άλλες αρμόδιες ελληνικές Υπηρεσίες (όπως η ΓΓΑΕ, το ΥΠΠΟ, το ΕΠΠ, το ΣΑΕ) για οργάνωση και ανάπτυξη πολιτιστικών δράσεων σχετικές με το αρχαίο και σύγχρονο θέατρο, τον κινηματογράφο, τη μουσική, τις ιστορικές και αρχαιολογικές εκθέσεις. Πολλές αφορούσαν στα μορφωτικά ιδρύματα και έγιναν σε συνεργασία με Έδρες νεοελληνικών σπουδών, ιστορίας κλπ. Σε όλες τις προσπάθειες συμμετείχαν και ιδιωτικοί φορείς, συχνά σε συνεργασία με τις ομογενειακές οργανώσεις (Κοσμίδου, 1999:196· ιστοσελίδα ΥΠΠΕΞ, 7.9.2012)

Πρώτη η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού ανέπτυξε διάφορες δράσεις πολιτιστικού χαρακτήρα υπέρ των ομογενών σε όλες τις χώρες της τ. ΕΣΣΔ. Συγκεκριμένα, το 1997 οργάνωσε (σε συνεργασία με άλλα αρμόδια Υπουργεία, ελληνικούς οργανισμούς και ιδιωτικούς χορηγούς) τη μείζονα μέχρι τότε πολιτιστική πρωτοβουλία, τους πρώτους «Πολιτιστικούς Μήνες» σε περιοχές της τ. ΕΣΣΔ, εκδήλωση που στην Ουκρανία πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά το Σεπτέμβριο του 1998 και συνέπεσε με τη συμπλήρωση των 220 χρόνων από την ίδρυση της ελληνικής κοινότητας της Μαριούπολης. Πραγματοποιήθηκαν συναυλίες, παραστάσεις αρχαίου δράματος, χορευτικές και μουσικές παραστάσεις από το Λύκειο Ελληνίδων, τους Κουρήτες, και ομογενειακά και ουκρανικά σχήματα. Οργανώθηκε επίσης επιστημονική συνάντηση στο Πανεπιστήμιο Taras Shevchenko του Κιέβου με θέμα «Ελλάδα-Ουκρανία, Σχέσεις Φιλίας και Πολιτισμού», Συμπόσιο Νεολαίας στο Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών Σπουδών της Μαριούπολης και άλλες ομογενειακές, πολιτικές και ακαδημαϊκές συναντήσεις και επαφές (ιστοσελίδα ΓΓΑΕ, 25.10.1999). Οι στόχοι των «Μηνών» επικεντρώνονταν, μεταξύ άλλων, και στην πολιτιστική προβολή της Ελλάδας, την ενίσχυση των δεσμών των ομογενών με την Ελλάδα, τη διάδοση της Ελληνικής γλώσσας, την ενημέρωση της Ομογένειας σε θέματα

εκπαιδευτικού, πολιτικού, ιστορικού και άλλου ενδιαφέροντος, την τόνωση του ηθικού της Ομογένειας. Εκτιμάται ότι οι Πολιτιστικοί Μήνες με το εύρος των δράσεών τους, το μεγάλο κοινό στο οποίο απευθύνθηκαν και την πολλαπλή στόχευσή τους είχαν ιδιαίτερη σημασία στην προώθηση των ζητημάτων των Ελλήνων της περιοχής και την επανασύνδεση των ομογενών με την Ελλάδα (Καλαμβρέζος, 2015).

Στην προώθηση πολιτιστικών δράσεων σημαντική αποδείχτηκε αρκετές φορές και η συμβολή ιδιωτικών φορέων και Ιδρυμάτων που έχουν συνδράμει στην όλη προσπάθεια για τη στήριξη και την ψυχική επανασύνδεση των Ελλήνων της περιοχής με το ελληνικό κράτος.

3.2 Οργάνωση και ενίσχυση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης

3.2.1 Οι Σύλλογοι και η ΟΕΣΟ

Οι πρώτες απόπειρες οικοδόμησης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης έγιναν με πρωτοβουλία των ίδιων των ομογενών και κατέδειξαν το σημαντικό ρόλο που θα διαδραμάτιζαν στο εξής οι ελληνικοί Σύλλογοι. Με πρωταρχικό στόχο τους την αναγέννηση της γλώσσας και του πολιτισμού των Ελλήνων, οι Σύλλογοι δραστηριοποιήθηκαν με ποικίλους τρόπους.

Το Σεπτέμβριο του 1990 οργανώθηκε σε γυμνάσιο της Μαριούπολης η πρώτη τάξη για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Τα μαθήματα γίνονταν από την Ν.Α. Τσαπνή, η οποία μετεκπαιδεύτηκε στη Μόσχα και την Ελλάδα. Παράλληλα, γινόταν προσπάθεια για τη διάδοση και διδασκαλία της Νέας Ελληνικής με δημόσιες ομιλίες αλλά και κάποια επιμορφωτικά σεμινάρια στους δασκάλους, ώστε να είναι σε θέση να τη διδάξουν. Έγιναν επίσης προσπάθειες για τον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών με ελληνική βιβλιογραφία και την έκδοση των εφημερίδων και βιβλίων των Ελλήνων συγγραφέων στα Ελληνικά (Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009)

Μετά το 1990, με πρωτοβουλία των Συλλόγων, άρχισαν να λειτουργούν στις ελληνικές κοινότητες τα «Σαββατιανά ή Κυριακάτικα σχολεία» με τμήματα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας για παιδιά και ενήλικες. Οι δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν ήταν πολλές με μεγαλύτερη την ανεπαρκή γνώση της Ελληνικής γλώσσας από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι ήταν κατά κύριο λόγο αυτοδίδακτοι και δίδασκαν εθελοντικά, στον ελεύθερο τους χρόνο τους και χωρίς να διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή και τα μέσα (Γεωργογιάννης, Γουρουτίδου, 2000· Χρίστου, 2007· Κοτσιώνης, 2000). Στα τμήματα αυτά οι μαθητές/τριες διαφορετικών ηλικιών, είχαν τη δυνατότητα να διδαχθούν όχι μόνο τη γλώσσα αλλά και ελληνική ιστορία, παραδοσιακούς χορούς, μουσική και τραγούδια, να οργανώσουν θεατρικές ομάδες και να ασχοληθούν με όλες τις εκφάνσεις του ελλαδικού και ντόπιου ελληνικού πολιτισμού (Χρίστου, 2007· Γεωργογιάννης et al., 2000). Τα Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας (Τ.Ε.Γ.) αποτέλεσαν έναν ακόμη φορέα εκπαίδευσης που οργανώθηκε από τον Σύλλογο «Μαιώτιδα». Σε αυτά παρακολουθούσαν και παρακολουθούν απογευματινά μαθήματα ενήλικες, Έλληνες και Ουκρανοί και διδάσκονται κυρίως γραμματική- συντακτικό, λεξιλόγιο και στοιχεία πολιτισμού (Μακρή, 2018).

Το δίκτυο ελληνόγλωσσης διδασκαλίας σε κοινοτικούς χώρους και ουκρανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα διευρυνόταν συνεχώς χάρη στις προσπάθειες των Ομογενών, μέσω της ΟΕΣΟ. Με βασικό της μέλημα την εκμάθηση της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στις νεότερες γενιές και μέσω αυτής τη διατήρηση της ελληνικής ταυτότητας, η ΟΕΣΟ, όλα αυτά τα χρόνια λειτουργίας της, έχει να επιδείξει σπουδαίο έργο στον τομέα της Εκπαίδευσης. Ενίσχυσε και στήριξε την Ελληνική γλώσσα με την ανάπτυξη και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και τη διοργάνωση ποικίλων διαγωνισμών και εκπαιδευτικών εκδηλώσεων. Σημαντική είναι η διοργάνωση, σε συνεργασία με την Έδρα Ελληνικής Φιλολογίας και Μετάφρασης του Κρατικού Πανεπιστημίου της Μαριούπολης, της Πανουκρανικής Μαθητικής Ολυμπιάδας με διαγωνισμό στην γνώση της Ελληνικής γλώσσας, της Ιστορίας της Ελλάδας και των Ελλήνων της Ουκρανίας και στον Ελληνικό Πολιτισμό (χορός, τραγούδι, θέατρο). Επίσης στην ΟΕΣΟ οφείλεται η διοργάνωση της Διεθνούς Ημέρας Μητρικής Γλώσσας, της Παγκόσμιας Ημέρας της Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού, της Ημέρας της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 (25η Μαρτίου) και της Επετείου του ΟΧΙ (28η Οκτωβρίου) (ΟΕΣΟ, 2015). Αρωγούς της είχε την επίσημη ελληνική πολιτεία (Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού του Υπουργείου Εξωτερικών, Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΑΙΘ), διάφορα φιλανθρωπικά ιδρύματα (τα τελευταία χρόνια το «Ίδρυμα Μπούμπουρα»), ιδιώτες ευεργέτες και το ουκρανικό κράτος.

3.2.2 Το Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης

Οι πρώτες προσπάθειες για οργάνωση μίας στοιχειώδους ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην ευρύτερη περιοχή της Μαριούπολης έκαναν αισθητή τη μεγάλη ανάγκη του διδακτικού προσωπικού για ελληνομάθεια. Και αυτό γιατί, όπως αναφέρθηκε, οι εκπαιδευτικοί, ομογενείς ή επιτόπιοι, ήταν όλοι αυτοδίδακτοι, προερχόμενοι από άλλους κλάδους και επομένως χωρίς διδακτική επάρκεια και εμπειρία. Στο πλαίσιο αυτό και χάρη στην πραγματοποίηση του δημοκρατικού μετασχηματισμού της ανεξάρτητης πλέον Ουκρανίας, με πρωτοβουλία του Ελληνικού Συλλόγου της Μαριούπολης και την υποστήριξη του Δημαρχείου και του Κρατικού Πανεπιστημίου του Ντονιέτσκ, ιδρύθηκε στη Μαριούπολη, το 1991, το Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών Σπουδών, το οποίο με την πάροδο του χρόνου μετεξελίχτηκε στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης (ΚΠΑΣΜ) και σήμερα Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης (ΚΠΜ).

Πρέπει να τονιστεί ότι ενώ τα Ελληνικά διδάσκονταν και σε άλλα πανεπιστήμια της Ουκρανίας, μόνο στο ΚΠΑΣΜ ιδρύθηκε σχολή Ελληνικής Φιλολογίας η οποία περιελάμβανε την Έδρα Ελληνικής Φιλολογίας και την Έδρα Ελληνικής Γλώσσας και Μετάφρασης. Το ενδιαφέρον των νέων για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού ήταν στην αρχή έντονο και συνεχώς αυξανόταν. Και είναι αξιοπρόσεκτο ότι στη Σχολή φοιτούσαν και φοιτούν παιδιά όχι μόνο της περιοχής του Ντονιέτσκ, αλλά και από άλλα μέρη της Ουκρανίας, της Ρωσίας και της Ελλάδας. Ελληνικά σπουδάζουν όχι μόνο φοιτητές με ελληνική

καταγωγή, αλλά και Ρώσοι, Ουκρανοί καθώς και από άλλες εθνότητες (Μπαλαμπάνωφ, 2006· Ιμαμίδης, Χρίστου (2003).

Το Πανεπιστήμιο, σε συνεργασία με την ΟΕΣΟ, υποστήριζε πάντα και το σημαντικό έργο της προβολής της Ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στους μαθητές, καθώς οι περισσότεροι από τους χιλιάδες μαθητές σε όλα τα σχολεία της Ουκρανίας διδάσκονται τα ελληνικά από απόφοιτους αυτού του Πανεπιστημίου.

Το προσωπικό του ΚΠΜ διαμόρφωσε ένα δίκτυο διεθνών επαφών στηριγμένο στην πολυμερή συνεργασία με Υπουργεία Παιδείας, Υπουργεία Εξωτερικών, πρεσβείες, νομαρχίες, δημαρχεία, πανεπιστήμια και ανθρωπιστικά ιδρύματα του εξωτερικού, πρακτική που αποδείχτηκε επιτυχής και καρποφόρα. Κάθε χρόνο εκατοντάδες φοιτητές και μέλη προσωπικού του Πανεπιστημίου συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά, επιστημονικά και πολιτιστικά προγράμματα, σε πολλές χώρες, καταφέροντας να λειτουργούν ως αγωγοί του ελληνικού πολιτισμού και του πνεύματος (Μπαλαμπάνωφ, 2006).

3.2.3 Η Ελληνική Πολιτεία

Οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες στα νέα κράτη που σχηματίστηκαν μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ (1991) εξακολουθούσαν να είναι αντίξοες. Για το λόγο αυτό, οι σχετικά θετικές προοπτικές για την προώθηση της διδασκαλίας των Ελληνικών δεν αρκούσαν. Πολύ νωρίς έγινε αντιληπτό ότι όλες οι προσπάθειες των Ομογενών δεν θα μπορούσαν να έχουν αποτέλεσμα χωρίς περαιτέρω στήριξη και ενίσχυση από την ελληνική πλευρά. Έτσι, από το 1990 και για δύο περίπου δεκαετίες είναι αναμφισβήτητο το ενδιαφέρον πολλών ελληνικών Υπηρεσιών και φορέων να συνδράμουν στην προσπάθεια για την αναγέννηση της ελληνικής παιδείας και του πολιτισμού στην περιοχή.

Ένα από τα βασικότερα αιτήματα των ομογενών λίγο πριν και, κυρίως, μετά το 1991 ήταν η αποστολή εκπαιδευτικών από την Ελλάδα για να διδάξουν την Ελληνική γλώσσα. Κατόπιν συμφωνιών μεταξύ ορισμένων Πανεπιστημίων, που λειτουργούσαν ήδη σε χώρες της τ. ΕΣΣΔ, ελληνικών Πανεπιστημίων και του Υπουργείου Παιδείας αποσπάστηκε πολύ περιορισμένος, αρχικά, αριθμός Ελλήνων εκπαιδευτικών στα ελληνικά τμήματα κάποιων Πανεπιστημίων, με σκοπό να συμβάλουν στην εκπαίδευση των φοιτητών των τμημάτων αυτών (μελλοντικών δασκάλων, μεταφραστών, διερμηνέων). Παράλληλα, οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί θα δίδασκαν, τα Σάββατα ή τις Κυριακές, Ελληνικά στην Ομογένεια της πόλης (Κοτσιώνης, 1999). Έτσι, το 1995 αποσπάστηκαν οι πρώτοι Έλληνες εκπαιδευτικοί στην Ουκρανία (όπως και στη Ρωσία και τη Γεωργία).

Τα υπουργεία Παιδείας, Πολιτισμού και Εξωτερικών άρχισαν να συμμετέχουν και στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των μελλοντικών δασκάλων της Ελληνικής, χορηγώντας υποτροφίες για τα ελληνικά πανεπιστήμια. Σημαντικές σχετικές πρωτοβουλίες ανέλαβαν τα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Πατρών και Αιγαίου, τα οποία συνήψαν σχέσεις με ουκρανικά Πανεπιστήμια και υλοποιούσαν προγράμματα διδασκαλίας της Ελληνικής, αλλά και φιλοξενίας Ουκρανών φοιτητών και καθηγητών στην Ελλάδα. Τα υπουργεία Παιδείας, Πολιτισμού και Εξωτερικών

διοργάνωσαν επίσης σεμινάρια σε διάφορες πόλεις της Αζοφικής (Μαριούπολη, Ντονιέτσκ) και χρηματοδότησαν το Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Επιστημών της Μαριούπολης (σήμερα Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης) για τη διοργάνωση συνεδρίων. Ενισχύθηκε επίσης η Έδρα των Ελληνικών σπουδών με αποστολές υλικού και χορήγηση υποτροφιών για σπουδές Ελληνικής γλώσσας (Αγτζίδης, 1997· ιστοσελίδα ΥΠΑΙΘ, 11.2.2010). Σε όλη την προσπάθεια συνέβαλαν η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού και η Πανελλήνια Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων ενώ συμμετείχαν και ιδιωτικά ιδρύματα, όπως το Ίδρυμα Β. Λεβέντη, το ίδρυμα Ωνάση κ.ά. Τέλος, συναρμόδιοι ελληνικοί φορείς (ΥΠΕΞ, ΓΓΑΕ, ΥΠΑΙΘ) προώθησαν διάφορα προγράμματα, σύμφωνα με τα οποία οι απόφοιτοι του τμήματος θα λάμβαναν χρηματοδότηση για να διδάξουν Ελληνικά στην Ομογένεια των περιοχών τους (ιστοσελίδα ΓΓΑΕ, 12.4.2003).

Οι πρωτοβουλίες που αναφέρθηκαν (απόσπαση λίγων εκπαιδευτικών, προγράμματα επιμόρφωσης, οργάνωση μαθημάτων από τους ομογενείς) εκτιμάται ότι δεν προώθησαν επαρκώς τη διδασκαλία των Ελληνικών για την Ομογένεια. Χρειάζονταν ακόμα σημαντικά βήματα, όπως το να ενταχθούν τα Ελληνικά στο σχολικό πρόγραμμα -σε αυτό συνέτειναν οι περισσότερες προσπάθειες εκείνη την πρώτη περίοδο- και να χρηματοδοτηθούν με προβλέψιμο και μακροπρόθεσμο τρόπο οι ομογενείς δάσκαλοι που θα τα δίδασκαν, χωρίς να παραγνωρίζεται βέβαια η αδυναμία των αρμοδίων Αρχών της Ουκρανίας να εξασφαλίσουν πόρους και να καταβάλουν τους μισθούς..

Σημαντικό μέτρο για την ενίσχυση της διδασκαλίας Ελληνικών στις χώρες της τ. ΕΣΣΔ αποτέλεσε ο Ν. 2413/96 (ΦΕΚ 124 τ. Α'/17.6.96), με τίτλο «Η Ελληνική Παιδεία στο Εξωτερικό, η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις. Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε και το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΠΠΟΔΕ) ως βασικό όργανο σε ζητήματα Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ιστοσελίδα ΥΠΑΙΘ, 16.5.2007· Ζωγραφάκη, 2011). Τον ίδιο χρόνο υπογράφηκε η πρώτη διμερής μορφωτική και εκπαιδευτική συμφωνία ανάμεσα στην Ουκρανία και την Ελλάδα, η οποία αποτέλεσε το πλαίσιο των μορφωτικών σχέσεων Ελλάδας-Ουκρανίας. Το μορφωτικό Πρόγραμμα Ελλάδας-Ουκρανίας που βασίστηκε στην ανωτέρω συμφωνία προέβλεπε συνεργασία και ανταλλαγές στους τομείς της εκπαίδευσης και της επιστήμης, της διδασκαλίας και διάδοσης της γλώσσας, του πολιτισμού, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του αθλητισμού και της νεολαίας. Η συμφωνία ανανεώθηκε το 2002, μετά από την παρέμβαση της ελληνικής πλευράς προκειμένου να προστεθούν κάποια άρθρα και για τους ελληνικής καταγωγής πολίτες του κράτους.

Εκτός από το Υπουργείο Παιδείας, πολλοί άλλοι φορείς συνέχισαν να συμβάλουν στην διδασκαλία των Ελληνικών στις χώρες της τ. ΕΣΣΔ, όπως η ΓΓΑΕ, το ΕΙΠ, το Κέντρο Μελέτης και Ανάπτυξης του Ελληνικού Πολιτισμού της Μαύρης Θάλασσας, το ΣΑΕ και ιδιωτικοί φορείς. Οι φορείς αυτοί συνεργάζονταν με ομογενειακές οργανώσεις και τοπικά εκπαιδευτικά ιδρύματα διαμορφώνοντας συγκεκριμένα προγράμματα (Μυστριώτη, 2004) ή ενισχύοντας με κάθε τρόπο τις υπόλοιπες προσπάθειες. Ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει στο ΣΑΕ και ειδικότερα στο Πρόγραμμα του ΣΑΕ Περιφέρειας Ευρώπης «Πρόσληψη Δασκάλων στις

Παρευξείνιες Χώρες» στο οποίο η ΟΕΣΟ αποδίδει σημαντικό μερίδιο της επιτυχίας της διδασκαλίας των Ελληνικών στην Ουκρανία, καθώς συνέβαλε στην αύξηση του αριθμού των δασκάλων της Ελληνικής και των μαθητών.

3.2.4 Μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Γενική Εκπαίδευση της Μαριούπολης

Η Νέα Ελληνική γλώσσα διδάσκεται πλέον στα ουκρανικά σχολεία ως ξένη γλώσσα, ενώ δεν υπάρχουν στην Ουκρανία αμιγή ελληνικά σχολεία. Είναι γεγονός ότι η δημογραφική κατάσταση δεν επέτρεψε το σχηματισμό μιας σταθερής εικόνας για το μέγεθος και την κατανομή του εναπομείναντος Ελληνισμού στην περιοχή, λόγω της έλλειψης επίσημων στοιχείων για την εθνολογική και δημογραφική κατάσταση αλλά και της ενσωμάτωσης μέσω των μικτών γάμων (Γιαννίτση et al., 2006· Μακρή, 2008). Βέβαιη είναι η φθίνουσα πορεία του αριθμού των μαθητών που ενδιαφέρονται για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία που μας παραχώρησε η υπεύθυνη εκπαιδευτικών θεμάτων της ΟΕΣΟ, για το σχολικό έτος 2021-2022 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Όλοι, ωστόσο, είχαν και έχουν την επίγνωση ότι η διατήρηση ή αντιθέτως η εξάτμιση του ενδιαφέροντος για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας είναι άμεσα εξαρτημένη από την εκπαιδευτική διαδικασία. Για το λόγο αυτό καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια για την παροχή ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης μέσα από διάφορους φορείς που έχουν τις εξής μορφές:

α. Σχολεία με ειδική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας (όπως τα σχολεία των χωριών Στάρι Κριμ και Σαρτανά): ο χαρακτηρισμός του σχολείου σημαίνει ότι το μάθημα της γλώσσας διδάσκεται υποχρεωτικά και είναι ενταγμένο στο ωρολόγιο πρόγραμμα και μόνο σε ένα τμήμα προαιρετικά (Χρίστου, 2007· Μακρή, 2018).

β. Σχολεία με προαιρετική ή υποχρεωτική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας.

γ. Λύκειο με παρόμοια δυνατότητα (προαιρετικής ή υποχρεωτικής εκμάθησης) για παιδιά και για ενήλικες: Λύκειο του Κρατικού Πανεπιστημίου του Ντονιέτσκ.

δ. Τμήματα ενηλίκων εκμάθησης Ελληνικής γλώσσας (ΤΕΓ) στο Πολιτιστικό κέντρο του Συλλόγου Ελλήνων Μαριούπολης «Μαιώτιδα»

ε. Κυριακάτικο σχολείο (λειτουργεί από το 2005 με τμήματα παιδιών και ενηλίκων): Μέσης Εκπαίδευσης στη Μαριούπολη (και ευρύτερα στο Ντονιέτσκ, Οδησό κ.ά.). Από το 1990 στο σχολείο αυτό οι μαθητές/τριες διαφόρων ηλικιών έχουν τη δυνατότητα να διδαχθούν γλώσσα, ιστορία, παραδοσιακούς χορούς, μουσική και τραγούδια, να οργανώσουν θεατρικές ομάδες καθώς και να ασχοληθούν με όλες τις εκφάνσεις του ελλαδικού και ντόπιου ελληνικού πολιτισμού (Χρίστου, 2007· Γεωργογιάννης et al., 2000· Μακρή, 2018).

στ. Τμήμα δημιουργικής απασχόλησης του Δήμου Μαριούπολης «Ζαμπαντνί».

ζ. Οικοτροφείο και Αθλητικό (Οικοτροφείο) της Μαριούπολης με πολλά τμήματα.

η. Τμήμα δημιουργικής απασχόλησης του Δήμου Μαριούπολης «Ορλιόνοκ».

θ. Νηπιαγωγεία (Ουρζούφ, Σταρομπέσοβο, Ζιτόμιρ).

ι. Κέντρο Παιδικής Τέχνης.

ια. 3 ιδιωτικά σχολεία στα οποία διδάσκεται η Ελληνική ως δεύτερη ξένη γλώσσα κατ' επιλογήν (Μάλις, Alterego, Lingua XXI) (Χρίστου, 2007· Μακρή, 2018).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ

Κεφάλαιο 4: Η συλλογιστική της έρευνας

4.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση-Σημασία και αναγκαιότητα της παρούσας έρευνας

4.1.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Παρόλο που η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην περιοχή της Μαριούπολης είναι, λόγω της μακροχρόνιας παρουσίας των Ελλήνων στην περιοχή, ένα διαχρονικά θεμελιώδες ζήτημα, δεν έχει απασχολήσει στο παρελθόν αρκετούς μελετητές, με αποτέλεσμα η αναζήτηση σχετικών ερευνών και μελετών να αποτελεί μια αρκετά επίπονη διαδικασία. Στην επισκόπηση που ακολουθεί θα γίνει σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από έρευνες και μελέτες με θέμα σχετικό με την Ελληνική γλώσσα στην Εκπαίδευση της ευρύτερης περιοχής της Μαριούπολης, στην ανεξάρτητη Ουκρανία. Ευελπιστούμε ότι τα στοιχεία που περιέχουν θα συμβάλουν, κατά κάποιο τρόπο, στην ασφαλέστερη εξαγωγή και ανάλυση των συμπερασμάτων της παρούσας έρευνας.

Η πιο πρόσφατη μελέτη σχετικά με την Ελληνική γλώσσα στην εκπαίδευση της περιοχής είναι αυτή που εκπόνησε η Ευφροσύνη Μακρή με τίτλο «Η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας στην περιοχή της Μαριούπολης Ουκρανίας σε φορείς εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο, Σχολεία, Κυριακάτικο σχολείο, Πολιτιστικό κέντρο «Μαιώτιδα)». Αντικείμενο αυτής της εργασίας αποτελεί η εκπαίδευση των Ελλήνων στην προαναφερθείσα περιοχή από την εποχή της μετοίκησης τους από την Κριμαία μέχρι και την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αι.. Η ερευνήτρια εξέτασε, κατά το δυνατόν, βιβλιογραφικές πηγές και αρχειακό υλικό, στοιχεία από τα οποία προέκυψαν πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και την εκπαιδευτική διαδικασία σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Προσπάθησε να παρουσιάσει το ρόλο που έπαιξαν σε όλες τις περιόδους οι εκπαιδευτικοί, τα σχολικά εγχειρίδια και ο Τύπος (ως μέσο εκμάθησης της γλώσσας και διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής) αλλά και τα μαθήματα, τα ωρολόγια προγράμματα και τις μεθόδους διδασκαλίας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Από τα ευρήματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι οι ιδιαιτερότητες της επιμέρους ταυτότητας και γλώσσας είχαν πάντα καθοριστικό αντίκτυπο τόσο στο σχεδιασμό και την υλοποίηση όσο και στην αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σημαντική διαπίστωση αποτελεί, επίσης, ότι εκτός από τους δασκάλους, καθοριστικό ρόλο για την οργάνωση και τη διδασκαλία της γλώσσας διαδραμάτιζε πάντα και η οικογένεια. Όταν οι γονείς είχαν την επιθυμία να μάθουν τα παιδιά τους Ελληνικά, τότε το ενδιαφέρον για την οργάνωση των μαθημάτων, των σχολικών τμημάτων και των ωρών διδασκαλίας αυξανόταν και οι δομές πολλαπλασιάζονταν.

Με το θέμα της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης έχει ασχοληθεί στο παρελθόν ο Παντελής Γεωργογιάννης, ο

οποίος παρουσίασε (στο συνέδριο «Ουκρανία-Ελλάδα: Ιστορική Κληρονομιά και προοπτικές συνεργασίας», το οποίο έγινε το 1999 στη Μαριούπολη) τα δεδομένα σε ανακοίνωση με τίτλο: «Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα των Δημοκρατιών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Προβλήματα και προοπτικές». Στην παρουσίαση αυτή δίνεται έμφαση στην περιγραφή της κατάστασης- σε σχέση με την Ελληνική γλώσσα- στα ΑΕΙ των Δημοκρατιών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Μολδαβία, Ουζμπεκιστάν, Γεωργία, Ουκρανία) τη δεκαετία του 1990. Διαπιστώνει τη σημαντική αύξηση του αριθμού των φοιτητών στα Τμήματα Ελληνικών Σπουδών αλλά και τα σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία τους (ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό, σε κατάλληλο διδακτικό υλικό) και προτείνει ενίσχυση από την Ελληνική Πολιτεία.

Η Ποντοκοβιρόφ Νανούσκα, καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας στην Ουκρανία, παρουσίασε (το 2002, στο 5^ο Διεθνές Συνέδριο στην Πάτρα «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα» και στην εισήγησή της «Προοπτικές διδασκαλίας της Ελληνικής στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών-Προβληματισμοί και προοπτικές») την κατάσταση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης σε όλη την Ουκρανία. Έδωσε έμφαση στα εκπαιδευτικά προβλήματα που έπρεπε να ξεπεραστούν και τα μέτρα που εφάρμοσε το ελληνικό κράτος, μετά την αλλαγή του συστήματος και την επαναφορά των δικαιωμάτων των μειονοτήτων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, όταν ο Ελληνισμός άρχισε πλέον να αναζητά την επαναφορά της της Ελληνικής γλώσσας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Διαπιστώνει ότι η Ελλάδα κατάφερε να ανταπεξέλθει, εν μέρει ή ολικά, στις υλικοτεχνικές ανάγκες αλλά όχι σε θέματα έλλειψης εκπαιδευτικού και επάρκειας ελληνομάθειας.

Η Άννα Χατζηπαναγιωτίδη εκπόνησε, στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας το 2005, τη διδακτορική διατριβή με τίτλο « Η Ελληνική γλώσσα ως ξένη: η περίπτωση της Παρευξείνιας ζώνης: Ρωσία- Ουκρανία- Γεωργία». Πρόκειται για μια ποσοτική έρευνα που έγινε σε ομάδες μαθητών και εκπαιδευτικών, με αντικείμενο το βαθμό και το εύρος γνώσης της Ελληνικής γλώσσας και οδήγησε σε ευρήματα και συμπεράσματα σχετικά με τα κίνητρα εκμάθησης της γλώσσας και τις συνθήκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σημαντικό εύρημα της εργασίας είναι ότι οι μαθητές της Ουκρανίας έχουν καλύτερο γλωσσικό επίπεδο (συγκριτικά με αυτούς της Ρωσίας και της Γεωργίας) γεγονός που αποδίδεται στο ότι οι εκπαιδευτικοί της χώρας αυτής έχουν κατάρτιση υψηλότερη, λόγω της επιμόρφωσης και των πανεπιστημιακών τίτλων που κατέχουν αλλά και στο ότι οι μαθητές τρέφουν μια ιδιαίτερη εκτίμηση και σεβασμό για τη γλώσσα και τη χώρα.

Σημαντική είναι και η μελέτη που παρουσίασε, το 2003, η Χάιδω Χρίστου-σε συνεργασία με τον Ν. Ιμαμίδη- στο 6ο Διεθνές Συνέδριο με τίτλο «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα». Ο τίτλος της είναι «Μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και η διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας στη Γενική και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην περιοχή Ντονιέσκ. Περιγραφή και προτάσεις». Στη συγκεκριμένη εργασία παρουσιάζονται οι φορείς εκπαίδευσης στην περιοχή, δίνονται σημαντικά στοιχεία για την εκπαιδευτική διαδικασία (φοίτηση, υλικό, διδάσκοντες) και προτείνονται τρόποι ενίσχυσης της διδασκαλίας της

Ελληνικής γλώσσας. Η ίδια ερευνήτρια, το 2007, έγραψε μια διπλωματική διατριβή για τη διάλεκτο της Μαριούπολης με τίτλο «Γλωσσική Συρρίκνωση στην Κριμαιοαζοφική Διάλεκτο (Ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο-Επαφή με την Κοινή Νεοελληνική- Επιπτώσεις στο αρχαϊκό λεξιλόγιο)» στην οποία διερευνά την ιστορία της διαλέκτου, την αρχική επαφή της με την Νέα ελληνική καθώς και τη σημερινή μορφή της (μέσα από συνεντεύξεις ντόπιων Ελλήνων). Στην εργασία γίνεται και σύντομη αναφορά της ερευνήτριας σε σημαντικούς σταθμούς της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης - αναφορικά πάντα με τη γλώσσα- ενώ αυτή συνδυάζεται και με το ζήτημα της ταυτότητας και της καλλιέργειας της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων της περιοχής, ως απογόνων των αρχαίων Ελλήνων.

Στοιχεία για την Ελληνική γλώσσα στην εκπαίδευση βρίσκουμε επίσης στο βιβλίο της Αικατερίνης Πάππου- Ζουραβλιόβα με τίτλο «Γλώσσα και Πολιτισμός των Ελλήνων της Αζοφικής. Η συμβολή των Μεταφράσεων στα Μαριουπολίτικα», που εκδόθηκε το 2009 στη Θεσσαλονίκη. Στο βιβλίο αυτό περιέχονται σημαντικές πληροφορίες για τη γλώσσα και τη διδασκαλία της στα νεότερα κυρίως χρόνια από φορείς όπως τα σχολεία αλλά και οι Σύλλογοι της Μαριούπολης αλλά και στοιχεία για τον πολιτισμό, την ταυτότητα και την εθνική συνείδηση των Ελλήνων της Αζοφικής.

Τέλος, σημαντικές αναφορές στην πολιτική που ακολούθησε το ελληνικό κράτος, μετά το 1991, για τη στήριξη της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή, υπάρχουν και στη διδακτορική διατριβή που εκπόνησε το 2015 ο Διονύσιος Καλαμβρέζος (στον Τομέα Διεθνών Σπουδών της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ) με τίτλο «Ο Ελληνισμός και οι εξελίξεις στη Ρωσία και τις άλλες χώρες της τ. ΕΣΣΔ μετά το 1991. Κρίσεις, ελληνικές παρεμβάσεις, προοπτικές». Σε αυτήν ερευνάται, μεταξύ άλλων, και η προσπάθεια διαμόρφωσης ελληνικής πολιτικής και στρατηγικής υπέρ των Ομογενών μέσω ποικίλων παρεμβάσεων και μέτρων και διαπιστώνεται ότι δεν συνέβαλαν τελικά αρκετά στη βελτίωση της κατάστασης και την εξασφάλιση θετικής προοπτικής για τους Ομογενείς.

4.1.2 Σημασία και αναγκαιότητα της παρούσας έρευνας

Όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, ελάχιστες είναι οι πρόσφατες έρευνες για την Ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Μαριούπολης. Οι πληροφορίες, σχεδόν στο σύνολό τους, αντλούνται από ευρύτερες έρευνες για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση της Ουκρανίας (ή ακόμα και των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης), οι οποίες μάλιστα εστιάζουν σε ιστορικά και πολιτιστικά πιο προβεβλημένα μέρη όπως π.χ. η Οδησσός ή το Κίεβο. Πραγματοποιήθηκαν μάλιστα την περίοδο που το ενδιαφέρον ήταν στραμμένο στην περιοχή, μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας. Μπορούμε λοιπόν να θεωρήσουμε ότι υπάρχει γνωστικό κενό και το θέμα δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς, γεγονός που τεκμαίρεται και από άλλες σημαντικές παραδοχές όπως είναι: α) Η πληθώρα των ερευνητικών ερωτημάτων που παράγονται από την ευρύτητα των ζητημάτων που σχετίζονται με το

θέμα, στο πλαίσιο μάλιστα του συνεχώς μεταβαλλόμενου συστήματος της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. β) Η αναγκαιότητα και η χρησιμότητα της διαφοροποίησης της οπτικής με την οποία εξετάζονται τα δεδομένα, ανάλογα με την προέλευσή τους. Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες έρευνες χαρακτηρίζονται κυρίως από ποσοτικές προσεγγίσεις. Απουσιάζουν έρευνες με ποιοτική προσέγγιση του θέματος, με συνεντεύξεις εμπλεκομένων στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και την εκπαιδευτική διαδικασία, με καταγραφή, αποτύπωση και ερμηνεία των εμπειριών τους, της οπτικής τους και των απόψεών τους γ) Η δημιουργία νέων συνθηκών στη λειτουργία της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην περιοχή. Στις νέες αυτές συνθήκες οδήγησαν οι ανάγκες που προέκυψαν από το μεταβαλλόμενο πολιτικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό «γίγνεσθαι», σε συνδυασμό και με τις επιπτώσεις της πρόσφατης οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

Το γνωστικό κενό αποτέλεσε για την ερευνήτρια τον κινητήριο μοχλό για την επιλογή του θέματος και τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, η οποία εκτιμάται ότι είναι αναγκαία και πολύ χρήσιμη. Συνδυαστικά λειτούργησε επίσης και το ότι το θέμα άπτεται του προσωπικού και επιστημονικού ενδιαφέροντος της ερευνήτριας για τον Ελληνισμό της Αζοφικής, ενώ είναι γεγονός ότι παραμένει πάντα στην επικαιρότητα, λόγω των γεγονότων που απειλούν την ισορροπία στην περιοχή. Τα συμπεράσματα της έρευνας θα συμβάλουν ενδεχομένως στην αποτίμηση της σημερινής κατάστασης και εκτιμάται ότι μπορεί να ενισχύσουν τη θεωρητική βάση σε έναν πιθανό μελλοντικό σχεδιασμό της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη συγκεκριμένη περιοχή.

4.2 Σκοπός της έρευνας-Ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η αποτύπωση και αποτίμηση της κατάστασης σε σχέση με την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση στην περιοχή της Μαριούπολης, όπως αυτή αναδύεται μέσα από την καταγραφή και την ανάλυση των εμπειριών και των απόψεων των συμμετεχόντων (εκπαιδευτικών και εμπλεκομένων στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό). Σε ένα δεύτερο επίπεδο αναζητούνται οι προσδοκίες και οι προτάσεις των ερευνητικών υποκειμένων για τη μελλοντική στήριξη και ενίσχυση της Ελληνικής γλώσσας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που αναδύονται είναι:

A) Ποια είναι και πώς αποτιμάται η σημερινή κατάσταση με βάση την εμπειρία και τις απόψεις των συμμετεχόντων;

A.1 Ποιες είναι οι απόψεις τους για το θεσμικό πλαίσιο και τους φορείς οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης;

A.2 Ποιες είναι οι απόψεις τους σχετικά με το διαθέσιμο εκπαιδευτικό προσωπικό;

A3. Ποια είναι η εμπειρία τους από την εκπαιδευτική διαδικασία;

B) Ποιες είναι οι προσδοκίες και οι προτάσεις τους σχετικά με την προβολή, τη στήριξη και την προώθηση της Ελληνικής Γλώσσας στην Εκπαίδευση της περιοχής της Μαριούπολης στο μέλλον;

Τα παραπάνω ερωτήματα χρησιμοποιούνται για να προσδιορίσουν τις κατευθύνσεις στις οποίες υπάρχει πρόθεση να κινηθεί η έρευνα και δίνουν το στίγμα για το είδος των δεδομένων που επιδιώκεται να συλλεγούν. Δεν αποκλείουν, πάντως, τη δυνατότητα να τροποποιηθούν στην πορεία της έρευνας, αν κριθεί ότι αυτό επιβάλλεται από τις συνθήκες και το διαθέσιμο υλικό (Cohen, Manion, & Morrison, 2007).

Κεφάλαιο 5: Σχεδιασμός και διεξαγωγή της έρευνας

5.1 Μεθοδολογική προσέγγιση-Βασικά χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας.

Ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα αποτελούν το πιο σημαντικό κριτήριο για την επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογικής προσέγγισης σε μία έρευνα (Creswell, 2011). Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος προσέγγισης, μέσω συνεντεύξεων. Επιδίωξη της ποιοτικής έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των συμμετεχόντων εστιάζοντας στην οπτική γωνία υπό την οποία αυτοί βιώνουν και αντιλαμβάνονται τις καταστάσεις και τα γεγονότα (Bird et al, 1999· Creswell, 2011). Μέσα από τη δυνατότητα που τους παρέχεται να εκφράσουν τις ιδέες, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους αναδεικνύεται η προσωπική τους θεώρηση για το φαινόμενο που διερευνάται. Στο πλαίσιο αυτό, οι συμμετέχοντες νοούνται ως «ερευνητικοί συνεργάτες», ως «υποκείμενα» της έρευνας (Ίσαρη & Πουρκός, 2015) που συνεργάζονται με τον ερευνητή με στόχο την κοινή αναζήτηση της γνώσης (Kidder & Fine, 1987, όπ. αναφ. στο Ίσαρη & Πούρκος, 2015). Δίνεται έτσι στον ερευνητή η ευκαιρία να μελετήσει το αντικείμενο της έρευνας βασιζόμενος στη «γλώσσα» των συμμετεχόντων, τις γνώσεις και την εμπειρία τους (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Έτσι, στις ποιοτικές ερευνητικές μεθόδους υπάρχει αμεσότητα και προσωπική εμπλοκή του ερευνητή -η ευελιξία του οποίου απαιτείται καθ' όλη τη διάρκεια συλλογής των δεδομένων- ο οποίος μπορεί να εμβαθύνει δίνοντας έμφαση στις εμπειρίες, στα νοήματα και στις λεπτομέρειες που έχουν βιώσει οι συμμετέχοντες (Ιωσηφίδης, 2008· Ίσαρη & Πουρκός, 2015) και να ερμηνεύσει στη συνέχεια τα λεγόμενά τους (Eisner, 1991). Για το λόγο αυτό η ποιοτική έρευνα ενδείκνυται για τη μελέτη φαινομένων που απαιτούν διερεύνηση σε βάθος και όχι επιφανειακή ερμηνεία και εστιάζει περισσότερο στη λεπτομερή κατανόηση του ερευνητικού προβλήματος μέσω στοχευμένου δείγματος, από το οποίο μπορούν να αναδειχθούν σημαντικά στοιχεία (Robson, 2010).

Στην προκειμένη περίπτωση, οι συμμετέχοντες γίνονται, μέσα από την κατάθεση της εμπειρίας και των προσδοκιών τους, πολύτιμοι αρωγοί στην προσπάθεια για την αποτίμηση της παρούσας κατάστασης στην Ελληνόγλωσσα Εκπαίδευση της Μαριούπολης και για την αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων στο

μέλλον. Τα ερευνητικά ερωτήματα και ο συγκεκριμένος ερευνητικός σκοπός συνάδουν, λοιπόν, περισσότερο με την ποιοτική προσέγγιση.

5.2 Στρατηγική δειγματοληψίας και ταυτότητα των συμμετεχόντων.

Η δειγματοληψία είναι η στρατηγική κατά την οποία ο ερευνητής προβαίνει στη λήψη ενός τμήματος από κάποιο ευρύτερο σύνολο, καθώς δεν είναι δυνατόν να γίνει συλλογή δεδομένων από όλα τα υποκείμενα του πληθυσμού. Όταν αναφερόμαστε σε στρατηγικές δειγματοληψίας στην ποιοτική έρευνα, εννοούμε κατά κύριο λόγο τις συστηματικές και τεκμηριωμένες διαδικασίες που συγκροτούν δείγματα τα οποία δεν στηρίζονται στη γενική αρχή ότι κάθε μονάδα πληθυσμού της έρευνας έχει ίσες πιθανότητες να επιλεγεί στο δείγμα (δείγματα πιθανοτήτων) (Τσιώλης, 2014). Έτσι, η στρατηγική δειγματοληψίας που επιλέχθηκε στην παρούσα έρευνα είναι η σκόπιμη δειγματοληψία, η οποία οδηγεί στην επιλογή ατόμων και τοποθεσιών με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που μπορούν να συμβάλουν στην λεπτομερή κατανόηση του υπό μελέτη φαινομένου (Creswell, 2011, σ. 244· Robson, 2010, σ. 315). Σε αυτό το πλαίσιο, η ερευνήτρια επέλεξε ενεργητικά και σκόπιμα το δείγμα, του οποίου τα μέλη εξυπηρετούν το σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα (Ισαρη & Πούρκος, 2015).

Με γνώμονα λοιπόν τα παραπάνω και με κριτήριο την εμπειρία και τις γνώσεις που έχουν αποκομίσει σχετικά με το θέμα, επιλέχθηκε τελικά ένα δείγμα από 14 συμμετέχοντες. Στην ποιοτική έρευνα δεν υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά στον αριθμό του δείγματος (Ιωσηφίδης, 2003) αλλά γίνεται προσπάθεια να κατανοηθούν εις βάθος οι εμπειρίες των υποκειμένων που συμμετέχουν στην έρευνα. Πρακτικοί επίσης λόγοι, ένας από τους οποίους είναι και ο χρόνος που απαιτείται για την ολοκλήρωση της έρευνας, υπαγορεύουν το δείγμα της ποιοτικής έρευνας να είναι μικρό (Mason, 2009). Έτσι, το μέγεθος του δείγματος θεωρείται επαρκές για τη διεξαγωγή και ολοκλήρωση της έρευνας. Εξάλλου, το βασικό κριτήριο επιλογής των συμμετεχόντων στην ποιοτική έρευνα δεν είναι η γενίκευση των αποτελεσμάτων αλλά η εξασφάλιση ποιοτικών και επαρκών πληροφοριών για το εξεταζόμενο θέμα, τις οποίες παρείχαν οι συμμετέχοντες (Creswell, 2011).

Όλα τα άτομα επιλέχθηκαν πριν η ερευνήτρια προβεί στη λήψη των συνεντεύξεων, ώστε να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερη προετοιμασία σε αυτό το στάδιο της έρευνας και να αποφευχθεί το ενδεχόμενο αδυναμίας εύρεσης συμμετεχόντων. Τον πληθυσμό-στόχο για τη διεξαγωγή της έρευνας αποτέλεσαν εμπλεκόμενοι στην Ελληνόγλωσσα Εκπαίδευση της περιοχής της Μαριούπολης: α) Εκπαιδευτικοί (επιτόπιοι και Έλληνες αποσπασμένοι στη Μαριούπολη) οι οποίοι δίδασκαν τη δεδομένη χρονική περίοδο που διεξήχθη η έρευνα ή είχαν διδάξει έως το αμέσως προηγούμενο έτος την Ελληνική ως δεύτερη ξένη γλώσσα σε σχολεία της Γενικής Εκπαίδευσης (αντίστοιχη της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) και στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης, β) Εκπρόσωποι της ΟΕΣΟ και του Συλλόγου «Κοινότητα των Ελλήνων της Μαριούπολης» και γ) Συντονιστές Εκπαίδευσης κατά τα τελευταία πέντε έτη.

Το δείγμα την έρευνας αποτελείται τελικά από 6 Έλληνες και 8 Ουκρανούς, 3 από τους οποίους έχουν ελληνική καταγωγή. Για λόγους διασφάλισης της ανωνυμίας των συμμετεχόντων στην έρευνα, θα αποφευχθεί η ατομική παρουσίαση των χαρακτηριστικών τους. Από τους συμμετέχοντες, οι 9 είναι εκπαιδευτικοί (3 αποσπασμένοι από την Ελλάδα και 6 επιτόπιοι), οι 2 εκπρόσωποι ελληνικών Συλλόγων (κύριου φορέα οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης) και οι υπόλοιποι 3 Συντονιστές Εκπαίδευσης. Από τους εκπαιδευτικούς, 3 διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα σε σχολεία της Γενικής Εκπαίδευσης (στη Μαριούπολη και σε κάποια χωριά) 3 αποκλειστικά στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης και 3 ταυτόχρονα στο Πανεπιστήμιο και σε σχολεία.

5.3 Συλλογή δεδομένων-Ερευνητικό εργαλείο

Στην παρούσα έρευνα κρίθηκε ως καταλληλότερη μέθοδος συλλογής των δεδομένων η διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης. Η συνέντευξη χρησιμοποιείται περισσότερο από τις άλλες ποιοτικές μεθόδους, λόγω της αμεσότητας που προσφέρει, και αποτελεί έναν ευέλικτο και προσαρμοστικό τρόπο για να συλλέξει κάποιος πληροφορίες και να διερευνήσει τις εμπειρίες και τις απόψεις των συμμετεχόντων (Cohen, Manion, & Morrison, 2007· Robson, 2010). Περιλαμβάνει ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εκφραστούν ελεύθερα και να τεκμηριώσουν τις απόψεις τους βάσει των προσωπικών και επαγγελματικών βιωμάτων τους (Creswell, 2011). Πρόκειται, δηλαδή, για μια καταγραφή της βιωματικής εμπειρίας καθώς και των απόψεων και των αντιλήψεων των συμμετεχόντων (Ζαφειρόπουλος, 2015). Με την συνέντευξη, ο ερευνητής έχει το πλεονέκτημα να επιλέξει τους πληροφορητές, με κριτήριο το είδος και τον όγκο των πληροφοριών που μπορούν να του προσφέρουν, να επικοινωνήσει μαζί τους σε επιλεγμένο χώρο και χρόνο, να εξασφαλίσει αναλυτικές περιγραφές αλλά και να υποβάλλει διευκρινιστικές ερωτήσεις. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα στον ερευνητή να κατευθύνει τη συζήτηση προς το ζήτημα που ερευνάται τροποποιώντας, αν χρειαστεί, τη διερευνητική κατεύθυνση και προσαρμόζοντας τις ερωτήσεις στο υποκείμενο (Robson, 2010). Τα παραπάνω συμβάλλουν στην ουσιαστική κατανόηση και την εις βάθος προσέγγιση του θέματος.

Ο τύπος συνέντευξης που επιλέχθηκε είναι η ημιδομημένη συνέντευξη, λόγω της σχετικής απειρίας της ερευνήτριας σε θέματα ποιοτικής έρευνας. Είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι νέοι ερευνητές, οι οποίοι χρησιμοποιούν την ποιοτική μέθοδο της συνέντευξης για τη διεξαγωγή της έρευνάς τους, επιλέγουν την ημιδομημένη συνέντευξη, καθώς οι προκαθορισμένες ερωτήσεις προσφέρουν την ασφάλεια ότι πρόκειται να καλυφθούν όλα τα σημαντικά ερωτήματα της έρευνας (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Με αυτό τον τρόπο στηρίζονται οι αδυναμίες κάθε νέου ποιοτικού μελετητή (Rubin & Rubin, 1995) ενώ η έλλειψη εμπειρίας του αναπληρώνεται από την ευελιξία που του παρέχει ο παραπάνω τύπος συνέντευξης ως προς το περιεχόμενο, την εμβάθυνση, τη σειρά, την προσθήκη ή αφαίρεση ερωτημάτων κατά την κρίση του συνεντευξιαστή (Cohen et al., 2007· Robson, 2010· Ίσαρη & Πουρκός,

2015). Πράγματι, ο οδηγός αυτός μπορεί να τροποποιηθεί ανάλογα με την αντίληψη του συνεντευξιαστή, σχετικά με το τι είναι σημαντικό και απαραίτητο να αναλυθεί ή να διευκρινιστεί (Κυριαζή, 2005. Robson, 2007). Έτσι, σημαντικό πλεονέκτημα των συνεντεύξεων αυτού του τύπου είναι ότι συντελείται βαθύτερη αλληλεπίδραση και διερεύνηση σκέψεων, απόψεων, αξιών και συναισθημάτων, λόγω της προαναφερθείσας ευελιξίας του ερευνητή αλλά και του ερωτώμενου (Κυριαζή, 1998· Mason, 2003).

Η ημιδομημένη συνέντευξη της παρούσας έρευνας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2) περιλαμβάνει 22 προκαθορισμένες ερωτήσεις που διατυπώθηκαν βάσει του σκοπού και των ερευνητικών αξόνων.

5.4 Ερευνητική διαδικασία

5.4.1 Κύρια ερευνητική διαδικασία

Για τη διεξαγωγή της έρευνας και τη συλλογή των ποιοτικών δεδομένων ακολουθήθηκαν συγκεκριμένα στάδια, τα οποία εφαρμόζονται γενικά στις ποιοτικές έρευνες (Creswell, 2011). Στην πρώτη φάση της έρευνας προσδιορίστηκαν τα άτομα από τα οποία θα λαμβάνονταν οι συνεντεύξεις, μέσω της στρατηγικής της σκόπιμης δειγματοληψίας, και ολοκληρώθηκε ο οδηγός και το πρωτόκολλο συνέντευξης, σημαντικό μέσο για τη δόμηση της συνέντευξης και την καταγραφή προσεκτικών σημειώσεων (Creswell, 2011). Αυτό περιελάμβανε τις ερωτήσεις που αντιστοιχούσαν σε κάθε ερευνητικό ερώτημα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2) .

Ακολούθησε, το Σεπτέμβριο-Οκτώβριο του 2021, η ενημέρωση των συμμετεχόντων (μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) για τον σκοπό της έρευνας, η εξασφάλιση της συναίνεσής τους σχετικά με τη συμμετοχή τους και τον τρόπο διεξαγωγής της συνέντευξης και η διαβεβαίωση για τη διασφάλιση της εμπιστευτικότητας των απαντήσεων, μέσω της ανωνυμίας. Με αυτόν τον τρόπο τηρήθηκαν οι απαιτούμενοι σε μια έρευνα κανόνες δεοντολογίας (Robson, 2010).

Στη συνέχεια, εφαρμόστηκε ένας πιλοτικός έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα του εργαλείου συλλογής των δεδομένων (Creswell, 2011) και να διορθωθούν πιθανά λάθη, ασάφειες ή παραλείψεις. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε μία συνέντευξη διάρκειας σαράντα περίπου λεπτών και στη συνέχεια αξιολογήθηκε η δομή των ερωτήσεων, η διατύπωσή τους, η σαφήνεια, η έκταση και η λειτουργικότητα του εργαλείου της συνέντευξης. Η αξιολόγηση των στοιχείων αυτών οδήγησε στην αναδιαμόρφωση του εργαλείου της συνέντευξης και στον καθορισμό της τελικής του μορφής.

Ακολούθως, προγραμματίστηκε από κοινού ο χρόνος υλοποίησης των συνεντεύξεων, οι οποίες ξεκίνησαν στις 11 Νοεμβρίου 2021 και ολοκληρώθηκαν τελικά στις 20 Φεβρουαρίου 2022. Για την πραγματοποίησή τους επιλέχθηκε η χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Zoom, επειδή οι συμμετέχοντες ήταν γεωγραφικά διασκορπισμένοι και ήταν αδύνατο να ληφθούν διά ζώσης συνεντεύξεις. Σε δύο περιπτώσεις και λόγω τεχνικών προβλημάτων και αδυναμίας στη σύνδεση, οι απαντήσεις των ερωτήσεων στάλθηκαν τελικά γραπτώς, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων τηρήθηκαν ορισμένες

απαραίτητες προϋποθέσεις, όπως η εξασφάλιση επαρκούς χρονικής διάρκειας για την υλοποίησή τους, η τήρηση του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος, η χρήση βολιδοσκοπήσεων για την άντληση περισσότερων και σαφέστερων πληροφοριών, η δημιουργία φιλικού κλίματος για τους συμμετέχοντες, η ευγενική και επαγγελματική συμπεριφορά της ερευνήτριας μετά την ολοκλήρωση της συνέντευξης (Creswell, 2011). Επίσης, δόθηκε προσοχή στην αποφυγή προκαταλήψεων και έγινε προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν ερωτήσεις που δεν καθοδηγούσαν τις απαντήσεις των συμμετεχόντων προς οποιαδήποτε κατεύθυνση (Johnson, 1997· Robson, 2010).

Για να καταγραφεί με ακρίβεια η συζήτηση και να αποδοθούν με εγκυρότητα οι απαντήσεις, οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν. Έτσι, το υλικό που συγκεντρώθηκε από τις συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκε και αυτές καταγράφηκαν αυτούσιες (Robson, 2010). Η απομαγνητοφώνηση έγινε με χρήση ειδικών συμβόλων (Παράρτημα 3) λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις σημαντικότερες παραγωγιστικές ενδείξεις (παύσεις, επιτονισμοί) και όχι τα ιδιαίτερα φωνολογικά χαρακτηριστικά, προκειμένου να υιοθετηθεί ένα απλούστερο σύστημα σημειογραφίας, το οποίο καθιστά το κείμενο της συνέντευξης ευκολότερα αναγνώσιμο (Τσιώλης, 2006).

5.4.2 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Τα δεδομένα που προέκυψαν από τα ηχητικά αρχεία των συνεντεύξεων, αφού συγκεντρώθηκαν, απομαγνητοφωνήθηκαν και μεταγράφηκαν, κωδικοποιήθηκαν ως Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8, Σ9, Σ10, Σ11, Σ12, Σ13, Σ14 και αναλύθηκαν σύμφωνα με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης (Braun & Clarke, 2006). Αρχικά διαβάστηκαν αρκετές φορές ολόκληρες οι συνεντεύξεις ώστε να αποκτηθεί μία γενική εικόνα του υλικού και του τρόπου που οργανώνεται. Στη συνέχεια κωδικοποιήθηκαν τα δεδομένα και ακολούθησε η ανάλυσή τους σε θεματικούς άξονες που συνδέονται με τα ερευνητικά ερωτήματα, ενώ παρατέθηκαν και αντίστοιχα επιλεγμένα αποσπάσματα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Η συγκεκριμένη διαδικασία είναι εύχρηστη και εφαρμόζεται ευρέως στην ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων (Cohen et al., 2007· Robson, 2010· Creswell, 2011), όπως είναι τα κείμενα των συνεντεύξεων της εν λόγω έρευνας.

5.5 Έλεγχος ποιότητας : Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Για την κατοχύρωση της ποιότητας της ερευνητικής διαδικασίας είναι απαραίτητη η εξασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας (Creswell, 2011· Robson, 2010). Η έννοια της εγκυρότητας σχετίζεται με την ακρίβεια του αποτελέσματος, ενώ η έννοια της αξιοπιστίας κατανοείται ως η σταθερότητα ή η συνέπεια με την οποία μετράμε κάτι (Robson, 2006).

Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα σχετίζονται περισσότερο με τις στατιστικές και ποσοτικές μεθόδους έρευνας. Στις ποιοτικές έρευνες, τα ευρήματα προέρχονται κυρίως μέσα από τον προφορικό λόγο (συνεντεύξεις) και η κατοχύρωση της

απαιτούμενης εγκυρότητας και αξιοπιστίας τους αντιμετωπίζονται με αμφισβήτηση. Ωστόσο αναγνωρίζεται η χρησιμότητα των εννοιών αυτών και στις ποιοτικές, αν και υπάρχει η άποψη ότι ο χαρακτήρας τους διαφέρει από αυτόν που έχουν στις ποσοτικές (Ιωσηφίδης, 2003).

Οι Berg και Mansvelt (όπως αναφέρεται στο Ιωσηφίδης, 2003, σ. 128) αναφέρουν ότι η αξιοπιστία αφορά στην ακρίβεια των ερευνητικών μεθόδων και τεχνικών ενώ η έννοια της εγκυρότητας στην ποιοτική έρευνα σχετίζεται με το βαθμό στον οποίο οι ερευνητικοί σκοποί, οι υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα αντιστοιχούν στα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας. Η εξασφάλιση της εγκυρότητας και αξιοπιστίας μιας ποιοτικής έρευνας επιτυγχάνεται με τη λεπτομερή περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας που ακολουθήθηκε και την ικανοποίηση συγκεκριμένων κριτηρίων κατά τη διεξαγωγή της έρευνας (Robson, 2010). Η παρούσα μελέτη περιλαμβάνει αναλυτικά την παρουσίαση της ερευνητικής διαδικασίας και την έκθεση όλων των πράξεων στις οποίες προέβη η ερευνήτρια κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, προκειμένου να μειωθεί κυρίως η απειλή της μεροληψίας της ερευνήτριας (Robson, 2010· Τσιώλης, 2014). Καταγράφονται πληροφορίες για τη συλλογή, την ανάλυση και την παρουσίαση των δεδομένων, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να παρακολουθήσει τον στοχασμό της ερευνήτριας και να μπορεί να κρίνει τη χρησιμότητα της παρούσας ερευνητικής διαδικασίας. Ειδικότερα, επειδή η αξιοπιστία σε μια ποιοτική έρευνα συνδέεται και με την τήρηση σχολαστικότητας, ειλικρίνειας και προσοχής κατά τη διεξαγωγή της έρευνας (Robson, 2010), στην παρούσα έρευνα, δημιουργήθηκε το εργαλείο συλλογής των δεδομένων (ημιδομημένη συνέντευξη), οι ερωτήσεις του οποίου διατυπώθηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι ευκρινείς, κατάλληλες και σχετικές με το θέμα και τους ερωτώμενους. Διατυπώθηκε με προσοχή ο οδηγός συνέντευξης και προηγήθηκε η διεξαγωγή πιλοτικής συνέντευξης, η απομαγνητοφώνηση της οποίας βοήθησε τη νέα «ποιοτική ερευνήτρια» να αλληλοεπιδράσει με το συμμετέχοντα και να εμπλουτίσει όσες ερωτήσεις δεν απαντήθηκαν αναλυτικά (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Επίσης, εξετάστηκε αν υπάρχει έλλειψη ή αλληλοκάλυψη των ερωτήσεων, προκειμένου να αναπροσαρμοστούν, με στόχο την εις βάθος διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων. Με τον τρόπο αυτό, τα δεδομένα και κατόπιν τα ευρήματα της έρευνας βρίσκονταν σε απόλυτη συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα και το σκοπό της εργασίας. Επίσης, καταβλήθηκε προσπάθεια να τηρηθούν ορισμένες προϋποθέσεις κατά τη διάρκεια υλοποίησης των συνεντεύξεων, που αφορούσαν στις συνθήκες, στην τεχνική υποστήριξη και στη διαδικασία. Επιλέχθηκε δηλαδή ο κατάλληλος χρόνος και τόπος από τους πληροφορητές, τηρήθηκε το πρωτόκολλο συνέντευξης σε συνδυασμό με την ευγενική συμπεριφορά και τον επαγγελματισμό της ερευνήτριας και επιδιώχθηκε η αποσαφήνιση και ανάπτυξη των πληροφοριών, μέσω βολιδοσκοπήσεων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Ακολούθησε η διαδικασία απομαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων με στόχο τη σαφή και ακριβή απόδοση του περιεχομένου τους. Σε όλα τα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας, δηλαδή τη συλλογή, την ανάλυση και την ερμηνεία των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, η ερευνήτρια εργάστηκε με μεγάλη ακρίβεια και

συστηματικότητα, ενώ έγιναν επανέλεγχοι με στόχο την αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί το περιεχόμενο του ερευνητικού υλικού των συνεντεύξεων που παραχώρησαν στην ερευνήτρια δεκατέσσερις άμεσα εμπλεκόμενοι στην Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην περιοχή της Μαριούπολης. Οι απόψεις τους αφορούν αρχικά το σχεδιασμό, την οργάνωση και την διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ενώ ακολουθούν οι προσδοκίες και οι προτάσεις τους για τη μελλοντική στήριξη της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην περιοχή. Η παρουσίαση της επεξεργασίας των ευρημάτων θα γίνει σύμφωνα με τους θεματικούς άξονες της συνέντευξης ακολουθώντας τη σειρά των επιμέρους ερωτήσεων των δύο ενοτήτων – ερευνητικών ερωτημάτων (Α,Β) του εργαλείου της συνέντευξης (όπου Σ =Συμμετέχων).

Α΄ Ερευνητικό Ερώτημα: Αποτίμηση της κατάστασης: οι απόψεις των συμμετεχόντων για την οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

1ος θεματικός άξονας: Οι φορείς οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης (ΟΕΣΟ - Ελληνική Πολιτεία).

Ως προς το ρόλο της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας:

Όλοι οι ερωτώμενοι αναγνώρισαν το σημαντικό ρόλο των Συλλόγων και της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας στην οργάνωση της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης καθώς και τη διαχρονική τους προσπάθεια για τη γενικότερη στήριξη της Ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, είτε με αυτόνομη δράση είτε σε συνεργασία με τους υπόλοιπους φορείς. Ενδεικτικά:

«Η ΟΕΣΟ, η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας έχει καθοριστικό και σημαντικό ρόλο στην Εκπαίδευση: εκδίδει τα βιβλία, τα προγράμματα, τοποθετεί καθηγητές στα σχολεία» (Σ1).

«Η Ομοσπονδία πήρε την πρωτοβουλία και προετοίμασε όλα όσα χρειάζονται για την οργάνωση της διδασκαλίας, ώστε να είναι νόμιμη στα σχολεία της Ουκρανίας: έγραψε προγράμματα εκπαιδευτικά [...] τα οποία πήραν την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας της Ουκρανίας [...] Μετά χρειάζονταν βιβλία και για αυτό οργάνωσε, μάζεψε τους καλύτερους δασκάλους εδώ στην Ουκρανία, ντόπιους, που διδάσκουν τα Ελληνικά, τους καθηγητές των Πανεπιστημίων (στην Ουκρανία πέντε Πανεπιστήμια διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα) και έτσι γράφτηκαν βιβλία και τετράδια εργασιών και σήμερα, μετά από τόσα χρόνια -αυτή η δουλειά άρχισε από το

2005 περίπου- έχουμε βιβλία για όλες τις τάξεις του σχολείου, τετράδια εργασιών. Αυτά έπρεπε να είναι επικυρωμένα, να έχουν τη σφραγίδα από το δικό μας υπουργείο και όλα τα οργάνωσε βέβαια η Ομοσπονδία» (Σ3).

«Είναι έτσι πολύ σημαντικός [...] κάνουν πολλές δράσεις, έχουν μεγάλη στενή συνεργασία με την Ελλάδα από την οποία επιχορηγούνται [...] Οργανώνουν τα τμήματα, εκπαιδεύουν, μάλλον εποπτεύουν και εκπαιδεύουν όλους τους Ουκρανούς εκπαιδευτικούς, βρίσκονται στη συνεργασία με όλους» (Σ4).

«Σαφώς και οι σύλλογοι αυτοί είναι πολλές φορές που κρατάνε έντονο και ζωντανό το ελληνικό πνεύμα και γενικότερα τον ελληνικό πολιτισμό στις περιοχές αυτές. Νομίζω ότι χωρίς αυτούς, χωρίς αυτές τις συσπειρώσεις, αν θέλετε, δεν θα μπορούσε όλο αυτό να διατηρηθεί μόνο από την μαμά πατρίδα ή από μια χ, ψ πολιτική. Αυτές οι οργανώσεις είναι που κρατάνε άσβεστη την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό» (Σ8)

«Ο ρόλος των συλλόγων είναι πολύ σημαντικός. Βοηθούν και στηρίζουν το έργο μας που είναι η διάδοση της Ελληνικής γλώσσας και βέβαια συνεργάζονται με την Ελλάδα. Αυτό είναι το σωστό και το ιδανικό» (Σ12)

«Οι Σύλλογοι βοηθάνε πολύ. Στέλνουν τα παιδιά στην Ελλάδα, στις κατασκηνώσεις και αυτό είναι καλό, γιατί ακούνε τη ζωντανή γλώσσα. Οι δράσεις τους είναι τις περισσότερες φορές σε συνεργασία με την Ελλάδα» (Σ13).

Ειδική αναφορά έγινε από κάποιους στο πολύ σημαντικό έργο του συλλόγου «Κοινότητα Ελλήνων Μαριούπολης» χάρη στις προσπάθειες του οποίου λειτουργεί το Κυριακάτικο Σχολείο. Ενδεικτικά:

«Είναι τεράστια η δουλειά που γίνεται, που κάνει η *Κοινότητα των Ελλήνων της Μαριούπολης*. Ένα μεγάλο κομμάτι της δουλειάς κάνει κυρίως η πρόεδρος του συλλόγου, η κυρία Νάντια Τσαπνή, που ήταν σχεδόν η πρώτη που ξεκίνησε αυτό το ρεύμα» (Σ1).

«Πιστεύω ότι αξίζει να πούμε μεγάλα συγχαρητήρια σε αυτό το μεγάλο έργο που κάνει η κυρία Νάντια Τσαπνή που ήταν σχεδόν η πρώτη που ξεκίνησε αυτό το ρεύμα. Κάνουν τεράστιες προσπάθειες για να αγαπήσουν τα παιδιά την Ελληνική γλώσσα για να λειτουργεί και Κυριακάτικο σχολείο στην ΜΑΙΩΤΙΔΑ (έτσι ονομάζεται το πολιτιστικό κέντρο και κάνουν τεράστιες προσπάθειες στο να αγαπήσουν τα παιδιά την Ελληνική γλώσσα» (Σ7).

«Στην Κοινότητα έχουμε Κυριακάτικο σχολείο. Κυριακάτικο ονομάζεται επειδή κάνουν τα μαθήματα την Κυριακή, δεν έχει σχέση με την εκκλησία. Από το 2009 στεγάζεται στην Μαιώτιδα, πολιτιστικό κέντρο, που ανήκει στο Σύλλογο Ελλήνων της Μαριούπολης, και κάνουν μαθήματα κάθε Κυριακή [...] Έχουμε τμήματα και ενήλικων και ανήλικων και παιδιά τα τελευταία χρόνια οργανώθηκαν και τμήματα προσχολικής αγωγής, δηλαδή και για μικρά παιδιά» (Σ6).

Όλοι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν και επισημαίνουν, επίσης, τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του έργου των Συλλόγων, καθώς, εκτός από το πολύπλευρο εκπαιδευτικό έργο ή διαμέσου αυτού, αναδεικνύουν και διαδίδουν και την ελληνική κουλτούρα και πολιτιστική κληρονομιά. Ενδεικτικά:

«Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της, [...] εκτελεί έργο πραγματικό. Αυτό που είναι η ψυχή της Ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης ή του Ελληνισμού στο εξωτερικό, πρέπει να ξέρετε, ότι δεν είναι τόσο η γραμματική, το συντακτικό, όσο η ψυχή, εντάξει; Λοιπόν, αυτή την ψυχή φροντίζουνε και τη διατηρούν» (Σ11).

«Σίγουρα ο σκοπός των οργανώσεων αυτών δεν είναι αποκλειστικά και μόνο η διατήρηση της Ελληνικής γλώσσας Παίζουν και ένα πολυδιάστατο κοινωνικό ρόλο, γιατί έχουν να δείξουνε και ένα κοινωνικό πρόσωπο, με παροχή κοινωνικών δομών, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κ.λπ., το οποίο βέβαια συνδέεται άρρηκτα και με τον Ελληνικό πολιτισμό και με τη γλώσσα. Δηλαδή το να είσαι Έλληνας, σημαίνει, ότι βλέπεις τον συνάνθρωπό σου, φροντίζεις τον συνάνθρωπό σου, υπάρχει το πνεύμα αυτό της φιλοξενίας και όλα τα σχετικά κ.λπ. Δηλαδή είναι αυτές οι ποιότητες πολύ αλληλένδετες. Οπότε, σε αυτό το πλαίσιο, οι διάφορες οργανώσεις, σαφώς και οι φορείς, όλες αυτές οι συσπειρώσεις οργανώνουν και κοινωνικές δράσεις... με την ομπρέλα του Ελληνικού πολιτισμού. Σίγουρα εκπαιδευτικές δράσεις για την προώθηση της γλώσσας» (Σ8).

«Η Ομοσπονδία έχει πολύ σημαντικό ρόλο στην Εκπαίδευση και στην οργάνωση πολλών δράσεων και εκδηλώσεων, η Ομοσπονδία εδώ και χρόνια οργανώνει την Ολυμπιάδα με Ελληνική γλώσσα για τα παιδιά, μικρά παιδιά που είναι πέμπτη τάξη, αλλά και στον Πολιτισμό, δηλαδή απαγγελία, θέατρο» (Σ9).

«Η Ομοσπονδία οργανώνει Πανουκρανική Ολυμπιάδα στη γλώσσα, διαγωνισμός στην γλώσσα την Ελληνική και είμαστε περήφανοι που, φέτος, ένα παιδί από το σχολείο μας πήρε την τρίτη θέση σε αυτήν την Ολυμπιάδα. Γίνεται στην πόλη μας και είναι πολύ καλό αυτό. Επίσης γίνεται Ολυμπιάδα στον πολιτισμό, στον ελληνικό πολιτισμό. Τα παιδιά απαγγέλουν ποιήματα, μπορούν να διαγωνιστούν, να χορέψουν τους χορούς, ελληνικούς χορούς» (Σ7).

Παρόλο που αντιμετωπίζεται ως αναμενόμενη και λογική η αυτονομία στις αρχικές πρωτοβουλίες και δράσεις των Συλλόγων, θεωρούν απαραίτητη τη συνεργασία όλων των φορέων-τόσο μεταξύ τους όσο και με τους εκπαιδευτικούς-για την υλοποίηση των προβλεπόμενων στόχων της Ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης στην περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό, αξιολογούν θετικά τη συνεργασία των Συλλόγων με τους υπόλοιπους φορείς της Ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης. Ενδεικτικά:

«Θεωρώ ότι σαφέστατα και εκ των πραγμάτων υπάρχει μία αυτονομία στις δράσεις των ελληνικών Συλλόγων υπό την αιγίδα της Ο.Ε.Σ.Ο υπό το πρίσμα της κατανόησης των ιδιαίτερων συνθηκών λειτουργίας του ομογενειακού ελληνισμού στην εκάστοτε χώρα. Ωστόσο, για να υπάρχει μία ευρύτητα και αποδοτικότητα στην οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην κάθε χώρα καθίσταται απαραίτητη η συνεργασία των συλλόγων αυτών με την εκπροσωπούσα αρχή [...] η οποία είναι το Συντονιστικό Γραφείο Εκπαίδευσης Μαριούπολης.... Υπάρχει αगाστή, απρόσκοπτή και εποικοδομητική συνεργασία ανάμεσα στο Συντονιστικό Γραφείο Εκπαίδευσης Μαριούπολης και στην Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας» (Σ10).

«Η συνεργασία μας ήταν πολύ καλή [...] Η Ομοσπονδία, κοιτάζετε, η Ομοσπονδία είναι αυτό που υπάρχει πριν από σένα και υπάρχει ταυτόχρονα με σένα και θα υπάρχει μετά από εσένανε [...]. Δεν μπορώ να χαλάσω τις σχέσεις, ούτε να φέρω αυτούς τους ανθρώπους στα μέτρα τα δικά μου [...] Οι συνήθειες οι δικές τους είναι διαφορετικές και δεν πήγα να τους αλλάξω [...] δεν είναι σωστό να κρίνουμε [...] γιατί είναι εύκολο να κρίνεις δύσκολο να δημιουργείς. Και είναι εύκολο να γκρεμίζεις γέφυρες αλλά πολύ δύσκολο να τις χτίζεις» (Σ11).

«Πριν αρχίσει η σχολική χρονιά, έχουμε καλή συνεργασία με τον συντονιστή εδώ. Παρ' ότι συντονίζει πολλές χώρες, 20 ο δικός μας, νομίζω 20 χώρες συντονίζει. Έχουμε εξαιρετική συνεργασία. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς εμείς υποβάλλουμε στοιχεία για τους αποσπασμένους που χρειαζόμαστε» (Σ3).

«Θεωρώ ότι είναι σε πολύ καλό επίπεδο [...]. Είναι αगाστή η συνεργασία, αυτό όμως που είδα είναι ότι παίζει ένα πολύ μεγάλο ρόλο είναι ο πρόξενος ή η πρόξενος που είναι εκεί. Δηλαδή η ηγεσία η ελληνική [...]» (Σ1).

«Όταν ξεκινήσαμε, το προξενείο τότε μας βοήθησε όπως και η συντονίστρια της εκπαίδευσης που υπήρχε τότε... μας βοηθήσανε και συνεχίζουμε τώρα στην Κοινότητα Ελλήνων Μαριούπολης» (Σ6).

«Εγώ πιστεύω η κάθε δράση, της Ομοσπονδίας, του Συλλόγου, του Πανεπιστημίου πρέπει πάντα να είναι σε συνεργασία με την Ελλάδα» (Σ2).

«Κοίταξε, Γεωργία, με την Ομοσπονδία ανέκαθεν από τότε που ήμουν εγώ ακόμα φοιτήτρια και σπούδαζα ως φοιτήτρια, στο τμήμα Ελληνικής γλώσσας μέχρι και τώρα που διδάσκω [...] όλο αυτό το διάστημα, είχαμε πάρα πολύ καλή συνεργασία.... πρώτα από όλα σε όλες τις Ολυμπιάδες της Ελληνικής γλώσσας [.....] σε αυτόν το τομέα συνεργαζόμαστε πάντα πάρα πολύ στενά [...] και βεβαίως στην συγγραφή βιβλίων [...] οι συνάδελφοι έχουν συνεργαστεί και έχουν βγει βιβλία, [...] οι συνάδελφοι ασχολούνται με την κριτική και με την επιμέλεια αυτών των βιβλίων που γράφουν οι εκπρόσωποι των σχολείων και της Ομοσπονδίας [...]. Επίσης, Όλες οι εκδηλώσεις, που διοργανώνει η Έδρα μας, το τμήμα μας δηλαδή και η Ομοσπονδία, και έχουν σχέση με την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό της Ελλάδος και της Κύπρου πάντα τα οργανώνουμε από κοινού. Ας πούμε, τώρα, πριν

λίγες μέρες, είχαμε διοργανώσει μια πάρα πολύ μεγάλη, πολύ καλή εκδήλωση, με την αφορμή την Παγκόσμια ημέρα της Ελληνικής γλώσσας. Έγινε στις 9 Φεβρουαρίου και πήραν μέρος παιδιά από τα σχολεία.» (Σ14).

Ως προς το ρόλο της Ελληνικής Πολιτείας:

Στο ερώτημα για το ρόλο και την προσφορά του ελληνικού κράτους ένας συμμετέχων αξιολογεί ως επαρκή τη στήριξη που παρέχει ενώ άλλοι θεωρούν ότι ανταπεξέρχεται σε ορισμένες ανάγκες τους εστιάζοντας, κυρίως, στην πρόβλεψη για αποστολή αποσπασμένων εκπαιδευτικών. Ενδεικτικά:

«Το ελληνικό κράτος ανταπεξέρχεται με ικανοποιητική επάρκεια στην πλειονότητα των θεμάτων που αφορούν τόσο την οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή όσο και σε γενικότερα ζητήματα που άπτονται στην ιδιοσυστασία του ομογενειακού ελληνισμού» (Σ10).

«Πιστεύω πως υπάρχει [...] μεγάλη στήριξη [...] Και το λέω πάντοτε. Και λέω και στα παιδιά και σε όλους τους γνωστούς μου, τους λέω «κοιτάξτε πως υποστηρίζει το ελληνικό κράτος την εκμάθηση, την εκπαίδευση της Ελληνικής γλώσσας παντού σε όλο τον κόσμο και πόσο μεγάλο κίνητρο είναι αυτό για όλους για να μάθουν Ελληνική γλώσσα». Και το λέω σαν παράδειγμα στα παιδιά [...] «δείξτε μου παρακαλώ το σχολείο στην Μαριούπολη που να μουν φυσικοί ομιλητές της Γερμανικής γλώσσας στην τάξη ή που να υπάρχει δυνατότητα τα παιδιά να κάνουνε μουσική», αφού έχουμε δασκάλα, μια δασκάλα μουσικής, φυσικό ομιλητή από την Ελλάδα που έρχεται ως αποσπασμένος εκπαιδευτικός (...) και έχουμε ένα χοροδιδάσκαλο, έναν γυμναστή που έρχεται και κάνει Ελληνικούς χορούς στα παιδιά και «δείξτε μου παρακαλώ εάν γίνεται αυτό σε κάποιο άλλο σχολείο με Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ισπανικά». Δεν υπάρχει τέτοιο φαινόμενο, μόνο οι Έλληνες υποστηρίζουν τόσο την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας (Σ7).

«Ο ρόλος του ελληνικού κράτους είναι πολύ σημαντικός. Στο παρελθόν έχει χρηματοδοτήσει το σχολείο, ενώ συνεχίζει να στέλνει δασκάλους, βιβλία. Πριν την πανδημία οργάνωσε και τις κατασκηνώσεις για τα παιδιά. Πολλά παιδιά μας πήγαν σε αυτές τις κατασκηνώσεις στην Ελλάδα» (Σ12).

«Το ελληνικό κράτος δείχνει πάντα το ενδιαφέρον του, κυρίως με το να στέλνει εκπαιδευτικούς» (Σ13).

«Πρώτον αποστέλλει (...) δηλαδή λειτουργεί εδώ και γραφείο του Συντονιστή Εκπαίδευσης και έχουμε αυτή την βοήθεια των αποσπασμένων εκπαιδευτικών, που πληρώνονται από το ελληνικό κράτος. Δεν πληρώνονται από το ουκρανικό κράτος και όλη τη δουλειά που κάνουν, και στα σχολεία και στο δικό μας Πανεπιστήμιο, την κάνουν με πληρωμή της Ελλάδας, δηλαδή του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας» (Σ2)

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες, ωστόσο, προβληματίζονται και εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους, τονίζοντας τη μείωση του ενδιαφέροντος για την περιοχή, συγκριτικά με τις δύο πρώτες δεκαετίες (1991 έως 2010) της οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην περιοχή. Η ανεπάρκεια του ελληνικού κράτους αποδίδεται είτε στην οικονομική κρίση είτε στις διαφορετικές πολιτικές που εφαρμόζονται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις είτε στην έλλειψη σχεδιασμού και οράματος. Όλοι όμως συμφωνούν στην ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στην περιοχή και να εξασφαλιστεί μόνιμη και οργανωμένη στήριξη. Ενδεικτικά:

«Το θέμα είναι μήπως τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα δεν είναι τόση ενεργή στο να υποστηρίζει τις δραστηριότητες του Πανεπιστημίου και των Συλλόγων και της Ομοσπονδίας (...) να μεν βοηθάνε, αλλά μερικές φορές κάπως εφήμερη είναι αυτή η βοήθεια. [...]. Δηλαδή είναι ένα τίποτα, οπότε ανταπεξέρχεται εν μέρει, θα έλεγα. Κάπως έτσι» (Σ2).

«Κοιτάζτε... να πω ότι καθόλου δεν έχουμε υποστήριξη από το Ελληνικό κράτος δεν μπορώ. Επειδή και αποσπασμένους δασκάλους στέλνανε παλιότερα (...) δηλαδή το συντονιστικό γραφείο έστελνε και κάποιους, έναν δάσκαλο... π.χ. είχαμε και δάσκαλο χορού, αλλά δεν ήταν στο σχολείο, ήταν απλώς στο Σύλλογο δάσκαλος των Ελληνικών χωρών. Τώρα τα τελευταία χρόνια, είμαστε στο δρόμο για την αναγνώριση του Συλλόγου από το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας για να μας ξαναστείλουνε. Φέτος δεν μας έχουνε ξαναστείλει, αφού έπρεπε να περάσουμε αυτή την διαδικασία (...) πάντως υποβάλαμε φέτος τα χαρτιά και πιστεύουμε ότι του χρόνου θα έχουμε ξανά δάσκαλο. Τουλάχιστον έναν δάσκαλο» (Σ6).

«Η τελευταία δεκαετία (...) η τελευταία δεκαετία είναι μία, αν θέλετε δύσκολη, αμφισβητούμενη δεκαετία, διότι έχει και το κομμάτι της οικονομικής κρίσης, το οποίο επηρέασε βαθιά όλη την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, όχι μόνο στην συγκεκριμένη περιοχή και ανά τον κόσμο, έτσι; [...]. Για την συγκεκριμένη περιοχή είχαμε μία πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και άνθιση κατά την δεκαετία του 1990, έτσι; Μέσα από μια διαφορετική πολιτική και κυβερνητική θέση οι συγκεκριμένες περιοχές ενισχύθηκαν. Από εκεί και πέρα υπάρχει ένα γραφείο και από το Υπουργείο Εξωτερικών, το οποίο προσπαθεί και αυτό να τονώσει, στο μέτρο του δυνατού, αυτές τις περιοχές. Υπάρχει μια σχετική μέριμνα, αλλά (...) σίγουρα, από όσο έβλεπα εγώ και καταλάβαινα, στην Ομοσπονδία, σίγουρα θέλανε κάτι περισσότερο και πάντα θα θέλουνε κάτι περισσότερο» (Σ8).

«Είναι λίγοι οι φορείς από τους οποίους πραγματικά δεχθήκαμε υποστήριξη (...) τώρα για ποιους λόγους, δεν είμαι εγώ αρμόδια να κρίνω (..) ξέρω πολύ καλά ότι η Ελλάδα περνάει κρίση εδώ και ένα χρονικό διάστημα, αλλάζουνε πρόσωπα κ.λπ. και ίσως κάποιες υποχρεώσεις δεν τηρούνται για αντικειμενικούς λόγους έτσι; [...]. Υπάρχει ενδιαφέρον, αλλά δυστυχώς, για να το κλείσω αυτό το θέμα, κάποιες φορές παραμένει στα χαρτιά, θεωρητικό [...] γενικά νομίζω κάπως δυσκολεύεται και η ίδια η Ελλάδα, αλλά και εμείς εδώ (...) ξέρεις... το τελευταίο διάστημα είμαστε κάπως εδώ... από μία άποψη κάποιιοι λένε ότι είναι επικίνδυνα (...) από την άλλη,

δεν θέλω να μπορούμε πάλι στα πολιτικά πράγματα. Απλά, παλιά ίσως υπήρχε περισσότερη άνεση (...)» (Σ14).

«Κι όμως τίποτα δεν βελτιώνεται, θα σας έλεγα ότι πάει προς το χειρότερο. Υπάρχουν πολλά πράγματα, που έχουν πάνε προς το χειρότερο. Για παράδειγμα...η κατάσταση στη Ρωσία. Δράμα. Έχουμε αφήσει τον Ποντιακό πολιτισμό, τον Ποντιακό Ελληνισμό, στην τύχη του τελείως από την πλευρά της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Στα Πανεπιστήμια, χάιρε βάθος αμέτρητο. Δηλαδή, δεν έχεις ανθρώπους να συνεργαστείς και να έχουν όραμα ... να σχεδιάσουν. Το Υπουργείο Παιδείας τι κάνει; Έχουμε αυτή τη βιτρίνα που λέγεται Ελληνόγλωσση εκπαίδευση και από πίσω έχουμε κάτι τυποποιημένες διαδικασίες, που δεν τις αλλάζουμε» (Σ11)

«Εννοώ ότι, επειδή εκεί είναι, ειδικά η περιοχή της Μαριούπολης είναι κοντά σε μια εμπόλεμη ζώνη και υπάρχουν πολλά προβλήματα, πάρα πολλά προβλήματα, ακόμα και η μετάβαση εκεί είναι δύσκολη (...) νομίζω ότι θα έπρεπε να είναι λίγο πιο ανοικτό και στις χρηματοδοτήσεις. Είναι μια περιοχή που έχει κλονιστεί οικονομικά [...]. Νομίζω λοιπόν ένα προβάδισμα θα έπρεπε να υπάρχει γι' αυτές τις περιοχές. Ζήσανε και πολλά χρόνια στην απομόνωση, λόγω του ψυχρού πολέμου και τα λοιπά και υπάρχει πολλή (...) πολλή αγάπη για να έρθουν εδώ να γνωρίσουν, να δουλέψουν, να μορφωθούν, να επιμορφωθούν...» (Σ1).

Ενδιαφέροντα είναι τα όσα διατυπώθηκαν για το κυρίαρχο δομικό στοιχείο της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης, το Συντονιστή εκπαίδευσης. Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς αμφισβητούν το έργο του και θεωρούν αρνητικό το γεγονός ότι επικεντρώνεται στις γραφειοκρατικές διαδικασίες με αποτέλεσμα να μην ασκεί τα εποπτικά του καθήκοντα και να μην ανταπεξέρχεται στην ανάγκη για καθοδήγηση και γενικότερη στήριξη, την οποία αναζητούν όλοι οι Έλληνες εκπαιδευτικοί. Ενδεικτικά:

«Όσο για το συντονιστή... αλλάξαμε τρεις, τέσσερεις... Άλλη πονεμένη ιστορία του ελληνικού γραφειοκρατικού συστήματος. Αυτοί δεν ήξεραν να απαντήσουν σε τίποτα και δεν υπήρχε περίπτωση να ξέρουν [...] Διεκπεραιωτές είναι.... ο Συντονιστής για μένα, όπως και ο διευθυντής του σχολείου, πρέπει να είναι διευθυντής ορχήστρας, να εμπυχώνει, όχι απλώς να διεκπεραιώνει ο έγγραφα, αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό» (Σ5).

«Δεν υπάρχει αυτή, ας το πούμε η διάθεση να ασχοληθούν με το αν εργάζεται ο εκπαιδευτικός ή όχι. [...] Για μένα [...] ο Συντονιστής θα έπρεπε να ασκεί περισσότερο έλεγχο για τον αν οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται π.χ. στα σχολεία [...] Ο Συντονιστής, που κάνει τις τοποθετήσεις των αποσπασμένων Ελλήνων, θα πρέπει [...] αν θέλει να βοηθήσει κάπου, τουλάχιστον να φανεί στο έργο. Να πάρει ας πούμε το Υπουργείο να πει, «ελάτε εδώ...που πάνε αυτοί;». Είναι 45 ελληνικά χωριά γύρω, 45. Άρα θα μπορούσαν και θα έπρεπε να πάνε και δεν εμφανίζεται κανείς» (Σ1).

«Εμείς εδώ είμαστε λίγο χαμένοι στο διάστημα, δηλαδή θα παλέψει ο καθένας μόνος του [...] Επειδή ο Συντονιστής εδώ με βάση το νόμο είναι και σύμβουλος εγώ θα τον ήθελα πιο καθοδηγητικό...εκ του πρακτέου (...) θα ήθελα και λίγο πιο ενεργή εμπλοκή του Και θα ήθελα και λίγο πιο ενεργή εμπλοκή του συντονιστή, να είναι πιο ενεργός, δηλαδή να πάει λίγο στα σχολεία, να έχει πιο προσωπική σχέση με τους διευθυντές, να μας ανοίγει τους δρόμους. Δηλαδή δεν είναι δυνατόν τώρα εγώ να πάω να παλεύω να μπω στην τάξη του τμήματος...θα ήθελα να προσπαθεί να λύνει τα προβλήματά μας με το θεσμικό του ρόλο [...]Πρέπει να ανοίξει αυτός τον δρόμο, να ανοίξει τον δρόμο για να βαδίσουμε εμείς. Εγώ δεν είμαι εκεί για να κάνω δημόσιες σχέσεις να πείσω τον διευθυντή..» (Σ4).

Την αδυναμία για παροχή στήριξης στους εκπαιδευτικούς επιβεβαιώνει και συμμετέχων Συντονιστής αποδίδοντάς την στον εγκλωβισμό του στο διοικητικό έργο και την υπερβολική γραφειοκρατία που καλείται να διεκπεραιώσει:

«Όχι, δεν έχουν και δεν μπορούν να έχουν, για τον απλό λόγο, ότι δεν μπορεί να ασχοληθεί μαζί τους (...) και με τα προβλήματα τα εκπαιδευτικά. Έχει να φτιάξει τόσα επιμίσθια, χαρτιά για εκπαιδευτικούς να πληρωθούν και όλα αυτά πρέπει να τα συγκεντρώσει από τα πέρατα της οικουμένης, από όλες αυτές τις χώρες (...) πότε θα προλάβει ο συντονιστής, να ασχοληθεί με τις μεθοδολογίες και με τα εκπαιδευτικά και να ενισχύσει τους εκπαιδευτικούς;» (Σ11).

Αναφέρει μάλιστα την έντονη απουσία οποιασδήποτε κυβερνητικής πρόβλεψης για αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων:

«Δεν υπεισέρχεται καθόλου η Ελλάδα στα ποιοτικά στοιχεία, ένα είναι αυτό...αλλά και στα ποσοτικά, για να λέμε την αλήθεια, είμαστε λάθος. Δηλαδή δεν μπορεί ο Συντονιστής να ελέγξει ποιοι πηγαίνουν, ποιοι δεν πηγαίνουν...ξεκάθαρα πράγματα. Αλλά και στα ποιοτικά (...) αφού δεν έχουμε τρόπο να διαπιστώσουμε τα ποσοτικά πόσο μάλλον να πάμε στα ποιοτικά. Χαίρε βάθος αμέτρητο...» (Σ11).

Από την άλλη πλευρά, ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά άλλου συμμετέχοντα στον πολυποίκιλο ρόλο του Συντονιστή με έμφαση στο διαμεσολαβητική του διάσταση:

«Ο ρόλος του συντονιστή είναι πολυποίκιλος και δεν αφορά μόνο την προώθηση της Ελληνικής γλώσσας και του Πολιτισμού. Καταρχήν θεωρείται ότι είναι ένας εκπρόσωπος του ελληνικού στοιχείου, της Ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας που κουβαλάει όλη η Ελλάδα... ενός Ελληνισμού με μία ιδεατή και τοπική, αν θέλετε, έννοια. Είναι εκεί ένα άπιαστο αγαθό το να ενταχθεί κάποιος σε αυτή την ελληνική ταυτότητα ή να την αποκτήσει μάλλον αυτή την ελληνική ταυτότητα και ο Συντονιστής, ο οποίος έχει αυτή την ταυτότητα, φέρει και με την βούλα, τόσο στο διαβατήριό του, όσο και στον τρόπο που μιλά και φέρεται, όλες τις συνήθειες του Ελληνικού πολιτισμού. Φέρνει την Ελλάδα, είναι ζωντανή απόδειξη της Ελλάδας [...] είναι να φτιάξει γέφυρες, με αυτή την χώρα, με αυτό τον πολιτισμό και με αυτά τα ήθη και τα έθιμα. Και ο Συντονιστής είναι αυτή η γέφυρα [...]. Οπότε ο ρόλος του

είναι να φέρνει την Ελλάδα.. και φέρνει μια σύγχρονη Ελλάδα. Διότι σε όλα αυτά τα μέρη και στην Μαριούπολη [...] έχει μείνει ένας, αν θέλετε, αποκρυσταλλωμένος Ελληνισμός μιας δεκαετίας του '50, του '60, ο οποίος έχει πολλές επιμειξίες με ντόπια στοιχεία και έχει πάρει ένα χαρακτήρα τοπικού ελληνικού στοιχείου. [...] Πέρα από το τυπικό πλαίσιο, τυπικό νομικό πλαίσιο, στην κοινωνία, και ειδικά στην κοινωνία της Μαριούπολης [...] είναι ένας ρόλος καίριος» (Σ8).

Ως προς το θεσμικό πλαίσιο:

Αναφορικά με το πώς πραγματοποιούνται στην πράξη οι προβλέψεις του θεσμικού πλαισίου σχετικά με τη ρύθμιση θεμάτων όπως η δομή, η λειτουργία και το περιεχόμενο της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης, με εξαίρεση έναν συμμετέχοντα, όλοι διαπιστώνουν λειτουργικά προβλήματα που σχετίζονται τόσο με την επιλογή και τη διαχείριση του εκπαιδευτικού προσωπικού όσο και με την αδυναμία εποπτείας και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου :

«Όλα τα θεσμικά ζητήματα σχετικά με τη δομή, τη λειτουργία και το περιεχόμενο της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης διευθετούνται διαμέσου του Νόμου 4415/2016 και του 4692/2020. Θεωρώ επαρκές το ισχύον θεσμικό πλαίσιο χωρίς αποκλίσεις στην πρακτική του εφαρμογή» (Σ10).

«Ο νόμος τουλάχιστον έλεγε ότι θα πρέπει πριν να φύγουν οι εκπαιδευτικοί στις χώρες υποδοχής, να έχουν μία επιμόρφωση συστηματική από ένα κεντρικό φορέα κ.λπ., το οποίο δεν έχει υλοποιηθεί ποτέ. Θεωρώ ότι είναι απαραίτητο» (Σ8).

«Υπάρχει π.χ ένα νομικό πλαίσιο που δίνει στον συντονιστή εκπαίδευσης την δυνατότητα να μας τοποθετήσει, υπάρχουν όμως αποκλίσεις (...) το ωράριο είναι π.χ 20 ώρες, αλλά πουθενά δεν γίνεται στην ανατολική Ευρώπη 20 ώρες [...] Υπάρχει και η εντύπωση ότι εμείς κάνουμε όλες τις ώρες μάθημα, δηλαδή αυτό στα χαρτιά υπάρχει, τι γίνεται τώρα στην πραγματικότητα; δεν γίνεται [...] Επίσης πολλά χωριά δεν έχουν στελεχωθεί όπως θα έπρεπε επειδή είναι απομακρυσμένα, αν και έχουν πολύ ελληνόφωνο πληθυσμό. [...] δεν έχουν πάει εκεί ακόμη εκπαιδευτικοί φέτος... και τα χρόνια τα τελευταία δεν έχουν πάει ...είναι χωριά που πρέπει να πάνε [...] αν το είχε οργανώσει καλά ο Συντονιστής ο εκάστοτε Συντονιστής και πίεζε [...] και πίεζε και την Πρεσβεία θα στέλνανε εκπαιδευτικούς» (Σ4).

«Πολλοί εκπαιδευτικοί, τη δεύτερη και τη τρίτη χρονιά, για παράδειγμα, δεν επιλέγει και δεν θέλει ο εκπαιδευτικός να πάει σε κάποια σχολεία, προσπαθεί να μην πάει στα πολύ μακρινά σχολεία. Θέλει να είναι μέσα στα κοντινά σχολεία, να είναι μέσα στην πόλη, ειδικά τα τελευταία χρόνια με τις εχθροπραξίες. Γιατί η περιοχή δεν σταμάτησε ποτέ, έτσι; Το να πάει στην εμπόλεμη περιοχή και να διδάξει στην εμπόλεμη περιοχή ποιος θα το ήθελε; Αρνούνται ή εκφράζουν κάποιες ανησυχίες και θέλουν να είναι όλοι μέσα στην πόλη. Να είναι δίπλα στο σπίτι τους και να μην πηγαίνουν από το ένα σχολείο στο άλλο κ.λπ.» (Σ8).

«Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θέλουν να εργαστούν μέσα στην πόλη [...]. Να και ένα αρνητικό στοιχείο. Δεν πας για να μείνεις μες στην πόλη ή για να πιάσεις τα καλά σχολεία. Αντίθετα εκεί οι Έλληνες τοποθετούνταν πολλές φορές ανάλογα με τον βαθμό που πίεζε ο καθένας, ακόμα και πολιτικά μέσα» (Σ1).

«Στην αρχή του χρόνου γίνεται ένας προγραμματισμός εκπαιδευτικού έργου. Την πρώτη και τη δεύτερη χρονιά γράφαμε ένα σωρό πράγματα, με βάση τι φανταζόμασταν, δεν ξέραμε κιόλας (...) Κάναμε τέλος πάντων ένα προγραμματισμό, γράφαμε διάφορα [...] Κάναμε, τέλος πάντων, ένα προγραμματισμό, γράφαμε όλα αυτά [...] και μετά, στο τέλος της χρονιάς, γινόταν ένας απολογισμός. Καταγράφαμε το τι από όλα αυτά υλοποιήθηκε σε μικρό ή μεγάλο βαθμό κ.λπ. [...] Κατάλαβα όμως κάποια στιγμή ότι ήταν μάταιο [...] [...] Δεν πήρα καμία ανατροφοδότηση. Και για να είμαι ειλικρινής τα επόμενα δύο χρόνια γράψαμε τα ίδια, λίγο πολύ αλλάξαμε τις χρονολογίες, τα ονόματα κ.λπ. [...] τυπικά πράγματα...και πάλι δεν ήρθε κάποια ανατροφοδότηση... δεν υπάρχει έλεγχος και αξιολόγηση... όλα είναι μια τυπική διαδικασία» (Σ5).

2ος θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικοί (επάρκεια, επιστημονική κατάρτιση, συνεργασία, δυσκολίες).

Ως προς την επάρκεια και την επιστημονική κατάρτιση των εκπαιδευτικών:

Από την έρευνα προκύπτει διάσταση απόψεων σχετικά με το αν καλύπτουν τις ανάγκες οι αποσπασμένοι από την Ελλάδα εκπαιδευτικοί. Όσοι από τους συμμετέχοντες είναι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την ανάγκη που υφίσταται για περισσότερες αποσπάσεις στην περιοχή, σε αντίθεση με τους συμμετέχοντες-εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων που θεωρούν αρκετούς τους εκπαιδευτικούς. Μεγάλη ανάγκη για εκπαιδευτικούς από την Ελλάδα παρουσιάζεται κυρίως στα χωριά με πληθυσμό ελληνικής καταγωγής αλλά και στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης. Ανάγκη για δάσκαλο ελληνικών προκύπτει και στο Κυριακάτικο σχολείο του Συλλόγου. Αυτό απαιτεί, σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν, μια καλύτερη διαχείριση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ενδεικτικά:

«Εγώ θεωρώ ότι δεν είναι αρκετοί. Θα πρέπει να ρίξουμε μια ματιά στα χωριά της Μαριούπολης, σε πολλά από τα οποία δεν στέλνονται εκπαιδευτικοί» (Σ4)

«Όχι, υπάρχει πολύς Ελληνισμός, σε πολλά μήκη και πλάτη εκεί πέρα και θα έπρεπε να στέλνουν πιο πολύ κόσμο. Η Μαριούπολη μόνο έχει 45 χωριά» (Σ5)

«Η άποψή μου είναι ότι πρέπει να είναι περισσότεροι. Δηλαδή αυτός ο αριθμός που έχουμε εδώ σε όλη την Ουκρανία είναι 7 - 8 άτομα, που πρέπει να πηγαίνουν σε όλες τις πόλεις που διδάσκεται η Ελληνική γλώσσα... τουλάχιστον στις

μεγάλες πόλεις όπως το Κίεβο, το Χάρκοβο, η Οδησσός και η Μαριούπολη. Όσον αφορά το Πανεπιστήμιο δεν μας αρκούν οι αποσπασμένοι που έχουμε. Δηλαδή θα θέλαμε να έχουμε περισσότερους αποσπασμένους. Είμαστε πλέον λίγοι... δεν είναι δουλειά αυτή, δηλαδή δεν υπάρχει δυναμική [...] Δηλαδή είναι ένα τίποτα» (Σ2).

«Αυτό εξαρτάται από πόσα τμήματα υπάρχουν, τα οποία διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα. Αυτά κάθε χρόνο μεταβάλλονται, δεν είναι ο ίδιος αριθμός. Δεν υπάρχει αμιγώς ελληνικό σχολείο, οπότε δεν έχουν σε σταθερή βάση εκπαιδευτικό και επίσης ο εκπαιδευτικός, πολλές φορές, χρειάζεται να μετακινείται σε δύο, σε τρία ή και σε τέσσερα σχολεία, προκειμένου να καλύψει το διδακτικό του ωράριο που έχουμε στην Ελλάδα. Πολλές φορές και οι συνθήκες δεν είναι οι κατάλληλες για να καλύψει όλα τα σχολεία [...] Οπότε δεν μπορώ να απαντήσω αν είναι λίγοι ή πολλοί, πάντοτε εξαρτάται από πολλούς παράγοντες» (Σ8).

«Να σου πω την αλήθεια, Γεωργία, καλύπτουν [...]. Αποσπασμένους εκπαιδευτικούς χρειαζόμαστε για τα σχολεία, για πιο προχωρημένα παιδιά, δηλαδή όχι για τις τάξεις του δημοτικού, χρειαζόμαστε για πιο προχωρημένα παιδιά που ήδη ξέρουν κάτι στην Ελληνική γλώσσα, κατάλαβες;» (Σ3).

Παρόλο που όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν προσόντα και είναι καταρτισμένοι, διαπιστώνεται ότι δεν αρκεί αυτό και χρειάζονται συνεχή επιμόρφωση, προσαρμοσμένη στις διαφορετικές ανάγκες των Ελλήνων και των Ουκρανών. Οι Έλληνες αποσπασμένοι χρειάζονται επιμόρφωση κυρίως ως προς τη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας, ενώ οι Ουκρανοί ζητούν ευκαιρίες για επαφή με το ελληνόγλωσσο περιβάλλον αλλά και επιμόρφωση στις νέες τεχνολογίες και μεθόδους διδασκαλίας, ιδανικά σε ένα ελληνόγλωσσο περιβάλλον. Ενδεικτικά:

«Οι εκπαιδευτικοί είναι έμπειροι, ωστόσο χρειάζονται συνεχή υποστήριξη. Γι' αυτό γίνονται από το Υπουργείο Παιδείας στα ελληνικά σεμινάρια. Αλλά και από την Ομοσπονδία υπάρχει συνεχής υποστήριξη των εκπαιδευτικών» (Σ12).

«Πιστεύω ότι οι εκπαιδευτικοί είναι καταρτισμένοι και ικανοί να διδάξουν την Ελληνική γλώσσα. Βέβαια χρειάζονται συνεχή επιμόρφωση και για αυτό φροντίζει κυρίως η Ομοσπονδία που κάνει συχνά σεμινάρια» (Σ13).

«Εγώ πιστεύω ότι ο καθένας από εμάς χρειάζεται και αυτό που λέμε και εμείς οι εκπαιδευτικοί... διά βίου μάθηση. Δηλαδή αυτό που λέμε ότι δεν υπάρχει το τέλειο εγώ γενικά το υπερασπίζομαι. Οπότε, φυσικά και πιστεύω στην επιμόρφωση. Με την τεχνολογία και την εμφάνιση νέων μεθόδων διδασκαλίας είναι απαραίτητο. [...] επιμόρφωση χρειάζεται πάντα» (Σ14).

«Η συντριπτική πλειοψηφία, αν όχι όλοι, δεν γνωρίζουν να διδάσκουν την Ελληνική, σαν ξένη γλώσσα. Και κάποιοι που έχουν διδάξει την Ελληνική σαν ξένη γλώσσα, την έχουν διδάξει μέσα σε αστικά κέντρα, σε πληθυσμούς οι οποίοι έχουν γλωσσικά ερεθίσματα και ακουστικά και οπτικά. Αν διδάσκεις την Ελληνική γλώσσα

στη Θεσσαλονίκη, αυτός που ζει μέσα στη Θεσσαλονίκη, έχει ερεθίσματα ακουστικά στο δρόμο, στα λεωφορεία, αριστερά, δεξιά, έχει και οπτικά ερεθίσματα από τις ταμπέλες στους δρόμους» (Σ11).

«Εκείνο που θεωρώ ότι χρειάζεται περισσότερο, είναι να γνωρίζουν την διδασκαλία της Ελληνικής, ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Αυτό είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό πεδίο, και είναι ελάχιστοι αυτοί, οι οποίοι έχουν κάποια εξειδίκευση, ουσιαστική εξειδίκευση, έτσι [...] επιμόρφωση έχουν ελάχιστοι, με αποτέλεσμα να είναι ανυπέρβλητα τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί» (Σ8).

«Οι εκπαιδευτικοί είναι ικανοί [...]. Πιστεύω πως πρέπει οπωσδήποτε κάθε άνθρωπος να κάνει δια βίου εκμάθηση. Πιστεύω στην επιμόρφωση. Πιστεύω ότι πρέπει οπωσδήποτε να πας στην χώρα (...) δηλαδή αν είσαι φιλόλογος της Ελληνικής γλώσσας, οπωσδήποτε πρέπει να πας, έστω και μια φορά, να δεις τη χώρα Πώς είναι τα πράγματα εκεί... και είναι μεγάλο κίνητρο να πας στην Ελλάδα ή στην Κύπρο για σπουδές, για επιμόρφωση» (Σ7).

Ως προς τη γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής, αν και αποτελεί προϋπόθεση για την επιλογή των αποσπασμένων εκπαιδευτικών, οι περισσότεροι αποσπασμένοι δεν την γνωρίζουν. Σχετικά με αυτό το κριτήριο επιλογής, οι απόψεις συγκλίνουν στο ότι θα ήταν ιδανικό να γνωρίζουν τη γλώσσα, πρωτίστως για να διευκολυνθούν στην καθημερινή τους ζωή. Κάτι τέτοιο, όμως, είναι σχεδόν ανέφικτο και οι συμμετέχοντες κρίνουν ότι δεν δημιουργεί τελικά σοβαρές δυσχέρειες στην διδασκαλία.

«Η γλώσσα είναι το νούμερο ένα κριτήριο. Αυτοί όμως οι οποίοι έχουν επάρκεια στην Ουκρανική γλώσσα και είναι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα κ.λπ., κ.λπ., καταλαβαίνετε ότι είναι ελάχιστοι έως κανένας [...] Ο κάθε εκπαιδευτικός που έρχεται βάζει στις αποσκευές του την Ελληνική γλώσσα και πάει να διδάξει, έχει μεγάλο πρόβλημα (...) γιατί δεν την γνωρίζει την τοπική γλώσσα και δεν μπορεί ούτε στις καθημερινές του συνομιλίες να λύσει με ευκολία καθημερινά του προβλήματα [...] κατά δεύτερο, όταν πάει να διδάξει δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει κάτι, ώστε να καταλάβουν οι μαθητές [...] Επομένως, μία σχετική, βασική γνώση της γλώσσας νομίζω ότι χρειάζεται» (Σ8).

«Πιστεύω ότι πρέπει να τη γνωρίζουν κυρίως για να διευκολυνθούν στη ζωή τους» (Σ13).

«Στην πιο ιδανική περίπτωση θα 'πρεπε να γνωρίζουν βεβαίως τα Ουκρανικά, τα Ρωσικά, δηλαδή. Γιατί σε εμάς εδώ, επίσημη γλώσσα του Κράτους είναι βεβαίως τα Ουκρανικά, αλλά η μητρική μας γλώσσα στην περιοχή της Μαριούπολης συγκεκριμένα είναι τα Ρωσικά, είναι η Ρωσική γλώσσα. Εμείς προφανώς στο Πανεπιστήμιο δεν αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα [...] όμως στα σχολεία πιστεύω ότι εκεί υπάρχει ένα πρόβλημα. [...] Ιδανικά θα ήταν καλό, αλλά δεν βλέπω κανένα πρόβλημα, οι περισσότεροι δεν ξέρουν ούτε λέξη» (Σ2).

«Δεν γνωρίζει κανείς τη γλώσσα υποδοχής αλλά πιστεύω ότι δεν είναι απαραίτητο να τη γνωρίζουν για να είναι αποτελεσματικοί» (Σ12).

«Δεν είναι απαραίτητο [...] όταν πας σε αυτό το σχολείο, ποτέ δεν πάει ο δάσκαλος μόνος του. Πάει πάντα συνοδευόμενος από μία ομογενή εκπαιδευτικό, που την έχει ορίσει η Ομοσπονδία, που έχει τα τυπικά προσόντα και που πληρώνεται σε τελευταία ανάλυση, άρα έχουμε έναν επικουρικό ρόλο» (Σ11).

«Οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί στις σχολικές δομές της περιοχής παρέχουν διδακτικό έργο μέσα στις σχολικές τάξεις ως φυσικοί ομιλητές της Ελληνικής γλώσσας με την παράλληλη παρουσία και των εγχώριων εκπαιδευτικών [...] Δεν θεωρώ ότι η μη εκμάθηση της γλώσσας του κράτους υποδοχής επηρεάζει τις διαδικασίες εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας στις χώρες αυτές» (Σ10).

«Όχι, δεν παίζει ρόλο στην διδασκαλία δεν παίζει... να μην πω ότι είναι και καλύτερο αν δεν ξέρουμε και τη γλώσσα, γιατί και με αυτό τον τρόπο αναγκάζουμε τα παιδιά να μιλήσουν και γινόμαστε και πιο αγαπητοί στα παιδιά» (Σ4).

Σχετικά με την πρακτική που ακολουθείται, βάσει της οποίας δίνεται η νόμιμη δυνατότητα στους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς να απασχολούνται ταυτόχρονα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, οι απόψεις ποικίλουν με κυρίαρχη την αίσθηση ότι λόγω της μεγάλης ανάγκης για επαφή των φοιτητών αλλά και των καθηγητών της Ελληνικής γλώσσας με φυσικούς ομιλητές, το τελικό πρόσημο είναι θετικό και η προσφορά τους μεγάλη. Ορισμένοι συμμετέχοντες βέβαια θέτουν προϋποθέσεις για τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο και αναφέρουν την εξειδίκευση και την ειδικότητα του φιλόλογου ως τις πιο απαραίτητες από αυτές. Ενδεικτικά:

«Όταν ξεκίνησα την θητεία, το 2016, λίγο μετά τα γεγονότα του 2014 και τα προβλήματα στην Ουκρανία, ήμουν εξ ολοκλήρου στο Πανεπιστήμιο. Γιατί; Γιατί είχε να εμφανιστεί καθηγητής γενικά πάνω από 5 χρόνια και μάλιστα μας ανέφεραν περιπτώσεις που πήγαιναν ως φυσικοί ομιλητές άτομα που δεν ήταν εκπαιδευτικοί. Κάποιος δηλαδή που ήρθε, νομίζω, δούλευε στο αεροδρόμιο [...] για μένα, σε τέτοιου είδους περιπτώσεις δεν παίζουν ρόλο οι τίτλοι. Δηλαδή αν έχω μεταπτυχιακό, [...] αξίζω να πάω σε ένα Πανεπιστήμιο ενώ αν δεν έχω να μην πάω. Είναι άλλος ο ρόλος μας. Θεωρώ ότι παίζουν ρόλο άλλα προσόντα που πρέπει να έχει κάποιος...η επαφή η επικοινωνία, να μπορεί να επικοινωνήσει εύκολα, να τους κάνει να ξανοιχτούν, να μιλήσουν, να εκφραστούν, να εντυπώσουν σε κάποια θέματα» (Σ1).

«Πιστεύω ότι δεν είναι καλό να διδάσκουν οι ίδιοι και στο Πανεπιστήμιο» (Σ13).

«Εγώ την πρώτη φορά έκανα μάθημα και σε παιδιά 8, 9 χρονών. Στα χωριά. Λοιπόν, για να είμαι ειλικρινής δεν ξέρω αν τα κατάφερα... θέλω να πιστεύω ότι τα κατάφερα [...] δεν είχα εγώ εμπειρία, ως φιλόλογος, από μικρά παιδιά. Στα

μεγαλύτερα, εντάξει... Το πρόβλημα εκεί ήταν μόνο αν δεν είχαν βάσεις στην Νέα Ελληνική από τις προηγούμενες χρονιές Που συνήθως δεν είχαν γιατί δεν είχαν και Έλληνες αποσπασμένους δασκάλους» (Σ5).

«Γιατί όχι; Δεν βλέπω κανένα πρόβλημα να διδάσκουν κι εκεί (..) απλά οι τεχνικές και οι μέθοδοι διδασκαλίας διαφέρουν... και αν ένας εκπαιδευτικός ξέρει πώς να οργανώσει την εκπαιδευτική διαδικασία και σε μία ομάδα φοιτητών και σε μία ομάδα μαθητών, γιατί όχι;» (Σ2).

«Θα ήταν αποτελεσματικό, αν υπήρχε η κατάλληλη εξειδίκευση και επιμόρφωση από τους εκπαιδευτικούς. Στη δεδομένη περίπτωση ο Έλληνας αποσπασμένος εκπαιδευτικός φέρνει τις νοοτροπίες και τον τρόπο διδασκαλίας των Ελληνοπαίδων, τα οποία μαθαίνουν με εντελώς διαφορετικούς τρόπους και αυτό δεν αποδίδει. Προσπαθεί να εφαρμόσει χαρακτηριστικά ενός άλλου εκπαιδευτικού συστήματος, και μάλιστα, κάποιες φορές, και να τα επιβάλει στα παιδιά» (Σ8).

«Εγώ αυτό θεωρώ ότι είναι λάθος. Ότι εμείς θα έπρεπε μόνο οι φιλόλογοι να διδάσκουν στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, γιατί το επίπεδο εκεί είναι υψηλό και οι απαιτήσεις μεγάλες [...] Ένας δάσκαλος δεν μπορεί να διδάξει ούτε Ρίτσο, ούτε Καβάφη... Θα έπρεπε να υπάρχει διαχωρισμός ως προς το ποιοι διδάσκουν στο Πανεπιστήμιο» (Σ4).

«Ο φιλόλογος βέβαια μπορεί να έχει περισσότερες γνώσεις και κάποιες ειδικές, σε κάποια ειδικά μαθήματα [...] Τα μαθήματα που κάνουμε όμως δεν είναι και τόσο επαγγελματικά μπορούμε να πούμε (...) προσπαθούμε να το πούμε με απλά λόγια στα παιδιά να καταλαβαίνουν, να μην είναι και τόσο δύσκολα. Γι' αυτό και οι δάσκαλοι μπορούν να συμβάλλουν. [...] ξαναλέω, υπήρχανε δάσκαλοι που κάνανε πάρα πολλά...» (Σ9).

«Λοιπόν.. θα σου πω, Γεωργία, θα σου πω την αλήθεια, γιατί είναι ένα πονεμένο θέμα τώρα τελευταία [...] Αυτή η λέξη, η λέξη φιλόλογος είναι η λέξη κλειδί σε αυτή την υπόθεση. Γιατί, εκτός από την γλώσσα, κάνουμε και λογοτεχνία, κάναμε και αρχαία, κάποια βήματα μικρά βέβαια. [...] δεχόμαστε δασκάλους, όχι επειδή έτσι θέλουμε, αλλά επειδή έχουμε ανάγκη από φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, έστω και στα πρώτα έτη. Εντάξει, προς το παρόν αυτό το θέμα, δυστυχώς, παραμένει άλυτο, παρ' όλο που παίρνουμε υποσχέσεις. Βέβαια, [...] δεν είναι ίσως και δικιά μας υπόθεση να το εξηγήσουμε αυτό, πάντως χρειαζόμαστε οπωσδήποτε φιλόλογους» (Σ14).

Ως προς τη συνεργασία Ελλήνων αποσπασμένων και επιτόπιων εκπαιδευτικών:

Η συνεργασία Ελλήνων και επιτόπιων εκπαιδευτικών παρουσιάζεται, ως επί το πλείστον, αρμονική και αποτελεσματική. Δεν λείπουν όμως και αναφορές σε δυσχέρειες στη διδακτική διαδικασία, οι οποίες αποδίδονται, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην έλλειψη σαφήνειας στο πλαίσιο που καθορίζει το ρόλο του

καθενός, ενώ σε άλλες στην ιδιοσυγκρασία των ίδιων των εκπαιδευτικών, είτε αυτοί είναι αποσπασμένοι Έλληνες είτε Ουκρανοί. Ενδεικτικά:

«Θα χαρακτήριζα τόσο τη σχέση όσο και τη συνεργασία ανάμεσα στους Έλληνες αποσπασμένους εκπαιδευτικούς και στους ουκρανούς εκπαιδευτικούς κάτι παραπάνω από αγαστή, ικανοποιητική και εποικοδομητική» (Σ10).

«Υπάρχει άριστη συνεργασία με τους Έλληνες εκπαιδευτικούς. Τους θεωρούμε πολύ σημαντικούς γιατί είναι ο μόνος τρόπος να ακούμε τη ζωντανή γλώσσα» (Σ13)

«Οι περισσότεροι έχουν διάθεση για συνεργασία. Και [...] προσφέρουν, μεγάλη βοήθεια δουλεύοντας σε συνεργασία με τους ντόπιους δασκάλους όχι ξεχωριστά, δεν επιτρέπεται αυτό. Μαζί, σε συνεργασία με τους ντόπιους κάνουν πολύ καλή δουλειά. Δηλαδή είναι πολύ σημαντικό τα παιδάκια να ακούνε τους φυσικούς ομιλητές και βοηθάνε και επιμορφώνουν και τους ντόπιους μας» (Σ3).

«Άριστη συνεργασία. Τις περισσότερες φορές [...] Μερικές φορές, βεβαίως, υπάρχουν προβλήματα (..) εξαρτάται αυτό και από τον χαρακτήρα του ανθρώπου, από κάποιες προσωπικές ιδιότητες αλλά τις περισσότερες φορές μια χαρά συνεργαζόμαστε» (Σ2).

«Εγώ προσωπικά δεν είχα ποτέ, ποτέ κανένα πρόβλημα. [...] θεωρώ όμως ακριβώς επειδή πρόκειται για συνεργασία ότι όλη η σχέση που θα δημιουργηθεί είναι αμφίδρομη και είναι αμοιβαία. Εγώ θα ξεκινήσω από τους Έλληνες. Οι Έλληνες έρχονται σε μια ξένη χώρα να διδάξουν και πολλοί, θα το πω έτσι ευθαρσώς, πολλοί δεν τηρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, δεν τηρούν πάντα το ωράριο, δεν τηρούν πάντα τις υποχρεώσεις τους. Θεωρώ ότι από εκεί ξεκινάει μια κακή σχέση, όχι ότι οι Ουκρανοί είναι όλοι τέλειοι. [...] μέσα στην τάξη δεν με αμφισβήτησαν, δεν ένιωσα παραγκωνισμένη, δεν ένιωσα θιγμένη» (Σ1).

«Είχα απέναντί μου τόσους δασκάλους και ποτέ δεν είδα, ούτε παλαιότερα, ούτε τώρα πρόσφατα, ποτέ δεν είδα μια συμπεριφορά που να μην είναι τέλεια απέναντι μου. Εγκάρδιοι, τέλειοι, με διάθεση να βοηθήσουν [...] οι Έλληνες εκπαιδευτικοί έχουν ρατσισμό, θεωρούν ότι οι Ουκρανοί είναι υποδεέστεροι. Όταν τους λες να συνεργαστούν με την επιτόπια δασκάλα σου λένε υποτιμητικά «με την Ουκρανή; Συγγνώμη, εσύ δεν το ζήτησες, όταν έκανες μια αίτηση να πας στο εξωτερικό; Η πρώτη λέξη που έγραψες είναι παρακαλώ... εσύ δεν παρακάλεσες να πας στο εξωτερικό, στην Ουκρανία. Τι ήθελες να σου φέρουμε, Γερμανούς;» «Θα πάω» λέει «και θα μου πει η Ουκρανίδα δασκάλα τι να κάνω;» (Σ11).

«Εγώ, η αλήθεια είναι δεν αντιμετώπισα καμία δυσκολία. Αλλά έχω ακούσει ότι συνάδερφοι στα πιο δύσκολα σχολεία, στο Σταρι Κριμ, στο Σαρτανά είχαν μια δυσκολία στο να τους βάλουν οι εκπαιδευτικοί στην τάξη...Είναι αυτό που είπα και πριν. Αν ένα εκπαιδευτικός Ουκρανός δεν ξέρει καλά την Ελληνική γλώσσα, φοβάται και νιώθει και ανασφάλεια. [...] Και η αλήθεια είναι ότι, αν δεν σε θέλει ο Ουκρανός

μέσα στην τάξη κάηκες, δηλαδή, δεν το συζητάω, δεν μπαίνεις ποτέ μέσα στην τάξη» (Σ4).

«Εντάξει, δεν μπορώ να πω ότι 100% είναι όλοι ευχαριστημένοι όταν έρχεται ένας άλλο στην τάξη (..) αλλά πιστεύω γίνεται αυτό, αν δεν είσαι σίγουρος στις γνώσεις σου. Όταν η δασκάλα, ο δάσκαλος, δηλαδή οι ντόπιοι δεν είναι τόσο σίγουροι ότι ξέρουν κάτι και φοβούνται να μην κάνουν λάθος, αφού είναι ντροπή, θεωρείται ντροπή για δασκάλους να μην μιλούν την γλώσσα σωστά, τότε, μερικές φορές δεν θέλουν να μπει φυσικός ομιλητής στην τάξη. Πιστεύουν ότι έρχονται για έλεγχο στην αίθουσα» (Σ7).

«Κοιτάζτε (...) προβλήματα ανέκυψαν και ήταν προβλήματα που αφορούσαν κάποιες συμπεριφορές κάποιων εκπαιδευτικών από την Ελληνική πλευρά... Δηλαδή υπήρχαν κάποιες συμπεριφορές οι οποίες δεν άρμοζαν στο πλαίσιο το εκπαιδευτικό, της επιλογής. Γιατί τα σχολεία στα οποία διδάσκεται η Ελληνική γλώσσα έχουν ένα συγκεκριμένο πλαίσιο λειτουργίας, το οποίο δεν είναι το ίδιο με το δικό μας. Έχουν μία, αν θέλετε, τελετουργία, σε εισαγωγικά τη λέξη, η οποία σε εμάς ξενίζει. Οπότε κάποιες συμπεριφορές ήταν χαρακτηριστικές και ξένιζαν. Από την άλλη, το γεγονός ότι δεν μπορούσαν να προσεγγίσουν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί τους μαθητές, επειδή ακριβώς δεν γνώριζαν τη γλώσσα και η γλώσσα ήταν ένα τεράστιο εμπόδιο, αυτό εν μέρει παραγκώνιζε τους εκπαιδευτικούς, τους προερχόμενους από την Ελλάδα και έδινε πρωταγωνιστικό ρόλο στους Ουκρανούς (..) Το αποτέλεσμα ήταν να νιώθουν οι εκπαιδευτικοί, ότι είναι μία, πώς να το πω... μία πατερίτσα, αν θέλετε... «όταν κουτσαίνω εγώ, ως Ουκρανός που μεταφέρω την Ελληνική γλώσσα και διδάσκω, έρχεσαι εσύ να με αναπληρώσεις και να πεις, κυρίως στην φυσική ομιλία, ώστε να ακούσουν το φυσικό λόγο από τον φυσικό ομιλητή» [...] Όταν ο Ουκρανός και ο Έλληνας προσπαθούν οι δυο τους να συνεργαστούν και να οργανωθούν εκ των προτέρων για το τι έχουν να κάνουν [...] ώστε να μπορέσουν να έχουν μια αρμονική συνεργασία, όποτε αυτό γίνεται, τα αποτελέσματα είναι θεαματικά, αλλά δυστυχώς ο Έλληνας εκπαιδευτικός, επειδή είναι γνώστης της γλώσσας, δεν πάει καθόλου προετοιμασμένος...» (Σ8).

Ως προς τις δυσκολίες και τα προβλήματα των εκπαιδευτικών:

Αξιοσημείωτες είναι οι γενικότερες δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί. Διαπιστώνουμε ότι οι επιτόπιοι εκπαιδευτικοί εστιάζουν στην έλλειψη επαφής τους με τον ελληνόφωνο κόσμο και στη συνεπαγόμενη δυσκολία που έχουν ορισμένοι στην προφορική χρήση της γλώσσας. Ενδεικτικά:

«Τα ίδια με τα παλιά, δηλαδή πρέπει να βρίσκονται τακτικά στον ελληνόφωνο χώρο, για να έχουν αυτή την ευχέρεια του λόγου, δηλαδή για να καταλάβεις, εγώ μιλώ, κάνω λάθη, αλλά μιλώ. Κάποιοι συνάδερφοι όμως αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα, ας πούμε μιλούνε τόσο ελεύθερα δηλαδή έχουν αυτό το θέμα με τον προφορικό λόγο γι' αυτό έχουμε εδώ δυσκολία, κενά, προβληματάκια» (Σ2).

«Το σημαντικότερο πρόβλημά μας είναι ότι δεν ακούμε τη ζωντανή γλώσσα. Χρειαζόμαστε μεγαλύτερη επαφή με τη ζωντανή γλώσσα μέσα από τους Έλληνες εκπαιδευτικούς και κατάλληλα σεμινάρια» (Σ13).

Άλλο σημαντικό πρόβλημα που αναδύθηκε από την έρευνα είναι και η οικονομική στενότητα των επιτόπιων εκπαιδευτικών, κυρίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι μισθοί τους είναι εξαιρετικά χαμηλοί και δεν προβλέπεται πλέον χρηματοδότηση ούτε για το μικρό επιμίσθιο που λάμβαναν παλαιότερα. Ενδεικτικά:

«Εμείς, σε αντίθεση με τους διδασκάλους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν παίρνουμε ακόμη κι αυτή την μικρή επιδότηση που δίνει το Ελληνικό κράτος στους διδασκάλους της δευτεροβάθμιας... είναι ψίχουλα βέβαια, δεν είναι πολλά τα λεφτά, αλλά οι καθηγητές δεν έχουν ούτε κι αυτό. Ενώ οι μισθοί των καθηγητών στην Ουκρανία είναι χαμηλότεροι πολλές φορές χαμηλότεροι από τους μισθούς των δασκάλων στα σχολεία. Δηλαδή εμείς δεν έχουμε αυτόν τον διαχωρισμό που έχετε εσείς, εγώ ξέρω ότι η διαφορά του μισθού υπάρχει, εμείς εδώ δεν έχουμε» (Σ2).

«Αν βοηθούσε και εμάς η Ελλάδα, θα ήταν πάρα πολύ καλό. Βέβαια κάποια χρόνια πριν, πριν από 20 χρόνια, κάναμε εμείς κάποιο συμβόλαιο και πληρωνόμασταν από την Ελλάδα, παίρναμε και κάποια χρήματα. Σήμερα εμείς δεν έχουμε κάποιο επιμίσθιο. Οι δάσκαλοι παίρνουν κάτι, εμείς δεν παίρνουμε. Μπορεί να παίρνει κάτι το Πανεπιστήμιο, αλλά και το Πανεπιστήμιο έχει ανάγκες. Δεν πληρωνόμαστε (...)» (Σ9).

Το παραπάνω, σε συνδυασμό με το ότι η ετήσια υποχρεωτική επιμόρφωσή τους δεν παρέχεται δωρεάν, δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την άσκηση του διδακτικού τους έργου:

«Η επιμόρφωση πρέπει να γίνει κάθε χρόνο, δηλαδή κάθε εκπαιδευτικός στο Πανεπιστήμιο, κάθε χρόνο, πρέπει να κάνει το ελάχιστο 30 ώρες [...]. Γίνεται η επιμόρφωση πάντα με πληρωμή, δηλαδή μπορούμε να βρούμε κάτι να πληρώσουμε και να επιμορφωθούμε π.χ. στις νέες μεθόδους διδασκαλίας μέσω των διαδικτυακών εργαλείων κ.λ.π.» (Σ2).

Συμβολικά είναι τα ποσά που λαμβάνουν και οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στο Κυριακάτικο σχολείο του Συλλόγου, καθώς δεν υπάρχει αντίστοιχη χρηματοδότηση από το ελληνικό κράτος:

«Οι δικοί μας δάσκαλοι...όχι δεν πληρώνονται από το κράτος. Του Κυριακάτικου σχολείου δεν πληρώνονται ...Και βέβαια σήμερα τα λεφτά, κάποτε ήτανε αρκετό ποσό, σήμερα βέβαια είναι συμβολικό ποσό. Θα έλεγα, απλώς είναι άνθρωποι που δουλεύουνε όλοι πολύ και πληρώνονται ελάχιστα» (Σ6).

Διαφορετική είναι η φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι αναφέρονται κυρίως σε θέματα σχετικά

με την κατάρτισή τους στη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας και την προσαρμογή τους στην ιδιαίτερη αυτή περιοχή:

«Οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί διδάσκουν την Ελληνική ως μία ξένη γλώσσα τόσο προς τους μαθητές με ελληνική καταγωγή όσο και προς τους μαθητές με μη ελληνική καταγωγή. Στο γεγονός αυτό εντοπίζεται και η μεγαλύτερη δυσκολία στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας» (Σ10).

«Εγώ θα ήθελα πιο σαφείς οδηγίες από την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας. Επίσης, είναι απαραίτητο να οργανώσει σεμινάρια [...] γιατί δεν έχουμε λάβει σχετική επιμόρφωση [...] δυσκολίες μου δημιουργεί και η έλλειψη στήριξης από το Συντονιστή εκπαίδευσης» (Σ4).

«Οι περισσότεροι από εμάς δεν ξέρουμε που πάνε και τι πάνε να κάνουν. Γιατί άλλη η Γερμανία, άλλη η Ουκρανία, άλλη η Αίγυπτος. Άλλος κόσμος, άλλες συνθήκες, άλλες καταστάσεις. [...] να υπάρχει και ενημέρωση για το που πάμε τι θα βρούμε εκεί, όλα αυτά. Και φυσικά θέλουμε και στήριξη από το ίδιο το Υπουργείο μέσα από τον συντονιστή [...]κατά κάποιον τρόπο πας και δεν ξέρεις κανέναν... στο πουθενά πάμε...» (Σ5).

3ος θεματικός άξονας: Εκπαιδευτική διαδικασία (Προγράμματα Σπουδών, διδακτικά εγχειρίδια, χρόνος διδασκαλίας, υλικοτεχνική υποδομή, μαθητές και δυσκολίες τους).

Ως προς τα Προγράμματα Σπουδών και τα διδακτικά εγχειρίδια:

Σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης υπάρχουν πλέον αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και διαθέσιμα διδακτικά εγχειρίδια ενώ, όπως προκύπτει από την έρευνα, είναι συνεχής η προσπάθεια για τη βελτίωση τους:

«Με τα προγράμματα δουλεύω εγώ προσωπικά. Έχω τους εκπαιδευτικούς έμπειρους (..) είναι πέντε έξι άτομα. Βέβαια εδώ στην Μαριούπολη λειτουργεί Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης, που έχει την έδρα Ελληνικής Φιλολογίας οπότε οπωσδήποτε είναι μία καθηγήτρια από αυτό το Πανεπιστήμιο, η δεύτερη είναι η καθηγήτρια από το Πανεπιστήμιο της Οδησσού και έτσι γράφουμε εμείς, η Ομοσπονδία, σε συνεργασία με τους ντόπιους δάσκαλους [...] Κάθε πέντε χρόνια επεξεργαζόμαστε και ξανακάνουμε αυτά τα προγράμματα» (Σ3).

«Το συντάσσουμε εμείς και το προσαρμόζουμε, βεβαίως, στις ανάγκες πρώτα απ' όλα των φοιτητών. Γιατί τώρα μετράει η άποψη περισσότερο των φοιτητών, να είναι ικανοποιημένοι με τα πάντα. Γι' αυτό κάνουμε διάφορα ερωτηματολόγια, για το τι θα ήθελαν να έχει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τι μαθήματα, τι γνωστικά αντικείμενα, τι πρακτικές θα 'θελαν να κάνουν, τι θα 'θελαν να αλλάξουν.... Δηλαδή

κάνουμε αυτό το ερωτηματολόγιο κάθε εξάμηνο σχεδόν για να αλλάξουμε ό τι απαιτείται.» (Σ2).

«Τα σχετικά αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στις χώρες ευθύνης μας είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών/σπουδαστών και αφορούν τη διδασκαλία της Ελληνικής ως γλώσσας πολιτισμικής κληρονομιάς και ως δεύτερης ξένη γλώσσας» (Σ10).

«Τα προγράμματα είναι προσαρμοσμένα. Θεωρώ είναι πάρα πολύ καλά....» (Σ1).

«Αλλά ξέρω ότι γίνονται προσπάθειες, κυρίως από την Ομοσπονδία Συλλόγων της Ουκρανίας [...], να είναι πιο εύκολο το πρόγραμμα ...) δηλαδή το επιθεωρούν και προσπαθούν να το κάνουν πιο εύκολο» (Σ7).

«Τα βιβλία [...] Η κυρίως υπεύθυνη από την Ομοσπονδία έρχεται σε επαφή με τους δασκάλους και τις δασκάλες, δίνονται ερωτηματολόγια, προσπαθούν να τα ανανεώσουν. Και από εμάς και από τους άλλους δασκάλους που ήταν εκεί, ζήτησαν πάρα πολλές φορές την βοήθεια και την γνώμη μας για το πώς μπορούν να ενισχυθούν, πώς μπορούν να αλλάξουν [...] Προσπαθούν...προσπαθούν πάρα πολύ» (Σ1).

«Ναι. Υπάρχει υλικό (...) υπάρχει τώρα και το ίντερνετ και πολλά πράγματα μπορούμε να βρούμε... έχουμε και πολύ καλή βιβλιοθήκη. Στο Πανεπιστήμιο έχουμε και Επιστημονική Βιβλιοθήκη, έτσι λέγεται, η οποία είναι Ουκρανική και ανανεώνεται από τους πόρους του Ελληνικού κράτους. Αλλά έχουμε και τη βιβλιοθήκη Λεβέντη, από το ίδρυμα Αναστάσιος Λεβέντης, η οποία είναι πάρα πολύ μεγάλη και ανανεώνεται... μας στέλνουν και τα βιβλία κάθε χρόνο» (Σ9).

«Το εκπαιδευτικό υλικό είναι εντάξει, τα βιβλία της Ομοσπονδίας πολλά. Εκτός από αυτά μας στέλνει και το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας βιβλία και cd» (Σ12).

Παρόλη την αναγνώριση του σημαντικού έργου που έχει επιτελεστεί σε αυτόν τον τομέα, οι συμμετέχοντες, σχεδόν στο σύνολό τους, επισημαίνουν τις δυσκολίες στην εφαρμογή του Προγράμματος Σπουδών και την ανάγκη για αναπροσαρμογή και εξορθολογισμό της ύλης με ταυτόχρονη αναδιαμόρφωση των βιβλίων. Ενδεικτικά:

«Η Ομοσπονδία έχει φτιάξει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της Ελληνικής το οποίο είναι ανέφικτο [...] Τεράστια ύλη, ο μαθητής δεν μπορεί να μάθει τίποτα! Μαθαίνει μερικά μόνο και μπερδεύεται [...]. Πρέπει να ελαφρύνει το πρόγραμμα και όχι να είναι τόσο σκληρό, γιατί όταν θέλεις τα πολλά χάνεις και τα λίγα. Ο στόχος είναι να μην κάνουμε τον μαθητή να αντιπαθήσει το γνωστικό αντικείμενο. Να μην προκαλέσω έτσι ανήκεστη βλάβη στην εκπαιδευτική του πορεία» (Σ11).

«Τα βιβλία του σχολείου και ο τρόπος που γίνεται η διδασκαλία είναι άτοπη, είναι άστοχη. Γίνεται με πάρα πολύ γρήγορο ρυθμό, γιατί η ύλη που πρέπει να καλύψουμε είναι πολύ μεγάλη, δεν γίνεται βήμα-βήμα όπως θα έπρεπε. Βλέπω ότι δεν μπορεί να αφομοιωθεί η ύλη με αυτόν τον τρόπο (...) κι εγώ νομίζω ότι θα έπρεπε να μπούμε σε μια λογική μιας άλλης ύλης, άλλων βιβλίων με λιγότερη ύλη. Πρέπει να γίνει, νομίζω, εκσυγχρονισμός των βιβλίων διαφοροποίηση της ύλης» (Σ4).

«Πιστεύω πως είναι αρκετά δύσκολα, αφού είναι και δεύτερη ξένη γλώσσα. Δεν είναι πρώτη ξένη γλώσσα, είναι δεύτερη ξένη γλώσσα» (Σ7).

«Θεωρώ ότι το υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό χρειάζεται να αναδιαμορφωθεί και να αναδιατυπωθεί με την μεγαλύτερη συμμετοχή εξειδικευμένων επιστημόνων από τα ελληνικά Πανεπιστήμια» (Σ10).

«Πιστεύω όμως ότι τα βιβλία πρέπει να εξελιχθούν, θέλουν εκσυγχρονισμό, να είναι πιο ελκυστικά για τα παιδιά, να υπάρχει περισσότερη εικόνα και περισσότερη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών» (Σ13).

Ως προς τη σύνδεση της διδασκαλίας της γλώσσας με την ελληνική ιστορία και τον πολιτισμό:

Όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν πολύ σημαντική και αποτελεσματική για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας την εισαγωγή στοιχείων ελληνικού πολιτισμού και ιστορίας στη διδακτική διαδικασία. Τονίζουν την άρρηκτη σύνδεση της γλώσσας με το πολιτιστικό, κοινωνικό και ιστορικό περιβάλλον και αναφέρονται στις προσπάθειες που καταβάλλονται προς αυτή την κατεύθυνση. Ενδεικτικά:

«Υπάρχει. Ακριβώς, αυτό είναι το πρωτεύον στοιχείο γιατί δεν κάνουνε μια γλώσσα, ας το πούμε για τα επαγγελματικά τους μόνο, έχουμε να κάνουμε με Έλληνες ιστορικού ελληνισμού, που προέρχονται από ιστορισμό ελληνικό, οπότε πρέπει να τονίσουμε το πολιτιστικό κομμάτι. Είναι το βασικότερο. Επίσης υπάρχει σύνδεση, ας πούμε με την ελληνική ιστορία, υπάρχουν τέτοια μαθήματα. Στο Πανεπιστήμιο ειδικότερα. Γίνονται και προβολές (...) γιορτές, ξεκινώντας από τις εθνικές γιορτές που τις γιορτάζουν όλες και άλλα ιστορικά γεγονότα ενώ έχουν και σύνδεση ισχυρή με την Κύπρο, για τα θέματα Κυπριακού Ελληνισμού» (Σ1).

«Οπωσδήποτε, ναι βεβαίως. Οπωσδήποτε βάζουμε μαθήματα και ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού. Και στο πλαίσιο ακόμα και άλλων μαθημάτων [...] Οπωσδήποτε... γιατί η εξωγλωσσική προετοιμασία παίζει σημαντικό ρόλο για να γίνει κάποιος καλός και ειδικός [...] Έχουμε και θεατρική ομάδα, κάνουμε και λογοτεχνικές βραδιές, κάθε χρόνο διοργανώνουμε ένα κύκλο εκδηλώσεων, Ημέρες των Ελλήνων της Αζοφικής. Μαθαίνουμε το λαογραφικό στοιχείο, για την τοπική διάλεκτο, περισσότερα πράγματα για τους Έλληνες της Αζοφικής, για την διάλεκτο που μιλιέται εδώ στην περιοχή της Αζοφικής.... δηλαδή κάνουμε διάφορες

εκδηλώσεις που έχουν σχέση με τέχνες, θέατρο, λογοτεχνία και λαογραφικά στοιχεία» (Σ2).

«Ναι. Εγώ το θεωρώ αποτελεσματικό και το θεωρώ και πολύ σημαντικό. Όταν μαθαίνεις γλώσσα, εννοώ μια ξένη γλώσσα, δεν μπορείς να τη μαθαίνεις, σαν κάτι, σαν ένα κομμάτι απομονωμένο. Δηλαδή η γλώσσα είναι αναπόσπαστο κομμάτι γενικά του πολιτισμού, ιστορίας, λογοτεχνίας, κινηματογράφου» (Σ14).

«Όλα τα σχολεία που λειτουργούν εδώ με την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας έχουν συνεργασία με τις ντόπιες ελληνικές κοινότητες και γιορτάζουν τις ελληνικές εθνικές γιορτές, δηλαδή 28^η Οκτωβρίου, 25 Μαρτίου, τα τελευταία χρόνια και Παγκόσμια Ημέρα της Ελληνικής Γλώσσας, στις 9 Φεβρουαρίου, όλες οι εκδηλώσεις αυτές οργανώνονται σε συνεργασία των σχολείων με τις ελληνικές κοινότητες και υλοποιούνται ή στη βάση της κοινότητας ή στο χώρο του σχολείου. Και τα παιδιά που μένουν εδώ στην περιοχή Αζοφικής, δηλαδή της Ανατολικής Ουκρανίας και μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα είναι στα χωριά. Ξέρουν τα έθιμα τα ελληνικά των παππούδων και γιαγιάδων, ακούνε και την ρωμαϊκή και την ουρούμικη γλώσσα, γιατί μιλιέται από τους παππούδες ακόμα. Κι έτσι βέβαια τους «βουτάμε» στον ελληνικό πολιτισμό [...] Εγώ θεωρώ ότι πρέπει να γίνονται παράλληλα όλα αυτά τα πράγματα. Δεν γίνεται να μην να ξέρει το παιδάκι τον πολιτισμό, το ελληνικό πνεύμα...» (Σ3).

«Ναι προσπαθούμε να το κάνουμε αυτό (...) ας πούμε πρώτη Μαρτίου θα κάνουμε τα μαρτάκια, τώρα τα Χριστούγεννα θα κάνουμε τα κάλαντα, θα μιλήσουμε για τις Απόκριες, θα μιλήσουμε και για το θέατρο, για την λογοτεχνία (...) δηλαδή προσπαθούμε να τα εμπλέξουμε στην δευτεροβάθμια. Στην τριτοβάθμια.. ναι...κάνουμε και τέτοιου είδους και θεατρικά κείμενα και λογοτεχνικά, ναι. Υπάρχουν μουσικοί που κάνουν ελληνικό πολιτισμό, δηλαδή διδάσκουν την μουσική και τα Ελληνικά μέσω της μουσικής, π.χ Χατζηδάκη, Σπανουδάκη (...) επίσης και στις επετείους, 28^η Οκτωβρίου, 25^η Μαρτίου, κάνουμε μεγάλες εκδηλώσεις. Ναι, και αυτό χρειάζεται, χρειάζονται και οι εκδηλώσεις τέτοιου τύπου, αλλά χωρίς να είναι κυρίαρχο αυτό, το βιωματικό. Χρειάζεται αυτό, το να μάθεις τη γλώσσα με τους κανόνες στη γραμματική και μετά να έρθει το βιωματικό να συνδυαστεί» (Σ4).

«Το άλφα και το ωμέγα είναι. Μιλάμε τώρα για τυπική και μη τυπική μάθηση. Αν κολλήσουμε μόνο στο ρήμα, υποκείμενο αντικείμενο, όπως που είπα και πριν, δεν βγάζουμε άκρη. Εγώ πιστεύω με τα παιδιά [...] πραγματικά έχουν πολύ μεγάλη απήγηση οι εκδηλώσεις κτλ. Αυτή η άτυπη και η μη τυπική μάθηση...» (Σ5)

«Πιστεύω πως βοηθάει πάρα πολύ. Τα παιδιά κάνουν κάτι εθελοντικά, έξω από την τάξη και έρχονται μετά με μεγαλύτερη διάθεση[...]. Πιστεύω πως είναι πάρα πολύ θετικό για τα παιδιά». (Σ7).

«Η Ελληνική γλώσσα είναι γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς για τον ομογενειακό ελληνισμό, συνεπώς, θεωρώ ότι η σύνδεσή της με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον είναι

«εκ των ων ουκ άνευ» για την σφαιρική και επιτυχή διαμόρφωση των συνθηκών εκμάθησής της» (Σ10).

«Διδάσκουμε την Ελληνική γλώσσα με τη βοήθεια και του θεάτρου, της λογοτεχνίας. Τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι Ολυμπιάδες ποίησης, θεάτρου, τραγουδιού, χορών. Βοηθάει στο να έχουν τα παιδιά ενδιαφέρον. Υπάρχει επίσης σύνδεση με την ιστορία τον ελληνικό πολιτισμό. Με αυτό τον τρόπο κινητοποιούνται πιο εύκολα οι μαθητές για μάθηση» (Σ12).

«Ναι, συνδυάζουμε τη γλώσσα με το θέατρο, τη λογοτεχνία, τους χορούς. Απολαμβάνουν να μαθαίνουν τους ελληνικούς χορούς από το χοροδιδάσκαλο που έχει έρθει από την Ελλάδα. Χρησιμοποιούμε την ελληνική ιστορία και τον πολιτισμό. Είναι πολύ σημαντικό κατά τη γνώμη μου μια τέτοια επαφή, βοηθάει να έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη γλώσσα. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι η γλώσσα μαθαίνεται με μελέτη της γραμματικής και των κανόνων» (Σ13).

Ως προς το χρόνο διδασκαλίας:

Το αίτημα για εξορθολογισμό της ύλης είναι συνυφασμένο και με τις δυσκολίες που δημιουργεί ο μειωμένος πλέον αριθμός των ωρών διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας, τόσο στη δευτεροβάθμια όσο και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι ώρες δεν είναι αρκετές και αυτό δυσχεραίνει το έργο τους. Ενδεικτικά:

«Δύο ώρες δεν είναι τίποτα. Δύο ώρες για μία ξένη γλώσσα είναι πολύ λίγες ώρες και πριν το 2004, νομίζω ως το 2004, στην Ουκρανία λειτουργούσανε τρία σχολεία με ειδική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας, στα οποία εκτός της γλώσσας διδασκόταν η Ιστορία της Ελλάδας και ο Πολιτισμός. Δηλαδή είχανε πέντε έξι ώρες και περισσότερες, μόνο πέντε ώρες είχανε την Ελληνική γλώσσα. Τα δύο σχολεία αυτά, είναι δύο στην Μαριούπολη, στο Σαρτανά και στο Σταρι Κριμ και το τρίτο είχαμε στο Κίεβο. Με την αλλαγή του νόμου, δηλαδή το 2017 που βγήκε καινούριος νόμος στην Ουκρανία εκπαιδευτικός, δεν υπάρχουν ούτε σχολεία εκμάθησης ούτε τίποτα» (Σ3).

«Ο χρόνος είναι λίγος, δεν επαρκεί. Η Ελληνική γλώσσα είναι δύσκολη και εγώ προσωπικά δεν προλαβαίνω. Πρέπει να επαναλάβω πολλές φορές για παράδειγμα τους διφθόγγους και άλλα δύσκολα φαινόμενα» (Σ13).

«Έχουμε 2 ώρες την εβδομάδα, πιστεύω ότι είναι λίγες και θα ήθελα φυσικά να έχουμε περισσότερες ώρες» (Σ7).

«Όχι, δεν θεωρώ ότι είναι αρκετός. Γιατί πριν πέντε χρόνια έγινε μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ουκρανία και τώρα οι περισσότερες ώρες είναι οι ώρες ανεξάρτητης μελέτης. Δηλαδή έτσι το λέμε (...) αν π.χ. κάποτε ένας καθηγητής έπρεπε να κάνει μέσα στην αίθουσα 900 ώρες το χρόνο, δηλαδή με την φυσική παρουσία του καθηγητή στην αίθουσα, τώρα μειώθηκαν μέχρι τις 500 το

πολύ 600 ώρες μέσα στην αίθουσα. Και γι' αυτό καταλαβαίνεις ότι μειώθηκαν οι ώρες με την παρουσία του καθηγητή στην αίθουσα, γι' αυτό πιστεύω ότι δεν είναι αρκετές. Γιατί για να κατέχεις, να μάθεις μία ξένη γλώσσα χρειάζεται να κάνεις πάρα πολλές ώρες μέσα στην αίθουσα. Όταν μιλάμε για την εκμάθηση της ξένης γλώσσας δεν μπορούμε να μιλάμε για την ανεξάρτητη μελέτη στο σπίτι, είναι αδύνατον» (Σ2).

«Όχι. Τώρα μας μείωσαν κι άλλο τις ώρες και φαίνεται αυτή η διαφορά ωρών... φαίνεται [...]. Ακόμη και οι μαθητές που άρχισαν με ζήλο να μαθαίνουν τα Ελληνικά στο πρώτο έτος, τώρα, έχω το δεύτερο έτος, τα παιδιά [...] κατάλαβαν ότι πρέπει να μαθαίνουν, πρέπει να μαθαίνουν απ' έξω, πρέπει να κάνουν κάθε μέρα πολλή δουλειά. Δεν τους αρέσει αυτή η ιδέα» (Σ9).

Αρκετός θεωρείται ο χρόνος μόνο για τα τμήματα που τα Ελληνικά διδάσκονται πέντε ώρες (σε σχολείο στο Σαρτανά).

«Σε άλλα τμήματα, στο σχολείο μας, διδάσκονται ελληνικά πέντε ώρες, σε άλλα τρεις και σε άλλα δύο. Ο χρόνος είναι αρκετός» (Σ12).

«Στην Ουκρανία υπάρχουν τρεις (3) σχολικές μονάδες που ονομάζονται: «Σχολεία ειδικής εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας» στο αναλυτικό πρόγραμμα των οποίων προβλέπεται η υποχρεωτική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας για όλους τους μαθητές για πέντε (5) διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως. Σε αυτά τα σχολεία θεωρώ ότι είναι επαρκής ο χρόνος διδασκαλίας για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. Ωστόσο, στις υπόλοιπες σχολικές μονάδες προβλέπεται η εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας κατ' επιλογή και μόνο για δύο (2) διδακτικές ώρες της εβδομάδα. Σε αυτού του τύπου τα σχολεία δεν είναι αρκετός ο χρόνος που διατίθεται για τη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας» (Σ10).

Δύο από τους συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τη δυσκολία στη μεταβολή του πλαισίου σε σχέση με τις ώρες:

«Είναι φουλ το πρόγραμμα των παιδιών. Έχουν πολλά μαθήματα, έχουν και την πρώτη τους ξένη γλώσσα. Δηλαδή τα παιδιά μας χρειάζονται τέσσερεις γλώσσες, δηλαδή μαθαίνουν τα Ρώσικα, τα Ουκρανικά, που είναι η επίσημη γλώσσα του Κράτους (..) την Ρώσικη την μαθαίνουνε αφού είναι Ρωσόφωνοι όπως και εγώ, για παράδειγμα, είμαι Ρωσόφωνη ... η δική μου γλώσσα είναι η Ρώσικη. Μαθαίνουν και Αγγλικά και Ελληνικά, οπότε είναι πάρα πολύ δύσκολο για τα παιδιά να υπάρχουν και περισσότερες ώρες για Ελληνικά» (Σ7).

«Είναι 2 ώρες στα σχολεία και θα έπρεπε να ενισχυθούν. Αλλά έχουν και αυτοί το ίδιο πρόβλημα που έχουμε και εμείς εδώ. Πόσες ώρες να προσθέσουν ακόμη μαθημάτων όταν τους παίρνει απόγευμα σχεδόν;» (Σ5).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη συμμετέχουσας σύμφωνα με την οποία οι ολιγάριθμες ώρες διδασκαλίας στην τάξη αντισταθμίζονται από τη δυνατότητα της μάθησης μέσω της συμμετοχής των παιδιών σε βιωματικές δράσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις:

«Οι ώρες, σαν ώρες, στην τάξη του σχολείου ή στην τάξη του Πανεπιστημίου, δεν μπορώ να πω ότι είναι λίγες ή ότι είναι πολλές. Εν πάση περιπτώσει, άλλοι τα σχεδιάζουν και καλύτερα από μας. Αυτό που θέλω να τονίσω και για την Μαιώτιδα και για όλα[...], είναι ότι η διδασκαλία της Ελληνικής δεν είναι μόνο μέσα στην τάξη. Επειδή πρόκειται για μια γλώσσα καταγωγής γι' αυτούς, η διδασκαλία γίνεται κυρίως μέσα από εκδηλώσεις. Δηλαδή όλα τα παιδιά μπορεί να μην διάβαζαν, ας πούμε ή να μη έφερναν τις ασκήσεις τους στο σχολείο. Όταν όμως θα κάναμε ένα θεατρικό θα τους μένανε πολύ περισσότερα πράγματα ή όταν τραγουδούσαν ένα τραγούδι, παρά μέσα στην τάξη. Δηλαδή είναι βιωματική, δεν έχει να κάνει αυστηρά με ωράριο και εκεί πρέπει να δοθεί περισσότερη...» (Σ1).

Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή:

Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή, διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι εκφράζουν την ικανοποίησή τους. Δεν υπάρχουν, σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν, σημαντικές ελλείψεις στα σχολεία και στο Πανεπιστήμιο, ενώ όσες προκύπτουν καλύπτονται με πρωτοβουλίες των ίδιων των εκπαιδευτικών. Ενδεικτικά:

«Γενικά είναι πολύ καλά σε αυτό κομμάτι, υπάρχουν ωραίες αίθουσες, υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο, υπάρχει άφθονο υλικό. Κι εμείς οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί έχουμε κάνει δωρεά κάποιο υλικό στο σχολείο, κάποιους χάρτες, κάποιες καρτέλες (...) εντάξει προσπαθούμε κι εμείς οι ίδιοι, από μόνοι μας να το εμπλουτίσουμε» (Σ4).

«Με την υλικοτεχνική υποδομή μια χαρά είμαστε. Τώρα πήραμε μία επιχορήγηση από ένα πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα βελτιώσει κι άλλο την κατάσταση, θα μας αγοράσουν και υπολογιστές και σύγχρονο εξοπλισμό για να κάνουμε εργαστήρια. Εμείς μια χαρά είμαστε στο Πανεπιστήμιο» (Σ2).

«Όταν θέλουμε κάποια βοήθεια ζητάμε κυρίως από τους φυσικούς ομιλητές [...] Περισσότερη ανάγκη έχουμε από αφίσες, από καρτέλες, από αυτό το υλικό (...) Και με τις στολές... τώρα έχουμε την ανάγκη για τις παραδοσιακές ελληνικές στολές. Γιατί έχουμε σύλλογο στο σχολείο, που κάνει χορωδία και χορεύουν τα παιδιά μας... οπότε θέλουμε και τις σχολές» (Σ7).

Εξαιρέση αποτελούν τα σχολεία στα χωριά της Μαριούπολης, τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα σε σχέση με τη διάθεση του εκπαιδευτικού υλικού, αλλά και την υλικοτεχνική υποδομή, γεγονός που καταδεικνύει τις πρόσθετες δυσκολίες που καλούνται να ξεπεράσουν:

«Στο σχολείο μας υπάρχουν πολλές ελλείψεις Δεν έχουμε υπολογιστές, δεν υπάρχουν προβολείς [...] έχουμε λίγα βιβλία και δεν έρχονται αμέσως. Ακόμα κι αν θελήσουμε να τα αγοράσουμε, είναι ακριβά, δεν έχουμε χρήματα να τα πάρουμε» (Σ13).

«Υπάρχουν όμως κι αυτά τα σχολεία στα χωριά της περιοχής που έχουν πολύ μεγάλη ανάγκη από υλικό και εδώ πρέπει να φανεί και ο ρόλος της Ελλάδας (..) Πρέπει να στέλνει και να στέλνει σε πάγια βάση, σε ετήσια βάση υλικό που θα μπορεί να αξιοποιηθεί» (Σ1).

«Δεν υπάρχει σωστή υλικοτεχνική υποδομή καθώς δεν έχουμε π.χ. υπολογιστές και διαδραστικούς πίνακες» (Σ12).

Ως προς το ενδιαφέρον και τα κίνητρα των μαθητών για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας:

Παρά τις δυσκολίες που αναφέρθηκαν, αξιοσημείωτο παραμένει το ενδιαφέρον των μαθητών για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. Οι συμμετέχοντες δεν διακρίνουν διαφοροποίηση στην επίδοση και την πρόοδο των μαθητών και φοιτητών με κριτήριο την ελληνική ή μη καταγωγή τους. Αναγνωρίζουν, ωστόσο, σε πολλούς μαθητές με ελληνικές ρίζες πρόσθετο ενδιαφέρον, καθώς επιθυμούν να διατηρήσουν ζωντανή τη γλώσσα των προγόνων τους. Ενδεικτικά:

«Κοίτα. Αυτοί που έχουν ελληνική καταγωγή ξεκίνησαν την εκμάθηση των Ελληνικών στο σχολείο [...] και πολλοί γίνονται φοιτητές στο Πανεπιστήμιο. Συνήθως, και η καρδιά τους για τον Ελληνισμό και τα Ελληνικά, συνήθως και γι' αυτό το λόγο. Αυτό εξαρτάται από το προς προχωράει το παιδί [...] Δεν θα τους διαχώριζα...» (Σ2).

«Σίγουρα οι ελληνικής καταγωγής έχουν μεγαλύτερο ζήλο. Είναι συναισθηματικό το θέμα, δεν το συζητάμε... αγαπούν την Ελληνική γλώσσα, αλλά και τα υπόλοιπα παιδιά, τα Ουκρανάκια, Ρωσάκια, έχουν ένα ζήλο» (Σ5).

«Νομίζω ναι, ειδικά αυτοί που είναι ελληνικής καταγωγής. Έχουν μια περηφάνια, προσδιορίζονται έτσι..... «εμείς είμαστε Έλληνες». Και βέβαια καλλιεργείται κι από το σπίτι αυτό, αυτή η επιθυμία. Στο Σαρτανά και στο Σταρι Κριμ υπάρχουν και άνθρωποι που μιλάνε καλά Ελληνικά... » (Σ4).

«Απλά τα χωριά, τα χωριά που είναι γύρω-γύρω από την Μαριούπολη, όπως π.χ Σαρτανά και Στάρι Κριμ, έχουν τους περισσότερους ανθρώπους ελληνικής καταγωγής, αυτά είναι Ελληνικά χωριά (...). Και εκεί βέβαια υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο να μην ξεχάσουν την γλώσσα των γονιών, των παππούδων, γιαγιάδων...Ναι, εκεί υπάρχει περισσότερο ενδιαφέρον πιστεύω» (Σ7).

«Όσοι είναι ελληνικής καταγωγής-τα περισσότερα παιδιά εδώ είναι ελληνικής καταγωγής- ενδιαφέρονται περισσότερο...» (Σ12).

«Η αλήθεια είναι ότι οι μαθητές ελληνικής καταγωγής δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Θέλουν να μάθουν να επικοινωνούν ενώ έχουν και στο μυαλό τους την Ελλάδα» (Σ13).

«Αυτό που παρατηρούσα είναι ότι, επειδή κυρίως τα σχολεία στα χωριά με πολλούς κατοίκους που είναι ελληνικής καταγωγής (μάλιστα έρχονταν στο σχολείο για να με δουν γιαγιάδες, παππούδες και τα λοιπά), δεν το χρησιμοποιούσαν στην αρχή, όταν όμως το ζητούσα και το συζητούσα, φαινόταν σαν ένα προσόν μέσα στην τάξη, η γλώσσα [...] Από την ώρα όμως που μιλούσαμε και τους λέγαμε για τους παππούδες, λέγαμε λέξεις που έλεγαν οι παππούδες, ενδιαφερόμασταν να μάθουμε, εκεί υπήρχε μία μεγάλη αλλαγή. Εγώ παρατηρούσα μία μεγάλη αλλαγή στον τρόπο που βλέπαν τα Ελληνικά. Δηλαδή τα βλέπαν πιο ζωντανά...Και οι Ουκρανοί ενδιαφέρονταν, αλλά στους ελληνικής καταγωγής υπήρχε και το στοιχείο της συγκίνησης» (Σ1).

Όλοι οι συμμετέχοντες, ωστόσο, επισημαίνουν την αριθμητική μείωση, κατά την τελευταία κυρίως δεκαετία, των μαθητών και φοιτητών που επιλέγουν να μάθουν την Ελληνική γλώσσα και την αποδίδουν στο ότι η γνώση της δεν προσφέρει πλέον τις ίδιες δυνατότητες για επαγγελματική αποκατάσταση. Ενδεικτικά:

Στα πρώτα χρόνια οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης υπήρχε μία αυξημένη διάθεση και επιθυμία, ιδιαίτερα από τους μαθητές ελληνικής καταγωγής, να μάθουν τη γλώσσα με την προοπτική της εύρεσης εργασίας στην Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια μετά την οικονομική κρίση που έπληξε την Ελλάδα, φθίνει ολοένα και αυξανόμενα η επιθυμία εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας από τους μαθητές ελληνικής και μη καταγωγής, γιατί παρουσιάζει δυσκολία η εργασιακή απασχόληση στη χώρα μας (Σ10).

«Τώρα με την οικονομική κρίση στην Ελλάδα το ενδιαφέρον τους έπεσε πάρα πολύ για τα Ελληνικά. Κάποτε που προσέβλεπαν στις δυνατότητες εργασίας στην Ελλάδα, δηλαδή να μετακινηθούν στην Ελλάδα και να δουλέψουν εκεί με την γνώση των Αγγλικών, των Ελληνικών και των Ρωσικών ήταν πιο ελκυστικό [...]» (Σ2).

«Πριν από περίπου 10 με 15 χρόνια ήταν η πιο διαδεδομένη γλώσσα, γιατί ήταν η ανταλλάξιμη γλώσσα, με την έννοια ότι μπορούσαν μαθαίνοντας τα Ελληνικά, να βρουν δουλειά στην Ελλάδα και να έρθουν ως εργατικό δυναμικό» (Σ8).

Ωστόσο, παρά τις αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια, η σύνδεση με την επαγγελματική αποκατάσταση παραμένει πολύ σημαντικό κίνητρο για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. Ενδεικτικά:

«Σήμερα [...] γίνονται μεταφραστές στο χώρο των φαρμάκων, στην ιατρική [...] ζητούν Έλληνες μεταφραστές γιατί κατά βάση είναι ελληνικό το λεξιλόγιο στα φάρμακα [...]. Σήμερα όμως αυτό φθίνει [...] πάντα όμως την Ελλάδα την θεωρούν ένα καλύτερο περιβάλλον στο οποίο θα μπορέσουν να κάνουν κάτι καλύτερο» (Σ1).

«Το επιλέγουν ως μελλοντικό τους επάγγελμα, δηλαδή το βλέπουν ως εργαλείο να κάνουν μία δουλειά, να βγάλουν χρήματα. Για αυτό το λόγο έχει περισσότερη ζήτηση η μετάφραση (...) Επειδή καταλαβαίνουν ότι έχει τις

περισσότερες αποδοχές. Οι μισθοί των εκπαιδευτικών δεν είναι πολύ υψηλοί εδώ στην Ουκρανία και δεν τους ενδιαφέρει να γίνουν δάσκαλοι της Ελληνικής γλώσσας. Τους ενδιαφέρει να γίνουν μεταφραστές της Ελληνικής και της Αγγλικής.. Επομένως μιλάμε κυρίως για επαγγελματική αποκατάσταση» (Σ2).

«Υπάρχουν και [...] φοιτητές που θέλουν να ασχοληθούν στον μέλλον επαγγελματικά, με το να γίνουν καθηγητές της Ελληνικής γλώσσας. [...] βλέπουν τον εαυτό τους μετά ως μεταφραστές, διερμηνείς, υπάρχουν και τέτοια παιδιά. Αλλά οι περισσότεροι, αυτό που σου είπα, πιο πολύ ενδιαφέρονται για την Αγγλική γλώσσα, γιατί καταλαβαίνουν ότι στο μέλλον θα χρειαστούν αυτή την γλώσσα και όχι την Ελληνική. Ελληνικές εταιρείες είναι πλέον λίγες εδώ στην Ουκρανία, όπου μπορείς να βρεις δουλειά. Ίσως κάποιος ή κάποια σκέφτεται για το μέλλον να πάει στην Ελλάδα, να δουλέψει εκεί ή να παντρευτεί εκεί. Τι να πω, Γεωργία, εμείς πριν στο Πανεπιστήμιο είχαμε πολλούς φοιτητές, τώρα έχουμε λίγους» (Σ3).

«Κάποιοι άλλοι το βλέπουν και επαγγελματικά, λίγοι είναι αυτοί εδώ στην Μαριούπολη, λίγοι... στο Κίεβο το έχω δει αυτό περισσότερο, ότι οι Ουκρανοί μαθαίνουν δηλαδή και Ελληνικά γιατί γίνονται μεταφραστές (...) γιατί υπάρχουν πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες που χρειάζονται μεταφραστές» (Σ4).

«Αυτό που ενδιαφέρει τους μαθητές και τους φοιτητές, στο μεγαλύτερο ποσοστό, είναι η επαγγελματική αποκατάσταση διαμέσου της χρήσης της Ελληνικής γλώσσας» (Σ10).

Καθοριστικό ρόλο στην επιλογή της Ελληνικής γλώσσας παίζει, σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες, η ελληνική καταγωγή. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλοί συνδέουν την εκμάθηση της γλώσσας και με την επιθυμία να ζήσουν στην Ελλάδα. Ενδεικτικά:

«Δύσκολη είναι η ερώτηση. Γιατί τα πράγματα είναι δύσκολα κι εδώ στην Ουκρανία. Όπως σου είπα, πριν είχαμε 6.000 παιδιά που μαθαίνανε την Ελληνική γλώσσα, τώρα έχουμε 3.500 και κάθε χρόνο μειώνεται ο αριθμός των παιδιών [...] Τα παιδάκια που διαλέγουν την Ελληνική γλώσσα, στη αρχή ίσως δεν καταλαβαίνουν για ποιο λόγο, αλλά σιγά, σιγά μεγαλώνουν και, αυτό που είπες, (...) μερικοί νομίζω ότι ακούνε για τους παππούδες τους που ήταν Έλληνες και θέλουν να μάθουν την Ελληνική γλώσσα. Υπάρχουν οικογένειες στις οποίες κρατιούνται οι ελληνικές παραδόσεις κ.λπ. Έτσι, αυτά τα μικρά παιδάκια μεγαλώνουν με όλο αυτό, δηλαδή θέλουν να μάθουν την γλώσσα.» (Σ3).

«Είχα διάφορες απαντήσεις. [...] Λοιπόν (...) συνήθως οι απαντήσεις τους είναι τέτοιου στυλ.. «είμαι ελληνικής καταγωγής», «έχω συγγενείς στην Ελλάδα και θέλω και εγώ να μάθω, ίσως για να πάω μετά να ζήσω στην Ελλάδα».. κάπως έτσι. [...] Εγώ πιστεύω ότι είναι ο πρώτος λόγος που ανέφερα (..) ότι δηλαδή είναι ελληνικής καταγωγής. Γιατί κάποιοι είναι και από τα ελληνικά χωριά, φέτος π.χ έχω κάποια κορίτσια από το Σαρτανά. Αυτό ναι...παίζει ρόλο. Άλλοι έχουν συγγενείς, αλλουνού η μητέρα είχε δουλέψει στην Ελλάδα και θα ξαναπάνε» (Σ14).

«Κάποιοι από αυτούς, οι ελληνικής καταγωγής, το θεωρούν απαραίτητο για να συνδεθούν με την ρίζα τους και είναι στοιχείο προσδιορισμού. Νιώθουν περήφανοι που είναι Έλληνες και θέλουν να ξέρουν την γλώσσα λόγω καταγωγής» (Σ4).

«Αυτά που είναι ελληνικής καταγωγής, ιδιαίτερα από τα χωριά που είναι πολύ έντονο το ελληνικό στοιχείο, όπως είναι Σαρτανά, η Κριμενίτσα, το Μακεντόνικ, το Μάνγκους, χωριά που είναι έτσι πολύ ζωντανά και γίνονται εκεί πολλές δράσεις από τους Έλληνες, είναι φυσικό να θέλουν να μάθουν την Ελληνική γλώσσα. Πιστεύω ότι πιέζονται και από την τοπική κοινωνία (...) «άντε να γίνεις δασκάλα, να έρθεις εδώ στο σχολείο να μην χαθεί η γλώσσα μας» (Σ5).

«Σίγουρα υπάρχει και μία μερίδα ανθρώπων ελληνικής καταγωγής που θέλουν να μεταφέρουνε την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, στο βαθμό που μπορούν, στα παιδιά» (Σ8).

«Οι πατριωτικοί λόγοι, λόγοι ιστορικοί και οικογενειακοί» (Σ12).

«Έχουμε παιδιά που οι γιαγιάδες τους είναι στην Ελλάδα και θέλουν να πάνε στην Ελλάδα. Βλέπουν τη γλώσσα ως ένα μέσο να καλυτερέψουν τη ζωή τους» (Σ13).

Τέλος, κάποιοι από τους συμμετέχοντες αναφέρονται σε περιπτώσεις νέων που η επιθυμία τους να μάθουν την Ελληνική γλώσσα συνδέεται με παράγοντες όπως το γενικότερο ενδιαφέρον τους για την Ελλάδα και την Ελληνική γλώσσα, ή την επιθυμία τους να δοκιμάσουν κάτι καινούριο. Για άλλους πάλι αποτέλεσε την «εύκολη λύση» στην περίπτωση που δεν πέτυχαν την εισαγωγή στη Σχολή της πρώτης επιλογής τους. Ενδεικτικά:

«Άλλες λένε ότι από τα παιδικά χρόνια, τώρα βέβαια αυτό δεν το πολυπιστεύω, τους αρέσει η Ελλάδα κ.λ.π Μια κοπέλα μου είπε ότι έκανε στο σχολείο και της άρεσαν πολύ και θέλει να συνεχίσει (...) αλλά αυτό είναι πιο σπάνιο» (Σ14).

«Υπάρχουν κάποιοι άλλοι που θα λέγαμε ότι είναι φιλέλληνες και, ακριβώς γι' αυτό θέλουν τα παιδιά τους να μάθουν ή να προσεγγίσουν αυτή τη γλώσσα. Κάποιοι από αυτούς εργάστηκαν στην Ελλάδα και έχουν θετικές εμπειρίες από αυτό, θέλουνε τα παιδιά τους, άσχετα αν δεν έχουν ελληνική καταγωγή [...] να μάθουν τη Ελληνική γλώσσα» (Σ8).

«Παλιά όταν είχαμε πολλούς φοιτητές, παρόλο που τα δίδακτρα ήταν πολύ ακριβά, πηγαίνανε να σπουδάσουν σε εμάς, γιατί έτσι μπορούσαν να πάρουν δύο ειδικότητες. Αγγλική και Ελληνική γλώσσα. Σε κάποιους άρεσαν τα Ελληνικά, κάποιοι ήταν ελληνικής καταγωγής [...]. Τώρα τελευταία είναι λίγο αλλιώς. Πηγαίνουν είτε αυτοί που πραγματικά θέλουν να μάθουν τα Ελληνικά, είτε όσοι θέλουν να δοκιμάσουν κάτι καινούριο» (Σ9).

«Άλλες μου είπαν «μπορεί να μην μπορούσαμε να περάσουμε στην Αγγλική Φιλολογία, που ο βαθμός γενικώς για να περάσουμε ήταν πιο υψηλός, γι' αυτό ήρθαμε εδώ στη σχολή αυτή»» (Σ14).

Ως προς τις δυσκολίες και τα εμπόδια που συναντούν οι μαθητές:

Αναζητώντας τα μεγαλύτερα εμπόδια που συναντούν οι μαθητές στη διαδικασία της μάθησης, διαπιστώνουμε ότι οι συμμετέχοντες τα συσχετίζουν με τις γενικότερες δυσκολίες και ιδιαιτερότητες της Ελληνικής γλώσσας. Αυτό τους δυσκολεύει κυρίως στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Ενδεικτικά:

«Δεν είναι εύκολα τα Ελληνικά (...) μπορώ να πω ότι η Ελληνική γλώσσα δεν είναι καθόλου εύκολη ...και λέω στα παιδιά ότι είμαστε τυχεροί που ξέρουμε ή μαθαίνουμε δύο από τις πιο δύσκολες ευρωπαϊκές γλώσσες τη Ρώσικη και την Ελληνική. Πιστεύω ότι δυσκολεύονται και στη γραφή, που δεν είναι εύκολη η ορθογραφία στην Ελληνική... με ο, ω, ι, υ και όλα αυτά (...) με τους δίφθογγους. Πιστεύω ότι είναι δύσκολο και να μιλήσουνε. Είναι δύσκολο και να μαθαίνουνε και τους κανόνες, αφού είναι διαφορετική η γλώσσα. [...] δυσκολεύονται αρκετά. Είναι δύσκολη γλώσσα, δεν μπορώ ψέματα ότι είναι εύκολα» (Σ7).

«Να πω ότι εγώ που μαθαίνω τώρα Ουκρανικά βλέπω την δυσκολία των παιδιών να μάθουν τα Ελληνικά (...) έχουμε και άλλους φθόγγους, υπάρχουν κάποιοι φθόγγοι, όπως το δέλτα, που δεν το έχουν και δεν μπορούν να το πουν [...] οι τόνοι επίσης, γιατί δεν έχουν τόνους. Είναι δύσκολη γλώσσα η Ελληνική» (Σ4).

«Το αλφάβητο τους δυσκολεύει πολύ» (Σ13).

«Είναι το να μιλήσουν, να μιλήσουν κατευθείαν στα Ελληνικά. Δυσκολεύονται να μιλήσουν στα Ελληνικά. Εγώ και οι συνάδελφοι κάναμε μεγάλο αγώνα στην αρχή (μετά άρχισαν να το καταλαβαίνουν), να μην μιλάνε μεταξύ τους Ρώσικα, όταν κάναμε μάθημα. [...] προσπαθήσαμε και πολλές φορές το πετυχαίναμε, όχι πάντα βέβαια» (Σ5).

«Αν μιλήσουμε για τους φοιτητές του τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας [...] το μεγαλύτερο εμπόδιο για αυτούς είναι ο προφορικός λόγος. Δυσκολεύονται πάρα πολύ στο να μιλάνε και υπάρχει εξήγηση για αυτό... γιατί φοβούνται να κάνουν λάθη [...] Γενικά δυσκολεύονται [...] στο να μιλάνε, να εκφράζονται. Μπορεί λέξη-λέξη να μου τα λένε τέλεια και ωραία.. μόλις πάνε, όμως στην παραγωγή λόγου, δυσκολεύονται. Δυσκολεύονται να παράγουν και οι ίδιοι λόγο [...] δυσκολεύονται στο να εκφραστούν, δηλαδή δεν έχουν ευχέρεια λόγου» (Σ14).

«Στο γραπτό λόγο νομίζω, δυσκολεύονται περισσότερο αλλά και στον προφορικό. Στον προφορικό όμως, όταν μιλάνε... εντάξει... κάνουν λάθη, αλλά κάπως μιλάνε. Στο γραπτό λόγο φαίνονται τα λάθη, πιο πολύ φαίνονται» (Σ9).

Ορισμένοι συμμετέχοντες διευκρινίζουν ότι το πρόβλημα υπάρχει και διαιωνίζεται όσο τα παιδιά δεν έχουν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα στο ζωντανό της περιβάλλον. Σε κάποιες οικογένειες οι παππούδες και οι γιαγιάδες χρησιμοποιούν τη Διάλεκτο και όχι την Νεοελληνική, ενώ τα παιδιά δεν ταξιδεύουν και στην Ελλάδα, είτε μέσω προγραμμάτων ανταλλαγής είτε μεμονωμένα. Ενδεικτικά:

«Δεν μιλάνε (...) δεν την ακούνε βέβαια την γλώσσα, την ακούνε μόνο μέσα στα μαθήματα» (Σ5).

«Δεν μιλούν την Ελληνική γλώσσα στο σπίτι τους, δεν ταξιδεύουν στην Ελλάδα για να έρθουν σε επαφή με τη γλώσσα» (Σ12).

«Τα παιδιά που έκαναν προγράμματα και έφευγαν για τρεις μήνες, για ένα εξάμηνο στην Ελλάδα και στην Κύπρο-το ξεπερνούσαν αυτό, δηλαδή τους βοηθάει πάρα πολύ. Όμως τα παιδιά που μένουν εδώ στην Μαριούπολη και δεν έχουν την δυνατότητα να πάνε σε ένα πρόγραμμα γλωσσικό στην Ελλάδα, στην Κύπρο, για επιμόρφωση και στο πλαίσιο των ακαδημαϊκών ανταλλαγών, ακαδημαϊκής κινητικότητας βλέπουμε ότι δύσκολα έχουν πρόοδο στον προφορικό λόγο» (Σ2).

Μεγάλα εμπόδια δημιουργεί η οικονομική στενότητα και η αδυναμία τους να πληρώσουν τα δίδακτρα, γεγονός που τους οδηγεί προς άλλες επιλογές, ακόμα και σε άλλες πόλεις. Ενδεικτικά αναφέρουν:

«Ωστόσο, μεγάλο εμπόδιο αποτελεί για αυτούς η ένδεια και οι ακραίες καταστάσεις φτώχειας που βιώνουν με αποτέλεσμα να μειώνεται, μάλιστα ολοένα και περισσότερο, και το ποσοστό των φοιτητών στην τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» (Σ10).

«Ο πόλεμος διώχνει τα παιδιά [...] δεν θέλω να το πω, αλλά αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο φεύγουν τα παιδιά. Φεύγουν να πάνε σε κάποιες άλλες πόλεις, ακόμα και σε άλλες χώρες. Άλλος λόγος είναι ότι τα δίδακτρα είναι αρκετά υψηλά. Δεν είναι βέβαια πιο ακριβά από τα άλλα Πανεπιστήμια, αλλά στις μεγάλες πόλεις υπάρχουν και μεγάλες, πιο μεγάλες δυνατότητες και αυτό το σκέπτονται και οι μαθητές και οι γονείς τους. «Γιατί να πληρώσουμε εδώ; καλύτερα να πληρώσουμε εκεί, και να έχει πολλές δυνατότητες» (Σ9).

Β' Ερευνητικό ερώτημα: Προσδοκίες - Προτάσεις των συμμετεχόντων για την στήριξη και την ενίσχυση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης.

1ος θεματικός άξονας: Προτάσεις- Κίνητρα για την προσέλκυση μαθητών-φοιτητών.

Η φθίνουσα πορεία στον αριθμό των μαθητών και φοιτητών τα τελευταία χρόνια προβληματίζει όλους τους εμπλεκόμενους στην Ελληνόγλωσση εκπαίδευση της περιοχής. Επισημαίνουν την αναγκαιότητα για ανάλυσή της και αναζητούν

συνεχώς τρόπους προσέλευσης μαθητών και φοιτητών. Σύλλογοι, εκπαιδευτικοί και ελληνική Πολιτεία καλούνται να συνδράμουν σε αυτή την προσπάθεια. Πρώτο απαραίτητο βήμα η οργάνωση ενημερωτικής εκστρατείας με στόχο την επαφή με την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, εκτός του σχολικού περιβάλλοντος. Ενδεικτικά:

«Επαφή των Ελλήνων ομογενών με την Ελληνική γλώσσα στα πολιτιστικά κέντρα των χωριών, διαμέσου επιμορφωτικών διαλέξεων με τη συμμετοχή επιστημόνων από ελληνικά πανεπιστήμια. Ταυτόχρονα, στα ίδια πολιτιστικά κέντρα να προβάλλονται ταινίες και ελληνικές σειρές σε τηλεοράσεις με ελεύθερη προσέλευση όλων των κατοίκων τις απογευματινές ώρες [...] Να πραγματοποιηθούν διαλέξεις σε όλα τα πολιτιστικά κέντρα των ελληνικών χωριών στις οποίες θα προσκαλούνται τόσο οι Έλληνες ομογενείς μαθητές όσο και οι γονείς τους, όπου θα τονίζεται η σημασία εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας για τη διατήρηση της ιστορικής και πολιτισμικής τους κληρονομιάς, έτσι ώστε τα κίνητρά τους να μην είναι καθαρά ωφελμιστικά και χρησιμοθηρικά» (Σ10).

«Γίνονται προσπάθειες για ενημέρωση αλλά δεν αρκεί αυτό Δύο χρόνια, τρέχαμε στα χωριά και μάλιστα πήγαμε και στην εμπόλεμη ζώνη, μιλάμε τώρα, να είναι οι απέναντι στα 50 μέτρα, να βλέπεις σπίτια βομβαρδισμένα και διαλυμένα και όμως ο κόσμος να παραμένει εκεί... όσο μπορούσαν να μείνουν... τέλος πάντων και κάναμε promotion για να στείλουν τα παιδιά τους στην Ελληνική Φιλολογία, γιατί και αυτοί κοιτάνε, λογικό είναι, να επιβιώσουν» (Σ5).

«Αυτό ήταν κάτι, το οποίο και εμένα με απασχόλησε πάρα πολύ Κάναμε διάφορες καμπάνιες, περιοδέψαμε εμείς στα χωριά να προσεγγίσουμε κόσμο» (Σ8).

«Θα πρέπει να προβάλλουμε περισσότερο την κουλτούρα και τον ελληνικό πολιτισμό. Οι μαθητές θα ενδιαφερθούν έτσι περισσότερο και θα έρθουν κοντά στην Ελληνική γλώσσα. Θα είναι ελκυστική και θα την επιλέγουν περισσότερο ως ξένη γλώσσα στο σχολείο ή ως αντικείμενο σπουδών στο Πανεπιστήμιο» (Σ13).

Αλλά και στη διδακτική διαδικασία, όπως αναφέρουν αρκετοί συμμετέχοντες, είναι σημαντικό να ενισχύονται οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση της προσέλευσης των νέων. Αναφέρονται από ορισμένους διάφορες συγκεκριμένες δραστηριότητες, ενώ απαραίτητη προϋπόθεση θεωρείται η ευαισθητοποίηση των δασκάλων που καλούνται να στηρίξουν αυτές τις προσπάθειες. Με αγάπη, μεράκι, ενδιαφέρον, φαντασία και υπευθυνότητα πρέπει να εμπνέουν τους μαθητές και να καλλιεργούν την αγάπη για τη γλώσσα. Ενδεικτικά:

«Διοργανώνουμε πάρα πολλές, πάρα πολλές εκδηλώσεις, όσες περισσότερες μπορούμε. Εκδηλώσεις που έχουν σχέση με αυτό που με ρώτησες, που έχουν σχέση με τον πολιτισμό. Εγώ πιστεύω, ότι αυτό το πολιτιστικό, αυτό το στοιχείο πολιτισμού...είναι σημαντικό. Τι εννοώ... μέχρι και κουζίνα των Ελλήνων της

Αξοφικής έχουμε διοργανώσει. Φέραμε δηλαδή από τα ελληνικά χωριά ντόπια φαγητά, μαγειρευτά, για τα οποία χρειάστηκαν πολλές προετοιμασίες κ.λπ.. Πιστεύουμε ότι είναι κάτι το οποίο μπορεί να προσελκύσει το παιδί [...]. Τώρα τελευταία αναπτύσσουμε πολύ ακόμα και τις σελίδες μας, επίσημες σελίδες του τμήματος στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης [...] Δηλαδή προσπαθούμε να χρησιμοποιούμε νέες τεχνολογίες, να τις συνδέουμε κάπως εκεί με την Ελληνική γλώσσα [...]. Επίσης φέρνουμε για παράδειγμα και τους αποφοίτους μας (..) πολλές φορές δηλαδή προσκαλούμε τα παιδιά που έχουν αποφοιτήσει από το τμήμα μας και απέκτησαν μια πολύ καλή θέση και δουλεύουν με τη γλώσσα (...) Οργανώνουμε τέτοιου στυλ, ακόμα και on line, συναντήσεις (..) Εντάξει... μπορεί και να προβάλλουμε και κάποια βίντεο που μπορούν να δουν με τα δικά τους τα μάτια τι έχει πετύχει ένας νέος, μια νέα που έχει σπουδάσει και μάθει ελληνικά [...] Επίσης δεν μιλάμε μόνο για το δικό μας τμήμα, μιλάμε για το Πανεπιστήμιο γενικά.... «στην Κίνα διδάσκουν Ελληνικά παρακαλώ, στην Ιταλία το ίδιο και παντού» τους λέω. Τους φέρνουμε δηλαδή παραδείγματα διάφορα... αυτά τα ακούνε τα αυτιά τους με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον αυτό. Τώρα θα πετύχει αυτό; Πιστεύω πως ναι» (Σ14).

«Θεωρώ ότι οι δάσκαλοι στα σχολεία πρέπει κάπως να ενθαρρύνουν τα παιδιά, να τους δώσουν περισσότερα κίνητρα και να τους προκαλούν να ενδιαφέρονται, για να συνεχίσουν να μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα, αυτό θα ήθελα να αλλάξω. Δηλαδή ότι οι δάσκαλοι να μην συμπεριφέρονται ως τεχνοκράτες, κάπως να προκαλέσουν το ενδιαφέρον στα παιδιά (...) δηλαδή να έχουν αυτή την θέληση, αυτή την επιθυμία να συνεχίσουν να μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα... και πιστεύω ότι το βασικό πρόβλημα κρύβεται ακριβώς εδώ. Ότι οι δάσκαλοι όταν μπαίνουν μέσα στην αίθουσα, διδάσκουν κάπως ψυχρά και φεύγουν [...]» (Σ2).

«Πρέπει ο δάσκαλος να τραβήξει το ενδιαφέρον των παιδιών και, το πιο δύσκολο, και το πιο σημαντικό είναι μετά να κρατήσει αυτό το ενδιαφέρον. Γιατί όλα εξαρτιούνται από τον εκπαιδευτικό, 100%. Ένας δάσκαλος μπορεί να μπει σε μία τάξη με ένα στυλό χωρίς να έχει τίποτα άλλο και να κάνει ωραίο μάθημα, ένας άλλος μπορεί να έχει διαδραστικούς πίνακες κ.λπ. και να μην μπορεί να τραβήξει το ενδιαφέρον. Δηλαδή πρέπει να είναι ηθοποιός δάσκαλος. Κάνουνε αυτή τη δουλειά και για να μαζέψουν παιδάκια, αφού θέλουν να διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα, πρέπει να κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους για έχουν τουλάχιστον μια τάξη στο σχολείο (25-30) παιδιά και να οργανώσουν την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας» (Σ3).

Ωστόσο, όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν ότι δεν αρκεί η ενημέρωση και το μεράκι των εκπαιδευτικών και τονίζουν ότι είναι πολύ δύσκολο να έχουν αποτέλεσμα οι προσπάθειες, αν δεν υπάρξει οικονομική στήριξη των μαθητών. Οι οικογένειες αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στα έξοδα που απαιτούνται για ανάλογες σπουδές, ενώ ακόμα και οι υποτροφίες που δίνονταν παλιότερα και αποτελούσαν ένα ισχυρό κίνητρο, έχουν πάψει πλέον να υφίστανται. Ενδεικτικά :

«Δεν αρκεί μόνο ενημέρωση, επειδή τα παιδιά πληρώνουν δίδακτρα [...] Πρέπει να στηριχτούν οικονομικά οι μαθητές. Θα πρότεινα να πληρώνονται τα δίδακτρα και να καλύπτονται τα έξοδα για όσα παιδάκια έρχονται να σπουδάσουν...Να χρηματοδοτούνται για τη στέγαση, τα βιβλία και τέτοιου είδους έξοδα» (Σ5).

«Άκου να δεις, πριν πολλά χρόνια, κάθε χρόνο, Γεωργία, το Υπουργείο Παιδείας Ελλάδας έδινε 10-15 υποτροφίες κάθε χρόνο για τα παιδιά μας [...] Αυτό ήταν εξαιρετικό κίνητρο για τα παιδιά από εδώ, αλλά μετά, σιγά σιγά κλείσανε αυτό το πρόγραμμα. Τώρα βέβαια τα παιδιά μας μπορούν να μπουν στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας, αλλά πρώτα πρέπει να δώσουν την εξέταση για να πάρουν το πιστοποιητικό Ελληνομάθειας [...] Αλλά, για να καταλάβεις, με δύο ώρες την εβδομάδα δεν μπορείς να μάθεις έτσι την γλώσσα, ώστε να πάρεις αυτή την βεβαίωση. Οι μαθητές χρειάζεται να πάνε και φροντιστήριο, δηλαδή να πληρώνουν οι γονείς των παιδιών [...] Και μερικές οικογένειες, οι περισσότερες, δεν έχουν αυτή την δυνατότητα, όπως καταλαβαίνεις. Δεν λέω για το θέμα που μπορεί να πάει ένα παιδί δικό μας από την Ουκρανία στην Ελλάδα να παρακολουθεί στο κέντρο Ελληνικής γλώσσας εκεί ένα πρόγραμμα.... Πολύ ακριβό είναι αυτό το πράγμα, Γεωργία μου, για τα δικά μας, για τις δικές μας οικογένειες εδώ. Και εδώ είναι το πρόβλημα, αν θα είχαμε αυτές τις υποτροφίες, θα είχαμε κίνητρα. Το παιδάκι [...] θα προσπαθούσε να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες στην εκμάθηση της γλώσσας, κατάλαβες; [...] Τα τελευταία χρόνια δεν έχουμε τίποτα, τίποτα. Τα τελευταία 10 χρόνια νομίζω» (Σ3).

«Θα ήταν πολύ καλό, αν μπορούσαν, αν μπορούσε το ελληνικό κράτος να δίνει κάποιες υποτροφίες για τα παιδιά που πληρώνουν τα δίδακτρα. Τουλάχιστον να καλύπτει κάποιο ποσό, είτε κάποια άτομα. Γιατί υπάρχουν πολλά παιδιά που είναι πολύ καλά και δεν μπορούν λόγω οικονομικών να συνεχίσουν... Απλά το να έχουμε δύο ή τρεις κρατικές θέσεις, δηλαδή θέσεις δηλαδή τις οποίες καλύπτει οικονομικά το Κράτος, είναι λίγο. Παλιά είχαμε τριάντα πέντε τέτοιες θέσεις και παραπάνω...αν μπαίνανε τα παιδιά χωρίς δίδακτρα θα ήταν καλύτερα γιατί ο λόγος είναι ο οικονομικός» (Σ9).

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες θεωρούν επίσης πολύ σημαντικό κίνητρο για την προσέλκυση μαθητών και σπουδαστών την προοπτική επισκέψεων στην Ελλάδα μέσω προγραμμάτων φιλοξενίας, ανταλλαγής νέων, κατασκηνώσεων κτλ. Ενδεικτικά:

«Μερικές ιδέες που ήθελα να σου πω... να δοθούν κάποια κίνητρα τόσο για τα παιδιά τόσο και για τους εκπαιδευτικούς μας (...) να οργανωθούν ανταλλαγές αντιπροσωπειών των καλύτερων μαθητών από τα σχολεία της Ουκρανίας και της Ελλάδας. Να έρχονται τα παιδιά μας, να μπορούμε να τα στείλουμε στην Ελλάδα για τη συμμετοχή στα προγράμματα φιλοξενία. Όμως τα παιδιά μας από την Ουκρανία να μην στέλνονται κάπου ξεχωριστά (..) σε μία κατασκήνωση που είναι μόνο τα δικά μας παιδιά. Να γίνουν προγράμματα, τα παιδιά μας να έχουν δυνατότητα

επικοινωνίας με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, κατάλαβες; Με παιδάκια Έλληνες, κατάλαβες;» (Σ3).

«Δεν υπάρχουνε πλέον προγράμματα ανταλλαγής, φιλοξενίας...ούτε άλλες δραστηριότητες.... αλλά χρειάζεται κατά την γνώμη μου, αυτό θα είναι από τα κίνητρα, που χρειάζονται για τα παιδιά. [...] παλιά, τα προηγούμενα χρόνια, υπήρχανε τέτοιες χρονιές που από όλη την Ουκρανία πάρα πολλά παιδιά πήγαιναν στην Ελλάδα. Άλλοι δωρεάν, δηλαδή με φιλοξενία της Ελλάδας, άλλοι πληρώνανε κάτι λίγο τα εισιτήρια... αλλά ήταν κίνητρο για τα παιδιά. Και θέλω να το τονίσετε αυτό» (Σ6).

«Και , όπως ανέφερα και πριν, ένα ταξίδι τουλάχιστον το χρόνο στην Ελλάδα [...] να έρχονται να ενσωματώνονται με τους Έλληνες φοιτητές. [...]. Να είναι πιο οργανωμένο» (Σ5).

«Θα πρότεινα [...] να υπάρχουν προγράμματα στην Ελλάδα. Βέβαια όλοι καταλαβαίνουμε ότι δεν είναι τόσο εύκολο αυτό, αλλά πρέπει να υπάρχουν προγράμματα φιλοξενίας στην Ελλάδα. Αν τα παιδιά πηγαίνουν, έστω και μια φορά στην Ελλάδα... και βλέπουν αυτήν την πανέμορφη χώρα και μπουν στα μουσεία, στους αρχαιολογικούς τόπους...και δουν τον πολιτισμό από κοντά, πιστεύω πως θα υπάρξει κίνητρο μετά» (Σ7).

«Και βέβαια, καλό θα ήταν, να έχουμε δυνατότητα να στέλνουμε τα παιδιά γενικώς στην Ελλάδα. Τώρα πάλι τα τελευταία χρόνια είναι πολύ λίγα τα προγράμματα που γίνονται σχεδόν τίποτα. Ό,τι γίνεται, γίνεται on line και δεν είναι το ίδιο» (Σ9).

«Πολύ σημαντικό είναι να υπάρχει η δυνατότητα και η ευκαιρία και για τους μαθητές να επισκέπτονται την Ελλάδα μέσα από διάφορα προγράμματα. Οι κατασκηνώσεις, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις πιστεύω ότι θα προσελκύσουν περισσότερους σπουδαστές και θα συμβάλλουν στη στήριξη της Ελληνικής γλώσσας και την προβολή του ελληνικού πολιτισμού» (Σ12).

«Έχουμε μεγάλη ανάγκη από την επαφή με τη ζωντανή γλώσσα γι αυτό χρειαζόμαστε σύνδεση και συνεργασία με σχολεία της Ελλάδας. Οι μαθητές μας θα βοηθηθούν πολύ από αυτό» (Σ13).

Τέλος, προσπάθειες προς την κατεύθυνση της σύνδεσης της γλώσσας με επαγγελματική απασχόληση, μέσω επενδύσεων και παροχής ευκαιριών για δουλειά, αξιολογούνται ως θετικές και απαραίτητες. Ενδεικτικά:

«Αυτό το οποίο διαπίστωσα εγώ ήταν ότι αυτό που είχε μεγάλη αξία ήτανε η ανταλλαξιμότητα της γλώσσας σε επίπεδο επαγγελματικής αποκατάστασης αργότερα ή σε επίπεδο ενίσχυσης από τη χώρα, από την Ελλάδα. Αυτό ήτανε κατά κύριο λόγο κίνητρο, αν είχες να τους τάξεις πράγματα. Αν είχες να τους δώσεις χειροπιαστά παραδείγματα, για το τι οφέλη, χειροπιαστά όμως έτσι; το τι οφέλη θα έχουν από την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας» (Σ8).

«Θα έπρεπε να μπορούμε να έχουμε και μια σύνδεση με την αγορά εργασίας. Να έχουμε και προγράμματα που θα δίνουν τη δυνατότητα να έρχονται, για παράδειγμα, τα παιδιά καλοκαίρι να δουλεύουν...να μάθουνε την γλώσσα» (Σ4).

«Κοιτάζετε... να σας πω κάτι. Ο άνθρωπος μαθαίνει, μορφώνεται και επειδή έχει βέβαια μία ροπή στο γνωστικό αντικείμενο αλλά, κυρίως, με απώτερο σκοπό να βιοποριστεί. Αν λοιπόν η Ελλάδα, που σίγουρα είναι καχεκτική οικονομικά, δεν κάνει επενδύσεις εκεί και δεν βρίσκει κάποιος εύκολα δουλειά είναι αρνητικό. Το 2005 για παράδειγμα [...] είχαμε πέντε τράπεζες Ελληνικές που δραστηριοποιούνταν στην Ουκρανία. Οι τράπεζες αυτές θέλανε και άτομα που μιλάνε Ελληνικά. Βλέπετε ότι από τις επενδύσεις που κάνει η Ελλάδα, ανθίζει και το ενδιαφέρον για την Ελληνική γλώσσα. Όλα εξαρτώνται από την οικονομία» (Σ11).

2ος θεματικός άξονας: Προσδοκίες-Προτάσεις για τη γενικότερη στήριξη της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην περιοχή.

Ως προς τους εκπαιδευτικούς:

Όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν ως πολύ σημαντική παράμετρο για τη στήριξη της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης κάποιες παρεμβάσεις και μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς. Σχετικά με την επιλογή τους, κάποιοι θεωρούν ότι τα κριτήρια που υφίστανται δεν εγγυώνται και την καταλληλότητα και ικανότητά τους να ανταπεξέλθουν στις διδακτικές απαιτήσεις και να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που συναντούν. Παραδέχονται ότι είναι πολύ δύσκολο να προσδιοριστούν αυτά τα κριτήρια ενώ δύο από τους συμμετέχοντες αναφέρονται σε συστατικές επιστολές ή πιθανές προαπαιτούμενες εξετάσεις αντίστοιχα:

«Δεν ξέρω ποια κριτήρια είναι για την επιλογή των εκπαιδευτικών, δεν ξέρω ποια κριτήρια είναι, αλλά για μένα, ως άνθρωπος που γνωρίζω το εκπαιδευτικό σύστημα και τα λοιπά... για μένα θα ήταν πολύ σημαντικό να έχει προσόντα [...] ξέρεις είναι δύσκολο να διαλέξεις ένα άτομο που δεν το γνωρίζεις, δεν ξέρεις την δουλειά του, κατάλαβες; Και νομίζω ότι παίζουν εδώ σημαντικό ρόλο και οι διευθυντές των σχολείων όπου δούλευαν εκεί στην Ελλάδα οι εκπαιδευτικοί. Να συστήνει ο διευθυντής [...] με συστατική επιστολή. Συστατική επιστολή, ώστε να βοηθήσει στην επιλογή των δασκάλων αυτών» (Σ3).

«Πρέπει να υπάρχουν εξετάσεις, όχι μόνο να έχουν στα χαρτιά τα τυπικά προσόντα (...) πρέπει να υπάρχουν εξετάσεις αδιάβλητες, δεν ξέρω με ποιο τρόπο και αυτοί που περνάνε να πηγαίνουν και να έχουν μέσα από το σεμινάριο καταλάβει που πάνε και τι πάνε να κάνουν» (Σ5).

Απαραίτητο θεωρούν ορισμένοι και τον έλεγχο και αξιολόγηση του έργου τους:

«Έλεγχο γιατί είναι μακριά από την Ελλάδα και πολλοί δυστυχώς θεωρούν ότι δεν έχουμε κανένα έλεγχο εδώ. Έλεγχο των εκπαιδευτικών...και ο ρόλος των

εκπαιδευτικών(...) και η παρουσία τους εκεί να είναι συνεχής. Είμαστε εκεί, βρισκόμαστε εκεί και πρέπει να φαίνεται. Δεν μπορεί να γίνεται Ολυμπιάδα γλώσσας και μην παίρνουν μέρος Έλληνες εκπαιδευτικοί. Απαράδεκτες καταστάσεις. Για μένα είναι βασικό» (Σ1).

«Τα άτομα αυτά πρέπει να κρίνονται κάθε χρόνο για το κατά πόσον αποδίδουν. Γιατί, δυστυχώς, έχουμε μία βιτρίνα με πολλά άτομα τα περισσότερα από τα οποία δεν αποδίδουν. [...] Δεν υπεισέρχεται καθόλου η Ελλάδα στα ποιοτικά στοιχεία, ένα είναι αυτό...αλλά και στα ποσοτικά, για να λέμε την αλήθεια, είμαστε λάθος. Δηλαδή δεν μπορεί ο Συντονιστής να ελέγξει ποιοι πηγαίνουν, ποιοι δεν πηγαίνουν...ξεκάθαρα πράγματα. Αλλά και στα ποιοτικά (...) αφού δεν έχουμε τρόπο να διαπιστώσουμε τα ποσοτικά πόσο μάλλον να πάμε στα ποιοτικά. Χαίρε βάθος αμέτρητο» (Σ11).

Αναφορές υπάρχουν, ωστόσο, και στην ανάγκη για στήριξη των Ελλήνων εκπαιδευτικών τόσο σε θέματα εκπαιδευτικά όσο και προσαρμογής στα ιδιαίτερα δεδομένα της περιοχής. Αυτό απαιτεί, όπως αναφέρουν καλύτερη γενικότερη οργάνωση:

«Απλά να επιμείνω σε αυτό: Θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει οργάνωση, ότι θα πρέπει να υπάρχει βοήθεια και εποπτεία, ώστε να μπορώ να νιώσω εγώ ότι σε μια δύσκολη στιγμή ότι μπορεί να με βοηθήσει κάποιος, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά εννοώ» (Σ4).

«Να επιλέγονται οι εκπαιδευτικοί έγκαιρα, από την προηγούμενη χρονιά. [...] Πρώτον, για να λύσουν δικά τους πρακτικά προβλήματα και χίλιες δυο εκκρεμότητες και ανοικτά μέτωπα [...] Και φυσικά πρέπει να στηρίζονται συνεχώς και από το ίδιο το Υπουργείο μέσα από τον συντονιστή κ.λπ.[..]. Να υπάρχει μεγαλύτερη οργάνωση και στα προξενεία, τα οποία κι αυτά δεν φροντίζουνε για τίποτα... ίσως δεν είναι στις αρμοδιότητές τους, δεν ξέρω ... δεν κατηγορώ κάποιον, αλλά το συντονιστικό σύστημα είναι έτσι και υπολειτουργεί» (Σ5).

Τέλος εντοπίζουμε και πρόταση σχετικά με τη διάρκεια της απόσπασης Συγκεκριμένα κρίνεται από συμμετέχοντα ότι θα πρέπει να επιμηκυνθεί, κατά ένα ή δύο χρόνια, το χρονικό διάστημα της απόσπασης, ώστε να προσφέρουν περισσότερο οι εκπαιδευτικοί και να είναι πιο αποτελεσματικοί, καθώς θα έχουν ξεπεράσει το δύσκολο διάστημα της προσαρμογής. Αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Ένα δεύτερο είναι σχετικό με τη διάρκεια της απόσπασης (...) εγώ μπορώ να πω με ειλικρίνεια, μετά το δεύτερο έτος άρχισα, κατά την δική μου αυστηρή προσωπική αξιολόγηση, να αποδίδω τα μέγιστα. Την πρώτη χρονιά ψάχνεις, κακά τα ψέματα... ψάχνεσαι δεν ξέρεις που είσαι, τι κάνεις, τι δεν κάνεις. Στην δεύτερη αρχίζεις να μπαίνεις καλά στο θέμα και την τρίτη, αν ενδιαφέρεσαι, αποδίδεις πραγματικά. Εάν δεν ενδιαφέρεται εκατό χρόνια να μείνει κάποιος εκεί, δεν πετυχαίνει τίποτα. Θέλω να πιστεύω από την τρίτη χρονιά και έπειτα έφτασα στο μάξιμουμ της απόδοσή μου και αμέσως μετά έρχεται το «γύρνα πίσω» (Σ5).

Αναμφισβήτητη είναι η ανάγκη και για συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, άποψη στην οποία συγκλίνουν όλοι οι συμμετέχοντες. Ειδικότερη είναι η αναφορά των περισσότερων στην ανάγκη για στήριξη των επιτόπιων εκπαιδευτικών (όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης) μέσα από εξειδικευμένα και προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους επιμορφωτικά προγράμματα και παροχή ευκαιριών για συχνότερη επαφή με το ελληνόγλωσσο περιβάλλον. Ενδεικτικά:

«Χρειάζονται διαρκή και επαναλαμβανόμενα επιμορφωτικά προγράμματα και σεμινάρια σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας για τους ουκρανούς εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στα σχολεία και στα Πανεπιστήμια. Αυτά θα πραγματοποιούνται είτε δια ζώσης είτε με τη μέθοδο της τηλεκπαίδευσης και με τη συνδρομή των ελληνικών πανεπιστημίων. Επίσης, πρέπει να καθιερωθεί εκ περιτροπής η επίσκεψη των ουκρανών εκπαιδευτικών που διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα και η επιμόρφωσή τους για ένα τουλάχιστον εξάμηνο στην Ελλάδα σε ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα» (Σ10).

«Χρειάζονται πολλή επιμόρφωση, όπως κατάλαβες, οι ντόπιοι μας εκπαιδευτικοί. Για τους ντόπιους μας εκπαιδευτικούς η Νεοελληνική δεν είναι η μητρική τους γλώσσα, και την μαθαίνουν στα Πανεπιστήμια. Ακόμα και τώρα υπάρχουν πολλοί δάσκαλοι που είναι αυτοδίδακτοι, γιατί έχουμε πρόβλημα να στείλουμε τους δασκάλους των Πανεπιστημίων στα χωριά που λειτουργούν τα σχολεία ... και έτσι είμαστε αναγκασμένοι να στέλνουμε για να διδάσκουν σε αυτά τα σχολεία αυτοδίδακτοι δάσκαλοι, που μάθανε οι ίδιοι, χωρίς να έχουν πτυχίο από την Ελληνική γλώσσα και συμμετείχαν μετά, με πρωτοβουλία της Ομοσπονδίας, σε διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα, που γινόταν στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Χρειάζονται στήριξη. Υπάρχει βέβαια τώρα η δυνατότητα να κάνουμε έτσι μέσω ίντερνετ, εξ αποστάσεως, κατάλαβες... αλλά όταν γίνει ζωντανή επικοινωνία, όταν οι δάσκαλοι μας έχουν την δυνατότητα να μπουν σε μία τάξη μόνο με ελληνόφωνα παιδιά, θα αναβαθμισθεί το επαγγελματικό επίπεδο των δασκάλων και θα έχουν πιο μεγάλο ενδιαφέρον, κατάλαβες;» (Σ3).

«Καταρχήν αυτό που είπαμε για την επιμόρφωση είναι κάτι το οποίο πραγματικά το χρειαζόμαστε [...]. Εγώ πιστεύω ότι τα προγράμματα επιμορφώσεως είναι πάρα πολύ σημαντικά. Και θα ήθελα να γίνονται... να οργανώνονται ειδικά για εμάς. Όχι μόνο για την διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης, αλλά ειδικά για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν, όπως και εμείς, στα τμήματα σε ξένα Πανεπιστήμια... όχι στα Πανεπιστήμια της Ελλάδας για παράδειγμα... γιατί εκεί είναι ομιλητές της γλώσσας και είναι άλλο. Γιατί πολλές φορές, αυτά που ακούμε σε τέτοια σεμινάρια δεν μας αφορούν πολύ, δεν ταιριάζουν και τόσο πολύ... γιατί εμείς έχουμε άλλο επίπεδο, έχουμε άλλες ανάγκες... και για μας και για τα παιδιά είναι ξένη γλώσσα» (Σ14).

«Χρειάζονται επιμορφωτικά σεμινάρια στην Ελλάδα αν και τώρα δεν είναι εφικτό λόγω οικονομικών και κορονοϊού (..) κάποια στιγμή όμως θα τελειώσει αυτή η

ιστορία. Αν δεν γίνεται να έρχονται εδώ, που αυτό είναι το σημαντικότερο, ας γίνει έστω εξ αποστάσεως. Αλλά το κυριότερο είναι να χρηματοδοτήσουν τους Έλληνες αυτούς που είναι πραγματικά μια άλλη Ελλάδα. Ειδικά τους Έλληνες της Μαριούπολης, αλλά και γενικότερα της Ουκρανίας. Να βρεθούν χρήματα ώστε να τους δίνεται η ευκαιρία να έρχονται στην Ελλάδα [...] δεν ξέρω για πόσο χρόνο (...) αλλά να μην είναι συνέχεια μεταξύ τους και να τους δίνεται η ευκαιρία να μιλάνε μόνο ελληνικά...» (Σ5).

«Πρέπει να υπάρχουν πρωτοβουλίες του ελληνικού Κράτους για να επιμορφωθούν οι Ουκρανοί εκπαιδευτικοί της Ελληνικής γλώσσας στην Ελλάδα ... γιατί αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό για να έχουμε ευχέρεια λόγου, δηλαδή να μιλήσουμε ελεύθερα Ελληνικά, με σωστή προφορά.... Γι' αυτό πρέπει να επιμορφωθούμε εκεί στην Ελλάδα. Δηλαδή κατά κάποια διαστήματα να έχουμε την δυνατότητα να επισκεφτούμε ελληνόφωνο χώρο για να διατηρήσουμε αυτήν τη γλωσσική ικανότητα. Όμως αυτή η τελευταία πρωτοβουλία της Γραμματείας του Απόδημου Ελληνισμού, αν δεν κάνω λάθος ήταν πριν το 2014.. Κάλεσαν για δύο εβδομάδες τους εκπαιδευτικούς Ελληνικής γλώσσας για επιμόρφωση στην Θεσσαλονίκη και ήταν η τελευταία φορά που έγινε επιμόρφωση στην Ελλάδα. Δεν είναι καθόλου σωστό αυτό» (Σ2).

«Βέβαια. Χρειάζονται (επιμόρφωση) γιατί και η γλώσσα είναι ζωντανό όργανο και πρέπει να ανανεώνεται. Βέβαια έχουμε και συναδέλφους Έλληνες που μας βοηθάνε και έχουμε δυνατότητα να μιλάμε μαζί τους, αλλά και το να πας στο περιβάλλον, στο ελληνικό περιβάλλον αυτό είναι πολύ σπουδαίο. Έχω και πολλούς φίλους, αν και έχω χρόνια να πάω στην Ελλάδα, τελευταία χρονιά πήγα το 2007» (Σ9).

«Πιστεύω ότι θα πρέπει να γίνονται διαρκώς επιμορφωτικά σεμινάρια στην Ελλάδα για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν τα ελληνικά» (Σ12).

Βοήθεια και ενημέρωση ζητούν επίσης οι επιτόπιοι εκπαιδευτικοί προκειμένου να έχουν πιο εύκολα πρόσβαση στο διεθνή επιστημονικό κόσμο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία συμμετέχουσα:

«Επίσης αυτό που μας λείπει και το ψάχνουμε, αυτό που χρειαζόμαστε είναι να δημοσιεύουμε τα αποτελέσματα των ερευνών μας, δηλαδή άρθρα στα οποία έχουμε κάτι να παρουσιάσουμε. Έχουμε ενδιαφέροντα πράγματα, αλλά αυτά τα δημοσιεύουμε σε πρακτικά συνεδρίων εδώ, στην Ουκρανία... η πρόσβαση προς τον επιστημονικό κόσμο στην Ελλάδα είναι λίγο δύσκολη για εμάς» (Σ14).

Ως προς τον γενικότερο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων:

Μόνο ένας συμμετέχων θεωρεί ότι ικανοποιούνται στο μεγαλύτερο βαθμό οι προσδοκίες όλων για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην περιοχή:

«Το ελληνικό κράτος και οι υπεύθυνοι φορείς υποστήριξης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις χώρες ευθύνης μας ικανοποιούν στο μεγαλύτερο βαθμό τις προσδοκίες μας» (Σ10).

Αναγνωρίζεται από πολλούς η ανάγκη που υφίσταται για συνεχή επαφή και εκδήλωση ενδιαφέροντος από την Ελλάδα για την περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενισχυθεί και η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση μέσω ολοκληρωμένου σχεδιασμού και στοχευμένων παρεμβάσεων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες της περιοχής. Αναφέρουν χαρακτηριστικά δύο συμμετέχοντες:

«Πρέπει να ενισχυθεί και να τονωθεί με κάθε τρόπο εκεί η εκπαίδευση. Για να προσελκύνουμε πρέπει να προσφέρουμε. Πρέπει να προσφέρει η Ελλάδα, ας το πούμε η μητέρα πατρίδα, σε κάθε επίπεδο από αυτά που είπα [...] πρέπει να υπάρξει έργο» (Σ1).

«Θα πρέπει να υπάρχει μία μεγαλύτερη οργάνωση. Μία, αν θέλετε, μελέτη των αναγκών που υπάρχουν σε κάθε μία χώρα και σε μία συστάδα χωρών, που βρίσκονται κάτω από ειδικές και ιδιαίτερες συνθήκες, ώστε να μπορέσει να ευοδωθεί και η προσπάθεια που κάνει η ελληνική πλευρά. Γιατί, κακά τα ψέματα, ένα μεγάλο ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και οικονομικό κεφάλαιο, κάθε χρόνο, διατίθεται για την Ελληνόγλωσση εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα αυτού όλου του ανθρώπινου δυναμικού και του οικονομικού κεφαλαίου, δεν έχουν αποτιμηθεί, ειδικά σε αυτές τις περιοχές, από την Ελληνική πάντοτε πλευρά και δεν ξέρουμε πόσο αποτελεσματικό είναι. Επομένως χρειάζεται να αναπτυχθεί ένα σχέδιο, ώστε να δούμε πόσο αποτελεσματικό είναι το ανθρώπινο δυναμικό και οι οικονομικοί και οι υλικοί πόροι που διατίθενται από την Ελλάδα, για να μπορέσουν και να γίνουν και ανάλογες παρεμβάσεις. Αλλά και οι παρεμβάσεις αυτές θα πρέπει να γίνουν ένα οργανωμένο σχέδιο στη βάση των τοπικών, εθνικών, τοπικών εννοώ εθνικών έτσι, αναγκών που υπάρχουν, με βάση των προφίλ των Ελληνικών κοινοτήτων σε κάθε μία χώρα. Είναι τελείως διαφορετικό το προφίλ στη Βουλγαρία, για παράδειγμα, και τελείως διαφορετικό στο Καζακστάν» (Σ8).

Σε αυτό το πλαίσιο της ανάγκης για καλύτερο γενικό σχεδιασμό της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης αναδύεται και συγκεκριμένη πρόταση για καλύτερη οικονομική διαχείριση και κατανομή των κονδυλίων:

«Το ελληνικό κράτος έχει έναν ξύλινο τρόπο να διοχετεύει τα χρήματα...ενώ αδυνατεί να καλύψει άμεσες οικονομικές ανάγκες, την ίδια στιγμή μπορεί να πάρει 10 δασκάλους, που στοιχίζουν το μήνα 35.000 ευρώ [...] και να μην κάνουν δουλειά ή να τους πάει εκεί για να καταστρέφουν. Η θέση η δική μου π.χ. είναι ότι δεν πρέπει να γίνονται απόσπαση γυμναστών, είναι βλακώδης [...] αντί να πάρουμε αυτούς (τους Ουκρανούς εκπαιδευτικούς) να τους φέρουμε στην Ελλάδα ή να τους κάνουμε σεμινάρια ελληνικών παραδοσιακών χορών και να εξυπηρετηθούμε με το ένα δέκατο, με το ένα εκατοστό των χρημάτων, προτιμάμε να αποσπάσουμε και να πληρώνουμε τόσα χρήματα(...) Αν θέλουμε να κρατήσουμε στα σχολεία την Ελληνική γλώσσα ή

και να διεισδύσουμε περισσότερο, πρέπει να διαθέσουμε χρήματα, να τα στηρίξουμε, να τους κάνουμε διάφορα δώρα, να κάνουμε στους διαγωνισμούς Ελληνικής γλώσσας, να κάνουμε κάποιες χορηγίες στα σχολεία, Γι αυτά όμως δεν διαθέτουμε χρήματα» (Σ11).

Συγκεκριμένη πρόταση διατυπώνεται και για το Συντονιστή Εκπαίδευσης σε σχέση με τις χώρες ευθύνης του, οι οποίες είναι αναγκαίο να μειωθούν:

«Ο Συντονιστής στην περιοχή έχει στην δικαιοδοσία του πάρα πολλές χώρες, οι οποίες χώρες δεν έχουν την ίδια ταυτότητα και δυναμική [...]. Οπότε νομίζω ότι πρέπει και να υπάρξει αυτός ο διαχωρισμός, που από τα χρόνια μας το ακούγαμε να υπάρχουν περισσότεροι συντονιστές. Αυτό θα έδινε μία λύση και κυρίως αυτό το προβάδισμα που λέω...» (Σ1).

Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο ένας από τους συμμετέχοντες αναφέρεται και στην υποστήριξη που πρέπει να υπάρξει όχι μόνο από το ελληνικό αλλά και από το ουκρανικό κράτος, καθώς η ελληνική μειονότητα είναι ιστορική και πολυάριθμη:

«Θέλουμε ενίσχυση, οικονομική ενίσχυση από το Ελληνικό κράτος κυρίως και από το Ουκρανικό επίσης. Επειδή η Ελληνική γλώσσα, δηλαδή η διάλεκτος είναι γλώσσα της μειονότητας, δηλαδή της εθνικής μειονότητας της Ουκρανίας που είναι μάλιστα και πολυάριθμη, θα έπρεπε να υπάρχει και περισσότερη υποστήριξη. Προσωπικά εγώ είμαι ελληνικής καταγωγής, οι συνάδελφοί μου δεν είναι ελληνικής καταγωγής [...] Αλλά τόσο σπάνιες γλώσσες όπως η Ελληνική θα 'πρεπε να υποστηρίζονται διαφορετικά, μια και είμαστε εθνική μειονότητα μεγάλη» (Σ2).

Ως προς την διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας διατυπώνουν προτάσεις κυρίως για εξορθολογισμό της ύλης, εκσυγχρονισμό των βιβλίων αλλά και μεγαλύτερη συμμετοχή των Ελλήνων εκπαιδευτικών στη διδασκαλία. Ενδεικτικά:

«Τα σχολικά βιβλία διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας χρειάζονται μία ριζική αναθεώρηση, ώστε να είναι ακριβή γλωσσικά, ενημερωμένα και ελκυστικά. Για το σκοπό αυτό ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η συνδρομή στη συγγραφή τους επιστημόνων από τα ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, καθώς και προσοντούχων αποσπασμένων Ελλήνων εκπαιδευτικών που βρίσκονται στην Ουκρανία» (Σ10).

«Πιστεύω ότι τα βιβλία θα πρέπει να αλλάξουν, να γίνουν πιο εύκολα, η ύλη να μειωθεί και να προσαρμοστεί και η μεθοδολογία της διδασκαλίας στις απαιτήσεις της εποχής» (Σ13).

«Πιστεύω ότι πρέπει οι Έλληνες εκπαιδευτικοί να συμμετέχουν πιο ενεργά στη διδασκαλία. Με τον τρόπο που δουλεύουν σήμερα δεν βοηθούν τους μαθητές ουσιαστικά, μόνο μιλούν και διαβάζουν το κείμενο» (Σ12).

Από όσα αναφέρουν δύο από τους συμμετέχοντες διαφαίνεται ότι, παρόλα τα γενικά προβλήματα και την συνεχή αριθμητική μείωση των μαθητών και των φοιτητών, δεν έχει εγκαταλειφθεί το αίτημα για συνδρομή του ελληνικού κράτους προκειμένου να δημιουργηθεί ένα αμιγώς ελληνικό σχολείο, με προϋπόθεση την παροχή κινήτρων στους μαθητές του:

«Να δημιουργηθεί ένα πλήρες και αμιγές ελληνικό σχολείο με τη συνδρομή του ελληνικού κράτος και επιφανών πολιτών σε μία αποκεντρωμένη περιοχή, στο οποίο τα αναλυτικά προγράμματα, τα ωρολόγια προγράμματα διδασκαλίας και τα σχολικά βιβλία να προέρχονται από την Ελλάδα» **(Σ10)**.

«Κοιτάξτε, εγώ από την αρχή, υπήρχε μια τέτοια ιδέα, να φτιάξουμε στη Μαριούπολη ένα ελληνόγλωσσο σχολείο [...]. Μπορούμε να το κάνουμε, αλλά και τότε και τώρα άρχισαν ξανά κάποιοι που μπορεί να μην ξέρουνε πολύ καλά το θέμα να προτείνουν διάφορα. Αυτό μπορούσε να γίνει, όμως οπωσδήποτε με μια συνέχεια ή την δυνατότητα να έχουν τουλάχιστον τα παιδιά, ας είναι με επιλογή, με κάποιο διαγωνισμό, αλλά να έχουν μέλλον κάπου στην Ελλάδα. Αλλιώς πάλι αδύνατον» **(Σ6)**.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη συμμετέχουσας σύμφωνα με την οποία βασικότερος στόχος όλων όσοι θέλουν να προωθήσουν την Ελληνική γλώσσα και τον Ελληνικό πολιτισμό πρέπει να είναι η υιοθέτηση στάσεων και συμπεριφορών και η συνακόλουθη λήψη αποφάσεων με γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων στην περιοχή:

«Πρέπει πραγματικά να τους γνωρίσουμε, να καταλάβουμε τον τρόπο τους, την νοοτροπία τους, τον τρόπο σκέψης τους και να δράσουμε με βάση και γνώμονα πάντοτε τις ανάγκες που έχουν αυτοί οι άνθρωποι ... και έχουν ανάγκες αυτοί οι άνθρωποι [...] νομίζω, ότι έτσι πρέπει να σταθεί κάποιος, που θέλει να προωθήσει την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό σε κάποια περιοχή [...] Και πρέπει να δείχνουμε ότι «καταλαβαίνω τις ανάγκες σου, τι έχεις και έρχομαι με τη γλώσσα και τον πολιτισμό μου, να σου μεταφέρω πως αυτά θα τα αντιμετωπίσουμε, για να μπορέσεις και εσύ σαν άνθρωπος να προαχθείς, να νιώσεις ασφάλεια». Για αυτό, σας είπα, η αξιοπιστία, η εγκυρότητα, η συνέπεια των πράξεων και των λόγων είναι αυτά που πρέπει να πρεσβεύσουμε. Γιατί, στην ουσία, πας σαν πρότυπο εκεί, πρότυπο ανθρώπου και αυτό θέλουν να εισπράξουν από εσένα» **(Σ8)**.

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

7.1 Συζήτηση-Συμπεράσματα

Στόχο της έρευνας αποτέλεσε η αποτίμηση της κατάστασης που επικρατεί στην Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην περιοχή της Μαριούπολης, όπως αυτή αναδύεται μέσα από την εμπειρία και την οπτική των συμμετεχόντων, και η διατύπωση των προτάσεων τους σχετικά με το μέλλον της Ελληνικής γλώσσας στην Εκπαίδευση της περιοχής. Αρχικά διερευνήθηκαν οι απόψεις τους για το έργο των εμπλεκόμενων φορέων στην οργάνωση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας αλλά και για τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τις γενικότερες συνθήκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στη συνέχεια εκφράστηκαν οι προσδοκίες τους και διατυπώθηκαν προτάσεις για την εξασφάλιση μιας ευνοϊκότερης μελλοντικής προοπτικής για την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό στην περιοχή. Στη σύνοψη που ακολουθεί διαπιστώνουμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας άλλοτε συγκλίνουν, άλλοτε συμπληρώνουν και άλλοτε διαφοροποιούνται από τα δεδομένα που εντοπίζονται στη βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε της έρευνας.

Το ερευνητικό ερώτημα για τους οργανωτικούς φορείς και τη σημερινή λειτουργία τους ανέδειξε την οργανική σχέση που έχει αποκτήσει, μετά από πορεία τριάντα περίπου χρόνων, η ΟΕΣΟ με την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση της περιοχής. Όλοι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν την προσφορά και το σημαντικό ρόλο της, τόσο στην οργάνωση όσο και στην υλοποίηση των στόχων της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης. Η αναμενόμενη απάντηση ότι η υφιστάμενη κατάσταση στην Εκπαίδευση διαμορφώθηκε με την καθοριστική συμβολή της ΟΕΣΟ συμπληρώνεται εμφατικά με την επισήμανση ότι πρωταγωνιστεί πλέον στη σύνταξη των Προγραμμάτων Σπουδών, τη συγγραφή των βιβλίων και τη στελέχωση των σχολείων με εκπαιδευτικούς. Καταδεικνύεται επίσης ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της δράσης της Ομοσπονδίας, ο οποίος εκφράζεται με την πολύπλευρη στήριξη της Ελληνικής γλώσσας και το συνεχή ταυτόχρονο αγώνα της για την προβολή και του ελληνικού πολιτισμού, μιας σημαντικής παραμέτρου που σχεδόν όλοι θεωρούν ότι εντάσσεται πλήρως σε αυτό που ονομάζεται Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση. Η ανάδειξη και διάδοση της ελληνικής κουλτούρας, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ιστορίας, στο βαθμό που αποτελούν στοιχεία προσδιορισμού ή και ενίσχυσης της ελληνικής εθνικής ταυτότητας, αποτελεί ουσιαστικό καθήκον που εξακολουθούν να επωμίζονται οι Σύλλογοι. Οι απόψεις των συμμετεχόντων συγκλίνουν με τα όσα αναφέρθηκαν στη βιβλιογραφική επισκόπηση (Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009· Μακρή, 2018· Καλαμβρέζος, 2015) και επιβεβαιώνουν τη διαχρονικότητα της δυναμικής παρουσίας και δράσης των Συλλόγων.

Παράλληλα, διαπιστώνουμε ότι αξιολογείται θετικά η συνεργασία των Συλλόγων με τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς, τόσο δηλαδή με το Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης όσο και με την Ελληνική Πολιτεία μέσω, κυρίως, των Συντονιστών Εκπαίδευσης που αποτελούν το σημαντικότερο δομικό στοιχείο της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης. Οι τελευταίοι αναγνωρίζουν ότι δεν πρέπει να παραλείπονται οι βασικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στο ελληνικό και το

ουκρανικό σύστημα εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, η αδιαμφισβήτητη καλή συνεργασία τους είναι προϊόν του αλληλοσεβασμού, της κατανόησης και της αποδοχής της υφιστάμενης κατάστασης.

Αναφορικά με τη στήριξη από την Ελληνική Πολιτεία, διαπιστώνεται η αδυναμία του ελληνικού κράτους, τα τελευταία χρόνια, να ανταπεξέλθει σε κάποιες ανάγκες και να στηρίζει πραγματικά την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην περιοχή. Αξιολογείται βέβαια ως πολύ σημαντική προσφορά του η πρόβλεψη για αποσπάσεις Ελλήνων εκπαιδευτικών στην περιοχή, οι οποίοι, αν και πολύ λιγότεροι πλέον, στηρίζουν τη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες και αποτελούν, ως φυσικοί ομιλητές, τη μοναδική παρεχόμενη δυνατότητα για επαφή με τη ζωντανή γλώσσα. Αναδύεται όμως η ανάγκη για ευρύτερη και πιο συστηματική εκδήλωση ενδιαφέροντος για την περιοχή, καθώς εκεί βρίσκεται το πιο συμπαγές και πολυπληθές κομμάτι του Ελληνισμού της ιστορικής διασποράς το οποίο μάλιστα, από το 2014, δοκιμάζεται και πολλά από τα ελληνικά χωριά βρίσκονται σε εμπόλεμη ζώνη. Αντί λοιπόν να δοθεί προτεραιότητα στην περιοχή, οι επιχορηγήσεις είναι πλέον από ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Όσες υπάρχουν σχετίζονται συνήθως με μεμονωμένες δωρεές ή πρωτοβουλίες από συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια και όχι με κάτι επίσημο και προγραμματισμένο. Αναγνωρίζεται βέβαια η καλή πρόθεση και το αμείωτο ενδιαφέρον από την ελληνική πλευρά, είναι όμως στις περισσότερες περιπτώσεις θεωρητικό. Από την έρευνα επιβεβαιώνεται η διαφορετική πολιτική των τελευταίων ετών σε σχέση με αυτή που εφαρμόστηκε τις δύο πρώτες δεκαετίες από την ίδρυση του ουκρανικού κράτους (Καλαμβρέζος, 2015), διαφοροποίηση που δεν αξιολογείται πάντα με τον ίδιο τρόπο. Η αδυναμία για περαιτέρω στήριξη αποδίδεται στις πολιτικές παλινωδίες και η απουσία της Ελλάδας ερμηνεύεται άλλοτε ως πρόθεση σταδιακής εγκατάλειψης της περιοχής, συνήθως όμως, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Αξιοσημείωτες είναι και οι αιτιάσεις που διατυπώθηκαν σχετικά με τις γενικότερες οργανωτικές αδυναμίες που δυσχεραίνουν το συντονισμό και την ομαλή συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών των Υπουργείων Παιδείας και Εξωτερικών που εμπλέκονται στην οργάνωση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης. Το αποτέλεσμα είναι να προκύπτουν πολλά προσκόμματα στη λήψη και κυρίως την εφαρμογή αποφάσεων. Γενικότερα θα λέγαμε ότι στις νέες συνθήκες, που διαμορφώθηκαν στην Ελλάδα μετά το 2010, δεν επετεύχθη, εκτός των άλλων, μία απαραίτητη αναθεώρηση της πολιτικής ως προς τη διάθεση πόρων και μία αποτελεσματικότερη οργάνωση και συντονισμός, προκειμένου να συνεχίσουν να παράγονται τα θετικά αποτελέσματα των δύο προηγούμενων δεκαετιών.

Στο γενικότερο αυτό πλαίσιο, αναδύθηκαν από την έρευνα και στοιχεία που επιτρέπουν ορισμένες διαπιστώσεις για το σημαντικότερο δομικό στοιχείο της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης, τον Συντονιστή Εκπαίδευσης. Χωρίς να αμφισβητείται ο πολυδιάστατος ρόλος του αλλά και με δεδομένο το ότι οι στόχοι του δεν είναι γενικά προσδιορισμένοι με σαφήνεια (επηρεάζονται και από τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περιοχής) διαπιστώνεται ότι η ιεράρχηση των αρμοδιοτήτων του δεν είναι ενιαία και ο καθένας αξιολογεί διαφορετικά την προσφορά και τις προτεραιότητές του στην άσκηση των καθηκόντων του. Θεωρείται αρνητικό το γεγονός ότι οι διοικητικές αρμοδιότητές του συγχέονται με τις μορφωτικές, καθώς

από τη μια αναφερόμαστε σε ένα θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του κράτους (μιας οργανωμένης δομής) και από την άλλη στην κοινωνία και την πολιτιστική ζύμωση. Οι τοποθετήσεις αυτές αναφέρονται κυρίως σε σχέση με το χρόνο που απαιτείται για τη διεκπεραίωση των διοικητικών πράξεων από ένα στέλεχος που δεν είναι αμιγώς διοικητικό, χρόνος που τελικά αφαιρείται από τις άλλες πράξεις που προβλέπονται για το Συντονιστή. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι Συντονιστές που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι ο διοικητικός τους ρόλος διαμορφώνεται μέσα από ξεπερασμένες γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες δεν τους προσφέρουν την ευκαιρία να επιτελέσουν τις σημαντικότερες εργασίες και αποβαίνουν σε βάρος του αμιγώς εκπαιδευτικού τους έργου. Επιφορτισμένοι δηλαδή με υπερβολικά γραφειοκρατικά καθήκοντα δεν ασκούν εποπτικό έργο και δεν ανταπεξέρχονται στις ανάγκες για καθοδήγηση, την οποία αναζητούν όλοι οι Έλληνες εκπαιδευτικοί. Καταδεικνύεται λοιπόν στην έρευνα η μεγάλη ανάγκη για παρουσία, ενεργή συμμετοχή και στήριξη του έργου των εκπαιδευτικών από τον Συντονιστή. Για να επιτευχθεί αυτό, κρίνεται απαραίτητη η αντιστροφή στην κατανομή του χρόνου μεταξύ των διαφορετικών διαστάσεων του ρόλου τους. Ο περιορισμός δηλαδή της ενασχόλησής τους με τα διοικητικά θέματα και η ενίσχυση του συμβουλευτικού και διαμεσολαβητικού τους ρόλου. Αυτονόητο καθήκον και προτεραιότητα του Συντονιστή πρέπει να είναι η επιστημονική καθοδήγηση και η οργάνωση επιμορφωτικών δράσεων για τους εκπαιδευτικούς, ώστε αυτοί να προσαρμόζουν κατάλληλα τις διδακτικές τους πρακτικές και κατά συνέπεια να αναβαθμίζουν τη διδακτική τους ετοιμότητα. Αδυναμία, επίσης, παρουσιάζεται στην ενημέρωση και τη στήριξη των εκπαιδευτικών σχετικά με την αναγνώριση και τον προσδιορισμό των ειδικότερων προβλημάτων που ανακύπτουν σε αυτή την τόσο ιδιαίτερη περιοχή. Στο Συντονιστή αποδίδεται, επίσης, μεγάλη ευθύνη για τη διαιώνιση προβλημάτων που σχετίζονται με μια πολύ σημαντική παράμετρο, τη διαχείριση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Οι εκπαιδευτικοί δηλαδή δεν κατανέμονται πάντα με βάση τις πραγματικές ανάγκες και δεν δίνεται έμφαση στα χωριά με πολύ ελληνόφωνο πληθυσμό, με αποτέλεσμα την έλλειψη δασκάλων της Ελληνικής γλώσσας σε πολλά από αυτά. Ανασταλτικά στην επίλυση του προβλήματος επιδρούν οι διεκδικήσεις κάποιων εκπαιδευτικών για ευνοϊκότερη μεταχείριση αλλά και οι αντιδράσεις τους σε αποφάσεις των Συντονιστών σχετικά με τις τοποθετήσεις. Βασικός ανασχετικός παράγοντας στη γενικότερη αποτελεσματική άσκηση του έργου των Συντονιστών είναι και το μέγεθος της περιοχής ευθύνης τους ενώ αναγνωρίζεται ότι η ρύθμιση τέτοιων ζητημάτων προσκρούει, κάποιες φορές, σε ζητήματα σχετικά με τους περιορισμούς στο νομικό πλαίσιο.

Η παρουσία αποσπασμένων Ελλήνων εκπαιδευτικών εξακολουθεί να κρίνεται απαραίτητη τόσο στη Γενική (Πρωτοβάθμια - Δευτεροβάθμια) όσο και στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η προσφορά τους είναι ανεκτίμητης αξίας καθώς αποτελούν-για τους επιτόπιους εκπαιδευτικούς και πρωτίστως για τους μαθητές και φοιτητές-τη μοναδική σχεδόν ευκαιρία για καθημερινή επαφή και πρακτική εξάσκηση στη χρήση της Ελληνικής γλώσσας. Διαπιστώνεται, ωστόσο, μεγάλη μείωση στον αριθμό τους και επιφυλάξεις ως προς την ορθότητα των κριτηρίων επιλογής τους. Άλυτο παραμένει επίσης το πρόβλημα της ανεπαρκούς κατάρτισής τους

στη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας και ανικανοποίητο το διαχρονικό αίτημα για συνεχή επιμόρφωσή τους (Ποντκοβορόφ, 2002· Ιμαμίδης-Χρίστου, 2003· Χατζηπαναγιωτίδη, 2005).

Από την άλλη πλευρά, οι επιτόπιοι εκπαιδευτικοί είναι πλέον καταρτισμένοι και έχει ξεπεραστεί η κατάσταση κατά την οποία δίδασκαν αυτοδίδακτοι, χωρίς επάρκεια ελληνομάθειας (Χασιώτης, 1997· Ποντκοβορόφ, 2002· Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009). Έχουν εκπληρωθεί λοιπόν οι προσδοκίες του παρελθόντος για προετοιμασία των δασκάλων της Ελληνικής και μόνο σε λίγα χωριά παραμένουν οι ανάγκες για εξειδικευμένους δασκάλους, καθώς διδάσκουν ακόμα δάσκαλοι χωρίς πτυχίο, με μόνη μία επιμόρφωση στη διδασκαλία της γλώσσας. Ωστόσο, έχουν διογκωθεί τα οικονομικά προβλήματα των επιτόπιων εκπαιδευτικών, κυρίως της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς δεν προβλέπεται πλέον χρηματοδότηση ούτε για το μικρό επιμίσθιο που λάμβαναν παλιότερα. Δύσκολα ανταπεξέρχονται ακόμα και στην ετήσια υποχρεωτική τους επιμόρφωση, η οποία δεν παρέχεται δωρεάν, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται ακόμα περισσότερο το διδακτικό τους έργο.

Η ταυτόχρονη παρουσία δύο εκπαιδευτικών στην τάξη (επιτόπιου και αποσπασμένου από την Ελλάδα) έχει επιλύσει προβλήματα τόσο σε σχέση με τις θέσεις εργασίας για τους Ουκρανούς δασκάλους όσο και με την αδυναμία να διδάξει μόνος του ο Έλληνας εκπαιδευτικός (Ποντκοβορόφ, 2002). Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει άψογη συνεργασία μεταξύ τους. Παραμένουν, ωστόσο, κάποια προβλήματα σχετικά με τη συνύπαρξη και το ρόλο του καθενός στην τάξη, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στην έλλειψη σαφούς πλαισίου καθορισμού του ρόλου τους. Έτσι, κάποιοι Έλληνες εκπαιδευτικοί αισθάνονται παραγκωνισμένοι και εκφράζουν την αμηχανία τους ως προς τη θέση τους στην τάξη, ενώ πολλές φορές αρνούνται να προσαρμοστούν και να συνεργαστούν. Διαπιστώνεται όμως ότι τέτοιου είδους προβλήματα αίρονται πολύ γρήγορα και υπάρχει αρμονική συνεργασία στη βάση μιας αμοιβαίας κατανόησης και ενός έγκαιρου προγραμματισμού της διδασκαλίας, στην οποία θα έχουν χώρο και οι δύο.

Από την έρευνα προκύπτει επίσης ότι ο προβληματισμός για το κατά πόσο είναι θεμιτό να διδάσκουν και στα σχολεία και στο Πανεπιστήμιο οι ίδιοι εκπαιδευτικοί, χωρίς μάλιστα να διαθέτουν τα αναγκαία προσόντα, εξακολουθεί να υφίσταται (Ποντκοβορόφ, 2002). Κυρίαρχη είναι η άποψη ότι η ταυτόχρονη διδασκαλία παρουσιάζει δυσκολίες και είναι δυνατή μόνο υπό προϋποθέσεις που σχετίζονται με την ανάλογη επάρκεια των εκπαιδευτικών. Γίνεται μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, και διαχωρισμός και ως προς τις ειδικότητες, καθώς θεωρείται πολύ πιο αποτελεσματικό να τοποθετούνται στο Πανεπιστήμιο αποκλειστικά φιλόλογοι και όχι δάσκαλοι. Είναι βέβαια γεγονός ότι ενίοτε αναγνωρίζεται ως πολύ σημαντικότερη από την σχετική κατάρτιση η διάθεση των εκπαιδευτικών για προσφορά, επικοινωνία και καλλιέργεια της αγάπης για την Ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό.

Προβλήματα και δυσχέρειες που αναφέρονται σε παλαιότερες μελέτες σχετικά με τη σύνταξη αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών και την έλλειψη κατάλληλων διδακτικών βιβλίων φαίνεται να έχουν, ως ένα βαθμό, αντιμετωπιστεί. Ικανοποιήθηκε έτσι μια ανάγκη και ένα ζητούμενο όλων των προηγούμενων ετών καθώς, λόγω ελλείψεων, χρησιμοποιούνταν σχολικά εγχειρίδια που συντάσσονταν

στην Ελλάδα, για τα ελληνικά σχολεία και χωρίς, επομένως, να ανταποκρίνονται και να προσαρμόζονται εύκολα στις ανάγκες ενός σχολείου στην Ουκρανία (Τισένκο-Τερεντιέβα, 2000· Ποντκοβορόφ, 2002). Η σύνταξη των Προγραμμάτων Σπουδών και των βιβλίων για τη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας γίνεται για τη Γενική εκπαίδευση από την ΟΕΣΟ ενώ και στο Πανεπιστήμιο δεν παρουσιάζονται αδυναμίες ως προς αυτόν τον τομέα. Ακολουθείται συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών και υπάρχει επαρκές διδακτικό υλικό και πλούσια βιβλιοθήκη. Παρά τη σχετική ικανοποίηση που υπάρχει ως προς το θέμα του Προγράμματος Σπουδών, διαπιστώνεται η ανάγκη για εξορθολογισμό της ύλης αλλά και αναμόρφωση των βιβλίων. Κρίνεται απαραίτητη η συγγραφή νέων βιβλίων στα πρότυπα των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, μία πολύ απαιτητική βέβαια διαδικασία που προϋποθέτει έρευνα, χρόνο και χρηματοδότηση. Οι παραπάνω διαπιστώσεις είναι αλληλένδετες με τον προβληματισμό που εκφράζεται σχετικά με τις λίγες πλέον ώρες διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Παραμένει λοιπόν το διαχρονικό αίτημα για ένα ενισχυμένο, ως προς τις ώρες, πρόγραμμα διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας τόσο στη Γενική όσο και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Κοτσιώνης, 2000). Αυτό, σε συνδυασμό με τον εξορθολογισμό της ύλης, εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην εξασφάλιση μίας ομαλής και αποτελεσματικής διδακτικής διαδικασίας και στην άρση αρκετών από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στην εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας.

Σημαντική θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία κατέχει η προσέγγιση της ελληνικής ιστορίας και του πολιτισμού και η συμμετοχή των μαθητών και των φοιτητών σε ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Διαπιστώνουμε ότι με τον τρόπο αυτό ικανοποιείται το αίτημα για Προγράμματα Σπουδών με σαφή προσανατολισμό στη μελέτη και γνώση του ελληνικού πολιτισμού (Κοτσιώνης, 2000· Ιμαμίδης-Χρίστου, 2003), επιβεβαιώνοντας έτσι τη διαχρονική ανάγκη οι φορείς εκπαίδευσης να αποτελούν και θεματοφύλακες του ελληνικού πολιτισμού (Φωτιάδης, 1990· Καρπόζηλου, 1991· Χασιώτης, 1997· Πάππου-Ζουραβλιόβα, 2009).

Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή, προέκυψε η διαπίστωση ότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί αισθητά σε σχέση με το παρελθόν. Ενώ όμως οι διαθέσιμοι από την ελληνική και ουκρανική πλευρά οικονομικοί πόροι φαίνεται ότι καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό πλέον τις ανάγκες των σχολείων και του Πανεπιστημίου της πόλης, εξακολουθούν να παρουσιάζονται σοβαρές ελλείψεις, τόσο σε εξοπλισμό όσο και σε διδακτικά μέσα, στα σχολεία των ελληνικών χωριών.

Αξιοσημείωτα είναι τα ευρήματα της έρευνας που αφορούν στο ενδιαφέρον και τα κίνητρα των μαθητών για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. Οι απόψεις όλων συγκλίνουν στο ότι η επιθυμία τους είναι, κατά κύριο λόγο, συνδεδεμένη, ακόμα και σήμερα, με την επαγγελματική τους αποκατάσταση ή με τη μελλοντική τους μετάβαση στην Ελλάδα (Χατζηπαναγιωτίδη, Μακρή-Τσιλιπάκου, 2000). Παρόλο που η οικονομική κρίση επέφερε ανατροπές και το κίνητρο αυτό δεν είναι πλέον το ίδιο ισχυρό, γεγονός που οδηγεί σε συνεχή μείωση του αριθμού των μαθητών και των φοιτητών που διδάσκονται τα Ελληνικά, οι περισσότεροι νέοι μαθαίνουν τη γλώσσα για να εργαστούν ως εκπαιδευτικοί, μεταφραστές, διερμηνείς ή υπάλληλοι στις λίγες πλέον ελληνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην

Ουκρανία. Αλλά και η Ελλάδα εξακολουθεί να θεωρείται από αυτούς ένα αρκετά ελκυστικό περιβάλλον με ευκαιρίες για μια καλύτερη επαγγελματική σταδιοδρομία. Η ελληνική ιστορία και ο ελληνικός πολιτισμός παρουσιάζουν, επίσης, για κάποιους μεγάλο ενδιαφέρον και αποτελούν κίνητρο για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. Ειδική μνεία γίνεται από τους εκπαιδευτικούς στο αυξημένο ενδιαφέρον των μαθητών και φοιτητών με ελληνική καταγωγή. Η Ελληνική γλώσσα αποτελεί γι' αυτούς πρόσθετο στοιχείο αυτοπροσδιορισμού, απαραίτητο για τη διασφάλιση μιας συνέχειας μέσω της σύνδεσης με τις εθνικές και πολιτιστικές ρίζες τους. Επομένως, πατριωτικοί και ιστορικοί λόγοι-ενισχυμένοι από τις προσπάθειες μεγάλης μερίδας ανθρώπων ελληνικής καταγωγής να μεταλαμπαδεύσουν στους νεότερους την αγάπη για την Ελληνική γλώσσα, τον πολιτισμό και τις αξίες-προβάλλονται από αυτούς ως οι βασικότεροι για την επιλογή τους να διδαχθούν την Ελληνική γλώσσα.

Ωστόσο, η επιθυμία των μαθητών και φοιτητών για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας προσκρούει σε πολλά εμπόδια τα οποία, σχεδόν στο σύνολό τους, έχουν τη ρίζα τους στην οικονομική δυσχέρεια και την αδυναμία των οικογενειών τους να τους παράσχουν στήριξη. Στα χωριά της Μαριούπολης η κατάσταση είναι πιο δύσκολη και με δεδομένο ότι απαιτούνται δίδακτρα για τις σπουδές τους οι δε υποτροφίες είναι πλέον ελάχιστες, οι νέοι κατευθύνονται προς άλλες επιλογές. Αλλά και όσοι διδάσκονται ακόμα την Ελληνική γλώσσα καλούνται να ξεπεράσουν τις μεγάλες δυσκολίες που συναντούν, κυρίως στον προφορικό λόγο, και που αποδίδονται στην παντελή πλέον έλλειψη επαφής με εξωσχολικό γλωσσικό περιβάλλον. Ενώ δηλαδή παλιότερα τους δινόταν συχνά η ευκαιρία για επισκέψεις στην Ελλάδα, για συμμετοχή σε προγράμματα ανταλλαγής μαθητών και φοιτητών (σε Ελλάδα και Κύπρο), μην έχοντας πλέον, την τελευταία δεκαετία, τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε αυτά, πολύ λίγοι τα καταφέρνουν και παρουσιάζουν πρόοδο. Αυτό αφορά τόσο στους μαθητές-φοιτητές με ουκρανική όσο και σε αυτούς με ελληνική καταγωγή, καθώς η Νεοελληνική δεν χρησιμοποιείται ούτε στο οικογενειακό περιβάλλον των τελευταίων.

Από τα ευρήματα της έρευνας διαπιστώνουμε ότι η δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση, κατά την τελευταία ιδίως δεκαετία, δεν έχει προκαλέσει και αντίστοιχη μείωση του ενδιαφέροντος και της προθυμίας των ανθρώπων στη Μαριούπολη για τη στήριξη της Ελληνικής γλώσσας και τη γενικότερη προβολή του ελληνικού πολιτισμού. Στο πλαίσιο αυτό αναζητούνται τρόποι προσέλκυσης των νέων, ούτως ώστε να επιτευχθεί μια πρώτη ανάσχεση της φθίνουσας πορείας του αριθμού των μαθητών και φοιτητών που διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα. Στις προσπάθειες πρέπει να συμβάλλουν όλοι οι εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί φορείς με αρχικό τους μέλημα την επαφή των Ελλήνων ομογενών με την Ελληνική γλώσσα. Προτείνεται λοιπόν η οργάνωση εκστρατείας ενημέρωσης, με πραγματοποίηση επιμορφωτικών διαλέξεων στα πολιτιστικά κέντρα των ελληνικών χωριών. Επιτόπιοι αλλά και προερχόμενοι από την Ελλάδα επιστήμονες θα επισημαίνουν στους Έλληνες ομογενείς μαθητές και στους γονείς τους τη σημασία της εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας για τη διατήρηση της ιστορικής και πολιτισμικής τους κληρονομιάς, έτσι ώστε τα κίνητρά τους να μην έχουν αποκλειστικά ωφελμιστικό και χρησιμοθηρικό χαρακτήρα. Ταυτόχρονη

μπορεί να είναι και η επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό μέσα από την προβολή ταινιών, την διοργάνωση εκδηλώσεων, παραστάσεων κτλ. Με τον τρόπο αυτό ευελπιστούν ότι θα προκληθεί το ενδιαφέρον και η Ελληνική θα γίνει πιο ελκυστική και πιο εύκολα επιλέξιμη ως ξένη γλώσσα στο σχολείο ή ως αντικείμενο σπουδών στο Πανεπιστήμιο. Είναι γεγονός ότι το σημαντικότερο μερίδιο στην προσπάθεια προσέλκυσης μαθητών και φοιτητών το φέρει η Εκπαίδευση, για αυτό κρίνεται αναγκαία η συνέχιση της προσπάθειας και κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Με ευαισθησία, μεράκι και υπευθυνότητα οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ενισχύουν τις προσπάθειες, εμπνέοντας τους μαθητές και καλλιεργώντας τους την αγάπη για την Ελληνική γλώσσα.

Θα ήταν ουτοπικό βέβαια να θεωρούμε ότι αρκεί η ενημέρωση των μαθητών και το μεράκι των εκπαιδευτικών για να υπάρξει θετικό αποτέλεσμα. Όπως αναφέρθηκε, οι μαθητές και οι φοιτητές βιώνουν ακραίες συνθήκες φτώχειας που δημιουργούν προσκόμματα στην εξέλιξή τους. Ένα ζήτημα λοιπόν που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης είναι η οικονομική στήριξή τους. Στο πλαίσιο αυτό, εκφράζονται αιτήματα για χορήγηση υποτροφιών για προπτυχιακές ή και μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα, ενώ κρίνεται απαραίτητη και η επαναφορά και συνέχιση της χρηματοδότησης (από ελληνικούς φορείς) κατασκηνώσεων, εκπαιδευτικών ανταλλαγών και επισκέψεων, ως κίνητρα για τροφοδότηση του ενδιαφέροντος και συνακόλουθη προσέλκυση μαθητών και φοιτητών. Αναγνωρίζεται βέβαια ότι το σημαντικότερο κίνητρο θα ήταν η ανταλλαξιμότητα της γλώσσας σε επίπεδο ενίσχυσης από την μητέρα πατρίδα, την Ελλάδα, μέσω π.χ. μιας σύνδεσης με την αγορά εργασίας και επομένως εξασφάλισης μελλοντικής επαγγελματικής αποκατάστασης.

Παρεμβάσεις προτείνονται και αναφορικά με τους αποσπασμένους Έλληνες εκπαιδευτικούς και αφορούν, σε ένα πρώτο επίπεδο, τον αριθμό, τα κριτήρια επιλογής, την αξιολόγησή και τη διαχείρισή τους, ζητήματα που στην έρευνα αξιολογήθηκαν αρνητικά. Η αύξηση στον αριθμό, ο εξορθολογισμός στα κριτήρια επιλογής, η αξιολόγηση του έργου τους και μία πιο σωστή διαχείρισή τους, εκτιμάται ότι θα φέρουν θετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό αποτελεί, βέβαια, και η ικανοποίηση του διαχρονικού αιτήματος όλων των εκπαιδευτικών για συνεχή επιμόρφωσή τους (Γεωργογιάννης, 1999· Χατζηπαναγιωτίδη, 2005). Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί που αποσπώνται στην ευαίσθητη αυτή περιοχή ζητούν ενημέρωση σχετικά με την ιδιαιτερότητά της και τις δυσκολίες που συναντούν και προτείνουν τη συμμετοχή τους σε σεμινάρια, πριν ακόμα μεταβούν στην περιοχή για την άσκηση του έργου τους. Προσδοκούν επίσης από την Ελληνική Πολιτεία ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών, σε οργανωμένη και μόνιμη βάση, που θα εξασφαλίζουν τη συνεχή επιμόρφωσή τους κυρίως σε θέματα σχετικά με τη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Από την άλλη πλευρά, οι επιτόπιοι εκπαιδευτικοί επιθυμούν μία εξειδικευμένη και προσαρμοσμένη στις δικές τους ανάγκες επιμόρφωση μέσα από την επαναφορά και συνέχιση διαφόρων προγραμμάτων που διακόπηκαν τα τελευταία χρόνια. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η καθιέρωση της εκ περιτροπής επίσκεψης των Ουκρανών εκπαιδευτικών που διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα στην Ελλάδα και η επιμόρφωσή τους σε

ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι ίδιοι αναζητούν και βοήθεια στην προσπάθειά τους να έχουν πρόσβαση και συμμετοχή σε δράσεις της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας.

Παρά τις έντονες δυσκολίες των τελευταίων χρόνων και την επακόλουθη φθίνουσα πορεία του αριθμού των μαθητών που διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα, αναδύεται από την έρευνα και η πρόταση για δημιουργία ενός πλήρους και αμιγούς ελληνικού σχολείου, σε μία αποκεντρωμένη περιοχή, με τη συνδρομή του ελληνικού κράτους και επιφανών πολιτών. Είναι σημαντικό τα αναλυτικά προγράμματα, τα ωρολόγια προγράμματα διδασκαλίας και τα σχολικά βιβλία να προέρχονται από την Ελλάδα, ενώ θεωρείται ότι θα στηρίζει αποτελεσματικά την Ελληνική γλώσσα η οποία θα διδάσκεται στους μαθητές από τις μικρές σχολικές τάξεις, περισσότερες ώρες και με δυνατότητα εμβάθυνσης και εμπέδωσης.

Για τη λειτουργία της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην ιστορική και τόσο ευαίσθητη αυτή περιοχή είναι απαραίτητη η ποικιλότητα υποστήριξη από την Ελληνική Πολιτεία. Η βελτίωση του επιπέδου και κυρίως η διασφάλιση του μέλλοντος της Ελληνικής γλώσσας δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη χωρίς την κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού με στοχευμένες και προσαρμοσμένες στις ανάγκες της περιοχής παρεμβάσεις. Απαιτείται κινητοποίηση όλων των δυνάμεων, συμπόρευση όλων των φορέων και συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών προκειμένου να στηριχθεί μια μελλοντική προσπάθεια για την επίλυση των προβλημάτων και την αντιστροφή της υφιστάμενης κατάστασης.

7.2 Δυσκολίες και περιορισμοί της έρευνας

Η Ελληνική γλώσσα στην εκπαίδευση της Μαριούπολης δεν έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την επιστημονική έρευνα. Εξάιρεση αποτελούν ελάχιστες σχετικές μελέτες που έχουν εκπονηθεί στο παρελθόν. Η έλλειψη προηγούμενων μελετών και μιας εικόνας για την κατάσταση τα τελευταία δεκαπέντε περίπου χρόνια δυσχέρανε την οριοθέτηση του πεδίου της παρούσας έρευνας και τη διαμόρφωση στοχευμένων ερευνητικών ερωτημάτων, στη βάση συγκεκριμένων θεωρητικών αναφορών. Το γεγονός επίσης ότι το πεδίο είναι αμιγώς ελληνικού ενδιαφέροντος περιορίζει το εύρος της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, ιδίως της διεθνούς. Έτσι η διερεύνηση κατέστη τελικά περίπλοκη και αναγκαστικά πολυδιάστατη, με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον να διαχέεται σε πολλά ζητήματα, γεγονός που απαιτούσε συνεχή εγρήγορση για την αποφυγή εκτροπής της έρευνας από τον άξονα των στόχων της.

Σημαντικοί περιορισμοί υπήρχαν και στον μεθοδολογικό σχεδιασμό. Η μεγάλη γεωγραφική απόσταση και η διασπορά του δείγματος δυσκόλεψαν αρκετά τον εντοπισμό των συμμετεχόντων ενώ, για τον ίδιο λόγο, αρκετά ήταν και τα αντικειμενικά προβλήματα στην επικοινωνία, γεγονός που λειτούργησε αποτρεπτικά για προσωπικές επαναλαμβανόμενες επαφές, επανάληψη των συζητήσεων και συλλογή του υλικού εν γένει. Υπήρξαν μάλιστα και λίγες περιπτώσεις που, αν και εντοπίστηκαν οι εκπαιδευτικοί, δεν κατέστη τελικά δυνατή η προσωπική επικοινωνία μαζί τους λόγω των τεχνικών προβλημάτων στη σύνδεση της περιοχής, στα χωριά Σαρτανά και Νικόλσκι. Κρίθηκε όμως απαραίτητη η συμμετοχή τους στην έρευνα

μέσω γραπτών απαντήσεων στα ερευνητικά ερωτήματα, οι οποίες στάλθηκαν στο mail της ερευνήτριας. Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι, σε ελάχιστες περιπτώσεις, οι επιτόπιοι Ουκρανοί εκπαιδευτικοί δυσκολεύονταν στην αναλυτική διατύπωση των σκέψεων και των απόψεών τους στην Ελληνική γλώσσα. Έτσι περιορίστηκαν σε πολύ σύντομες απαντήσεις, χωρίς η ερευνήτρια να είναι σε θέση να διευκολύνει την κατάσταση, καθώς δεν γνωρίζει την ουκρανική ή τη ρωσική γλώσσα. Στις παραπάνω δυσκολίες πρέπει να προστεθεί και το ότι, αν και όλοι οι συμμετέχοντες ήταν πολύ πρόθυμοι, με μεγάλη διάθεση να συμμετάσχουν στην έρευνα, δεν ήταν πάντα διαθέσιμοι. Οι πολλαπλές υποχρεώσεις και ο φόρτος εργασίας τους δυσχέραινε κάποιες φορές το συντονισμό, τη διεξαγωγή και την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων και απέδειξε πόσο δύσκολο και απαιτητικό ήταν τελικά το εγχείρημα της διεξαγωγής μιας έρευνας σε τόσο μακρινή περιοχή. Για τις συνεντεύξεις χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα Zoom (με εξαίρεση δύο, στις οποίες, όπως αναφέρθηκε, οι απαντήσεις στάλθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, λόγω τεχνικών δυσκολιών) που αν και είναι αποδεκτή για τη διενέργεια ποιοτικών ερευνών, ιδίως όταν συντρέχουν οι παραπάνω συνθήκες (Cohen, Manion, & Morrison, 2007), παρουσιάζει ενίοτε τεχνικές δυσκολίες (π.χ. διακοπή της σύνδεσης, περιπτώσεις κακής ποιότητας του ήχου) που μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα στην επεξεργασία του υλικού.

Η φύση της ποιοτικής προσέγγισης δυσχεραίνει κάθε προσπάθεια γενίκευσης των συμπερασμάτων, καθώς δεν υπάρχουν μέθοδοι και εργαλεία διασφάλισης των δεδομένων και αποτελεσμάτων της έρευνας (Σαραφίδου, 2011). Η χρήση ενός μόνο ερευνητικού εργαλείου, της συνέντευξης, αλλά και ο περιορισμός ως προς τους πληροφορητές δεν επέτρεψε τη διασταύρωση και την ενοποίηση των ερευνητικών δεδομένων. Οι συμμετέχοντες ενδέχεται να μεροληπτούν, είτε με το να αποκρύπτουν πληροφορίες είτε με το να εκφράζουν τις απόψεις που κρίνουν ότι θέλει ο ερευνητής να ακούσει, επειδή επηρεάζονται από την παρουσία του (Lincoln & Guba, *οπ. αναφ.* στο Robson, 2010: 203). Ο ερευνητής όμως, προκειμένου να διερευνήσει την εμπειρία των κοινωνικών υποκειμένων, πρέπει να είναι έτοιμος να κατανοήσει τον κόσμο μέσα από τα μάτια και την αντίληψη των ίδιων των κοινωνικών υποκειμένων (Ιωσηφίδης 2003). Ως εκ τούτου, τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αναφέρονται στο συγκεκριμένο δείγμα των συμμετεχόντων και δεν μπορούν να επεκταθούν και να αντιπροσωπεύσουν το σύνολο των εμπλεκόμενων στην Ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Μαριούπολης. Αυτό βέβαια δεν μειώνει την αξία της έρευνας καθώς στην ποιοτική έρευνα δεν απασχολεί τον ερευνητή η γενίκευση αλλά η αναζήτηση τάσεων και η διερεύνηση απόψεων και σχέσεων (Robson, 2007). Εξάλλου, σύμφωνα με τη Marshall «το κατάλληλο μέγεθος δείγματος για μια ποιοτική μελέτη είναι αυτό που απαντάει επαρκώς στην ερευνητική ερώτηση» (Marshall, 1996: 523). Επίσης ο Platton υποστηρίζει ότι το μέγεθος του δείγματος εξαρτάται από το τι θέλουμε να μάθουμε, γιατί θέλουμε να το μάθουμε, πώς θα χρησιμοποιηθούν τα ευρήματα καθώς και από τους πόρους (συμπεριλαμβανομένου του χρόνου) που διαθέτουμε στη μελέτη» (Platton, 2002:244).

Για τον ίδιο λόγο, επειδή δηλαδή η συγκεκριμένη μελέτη αφορά ποιοτική έρευνα, η αδυναμία επανάληψης της έρευνας από άλλο ερευνητή με στόχο την επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων αποτελεί έναν ακόμα περιορισμό της. Η ευελιξία, η

οποία βοηθά τον ερευνητή σε όλα τα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας δεν επιτρέπει σε διαφορετικούς ερευνητές, που μελετούν το ίδιο φαινόμενο μέσω της ποιοτικής μεθόδου, να οδηγηθούν στην εξαγωγή ίδιων συμπερασμάτων (Creswell, 2011). Τέλος, η επεξεργασία των δεδομένων δεν έγινε βάσει κάποιου υπολογιστικού προγράμματος και ενδεχομένως να παρατηρούνται κάποιες παραλείψεις, οι οποίες δεν έγιναν εσκεμμένα.

7.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Το να επιχειρηθεί μία αποτίμηση και μία ολοκληρωμένη και εμπειριστατωμένη πρόταση για την ποιοτική αναβάθμιση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην περιοχή της Μαριούπολης προϋποθέτει ειδικές μελέτες και εξειδικευμένη γνώση. Επιχειρήσαμε να αποτυπώσουμε την κατάσταση και να διατυπώσουμε κάποιες προτάσεις που απορρέουν από την οπτική και τις σκέψεις όσων συμμετείχαν στην έρευνα τη δεδομένη χρονική στιγμή. Είναι σαφές ότι αναδύεται η ανάγκη για πιο ενδελεχή περιγραφή και περαιτέρω εμβάθυνση σε κάθε έναν από τους τρεις άξονες της έρευνας αλλά και για επέκταση της έρευνας προς κάθε κατεύθυνση. Στο πλαίσιο αυτό και σε ένα δεύτερο επίπεδο, θα μπορούσαν να συνεξεταστούν οι απόψεις και οι προσδοκίες των μαθητών και των φοιτητών. Τα αποτελέσματα τέτοιων ερευνών θα προσέφεραν μία πιο σαφή και σφαιρική εικόνα της κατάστασης και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε έναν μελλοντικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό εξασφαλίζοντας τη δυνατότητα για πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις.

Είναι γεγονός βέβαια ότι στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στις πολεμικές εξελίξεις που απειλούν με αφανισμό τη Μαριούπολη και ανατρέπουν τα δεδομένα αιώνων σε σχέση με την παρουσία του ελληνικού στοιχείου στην περιοχή. Οι υπό διαμόρφωση εθνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες επιβάλλουν την άμεση σχηματοποίηση ενός νέου οράματος για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην πολύπαθη και μαρτυρική περιοχή όλης της Αζοφικής, προσανατολισμένο στις πραγματικές ανάγκες που θα αναδυθούν στο άμεσο μέλλον.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αγτζίδης, Β. (1988). Οι Έλληνες Πόντιοι στο επαναστατικό κίνημα στο *Σχολιαστής* (58) σ. 56.

Αγτζίδης Β. (1990). *Ποντιακός Ελληνισμός, από τη γενοκτονία και το σταλινισμό στην περεστρόικα*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Αγτζίδης, Β. (επιμ.). (1995). *Οι άγνωστοι Έλληνες του Πόντου (Προσέγγιση στα σύγχρονα γεγονότα της Μαύρης Θάλασσας και του Καυκάσου)*, Αθήνα: Ορίζων

Αγτζίδης, Β. (1997). Η ελληνική πολιτισμική ανάπτυξη στην ΕΣΣΔ τον μεσοπόλεμο και οι διώξεις κατά των Ελλήνων από το σοβιετικό καθεστώς. Στο Β. Αγτζίδης (επιμ.), *Οι Άγνωστοι Έλληνες του Πόντου (Προσέγγιση στα σύγχρονα γεγονότα της Μαύρης Θάλασσας και του Καυκάσου)*. Αθήνα: Ορίζων.

Αγτζίδης, Β. (1997ε). *Παρευξείνιος Διασπορά: Οι Ελληνικές εγκαταστάσεις στις βορειοανατολικές περιοχές του Ευξείνου Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Αγτζίδης Β. (2000). Η Σοβιετική Πολιτική Εθνοκτονίας προς την Ελληνική Μειονότητα. Στο: *Η διασπορά του Ποντιακού Ελληνισμού*. Αθήνα: Ηρόδοτος.

Αγτζίδης, Β. (2014). Οι Έλληνες της Ουκρανίας, στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 9.2.2014.

Αγτζίδης, Β. (2014). Έλληνες θύματα σε επίθεση κατά χωριού της Μαριούπολης, στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 15.10.2014.

Αγτζίδης, Β. (2014). Ουκρανία: Νεκροί Έλληνες κοντά στη Μαριούπολη σε επίθεση με όλμους, στην εφημερίδα *Το Βήμα*, 15.10.2014.

Atkinson, M. & Heritage, J. (1984). *Transcript notation*, στο *Structures of social action*. J.M. Atkinson & J. Heritage (Eds). Cambridge: Cambridge University Press.

Βακαλόπουλος, Α. (1993). *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τ. Δ. Θεσσαλονίκη.

Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., Woods, P. (1999). Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη, Εγχειρίδιο Μελέτης. Πάτρα : ΕΑΠ (σ. 320) όπως εμφανίζεται στο Κέδρακα, 2014.

Γαλιατσάτος, Π. (2003). 20 Ερωτήσεις, Γιάννης Μαγκριώτης, Οι ομογενείς είναι οι καλύτεροι πρέσβεις, στην εφημερίδα *Τα Νέα*, 11.12.2003. Ανακτήθηκε από <http://www.sae.gr>

Γεωργογιάννης, Π. (1999). Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα των Δημοκρατιών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Ρωσία και Ουκρανία) από το 1996 μέχρι το 1999. *Ουκρανία-Ελλάδα: Ιστορική κληρονομιά και προοπτικές συνεργασίας*. Μαριούπολη.

Γεωργογιάννης, Π., Γουρουτίδου, Σ. (2000). Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Προβλήματα και Προοπτικές. *Η Ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση*, (2). Πάτρα.

Cohen, L., Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Έκφραση

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. (6 th ed.) London & New York: Taylor & Francis e-library. Ανακτήθηκε από [Research Methods in Education, Sixth Edition \(wordpress.com\)](#) (3/3/2022).

Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ίων/Έλλην.

Γιαννίτση, Θ., Διάλλα, Α., Χασιώτης, Ι. Κ. (2006). Ουκρανία-Λευκορωσία-Ρωσική Ομοσπονδία-Κεντροασιατικές Δημοκρατίες, στο *Οι Έλληνες στη Διασπορά 15ος – 21ος αι*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων

Δημόπουλος, Σ. (2007). *Το εθνικό ζήτημα στη ΕΣΣΔ την περίοδο του Μεσοπολέμου. Το παράδειγμα των ελληνικών κοινοτήτων της Αζοφικής* (Διδακτορική διατριβή). Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Dmitrienko, M., Smolii, A.V. (2000). *Greki na oukrainskikh terenakh*. Kiev: Libid.

Eisner, W.E. (1991). *The enlightened eye, qualitative inquiry, and the enhancement of educational practice*. NewYork: Macmillan.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πώς γίνεται μια επιστημονική έρευνα; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική.

Ζωγραφάκη, Ε. (2011). Οι επιπτώσεις της διάλυσης του κοινωνικού κράτος στην Ελλάδα στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό, *Αυγή*, 27.11.2011.

Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2016). *Ιχνηλατώντας την εκπαίδευση στον «Ελλήνων τις κοινότητες»: Πόντος, Ρωσία, Σοβιετική Ένωση*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Ιμαμίδης, Ν., Χρίστου, Χ. (2003). Μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και η διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας στη Γενική και Τριτοβάθμια

Εκπαίδευση στην περιοχή Ντονιέτσκ (Μαριούπολη): Περιγραφή και προτάσεις. *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα*, ΣΤ (2), σσ. 335-342.

Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και την εκπαίδευση* [ηλεκρ. Βιβλίο]. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο <http://hdl.handle.net/11419/5826>.

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα : Κριτική.

Johnson, R.B (1997). *Examining the validity structure of qualitative research*. *Education*, 118(2), 282-292

Καλαμβρέζος, Δ. (2015). *Ο ελληνισμός και οι εξελίξεις στη Ρωσία και στις άλλες χώρες της τ. ΕΣΣΔ μετά το 1991. Κρίσεις, ελληνικές παρεμβάσεις, προοπτικές* (Διδακτορική διατριβή). ΕΚΠΑ, Νομική Σχολή, Αθήνα.

Κανδηλάπτη, Κ. (2002). Η Διάλεκτος των Ελλήνων της Μαριούπολης. *Ελληνική Διεθνής Γλώσσα*, ΣΤ' (5), σσ. 500-503.

Καρδάσης, Β. (2009). *Ο Ελληνισμός του Ευξείνου Πόντου - Οδησός, Ταϊγάνιο, Ροστόφ, Μαριούπολη*. Αθήνα: Μίλητος

Karidis, V. (1986). The Marioupol Greeks: Tsarist Treatment of an Ethnic Minority ca. 1778-1859, στο *Journal of Modern Hellenism* (3), σ.71, New York.

Καρπόζηλος, Α. (1985). Οι Έλληνες της Μαριούπολης (Ζντάνοφ) και η διάλεκτός τους. *Αρχαίον Πόντου* (40), σσ. 97-111.

Καρπόζηλος, Α., Καρπόζηλου, Μ. (1999). Η εφημερίδα Κολεχτιβιστίς και τα βιβλία των Ελλήνων της Μαριούπολης στην δεκαετία του 1930 στο *Αρχαίον Πόντου* (48), σσ. 174-205.

Καρπόζηλου, Μ., (1991). *Ελληνική εκπαίδευση στη Σοβιετική Ένωση (1917-1937)*, ΕΕΠΤΔΕ Ιωαννίνων, σσ. 214-307.

Kataiftsis, D. (2017). Φύλο, τάξη και εκπαίδευση στους Έλληνες της πρώην ΕΣΣΔ κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου στο *Ανθρωπιστικές Επιστήμες, Εκπαίδευση, Κοινωνία και Πολιτική Παιδεία*. Ηράκλειο Κρήτης.

Κατσαρδή-Hering, O. (2006). Από την οθωμανική κατάκτηση ως την εδραίωση του νεοελληνικού κράτους στο *Οι Έλληνες στη Διασπορά 15ος – 21ος αι.* Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Κεσσίδης, Θ. (1996). *Η ιστορική πορεία των Ελληνοποντίων. Το εθνικό ζήτημα και το μέλλον των μικρών εθνών στην πρώην Σοβιετική Ένωση*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Κοσμίδου, Ζ. (2000). *Ο πολιτισμός ως επικοινωνιακό μέσο για την βελτίωση των διεθνών σχέσεων και η Ελληνική πολιτιστική διπλωματία* (Διδακτορική διατριβή). Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα.

Κότικοφ, Σ. (1999). Η Ελληνική γλώσσα στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Ρωσία. *Η Ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση*. Πάτρα.

Κοτσιώνης, Π. (1999). *Λαοί και πολιτισμοί στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Η ελληνική παρουσία*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Κοτσιώνης, Π. (2000). Η οργάνωση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην Ουκρανία (Αζοφική-Κριμαία) και γενικότερα στην Κεντρική και Αν. Ευρώπη. *Ελληνική Διεθνής Γλώσσα*, Ε' (5), σσ. 446-451.

Κούτνα, Ι. (2013). Τα παραμύθια των Ελλήνων της Αζοφικής. Καταγωγή, γλώσσα, αφηγηματικές και υφολογικές δομές. *Λαογραφία, Δελτίον της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας*. Αθήνα.

Κυριαζή, Ν. (2005). *Η κοινωνιολογική έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Λεύκωμα Ο.Ε.Σ.Ο. (2015). *Οι Έλληνες της Ουκρανίας στο σταυροδρόμι της ιστορίας*. Μαριούπολη.: Ο.Ε.Σ.Ο.

Μακρή, Ε. (2018). *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στην περιοχή της Μαριούπολης Ουκρανίας σε φορείς εκπαίδευσης* (Πανεπιστήμιο, Σχολεία, Κυριακάτικο σχολείο, Πολιτιστικό κέντρο «Μαιώτιδα») (Διπλωματική εργασία). ΕΑΠ, Πάτρα.

Marshall, M.N. (1996). *Sampling for Qualitative Research, Family Practice*, 13. Ανακτήθηκε από <http://dx.doi.org/10.1093/fampra/13.6.522>

Martin, T. (2001). *The affirmative action empire: nations and nationalism in the Soviet Union*. Ithaca and London: Cornell University Press.

Mason, J. (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Μουρατίδης, Ε., (1990). Το Ποντιακό θέατρο στην ΕΣΣΔ, στο *Ελλοπία*, (4), σελ. 31-35.
- Μπαλαμπάνωφ, Κ. (2006). Το Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης ως στήριγμα της ανάπτυξης του Ελληνισμού στην Ουκρανία. *Ενδείκτης*, (15) σσ. 52-60. Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Μπαλαμπάνωφ, Κ. (2009). *Τα πιο σημαντικά στάδια της ιστορικής ανάπτυξης των Ελλήνων της Ουκρανίας: εμπειρία, προβλήματα, προοπτικές*. Ιωάννινα.
- Μυρτσιώτη, Γ. (2004). Διάδοση ελληνικών σε παρευξείνιες χώρες, *Καθημερινή* (21.3.2004).
- Νικολάου, Ν. (2000). Η Ελληνική Γλώσσα στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση στη Ρωσία. *Ελληνική Διεθνής Γλώσσα*, Ε' (5), σσ. 440-441.
- Νοβικοβά, Σ. (2015). Η οικονομική ανάπτυξη της Μαριούπολης τον 19ο αιώνα, στο *Οι Έλληνες της Αζοφικής 18ος-αρχές 20ου αιώνα*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών.
- Οικονόμου, Ν. (1978). Η εκστρατεία της Ουκρανίας στο *ΙΕΕ* (15), σ. 112 Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
- Παναγιωτίδης, Θ. (1993). *Ο ελληνισμός στην Ρωσία*. Αθήνα: Ελεύθερη Σκέψις
- Πάππου-Ζουραβλιόβα, Αι. (1999). Οι Έλληνες της Αζοφικής (περιοχή Μαριούπολης) και η γλώσσα τους, στο *Διαλεκτικοί θύλακες της Ελληνικής*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ και ΚΕΓ.
- Πάππου-Ζουραβλιόβα, Αι. (2009). *Γλώσσα και Πολιτισμός των Ελλήνων της Αζοφικής, Η συμβολή των μεταφράσεων στα Μαριουπολίτικα. Η περίπτωση του Α.Π. Τσέχωφ*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλης.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, τ. Β' (αυτοέκδοση).
- Petsalis-Diomidis, N. (1972). Hellenism in Southern Russia and the Ukrainian Campaign: Their effect on the Pontus Question (1919) στο *Balkan Studies* (13). Θεσσαλονίκη.
- Platton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed)*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Πονομαριόβα, Ι. (2015). Η Μαριούπολη στα τέλη του 18ου και τον 19ο αιώνα, στο *Οι Έλληνες της Αζοφικής Ιδός – αρχές 20ου αιώνα*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών.

Ποντοκοβορόφ, Ν. (2002). Προοπτικές διδασκαλίας της Ελληνικής στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών - Προβληματισμοί και προοπτικές. *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα* (5), σσ. 53-58. Πάτρα.

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.

Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg.

Rubin, J. H. και Rubin, S. I. (1995). *Qualitative interviewing, the art of hearing data*. London: Sage publications.

Σαραφίδου, Γ- Ό. (2011). *Συνάρθρωση ποσοτικών και ποιοτικών προσεγγίσεων. Η εμπειρική έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg.

Σεϊτόπουλος, Χ., (1985). *Το χρονικό της αγωνίας και της ελπίδας*. Αθήνα.

Σιφναίου, Ε. - Χαρλαύτη, Τ. (2015). Το Ταϊγάνιο των Ελλήνων: Ελληνική επιχειρηματικότητα στην παραμεθόριο του διεθνούς εμπορίου στο *Οι Έλληνες της Αζοφικής Ιδός – αρχές 20ου αιώνα*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών.

Συμεωνίδης, Χ. - Τομπαΐδης, Δ. (1999). *Η σημερινή ελληνική διάλεκτος της Ουκρανίας (περιοχή Μαριούπολης)*. Αθήνα: Ε.Π.Μ .

Τισένκο, Α. - Τερεντιέβα, Ν. (2000). Εθνική-πολιτιστική ανάπτυξη της ελληνικής κοινότητας της Ουκρανίας κατά τη μετασοβιετική περίοδο: 1991-σήμερα (τομέας εκπαίδευσης). *Ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα: Μία διαπολιτισμική προσέγγιση* Γ'(1), σσ. 345-348.

Τρουμπούκη, Α. (2002). Ο Ελληνισμός της Αζοφικής. *Ελληνική Διεθνής Γλώσσα, ΣΤ'* (5), σσ. 489-492.

Τσερνούχιν, Ε. (2000). Εκπαίδευση, Γλωσσικό Ζήτημα και η Διατήρηση του Έθνους. *Ελληνική Διεθνής Γλώσσα, Ε'* (5), σσ. 442-445.

Τσιώλης, Γ. (2006). *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις: Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική

Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδος και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική

Φωτιάδης, Δ. (1981). *Ενθυμήματα* (1), σ.168. Αθήνα

Φωτιάδης, Κ. (1986). Η Δημοκρατία του Πόντου στην *Εορδαϊκή* (16.06.1986).

Φωτιάδης, Κ. (1990). *Ο Ελληνισμός της Κριμαίας. Μαριούπολη: Δικαίωμα στη μνήμη*. Αθήνα: Ηρόδοτος.

Φωτιάδης, Κ. (2003). *Ο Ελληνισμός της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης, Θεσσαλονίκη: Ηρόδοτος*.

Χασιώτης, Ι. (1997) (επιμ.). *Οι Έλληνες της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Χατζηδάκη, Ά. (1999). Η ελληνική διάλεκτος της Μαριούπολης. Διατήρηση ή μετακίνηση. *Ισχυρές και ασθενείς γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού (Β')*, σσ. 517-524. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Χατζηπαναγιωτίδη, Α.-Μακρή-Τσιλιπάκου Μ. (2000). Όψεις της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Ρωσία, Ουκρανία και Γεωργία. *Η διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας*, σσ. 405-412. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2005). *Η ελληνική γλώσσα ως ξένη: η περίπτωση της Παρευξείνιας ζώνης: Ρωσία – Ουκρανία - Γεωργία* (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Χρίστου, Χ. (2007). *Γλωσσική Συρρίκνωση στην Κριμαιοαζοφική Διάλεκτο (Ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο- Επαφή με την Κοινή Νεοελληνική-Επιπτώσεις στο αρχαϊκό λεξιλόγιο)* (Διπλωματική εργασία). ΚΠΑΣΜ, Μαριούπολη.

Χρίστου, Χ. (2006). Η γλώσσα των Ελλήνων της Αζοφικής. *Ενδείκτης*, (15) σσ. 27-39. Πανεπιστήμιο Κύπρου

Δικτυογραφία

Ιστοσελίδα Γ.Γ.Α.Ε.: http://www.ggae.gr/news/press_item.el.asp?Id=61, 62, 63, 64, 65 (25.10.1999) και www.ggae.gr/ επιμόρφωση (12.4.2003).

Ιστοσελίδα ΥΠ.ΕΞ: <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/rosia/> και <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/oukrania/> (7.9.2012).

Ιστοσελίδα Υ.ΠΑΙ.Θ: [www.ypepth.gr /el_ec _page787.htm](http://www.ypepth.gr/el_ec_page787.htm) isocrates.gr/ (16.5.2007).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΠΙΝΑΚΑΣ

Σχολεία και αριθμός μαθητών που διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα κατά το σχολικό έτος 2021-2022 στη Μαριούπολη, το Στάρι Κριμ και το Σαρτανά.

Μαριούπολη, Στάρι Κριμ, Σαρτανά

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
46° Σχολείο με ειδική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας του Στάρι Κριμ, Νομός Ντονιέτσκ	5 ^η τάξη	9 μαθητές	υποχρεωτική ως 1 ^η ξένη γλώσσα
	6 ^η τάξη	8 μαθητές	
	7 ^η τάξη	12 μαθητές	
	9 ^η τάξη	9 μαθητές	
	10 ^η τάξη	10 μαθητές	
	11 ^η τάξη	10 μαθητές	
	5 ^η τάξη	9 μαθητές	υποχρεωτική ως 1 ^η ξένη γλώσσα
	6 ^η τάξη	9 μαθητές	
	7 ^η τάξη	14 μαθητές	
	8 ^η τάξη	9 μαθητές	
	9 ^η τάξη	11 μαθητές	
	10 ^η τάξη	10 μαθητές	
	11 ^η τάξη	8 μαθητές	
	8 ^η τάξη	12 μαθητές	υποχρεωτικό ως 1 ^η ξένη γλώσσα
	6 ^η τάξη	1 μαθήτρια	
	8 ^η τάξη	1 μαθήτρια	
	10 ^η τάξη	1 μαθήτρια	
47° Σχολείο της Μαριούπολης, Νομός Ντονιέτσκ	1 ^η τάξη (2 τμήματα)	33 (17 + 16)	υποχρεωτικό ως 2 ^η ξένη γλώσσα
	5 ^η τάξη	50 μαθητές	υποχρεωτικό ως 2 ^η ξένη γλώσσα
	6 ^η τάξη	33 μαθητές	
	8 τάξη	15 μαθητές	
	7- ^A τάξη	16 μαθητές	
	7- ^B τάξη	16 μαθητές	
	7- ^Γ τάξη	15 μαθητές	

	8 ^{-A} τάξη 8-B τάξη	14 μαθητές 15 μαθητές	
	7 ^η τάξη (Α) 7 ^η τάξη (Β) 7 ^η τάξη (Γ) 8 ^η τάξη (Α) 8 ^η τάξη (Γ) 9 ^η τάξη (Α)	16 17 15 15 21 25	
8^ο Σχολείο με ειδική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας του Σαρτανά, Νομός Ντονιέτσικ	3 ^η Α τάξη 5 ^η Α τάξη 5 ^η Β τάξη 6 ^η Α τάξη 7 ^η Β τάξη	15 16 14 15 14	υποχρεωτική ως 2 ^η ξένη γλώσσα
	1 ^η Α τάξη 3 ^η Α τάξη 7 ^η Β τάξη 8 ^η Α τάξη 8 ^η Β τάξη 10 ^η Α τάξη 5 ^η Β τάξη 6 ^η Β τάξη	23 15 14 15 9 23 36 30	
	5 ^η Α τάξη 6 ^η Α τάξη 8 ^η Α τάξη 8 ^η Β τάξη 9 ^η Α τάξη 11 ^η Α τάξη 1 Τμήμα (ρουμέικη γλώσσα)	16 15 14 10 13 18 15	
	2 ^η Α τάξη 5 ^η Β τάξη	27 15	
	2 ^η Β τάξη 3 ^η Β τάξη 7 ^η Α τάξη 9 ^η Α τάξη 11 ^η Α τάξη 6 ^ο Τμήμα	28 28 15 13 18 34	

18^ο Σχολείο της Μαριούπολης Νομός Ντονιέτσκ	8 ^η τάξη 1 ^ο Τμήμα 9 ^η τάξη 1 ^ο Τμήμα 2 ^ο Τμήμα 5 ^η τάξη	23 μαθητές 15 μαθητές 15 μαθητές 16 μαθητές	υποχρεωτική ως 2 ^η ξένη γλώσσα προαιρετικό μάθημα
4^ο Σχολείο της Μαριούπολης, Νομός Ντονιέτσκ	6 ^η τάξη 7 ^η τάξη	30 μαθητές 24 μαθητές	προαιρετικό μάθημα
15^ο Σχολείο της Μαριούπολης, Νομός Ντονιέτσκ	1 Τμήμα	4 μαθητές	προαιρετικό μάθημα
33^ο σχολείο της Μαριούπολης, Νομός Ντονιέτσκ	1 ^ο Τμήμα 2 ^ο Τμήμα	7 μαθητές 8 μαθητές	προαιρετικό (δηλωμένο στο πρόγραμμα του σχολείου)
Κυριακάτικο Σχολείο της Μαριούπολης, Νομός Ντονιέτσκ	1 ^ο Τμήμα 2 ^ο Τμήμα 3 ^ο Τμήμα 4 ^ο Τμήμα 5 ^ο Τμήμα	11 παιδιά 8 παιδιά 9 ενήλικοι 12 ενήλικοι 11 παιδιά	προαιρετικό

Πηγή: ΟΕΣΟ (Νοέμβριος, 2021)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

I. Ενημέρωση για τον σκοπό της έρευνας και για τον τρόπο αξιοποίησης του υλικού. Άδεια για ηχογράφηση. Συλλογή δημογραφικών στοιχείων (ιδιότητα, σπουδές, επαγγελματική εμπειρία).

II. Ερευνητικά ερωτήματα

A' Ερευνητικό ερώτημα: Απόψεις των συμμετεχόντων για την οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

A1 Φορείς Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης

1) Ποιος ο ρόλος των ελληνικών Συλλόγων και της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας στην οργάνωση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης; Υπάρχει συνεργασία με τους υπόλοιπους φορείς;

2) Ποιος ο ρόλος του ελληνικού κράτους; Θεωρείτε πώς ανταπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες;

3) Θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο; Αν ναι, τι και γιατί;

A2 Εκπαιδευτικό προσωπικό

1) Ποιοι διδάσκουν; Πώς επιλέγονται;

2) Είναι αρκετά καταρτισμένοι; Πώς υποστηρίζονται;

3) Θεωρείτε ότι είναι αρκετοί οι αποσπασμένοι Έλληνες εκπαιδευτικοί; Γνωρίζουν τη γλώσσα υποδοχής; Αν όχι, πιστεύετε ότι θα πρέπει να γνωρίζουν και τη γλώσσα υποδοχής προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί;

4) Πώς κρίνετε το ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διδάσκουν και στη Γενική και στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση;

5) Ποια είναι η σχέση και η συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών;

6) Ποιες είναι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που συναντούν;

7) Θεωρείτε ότι θα έπρεπε να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς;

A3 Εκπαιδευτική διαδικασία -Υποδομές

1) Υπάρχει αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για κάθε βαθμίδα; Θεωρείτε ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών;

- 2) Θεωρείτε ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας;
- 3) Είστε ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό; Είναι αρκετό και άμεσα διαθέσιμο;
- 4) Ποια βλέπετε να είναι η στάση των μαθητών; Δείχνουν όλοι τον ίδιο ζήλο ή υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ των ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής;
- 5) Γιατί μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα;
- 6) Ποιες είναι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που συναντούν;
- 7) Υπάρχει σύνδεση της διδασκαλίας με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον; Πόσο σημαντικό είναι κάτι τέτοιο κατά τη γνώμη σας;
- 8) Πώς μαθαίνουν πιο εύκολα τη γλώσσα; Ποιος ο ρόλος που παίζουν στην εκμάθηση οι Τέχνες, το Θέατρο, η Λογοτεχνία, τα Λαογραφικά στοιχεία;
- 9) Ποια πιστεύετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στη διδασκαλία;
- 10) Ποια είναι η κατάσταση ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό;

B' Ερευνητικό ερώτημα: Προσδοκίες -προτάσεις

- 1) Ποιους τρόπους προτείνετε για την προσέλκυση μαθητών και φοιτητών και για τη γενικότερη στήριξη της Ελληνικής γλώσσας;
- 2) Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από την ελληνική πολιτεία και τους υπεύθυνους φορείς; Ποιες είναι οι προτάσεις σας ως προς τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό; (το θεσμικό πλαίσιο, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τη στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας);

III Ευχαριστίες, αποχαιρετισμός.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΣΥΜΒΟΛΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΜΕΝΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

(Atkinson & Heritage, 1984)

(.)	Παύση μικρότερη του δευτερολέπτου
(...)	Κάθε τελεία αντιστοιχεί σε παύση μισού δευτερολέπτου
...	Παράταση φωνή, δισταγμός
<u>κείμενο</u>	Η υπογράμμιση δείχνει έμφαση/επιτονισμό
[...]	Απάλειψη πληροφορίας που πλεονάζει

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΟΙ ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Συνέντευξη 1^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 12:00 – 12:50

Ημερομηνία: 11 Νοεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ1

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 50 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:

5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. : Ποιοι οργανώνουν την Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην περιοχή;

Σ1: Κατά βάση υπάρχει μια συνεργασία. Γιατί; Γιατί όλα τα σχολεία, τα σχολεία ειδικά, ανήκουν στην ΟΕΣΟ. Είναι δηλαδή ελληνόγλωσσα αλλά το κυρίως πρόγραμμα είναι ουκρανικό. Δηλαδή, παλιότερα υπήρχαν αμιγή σχολεία Ελληνικά, τα δύο του Σαρτανά και του Στάρι Κριμ, σήμερα όμως όλα λειτουργούν με ένα πρόγραμμα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, για κάποιες ώρες. Όχι στο σύνολο, οπότε υπάρχει συνεργασία Ομοσπονδίας, ελληνικού και ουκρανικού υπουργείου. Όμως, τον βασικό ρόλο παίζει η ΟΕΣΟ. Η ΟΕΣΟ, η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας, εκδίδει τα βιβλία, τα προγράμματα, τοποθετεί καθηγητές εκεί· στα σχολεία, όχι στο Πανεπιστήμιο.

Ερ. Εννοείται τους Ουκρανούς καθηγητές ή και τους Έλληνες αποσπασμένους;

Σ1 : Ναι, τους Ουκρανούς. Για τους Έλληνες λειτουργεί συμβουλευτικά. Δηλαδή, αν κάπου υπάρχουν κενά, στέλνει τα κενά στο γραφείο το συντονιστικό και αναλόγως ο συντονιστής τοποθετεί τους συναδέλφους.

Ερ. Συνεργάζεται λοιπόν με τον συντονιστή.

Σ1: Ναι... Από την πλευρά της Ελλάδας... και μάλιστα το προξενείο (...) νομίζω για κάποια χρόνια, δεν ξέρω τώρα αν έχει καταργηθεί... και ένα κομμάτι οικονομικό το προσέφερε για τους Ουκρανούς εκπαιδευτικούς, για να συνεχιστεί η ελληνόγλωσση εκπαίδευση εκεί. Και οικονομικά δηλαδή στηρίζει. Θεωρώ ότι είναι σε πολύ καλό επίπεδο [...]. Είναι αγαστή η συνεργασία, αυτό όμως που είδα είναι ότι παίζει ένα πολύ μεγάλο ρόλο είναι ο πρόξενος ή η πρόξενος που είναι εκεί. Δηλαδή η ηγεσία η Ελληνική [...]

Ερ. Η δε συνεργασία της ΟΕΣΟ με τις ουκρανικές αρχές, το ουκρανικό Υπουργείο πώς σας φαίνεται;

Σ1: Νομίζω ότι το ουκρανικό κράτος είναι ένα βήμα πίσω. Γιατί για παράδειγμα είναι τόσο καλά οργανωμένη η εκπαίδευση εκεί η ελληνική, η Έλενα η Ντόμπρα ας το πούμε, παίζει κι ένα ρόλο Υπουργού [...] οπότε κάπου τους δίνουν ένα βήμα. Δεν επεμβαίνουν τόσο πολύ.

Ερ. Το Ελληνικό κράτος τώρα, θεωρείς ότι αντεπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες; Κατά πόσο είναι παρόν;

Σ1: Είναι παρόν...ναι, αλλά νομίζω ότι χρειάζεται περισσότερο, πρέπει να βοηθήσει περισσότερο.

Ερ. Ως προς τι; Μπορείτε να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα;

Σ1: Εννοώ ότι, επειδή εκεί είναι, ειδικά η περιοχή της Μαριούπολης είναι κοντά σε μια εμπόλεμη ζώνη και υπάρχουν πολλά προβλήματα, πάρα πολλά προβλήματα, ακόμα και η μετάβαση εκεί είναι δύσκολη (...) νομίζω ότι θα έπρεπε να είναι λίγο πιο ανοικτό και στις χρηματοδοτήσεις. Είναι μια περιοχή που έχει κλονιστεί οικονομικά. Με τα προγράμματα δίνουν, προσφέρουν, αλλά νομίζω ότι χρειάζεται περισσότερο γιατί υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον από εκεί, μεγάλο μεράκι για την Ελλάδα. Δηλαδή αυτή την στιγμή έχουμε κάνει και εμείς, με μια ένωση που είμαστε, μια αίτηση για προγράμματα Erasmus και έχουμε εξηγήσει ότι είναι άτομα που δεν έχουν συμμετάσχει ποτέ σε αυτά, δεν πήραμε την πρώτη έγκριση και από Αρμενία, Γεωργία, στενοχωρηθήκαμε πολύ όπως και εκείνοι... γιατί θέλουν να έρθουν. Νομίζω λοιπόν ένα προβάδισμα θα έπρεπε να υπάρχει γι' αυτές τις περιοχές. Ζήσανε και πολλά χρόνια στην απομόνωση, λόγω του ψυχρού πολέμου και τα λοιπά και υπάρχει πολλή (..) πολλή αγάπη για να έρθουν εδώ να γνωρίσουν, να δουλέψουν, να μορφωθούν, να επιμορφωθούν...

Ερ. Θεωρείς ότι πρέπει να αλλάξει κάτι στο θεσμικό πλαίσιο;

Σ1: Ναι, νομίζω είναι υπάρχει πρόβλημα με το θεσμό του Συντονιστή (...) θα σας τα πουν βέβαια και οι Συντονιστές... ο Συντονιστής στην περιοχή έχει στην δικαιοδοσία του πάρα πολλές χώρες, οι οποίες χώρες δεν έχουν την ίδια ταυτότητα και δυναμική [...]. Οπότε νομίζω ότι πρέπει και να υπάρξει αυτός ο διαχωρισμός, που από τα χρόνια μας το ακούγαμε να υπάρχουν περισσότεροι συντονιστές. Αυτό θα έδινε μία λύση και κυρίως αυτό το προβάδισμα που λέω... [...]. Προβάδισμα που θα έπρεπε να υπάρχει σε κάθε επιλογή (...)

Ερ. Ωραία, πάμε στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Ποιοι διδάσκουν Ελληνικά και πως επιλέγονται;

Σ1: Για τους Ουκρανούς αυτό που ξέρω είναι ότι πρέπει να έχουν αποφοιτήσει από στο Πανεπιστήμιο. Γι' αυτό και υπάρχει και η Έδρα, και το τονίζω αυτό, επειδή το λέμε σε όλους και δεν το γνωρίζουν όλοι, εμείς όπως και εσύ που κάνεις το μεταπτυχιακό θα το ξέρεις, ότι είναι η τρίτη έδρα μετά την Ελλάδα και την Κύπρο. Νομίζουν πολλοί ότι είναι στην Αμερική, στην Γερμανία, επειδή όμως στη Μαριούπολη είναι ιστορικός ο ελληνισμός υπάρχει έδρα. Από κει λοιπόν βγαίνουν οι Ουκρανοί εκπαιδευτικοί... εκεί πρέπει να έχουν φοιτήσει.

Ερ. Αυτό ίσχυε και παλαιότερα;

Σ1: Όχι, ήταν αυτοδίδακτοι, όπως η κα Τσαπνή! Ξεκίνησε από μόνη της, ήταν η πρώτη δασκάλα Ελληνικών στην Μαριούπολη, σε πολύ δύσκολα τα χρόνια... Τώρα όμως έχουν τα απαραίτητα πτυχία.

Ερ. Εσείς οι αποσπασμένοι Έλληνες; Τι ισχύει;

Σ1: Οι Έλληνες... Η επιλογή σε εμάς, έγινε καθαρά με κριτήρια (.) για μένα, όμως, για εκείνη ειδικά την περιοχή πρέπει να υπάρχουν κι άλλα κριτήρια. Δηλαδή πρέπει να φανεί ότι υπάρχει κάτι διαφορετικό εκεί (.) να έχεις έτσι ένα μεράκι (.) μια διάθεση να συνεργαστείς, να έρθεις σε επαφή με τον κόσμο...θέλουν επαφή, κυρίως, για να μάθουν τα Ελληνικά. Εδώ πρέπει να πω ότι, επειδή ντρέπονται πάρα πολύ, είναι και περήφανος λαός οι Ουκρανοί, ντρέπονται όταν κάτι δεν το ξέρουνε καλά και ειδικά οι Ελληνικής καταγωγής, θεωρούν ότι πρέπει να τα ξέρουν άριστα τα Ελληνικά. Εκεί λοιπόν πρέπει να τους πλησιάσεις, για μένα πρέπει να υπάρχει αυτό το στοιχείο στην επιλογή των εκπαιδευτικών με μια συνέντευξη ίσως(...) τώρα δεν γίνεται..

Ερ. Γνωρίζουν την γλώσσα υποδοχής οι Έλληνες αποσπασμένοι;

Σ1: Όχι, εγώ δεν την έμαθα καλά... Δεν χρειάζεται γιατί υπάρχει συνδιδασκαλία πάντα, σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους φορείς. Είναι ο Ουκρανός συνάδερφος ή Ουκρανή και ο Έλληνας. Σε εμάς ειδικά στο Πανεπιστήμιο δεν χρειάστηκε, τα παιδιά ήταν σε ένα πολύ καλό επίπεδο, για τους συναδέλφους δεν το συζητάω (.) δεν είχαμε κανένα πρόβλημα συνεννόησης. Στα σχολεία υπήρχε πάντα ο ενδιάμεσος κρίκος και στην Μαιώτιδα, επίσης δεν χρειαζόταν πάντα. Τώρα βέβαια καλό για μένα είναι, όταν πηγαίνεις σε μια χώρα και είναι να μείνεις για κάποια χρόνια, να προσπαθήσεις να εγκλιματιστείς, να μάθεις και τη γλώσσα.

Ερ. Αναφέρθηκες σε κάποια χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με το μεράκι, με την ενσυναίσθηση (.) θεωρείς ότι ως προς την επάρκεια στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας υποστηρίζονται αρκετά;

Σ1: Πιστεύω (..) επειδή το έζησα και είδα τελείως διαφορετικά το θέμα της διδασκαλίας ότι είναι μεγάλη η διαφορά, (...) παρόλο που είναι Έλληνες και παρόλο που έχουν, ας το πούμε ένα υπόβαθρο, παρ' όλα αυτά, στο σχολείο περισσότερο αλλά και στο Πανεπιστήμιο, σε όλους τους φορείς, είναι σαν να κάνεις μια ξένη γλώσσα. Οπότε η διδασκαλία είναι εντελώς διαφορετική. Δεν διδάσκεις σε ελληνικό σχολείο, αυτό μας πήρε λίγο χρόνο να το καταλάβουμε και θεωρώ ότι ήταν λάθος το ότι ακριβώς δεν είχαμε μια επιμόρφωση από πριν.

Ερ. Άρα θεωρείς ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται υποστήριξη;

Σ1 : Ναι, χρειάζονται...

Ερ. Το ότι διδάσκουν και στην γενική και στην τριτοβάθμια και στην δευτεροβάθμια, πως το κρίνετε;

Σ1: Εμείς, όταν ξεκινήσαμε την θητεία, το 2016, λίγο μετά τα γεγονότα του 2014 με τα προβλήματα στην Ουκρανία, ήμασταν εξ ολοκλήρου στο Πανεπιστήμιο. Γιατί; Γιατί είχε να εμφανιστεί καθηγητής γενικά πάνω από 5 χρόνια! Και μάλιστα μας ανέφεραν περιπτώσεις που πηγαίνανε ως φυσικοί ομιλητές άτομα που δεν ήταν

εκπαιδευτικοί. Κάποιος δηλαδή που ήρθε ως φυσικός ομιλητής, δούλευε στο αεροδρόμιο... Γιατί η επαφή με τον φυσικό ομιλητή πραγματικά παίζει τεράστιο ρόλο. Η τεχνολογία δεν ήταν τόσο ανεπτυγμένη, ειδικά τα παλαιότερα χρόνια [...] και θέλουν την επαφή με την γλώσσα. Είναι μια δύσκολη γλώσσα η Ελληνική ειδικά αν δεν ακούσεις πως μιλιέται. Για παράδειγμα το φέρνω (...) μιλούσαμε σε όλες τις βαθμίδες, για κάποια φαινόμενα στη γλώσσα μας (.....) το γεγονός ότι λέμε τα *παιδιά* και ακούγεται ένα γάμα, το οποίο όμως δεν μπορεί να το διαβάσει κάποιος, αυτό έχει να κάνει ακριβώς με το φυσικό μυ. Είχε λοιπόν πάρα πολλά χρόνια να εμφανιστεί φυσικός ομιλητής και δεν πήγαιναν για διάφορους λόγους, οπότε αναγκαστικά διδάξαμε και στο Πανεπιστήμιο. Το τονίζω όμως ότι για μένα, σε τέτοιου είδους σχολεία δεν παίζουν ρόλο οι τίτλοι. Δηλαδή αν έχω μεταπτυχιακό [...] πρέπει να πάω σε ένα Πανεπιστήμιο, ενώ αν δεν έχω να μην πάω... είναι άλλος ο ρόλος. Θεωρώ ότι παίζουν ρόλο άλλα προσόντα, που πρέπει να έχει κάποιος: επαφή, επικοινωνία, να μπορεί να επικοινωνήσει εύκολα, να τους κάνει να ξανοιχτούν, να μιλήσουν, να εντυπώσουν σε κάποια θέματα.

Ερ. Μου δίνεις τώρα την ευκαιρία να αναφερθώ στη συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών. Ποια είναι η εμπειρία σου σε σχέση με αυτό; Είχατε καλή συνεργασία;

Σ1: Εγώ προσωπικά δεν είχα ποτέ, ποτέ κανένα πρόβλημα. Ποτέ. Δεν θέλω να πω ότι ήμουν η τέλεια [...] θεωρώ όμως, ακριβώς επειδή πρόκειται για συνεργασία, ότι όλη η σχέση που θα δημιουργηθεί είναι αμφίδρομη και είναι αμοιβαία. Εγώ θα ξεκινήσω από τους Έλληνες. Οι Έλληνες έρχονται σε μια ξένη χώρα να διδάξουν και πολλοί, θα το πω έτσι ευθαρσώς, πολλοί δεν τηρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, δεν τηρούν πάντα το ωράριο, δεν τηρούν πάντα τις υποχρεώσεις τους. Θεωρώ ότι από εκεί ξεκινάει μια κακή σχέση, όχι ότι οι Ουκρανοί είναι όλοι τέλειοι. Όμως έχουν λίγο την παλιά νοοτροπία [...] και όταν θα πάει Έλληνας εκεί τον βλέπουν σαν θεό. Τον βλέπουν με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο ...

Ερ. Με δέος και σεβασμό....

Σ1: Ναι. «Ήρθε ο θεός», εμείς αυτό το ζήσαμε. Δηλαδή ήθελαν να μας περιποιηθούν, να μας βάλουν στα σπίτια τους, να γνωρίσουμε τις οικογένειές τους.... Μέσα στην τάξη δεν μας αμφισβήτησαν και δεν ένιωσα ποτέ παραγκωνισμένη, δεν ένιωσα θιγμένη.

Ερ. Οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί που θα απευθυνθούν αν συναντήσουν κάποιο πρόβλημα;

Σ1: Δεν θα απευθυνθούν πουθενά... Δεν θα απευθυνθούν πουθενά, διότι δεν μπορεί ακόμη και ο συντονιστής να επέμβει δραστικά. Για μένα θα έπρεπε να 'χει τυπικά την έχει την δικαιοδοσία ο συντονιστής να παύσει π.χ. τον οποιονδήποτε εκπαιδευτικό, όμως δεν υπάρχει αυτή, ας το πούμε η διάθεση να ασχοληθούν με το αν θα μείνει ο εκπαιδευτικός ή όχι. Μπορεί να του πουν π.χ οι Ουκρανοί «μην έρχεσαι στο μάθημά μου, δεν χρειάζεται να έρθεις» και εκεί ξεκινάει και το άλλο πρόβλημα για το τι κάνει

αυτός ο εκπαιδευτικός αν δεν πηγαίνει εκεί.. Για μένα θα έπρεπε να υπάρχει έλεγχος [...] γιατί ακόμη και τα μαθήματα που γίνονται σήμερα των Ελληνικών πρέπει να πούμε ότι γίνονται επειδή το ζητάει η οικογένεια, από εκεί ξεκινάει και φτιάχνεται ένα τμήμα.

Ερ. Δηλώνουν επιθυμία οι γονείς...

Σ1: Ακριβώς, και όταν κάτι δεν πάει καλά έχει γνώμη η οικογένεια, εμείς θα λέγαμε ο Σύλλογος γονέων (.) εκεί είναι η οικογένεια και γι' αυτό το λόγο τολμώ να πω [...] ότι από την πλευρά της Ελλάδας δεν πηγαίνει πάντα και το καλύτερο προσωπικό ώστε να μπορέσει να ανεβάσει το μάθημα των Ελληνικών. Φθίνει... Φθίνει και εξαφανίζεται και χάνεται... πάρα πολλά σχολεία παύουν να βάζουν τα Ελληνικά. Σταματούν να τα βάζουν κι αυτό είναι λάθος, είναι κακό για μας, για την Ελλάδα για όλους...

Ερ. Σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς θεωρείτε ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι;

Σ1: Εκτός από τα κριτήρια επιλογής, που πρέπει να γίνουν πιο αυστηρά, πιστεύω ότι πρέπει να στέλνονται περισσότεροι. Πήγα [...] πρώτη φορά στα χωριά (..) Κριμενίφκα, Μακεντόνεφκα. Για χρόνια, 8-10 χρόνια, δεν πήγαινε κανείς, διότι οι περισσότεροι θέλανε μες στην πόλη (.) Να και ένα αρνητικό στοιχείο. Δεν πας για να μείνεις μες στην πόλη ή για να πιάσεις τα καλά σχολεία. Αντίθετα εκεί οι Έλληνες τοποθετούνταν πολλές φορές ανάλογα με τον βαθμό που πίεζε ο καθένας, ακόμα και πολιτικά μέσα.

Ερ. Ποιος πιστεύεις ότι ευθύνεται γι' αυτό;

Σ1: Η ευθύνη είναι στον συντονιστή. Ο συντονιστής, που κάνει τις τοποθετήσεις των αποσπασμένων Ελλήνων, θα πρέπει [...] αν θέλει να βοηθήσει κάπου, τουλάχιστον να φανεί στο έργο. Να πάρει ας πούμε το Υπουργείο να πει, «ελάτε εδώ... που πάνε αυτοί;». Είναι 45 ελληνικά χωριά γύρω, 45. Άρα θα μπορούσαν και θα έπρεπε να πάνε και δεν εμφανίζεται κανείς.

Ερ. Ναι. Να περάσουμε τώρα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Υπάρχει αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών;

Σ1: Ναι, η ΟΕΣΟ συντάσσει ένα Πρόγραμμα Σπουδών και μεριμνά για τα ανάλογα βιβλία. Το Πανεπιστήμιο έχει το δικό του πρόγραμμα σπουδών, το οποίο αλλάζει βέβαια, ανάλογα με τις ώρες, με τα παιδιά (...) Ξέρεις, Γεωργία, και ο αριθμός των παιδιών στο Πανεπιστήμιο, όσο περνούν τα χρόνια φθίνει [...] αυτό που και πριν έλεγα, ότι όσο δεν ενισχύουν τα σχολεία μειώνεται ο αριθμός των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο.

Ερ. Ναι, έτσι είναι. Αυτά τα Προγράμματα Σπουδών και τα βιβλία θεωρείς ότι είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των μαθητών, των φοιτητών και των εκπαιδευτικών;

Σ1: Ναι, είναι προσαρμοσμένα. Θεωρώ είναι πάρα πολύ καλά. Για το σχολείο είναι τα βιβλία, τα οποία διδάσκονται και στην Μαιώτιδα το Κυριακάτικο σχολείο του συλλόγου των Ελλήνων και στο Πανεπιστήμιο, που είναι έτσι και μια βαθμίδα παραπάνω γίνονταν, ας πούμε, μαθήματα που είχαμε και εμείς στο Πανεπιστήμιο, γλωσσολογικά και τα λοιπά, ιστορικά, λογοτεχνικά, λογοτεχνίας κι αυτά. Επίσης, θεωρώ ότι εδώ επειδή το Πανεπιστήμιο έχει έρθει σε επαφή και με άλλα Πανεπιστήμια στην Ελλάδα και με το Ιωαννίνων και με το Δημοκρίτειο και τα λοιπά, θα μπορούσαν να μπουν και περισσότερα μαθήματα και να γίνει μια συνεργασία για να σχεδιαστεί ένα πρόγραμμα Σπουδών διαφορετικό.

Ερ. Για τα βιβλία ποια είναι η γνώμη σου;

Σ1: Τα βιβλία [...] Η κυρίως υπεύθυνη από την Ομοσπονδία έρχεται σε επαφή με τους δασκάλους και τις δασκάλες, δίνονται ερωτηματολόγια, προσπαθούν να τα ανανεώσουν. Και από εμάς και από τους άλλους δασκάλους που ήταν εκεί, ζήτησαν πάρα πολλές φορές την βοήθεια και την γνώμη μας για το πώς μπορούν να ενισχυθούν, πώς μπορούν να αλλάξουν [...] Προσπαθούν...προσπαθούν πάρα πολύ.

Ερ. Ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσα θεωρείς ότι είναι αρκετός;

Σ1: Στην τάξη, οι ώρες σαν ώρες στην τάξη του σχολείου ή στην τάξη του Πανεπιστημίου δεν μπορώ να πω ότι είναι λίγες ή ότι είναι πολλές (..) Εν πάση περιπτώσει άλλοι τα σχεδιάζουν και καλύτερα από μας. Αυτό που θέλω να τονίσω και για την Μαιώτιδα και για όλα [...] είναι ότι η διδασκαλία της Ελληνικής δεν είναι μόνο μέσα στην τάξη. Επειδή πρόκειται για μια γλώσσα καταγωγής γι' αυτούς, η διδασκαλία γίνεται κυρίως μέσα από εκδηλώσεις. Δηλαδή όλα τα παιδιά μπορεί να μην διάβαζαν ας πούμε ή να μη φέρνανε τις ασκήσεις τους στο σχολείο. Όταν όμως θα κάναμε ένα θεατρικό θα τους μένανε πολύ περισσότερα πράγματα ή όταν τραγουδούσαν ένα τραγούδι, παρά μέσα στην τάξη. Δηλαδή είναι βιωματική, δεν έχει να κάνει αυστηρά με ωράριο και εκεί πρέπει να δοθεί περισσότερη...

Ερ. Έχεις παρατηρήσει κάποια διαφορά στην στάση των μαθητών απέναντι στο μάθημα της ελληνικής γλώσσας ανάλογα με το αν είναι ελληνικής καταγωγής ή όχι;

Σ1: Αυτό που παρατηρούσα είναι ότι, επειδή κυρίως τα σχολεία στα χωριά με πολλούς κατοίκους που είναι Ελληνικής καταγωγής (μάλιστα έρχονταν στο σχολείο για να με δουν γιαγιάδες, παππούδες και τα λοιπά), δεν το χρησιμοποιούσαν στην αρχή, όταν όμως το ζητούσα και το συζητούσα, φαινόταν σαν ένα προσόν μέσα στην τάξη, η γλώσσα. Τότε ήταν που παίρναν ένα ρόλο παραπάνω και ενδιαφέρονταν παραπάνω. Δηλαδή [...] δεν θέλανε παλιότερα να πούνε ότι είναι Έλληνες (ειδικά με τις Ελληνικές διώξεις υπήρξε έτσι ένα κλίμα τρομοκρατίας, που έφτασε μέχρι τα νεότερα χρόνια, πολλοί φοβόντουσαν να πούνε ότι είναι Έλληνες και πολλοί το κρύβανε. Το θεωρούσαν σαν κάτι κακό). Από την ώρα όμως που μιλούσαμε και τους λέγαμε για τους παππούδες, λέγαμε λέξεις που έλεγαν οι παππούδες, ενδιαφερόμασταν να μάθουμε, εκεί υπήρχε μία μεγάλη αλλαγή. Εγώ παρατηρούσα μία μεγάλη αλλαγή στον τρόπο που βλέπαν τα Ελληνικά. Δηλαδή τα βλέπαν πιο

ζωντανά...Και οι Ουκρανοί ενδιαφέρονταν, αλλά στους ελληνικής καταγωγής υπήρχε και το στοιχείο της συγκίνησης.

Ερ. Κατάλαβα. Για ποιους κυρίως λόγους επιθυμούν να μάθουν την Ελληνική γλώσσα;

Σ1: Παλιότερα, όπως μας λέγανε γι' αυτούς η Ελλάδα [...] η Ελλάδα ήτανε, πώς να το πω, ο ναός. [...] έχουν έτσι την Ελλάδα κάπου πολύ ψηλά. Συνδέθηκε βέβαια τα πρώτα χρόνια με την καλή επαγγελματική αποκατάσταση στην Ελλάδα. Πολλοί κατεβήκανε και δούλεψαν στην Ελλάδα, ανοίξανε κάποιες δουλειές, ήρθανε και Έλληνες με το άνοιγμα των συνόρων να το πω και με το τέλος του ψυχρού πολέμου και υπήρχε οικονομική ευμάρεια. Σήμερα [...] γίνονται μεταφραστές στο χώρο των φαρμάκων, στην ιατρική επίσης στο Πανεπιστήμιο θέλουν Έλληνες μεταφραστές, γιατί κατά βάση είναι ελληνικό το λεξιλόγιο στα φάρμακα και θέλουν να ανανεώνονται με βάση τα νέα δεδομένα. Σήμερα όμως αυτό φθίνει και κυρίως μετά την οικονομική κρίση που περάσαμε και εμείς. Και ίσως και γι' αυτό μειώθηκε και το ενδιαφέρον. Πάντα όμως την Ελλάδα την θεωρούν ένα καλύτερο περιβάλλον από εμάς στο οποίο θα μπορούσαν να κάνουν κάτι καλύτερο.

Ερ. Ως προς τη διδασκαλία, υπάρχει ο συνδυασμός με το θέατρο, τα λαογραφικά στοιχεία, με τη λογοτεχνία; Πιστεύεις ότι βοηθάει στην εκμάθηση της γλώσσας ένας τέτοιος συνδυασμός;

Σ1: Υπάρχει. Ακριβώς, αυτό είναι το πρωτεύον στοιχείο γιατί δεν κάνουνε μια γλώσσα, ας το πούμε για τα επαγγελματικά τους μόνο, έχουμε να κάνουμε με Έλληνες ιστορικού ελληνισμού, που προέρχονται από ιστορισμό ελληνικό, οπότε πρέπει να τονίσουμε το πολιτιστικό κομμάτι. Είναι το βασικότερο. Επίσης υπάρχει σύνδεση, ας πούμε με την ελληνική ιστορία, υπάρχουν τέτοια μαθήματα. Στο Πανεπιστήμιο ειδικότερα.

Ερ. Στα σχολεία της Γενικής εκπαίδευσης; Υπάρχουν αφορμές για να έρθουν κοντά με την ιστορία;

Σ1: Ναι, βέβαια. Και ιστορία κάνουν (..) και στο Στάρι Κριμ και στο Σαρτανά κάνουνε ειδικό μάθημα ελληνικής ιστορίας, με λιγότερες βέβαια λεπτομέρειες από τα δικά μας τα βιβλία. Γίνονται και προβολές (...) γιορτές, ξεκινώντας από τις εθνικές γιορτές που τις γιορτάζουν όλες και άλλα ιστορικά γεγονότα ενώ έχουν και σύνδεση ισχυρή με την Κύπρο, για τα θέματα Κυπριακού Ελληνισμού.

Ερ. Τελικά ποιο είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο στο να μάθουν τα Ελληνικά οι μαθητές και σε τι είναι πολύ καλοί;

Σ1: Τους δυσκολεύει πολύ το γραπτό σε σχέση με το προφορικό γιατί η Ελληνική γλώσσα (...) και αυτό προσπαθούσαμε να εξηγήσουμε, έχει αυτή την ιδιομορφία που εμείς οι Έλληνες δεν την καταλαβαίνουμε. Παράδειγμα θα πούμε το κτίριο της Τράπεζας, αλλά θα πούμε το βιβλιάριο Τραπεζίης. Ξεκινήσαμε λοιπόν να κάνουμε και σεμινάρια αρχαίων [...], γιατί ακριβώς πρέπει να καταλάβουν το γιατί τα λέμε και τα

δυο. Είναι κάτι που δεν μπορούσαν και τους δυσκόλευε πάρα πολύ η επιλογή των λέξεων και η προφορά κάποιων λέξεων. Είναι δύσκολη, αλλά αυτό που τους τραβάει και αποτελεί το κίνητρο για να την μάθουν είναι η αρχαία Ελληνική ιστορία. Γιατί την αγαπούν πάρα πολύ, όπως και την μυθολογία. Και ο πολιτισμός ο νεότερος είναι όμως ζωντανός. Η πρώτη μέρα που πήγα ήταν αφιερωμένη στον Τσιτσάνη, στα τραγούδια του Τσιτσάνη και εμείς, ως Τρικαλινοί, βρήκαμε την ευκαιρία να μιλήσουμε. Γιατί τα ζούνε, και τη μουσική και το τραγούδι και το χορό, όλα αυτά τους αρέσουν [...] Στις εκδηλώσεις μας ζητούσαν, σε αντίθεση με τα ελληνόπουλα εδώ στην Ελλάδα, να πουν πολλά, πολλά ελληνικά τραγούδια και ποιήματα. «Κυρία, μας δίνετε λίγα» μου έλεγαν. Δίναμε δύο σειρές, θεωρώντας ότι τα φορτώνουμε, κι αυτά λέγανε «θέλουμε πολλά». Τους αρέσει η γλώσσα, η μουσικότητα της γλώσσας.

Ερ : Η κατάσταση ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό ποια είναι;

Σ1: Υπάρχουν παράπονα. Είναι και κάποια σχολεία [...] είναι το 47 π.χ. σχολείο (έχουν σχολεία με νούμερα μέσα στην Μαριούπολη) που είναι ένα εξαιρετικό σχολείο. Είναι εξαιρετικό από κάθε άποψη, μπορώ να πω και στην Ελλάδα ελάχιστα τέτοια έχουμε. Υπάρχουν όμως κι αυτά τα σχολεία στα χωριά της περιοχής που έχουν πάρα πολύ μεγάλη ανάγκη από υλικό. Και εδώ πρέπει να φανεί ο ρόλος της Ελλάδας (...). Πρέπει να στέλνει, και να στέλνει σε πάγια βάση, σε ετήσια βάση υλικό που θα μπορεί να αξιοποιηθεί. Υπάρχουν βέβαια, σε γενικές γραμμές και πίνακες διαδραστικοί, τα έχουν όλα αυτά, αλλά χρειάζεται και ανάλογη επιμόρφωση και σε εμάς τους Έλληνες και στους Ουκρανούς.

Ερ. Ποιους τρόπους θα πρότεινες για την προσέλκυση σπουδαστών και γενικά για τη στήριξη της Ελληνικής γλώσσας;

Σ1: Κάναμε ήδη κάποια promotion, με το Πανεπιστήμιο (...) γυρίσαμε όλα τα χωριά για να γνωρίσουν την Ελληνική γλώσσα [...]. Ορισμένοι συνάδερφοι Έλληνες δεν συμμετείχαν όμως και αυτό είναι το μεγάλο μου παράπονο. Γίνεται Ολυμπιάδα γλώσσας και δεν παίρναν μέρος συνάδελφοι γιατί ήταν Σάββατο... πρέπει να τα πούμε κι αυτά. Είμαι πολύ θυμωμένη[...]. Δεν μπορείς να μην συμμετέχεις σε Ολυμπιάδα γλώσσας επειδή είναι Σάββατο, δεν μπορεί να μην συμμετέχεις επειδή είναι Σαββατοκύριακο.

Ερ. Θεωρείς λοιπόν απαραίτητη τη μεγαλύτερη εμπλοκή και των εκπαιδευτικών σε όλη αυτή εκστρατεία;

Σ1: Ναι. Και έλεγχο. Έλεγχο γιατί είναι μακριά από την Ελλάδα και πολλοί δυστυχώς θεωρούν ότι δεν έχουμε κανένα έλεγχο εδώ. Έλεγχο των εκπαιδευτικών...και ο ρόλος των εκπαιδευτικών(...) και η παρουσία τους εκεί να είναι συνεχής. Είμαστε εκεί, βρισκόμαστε εκεί και πρέπει να φαίνεται. Δεν μπορεί να γίνεται Ολυμπιάδα γλώσσας και μην παίρνουν μέρος Έλληνες εκπαιδευτικοί. Απαράδεκτες καταστάσεις. Για μένα αυτό είναι βασικό. Η επαφή επίσης για μένα είναι σημαντική, όπως είπα από την αρχή. Δηλαδή δεν είναι μια απλή διδασκαλία,

εδώθες επαφή. Για να γίνουν όλα αυτά, για να ενδιαφερθεί και το Υπουργείο πρέπει να υπάρξει έργο. Και εμείς είμαστε ο συνδυετικός κρίκος, οι Έλληνες εκπαιδευτικοί. Εμείς πρέπει να τα δείχνουμε αυτά.

Ερ. Μάλιστα...

Σ1 : Και να κάνουμε απολογισμό. Προγραμματισμό και απολογισμό χρονιάς. Κάθε χρόνο τα γράφαμε...Πρέπει να ενισχυθεί και να τονωθεί με κάθε τρόπο εκεί η εκπαίδευση. Για να προσελκύουμε πρέπει να προσφέρουμε. Πρέπει να προσφέρει η Ελλάδα, ας το πούμε η μητέρα πατρίδα, σε κάθε επίπεδο από αυτά που είπα.

Ερ. Πριν κλείσουμε την ηχογράφηση, θα ήθελες να αναφερθείς σε κάτι άλλο, σχετικό με το θέμα της έρευνας, το οποίο δεν συμπεριλήφθηκε στις ερωτήσεις; Υπάρχει κάτι τέτοιο;

Σ1 : Όχι, είναι πληρέστατη τα έχει καλύψει απολύτως όλα. Πολύ, πολύ ωραία και εμπειριστατωμένη. Μπράβο! Οι έρευνες βοηθάνε... Η έρευνα βοηθάει πάντα με την προβολή των αποτελεσμάτων, την οποία θα περιμένουμε.

Ερ. Ευχαριστώ πολύ!

Συνέντευξη 2^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 12.30-13.20

Ημερομηνία: 12 Νοεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ2

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και

Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 50 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τους φορείς οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Μαριούπολη

Σ2: Λοιπόν, βεβαίως! Όλες οι δραστηριότητες των φορέων της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης διέπονται από το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης της Ουκρανίας. Δηλαδή υπαγόμαστε βεβαίως στο δικό μας το Υπουργείο. Το Υπουργείο της Ελλάδας δεν έχει καμία σχέση στην οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ούτε στα Πανεπιστήμια, ούτε στα σχολεία και όλα τα βιβλία, εγχειρίδια που εκδίδουμε για τους φοιτητές που σπουδάζουν την Ελληνική γλώσσα και για τους μαθητές που μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα έχουν το λογότυπο είτε του Πανεπιστημίου είτε του Υπουργείου Παιδείας και Επιστήμης της Ουκρανίας. Βεβαίως μας υποστηρίζει το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας, αλλά διαδικαστικά δεν έχει καμία σχέση με αυτό.

Ερ. Με ποιον ακριβώς τρόπο σας υποστηρίζει η ελληνική Πολιτεία;

Σ2: Κοίτα, πρώτον αποστέλλει (...) δηλαδή λειτουργεί εδώ και γραφείο του Συντονιστή εκπαίδευσης και έχουμε αυτή την βοήθεια των αποσπασμένων εκπαιδευτικών, που πληρώνονται από το Ελληνικό κράτος. Δεν πληρώνονται από το Ουκρανικό κράτος και όλη τη δουλειά που κάνουν και στα σχολεία και στο δικό μας Πανεπιστήμιο την κάνουν με πληρωμή της Ελλάδας, δηλαδή του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας. Όσον αφορά την οικονομική υποστήριξη [...] από ό,τι ξέρω, υπάρχει μικρή χρηματοδότηση ύψους 7.000 – 8.000 ευρώ το χρόνο, από το

Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας (..) όχι από το Υπουργείο Παιδείας, αλλά από το Υπουργείο Εξωτερικών μέσω της Γενική Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού.

Ερ. Ποιος είναι ρόλος των Συλλόγων; Λειτουργούν αυτόνομα ή σε συνεργασία με την Ελλάδα;

Σ2: Λοιπόν... στην Μαριούπολη, ξέρεις ότι λειτουργεί η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων της Ουκρανίας, η οποία είναι πολύ δραστήρια. Έχει έδρα εδώ στην Μαριούπολη και ενώνει γύρω στους 100, αν δεν κάνω λάθος, συλλόγους ελληνικούς σε όλη την Ουκρανία. Λοιπόν, εδώ στην Μαριούπολη λειτουργεί και ένας ελληνικός σύλλογος με πρόεδρο την κ. Νάντια Τσαπνή.... Εγώ πιστεύω η κάθε δράση της Ομοσπονδίας, του Συλλόγου, του Πανεπιστημίου πρέπει πάντα να είναι σε συνεργασία με την Ελλάδα, αυτή είναι η δικιά μου άποψη. Το θέμα είναι μήπως τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα δεν είναι τόση ενεργή στο να υποστηρίζει τις δραστηριότητες του Πανεπιστημίου και των Συλλόγων και της Ομοσπονδίας (...) ναι μεν βοηθάνε, αλλά μερικές φορές κάπως εφήμερη είναι αυτή η βοήθεια. Βέβαια, το ότι στέλνει τους αποσπασμένους, είναι πολύ μεγάλη βοήθεια του ελληνικού κράτους, αλλά η άποψή μου είναι ότι πρέπει να είναι περισσότεροι. Δηλαδή αυτός ο αριθμός που έχουμε εδώ σε όλη την Ουκρανία είναι 7 - 8 άτομα, που πρέπει να πηγαίνουν σε όλες τις πόλεις που διδάσκεται η Ελληνική γλώσσα... τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις όπως το Κίεβο, το Χάρκοβο, η Οδησσός και η Μαριούπολη. Όσον αφορά το Πανεπιστήμιο δεν μας αρκούν οι αποσπασμένοι που έχουμε. Δηλαδή θα θέλαμε να έχουμε περισσότερους αποσπασμένους, μιας και μπορούν να καλύπτουν μόνο το 50% του ωραρίου τους στο Πανεπιστήμιο. Δηλαδή δεν μπορούν να δουλέψουν εξ ολοκλήρου (...)

Ερ. Πρέπει να εργάζονται δηλαδή ταυτόχρονα και στα σχολεία της Γενική εκπαίδευσης.

Σ2: Και στην δευτεροβάθμια, ναι. Και οι περισσότεροι δουλεύουν αποκλειστικά στην Δευτεροβάθμια. Στην Τριτοβάθμια προς το παρόν έχουμε δύο αποσπασμένους, ο καθένας από τους οποίους έχει από τέσσερις ώρες, δηλαδή από δύο μαθήματα. Δηλαδή είναι ένα τίποτα. Θα έλεγα ότι το ελληνικό κράτος ανταπεξέρχεται στις ανάγκες μας μόνο εν μέρει.

Ερ. Κατάλαβα, ωραία. Κρίνεις ότι θα έπρεπε να αλλάξει κάτι στο θεσμικό πλαίσιο;

Σ2: Στο θεσμικό πλαίσιο θα μιλήσω όσον αφορά τα Πανεπιστήμια. Κοίτα, εγώ θα έλεγα ότι δεν θα 'πρεπε να είναι [...] οι αξιολογήσεις με αμοιβή. Για να αξιολογηθεί κάθε πρόγραμμα χρειάζονται 60.000 δρίμια. Είναι περίπου 2.300 ευρώ. Γι' αυτό είχαμε κάποτε μόνο στο προπτυχιακό τρία προγράμματα εκπαιδευτικά και στο μεταπτυχιακό δύο προγράμματα. Προς το παρόν συρρικνώνουμε όλα αυτά και φέτος έχουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο προπτυχιακό και δύο στο μεταπτυχιακό. Και από του χρόνου θα έχουμε μόνο ένα και στο μεταπτυχιακό, γιατί το Πανεπιστήμιο δεν είναι δυνατόν [...] να καλύψει, δηλαδή να δώσει τόσα χρήματα για κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα, που στα μάτια τους φέρνουν ζημιές. Εμείς δεν

φέρνουμε κέρδος στο Πανεπιστήμιο... Γιατί το Πανεπιστήμιο είναι αυτοχρηματοδοτούμενο από τα δίδακτρα των παιδιών. Δηλαδή έχουμε κάποιες υποτροφίες από το κράτος, κάποιον αριθμό υποτροφιών που δεν είναι πολλές. Όμως τα περισσότερα παιδιά σπουδάζουν με δίδακτρα, δηλαδή πληρώνουν το Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο από αυτά τα μέσα καλύπτει τις ανάγκες του: Καλύπτει τους μισθούς των καθηγητών, καλύπτει τα λειτουργικά έξοδα του Πανεπιστημίου, θέρμανση, ρεύμα κ.λπ. Δηλαδή η επιδότηση από το Υπουργείο είναι ελάχιστη. Στην Ελληνική Φιλολογία δεν έχουμε πλέον πολλά παιδιά [...] και η Σχολή Ελληνικής Φιλολογίας δεν θεωρείται κερδοφόρα για το Πανεπιστήμιο. Γι' αυτό το λόγο,, δυστυχώς έπρεπε να συρρικνώσουμε, έπρεπε να μειώσουμε τα προγράμματα και αφήσαμε μόνο ένα στο προπτυχιακό επίπεδο και ένα από του χρόνου στο μεταπτυχιακό. Άμα υπήρχε άλλο θεσμικό πλαίσιο, δηλαδή αν δεν χρειαζόταν αυτή η πληρωμή τότε θα μπορούσαμε να αφήσουμε και τα τρία προγράμματα, [...] προς το παρόν αφήσαμε μόνο την Μετάφραση. Δηλαδή έχουμε προς το παρόν μόνο το μεταφραστικό, επειδή έχει περισσότερη ζήτηση.

Ερ. Τα δίδακτρα που απαιτούνται θεωρείς ότι μπορεί να τα αντιμετωπίσει μία μέση οικογένεια ή είναι αποτρεπτικό το ποσό;

Σ2: Ναι, ναι μπορεί. Δεν είναι πολύ ψηλά, τα τέσσερα χρόνια το προπτυχιακό πρόγραμμα είναι 2.000 ευρώ, δηλαδή περίπου 300 ευρώ κάθε χρόνο (...) είναι αντιμετωπίσιμο.

Ερ. Πάμε στους εκπαιδευτικούς τώρα... Ποιο είναι το διδακτικό προσωπικό και κατά πόσο θεωρείς ότι είναι καταρτισμένοι για να διδάξουν την ελληνική γλώσσα; Υποστηρίζονται οι εκπαιδευτικοί με επιμορφώσεις;

Σ2: Η επιμόρφωση πρέπει να γίνεται κάθε χρόνο, [...] εμείς έχουμε διάφορες δυνατότητες. Γίνεται η επιμόρφωση πάντα με πληρωμή, δηλαδή μπορούμε να βρούμε κάτι να πληρώσουμε και να επιμορφωθούμε π.χ. στις νέες μεθόδους διδασκαλίας μέσω των διαδικτυακών εργαλείων κ.λπ. Όσο αφορά την επιμόρφωση που έχει σχέση με την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας κάνουμε και τέτοιες επιμορφώσεις και συνήθως είναι η πρωτοβουλία κάποιου Πανεπιστημίου π.χ. πέρσι του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου [...] Για μισό χρόνο κάναμε την επιμόρφωση, 150 ωρών, χωρίς πληρωμή, δηλαδή δεν πληρώσαμε τίποτα, δωρεάν, απλά προσφέρθηκε το Πανεπιστήμιο να μας επιμορφώσει. Σε αυτό το κομμάτι επίσης, υπάρχει ένα θέμα και με το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας, επειδή θα έπρεπε να διοργανώσει κάτι και το Υπουργείο. Δηλαδή να μην είναι κάποιες πρωτοβουλίες μόνο ιδιωτικές, αλλά έπρεπε να υπάρχουν πρωτοβουλίες του Κράτους. Να μπορούν δηλαδή να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί της Ελληνικής γλώσσας στην Ελλάδα π.χ., γιατί αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό για να έχουμε ευχέρεια λόγου [...], για να μιλάμε δηλαδή με σωστή προφορά πρέπει να επιμορφωθούμε εκεί στην Ελλάδα. Δηλαδή κατά κάποια διαστήματα να έχουμε την δυνατότητα να επισκεφτούμε ελληνόφωνο χώρο, για να διατηρήσουμε αυτήν τη γλωσσική ικανότητα. Όμως αυτή η τελευταία πρωτοβουλία της Γραμματείας του Απόδημου Ελληνισμού, αν δεν κάνω λάθος ήταν

το 2014, δηλαδή πριν 7 χρόνια. Κάλεσαν για δύο εβδομάδες τους εκπαιδευτικούς Ελληνικής γλώσσας για επιμόρφωση στην Θεσσαλονίκη και ήταν η τελευταία φορά που έγινε επιμόρφωση στην Ελλάδα. Δεν είναι καθόλου σωστό αυτό.

Ερ. Δεν είναι. Σχετικά με τους Έλληνες αποσπασμένους εκπαιδευτικούς, πιστεύεις ότι πρέπει να γνωρίζουν και την γλώσσα υποδοχής προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί;

Σ2: Το θέμα με το να γνωρίζουν τη γλώσσα (...) στην πιο ιδανική περίπτωση θα 'πρεπε να γνωρίζουν βεβαίως τα Ουκρανικά, τα Ρωσικά, δηλαδή. Γιατί σε εμάς εδώ, επίσημη γλώσσα του Κράτους είναι βεβαίως τα Ουκρανικά, αλλά η μητρική μας γλώσσα στην περιοχή της Μαριούπολης συγκεκριμένα είναι τα Ρωσικά, είναι η Ρωσική γλώσσα. Εμείς προφανώς στο Πανεπιστήμιο δεν αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα [...] όμως στα σχολεία πιστεύω ότι εκεί υπάρχει ένα πρόβλημα. Δηλαδή εκεί ,να μεν πρέπει να μιλάνε αποκλειστικά τα Ελληνικά κι αυτός είναι ο βασικός τους τρόπος, να ακούνε τα παιδιά αποκλειστικά την Ελληνική γλώσσα, αλλά αν ένας αποσπασμένος μπορούσε να βοηθήσει με την μετάφραση σε κάποιες λέξεις τις οποίες δεν ξέρει το παιδί, δεν θα ήταν και κακό αυτό. Ιδανικά θα ήταν το τέλειο, αλλά δεν βλέπω κανένα πρόβλημα, οι περισσότεροι δεν ξέρουν ούτε λέξη.

Ερ. Πώς κρίνεις το ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διδάσκουν και στην Γενική και στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Σ2: Εννοείς ταυτόχρονα.

Ερ. Ναι

Σ2: Κοίτα, ούτε ένα συνάδελφος του τμήματος του δικού μου δεν εργάζεται ταυτόχρονα στο σχολείο. [...].

Ερ. Αναφέρομαι στους αποσπασμένους Έλληνες και όχι στους Ουκρανούς.

Σ2 : Γιατί όχι; Δεν βλέπω κανένα πρόβλημα να διδάσκουν κι εκεί (..) απλά οι τεχνικές και οι μέθοδοι διδασκαλίας διαφέρουν... και αν ένας εκπαιδευτικός ξέρει πώς να οργανώσει την εκπαιδευτική διαδικασία και σε μία ομάδα φοιτητών και σε μία ομάδα μαθητών, γιατί όχι;

Ερ. Ποια είναι η σχέση και η συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών;

Σ2: Άριστη συνεργασία. Τις περισσότερες φορές [...] Μερικές φορές, βεβαίως, υπάρχουν προβλήματα (..) εξαρτάται αυτό και από τον χαρακτήρα του ανθρώπου, από κάποιες προσωπικές ιδιότητες αλλά τις περισσότερες φορές μια χαρά συνεργαζόμαστε.

Ερ. Θεωρείτε ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, το πώς επιλέγονται, τον τρόπο διδασκαλίας, τον αριθμό;

Σ2: Βεβαίως. Θα ήθελα να είναι περισσότεροι. Εγώ ανέλαβα Πρόεδρος το 2016 και κάποτε στη σχολή υπήρχαν δύο τμήματα, ήταν δύο χωριστά τμήματα Ελληνικής Φιλολογίας και Ελληνικής Μετάφρασης. Μετά έγινε συρρίκνωση και ενοποιήθηκαν δύο τμήματα [...]και τότε ήμασταν 17 άτομα, να φανταστείς... Όμως, λόγω των μειώσεων, έχουμε ένα συγκεκριμένο ποσό ωρών για κάθε εκπαιδευτικό και επειδή μειώθηκαν πάρα πολύ ήταν αδύνατο να μείνουν όλοι, 16 στο τμήμα, γι' αυτό το λόγο φθάσαμε σε αυτό τον αριθμό των επτά ατόμων...Κι εγώ προσπαθώ να κρατήσω τουλάχιστον αυτό τον αριθμό. Γιατί βλέπω τους μισθούς που προσφέρονται συγκεκριμένα για το τμήμα (οι μισθοί εξαρτώνται από τις ώρες) κι αυτό το απαιτώ, δηλαδή απαιτώ να διατηρηθεί τουλάχιστον αυτό. Σκέφτομαι ότι είναι αδύνατον να μείνουν στο τμήμα τρία, τέσσερα άτομα, γιατί δεν είναι δουλειά αυτή, δηλαδή δεν υπάρχει δυναμική. Και μάλλον θα έπρεπε να αλλάξει η χρηματοδότηση, να είχαμε κάποια χρηματοδότηση από το Ελληνικό κράτος. Γιατί εμείς, σε αντίθεση με τους διδασκάλους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν παίρνουμε ακόμη κι αυτή την μικρή επιδότηση που δίνει το Ελληνικό κράτος στους διδασκάλους της δευτεροβάθμιας. Είναι ψίχουλα, δηλαδή δεν είναι πολλά τα λεφτά, αλλά οι καθηγητές δεν έχουν ακόμη κι αυτό. Οι μισθοί των καθηγητών στην Ουκρανία είναι χαμηλότεροι, πολλές φορές χαμηλότεροι, από τους μισθούς των δασκάλων στα σχολεία. Δηλαδή εμείς δεν έχουμε αυτόν τον διαχωρισμό που έχετε εσείς, εγώ ξέρω ότι στην Ελλάδα η διαφορά του μισθού υπάρχει, εμείς εδώ δεν έχουμε.

Ερ. Ποιος συντάσσει το αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών; Θεωρείς ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών, φοιτητών;

Σ2: Το συντάσσουμε εμείς και το προσαρμόζουμε, βεβαίως, στις ανάγκες πρώτα απ' όλα των φοιτητών. Γιατί τώρα μετράει η άποψη περισσότερο των φοιτητών, να είναι ικανοποιημένοι με τα πάντα. Γι' αυτό κάνουμε διάφορα ερωτηματολόγια, για το τι θα ήθελαν να έχει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τι μαθήματα, τι γνωστικά αντικείμενα, τι πρακτικές θα 'θελαν να κάνουν, τι θα 'θελαν να αλλάξουν.... Δηλαδή κάνουμε αυτό το ερωτηματολόγιο κάθε εξάμηνο σχεδόν για να αλλάξουμε ό τι απαιτείται.

Ερ. Θεωρείς ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας;

Σ2: Όχι, δεν θεωρώ ότι είναι αρκετός. Γιατί πριν πέντε χρόνια έγινε μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ουκρανία και τώρα οι περισσότερες ώρες είναι οι ώρες ανεξάρτητης μελέτης. Δηλαδή έτσι το λέμε (...) αν π.χ. κάποτε ένας καθηγητής έπρεπε να κάνει μέσα στην αίθουσα 900 ώρες το χρόνο, δηλαδή με την φυσική παρουσία του καθηγητή στην αίθουσα, τώρα μειώθηκαν μέχρι τις 500 το πολύ 600 ώρες μέσα στην αίθουσα. Και γι' αυτό καταλαβαίνεις ότι μειώθηκαν οι ώρες με την παρουσία του καθηγητή στην αίθουσα, γι' αυτό πιστεύω ότι δεν είναι αρκετές. Γιατί για να κατέχεις, να μάθεις μία ξένη γλώσσα χρειάζεται να κάνεις πάρα πολλές ώρες μέσα στην αίθουσα. Όταν μιλάμε για την εκμάθηση της ξένης γλώσσας δεν μπορούμε να μιλάμε για την ανεξάρτητη μελέτη στο σπίτι, είναι αδύνατον.

Ερ. Είστε ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό, είναι αρκετό και άμεσα διαθέσιμο;

Σ2 : Ναι εμείς το δημιουργούμε και είμαστε ικανοποιημένοι.

Ερ. Υπάρχει σύνδεση Γενικής και Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;

Σ2: Εμείς ξεκινάμε από το μηδέν. Ξεκινάμε την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας από το αλφάβητο επειδή πολύ συχνά έρχονται τα παιδιά που για την Ελληνική γλώσσα άκουσαν για πρώτη φορά κατά την εκστρατεία της εγγραφής στο Πανεπιστήμιο. Εδώ υπάρχει πολύ έντονο το πρόβλημα ότι δεν υπάρχει αυτή η σύνδεση, συνοχή, συνέχιση. Εμείς θα θέλαμε να έχουμε περισσότερο παιδιά που μάθαιναν την Ελληνική γλώσσα στο σχολείο και μετά να εγγραφούν, να μάθουν τα Ελληνικά στο Πανεπιστήμιο. Αλλά τέτοια παιδιά είναι ελάχιστα. Δηλαδή από δέκα παιδιά το ένα μπορεί να είναι το παιδί που προέρχεται από σχολείο με εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. [...] Τα παιδιά, για τα οποία τα Ελληνικά είναι μία εξωτική γλώσσα, δηλαδή δεν τα γνωρίζουν καθόλου, βλέπουν τα Ελληνικά ως μία πρόκληση και έχουν πολλές φορές μεγαλύτερη όρεξη να την μάθουν.

Ερ. Ποια βλέπεις να είναι η στάση των μαθητών ή των φοιτητών; Διαφοροποιούνται ως προς την διάθεσή τους να μάθουν την Ελληνική γλώσσα και να γνωρίσουν τον Ελληνικό Πολιτισμό όσοι είναι Ελληνικής από τους μη Ελληνικής καταγωγής;

Σ2: Εν μέρει ήδη απάντησα σ' αυτή την ερώτηση....Αλλά, κοίτα. Αυτοί που έχουν Ελληνική καταγωγή ξεκίνησαν την εκμάθηση των Ελληνικών στο σχολείο [...] και γίνονται φοιτητές στο Πανεπιστήμιο. Συνήθως, και η καρδιά τους για τον Ελληνισμό και τα Ελληνικά, συνήθως και γι' αυτό το λόγο, αυτό εξαρτάται από το προς προχωράει το παιδί, ποιες είναι οι επιτυχίες του π.χ. μερικές φορές όταν φτάνει το τρίτο έτος καταλαβαίνει ότι δεν μπορεί, είναι δύσκολο γι' αυτόν να μάθει Ελληνικά και χάνεται το ενδιαφέρον. Δυστυχώς ό τι κι αν κάνουμε, διοργανώνουμε διάφορα εδώ και πολιτιστικές και εκπαιδευτικές και επιστημονικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες, αλλά εξαρτάται κι από το παιδί. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει η τάση και οι ελληνοκίνητες και οι μη ελληνοκίνητες καταγωγής αναγκάζονται να δουλεύουν πολύ νωρίς και μερικές φορές χάνονται... κάπως χάνονται, επειδή είναι αδύνατον και να δουλέψεις και να αφοσιωθείς, ώστε να γίνεις ειδικός σε μία ξένη γι' αυτούς γλώσσα.

Ερ. Ποιοι λόγοι για τους οποίους επιθυμούν να διδαχτούν την Ελληνική γλώσσα, τι φαίνεται να τους ενδιαφέρει περισσότερο;

Σ2: Για το Πανεπιστήμιο βεβαίως ισχύει η σύνδεση της γλώσσας με την επαγγελματική αποκατάσταση. Γιατί το επιλέγουν ως μελλοντικό τους επάγγελμα, δηλαδή το βλέπουν ως εργαλείο να κάνουν μία δουλειά, να βγάλουν χρήματα. Για αυτό το λόγο έχει περισσότερη ζήτηση η μετάφραση (..) Επειδή καταλαβαίνουν ότι έχει τις περισσότερες αποδοχές. Οι μισθοί των εκπαιδευτικών δεν είναι πολύ υψηλοί εδώ στην Ουκρανία και δεν τους ενδιαφέρει να γίνουν δάσκαλοι της Ελληνικής γλώσσας. Τους ενδιαφέρει να γίνουν μεταφραστές της Ελληνικής και της Αγγλικής.

Εμείς εδώ ταυτόχρονα έχουμε δύο γλώσσες, δηλαδή αποκτούν την ειδικότητα του φιλόλογου στην Ελληνική και στην Αγγλική γλώσσα (...) Μερικές φορές τους προσελκύει κι αυτό, ότι δεύτερη γλώσσα έχουν και τα Αγγλικά. Δηλαδή χωρίς τα Αγγλικά δεν θα μπορούσαν να επιλέξουν εύκολα [...] Συνδυάζουμε οπωσδήποτε δύο γλώσσες γιατί αποκλειστικά τα Ελληνικά,, δυστυχώς δεν ενδιαφέρουν. Επειδή τα Ελληνικά μιλούνται μόνο στα δύο κράτη, Ελλάδα και Κύπρο. Και δεν είναι και μεγάλα κράτη με πολύ ισχυρή δυναμική. Ειδικά τώρα, με την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, το ενδιαφέρον τους έπεσε πάρα πολύ για τα Ελληνικά. Κάποτε, που προσέβλεπαν τις δυνατότητες εργασίας στην Ελλάδα και ήθελαν να μετακινηθούν στην Ελλάδα και να δουλέψουν εκεί με την γνώση των Αγγλικών, των Ελληνικών και των Ρωσικών ήταν πιο ελκυστικό. Τώρα χωρίς τα Αγγλικά δεν γίνεται. Λοιπόν μιλάμε, κυρίως, για επαγγελματική αποκατάσταση.

Ερ. Ποιο θεωρείς ότι είναι το δυνατό σημείο των μαθητών και τι αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο γι' αυτούς;

Σ2: Αν μιλήσουμε για τους φοιτητές του τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας, επειδή κάνουμε πάρα πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, τα καταφέρνουν περισσότερο σε αυτό [...] το υπόλοιπο τους φαίνεται λίγο βαρετό. Δηλαδή το να μαθαίνουν τη γραμματική, το λεξιλόγιο, τη σύνταξη είναι βαρετό (...) θέλουν κάτι πιο ζωντανό, πιο φρέσκο, κάτι που μπορούν να δείξουν τα ταλέντα τους. Διοργανώνουμε λοιπόν και το θέατρο π.χ. στα Ελληνικά γιατί μέσω κάποιων πολιτιστικών δραστηριοτήτων μπορούν [...] όταν μαθαίνουν τα λόγια, δηλαδή τους ρόλους τους, να μάθουν και τα Ελληνικά. Το μεγαλύτερο εμπόδιο για αυτούς είναι ο προφορικός λόγος. Δυσκολεύονται πάρα πολύ στο να μιλάνε και υπάρχει εξήγηση για αυτό. Φοβούνται να κάνουν λάθη. Εμείς τώρα χρησιμοποιούμε άλλες τεχνικές και μεθόδους και προσπαθούμε να μην τους διορθώνουμε. Μετά κάνουμε ανακεφαλαίωση και λέμε «υπήρχαν λάθη εκεί και εκεί». Προσπαθούμε να μην τους διακόπτουμε, αλλά μερικές φορές δεν μπορείς να βγάλεις νόημα από αυτά που λένε και βεβαίως τους διορθώνουμε. Μερικές φορές, βλέπεις, δεν μαθαίνουν τις λέξεις, δηλαδή το λεξιλόγιο που τους δίνεις, μερικές φορές αποφεύγουν να κάνουν αυτά που ζητάς από αυτούς, γιατί θέλει πολύ κόπο, πολλές δυνάμεις για να μάθεις μία ξένη γλώσσα και επειδή είναι δύσκολο γι' αυτούς. [...] όσο προχωράμε, από γενιά σε γενιά, εδώ που δουλεύω τώρα για 14 χρόνια έπεσε το επίπεδο, το γενικό επίπεδο των διανοητικών ικανοτήτων, των δεξιοτήτων... και γι' αυτό το λόγο βλέπουμε ότι δεν μπορούν να ανταπεξέρθουν σε αυτά που απαιτούμε. Ενώ για να γίνεις ένας ειδικός, ένας καλός μεταφραστής, ένας καλός διερμηνέας πρέπει να ξέρεις πολλά πράγματα, πρέπει να μιλήσεις, να μπορέσεις να μιλάς. Τα παιδιά που κάνουν προγράμματα Erasmus στα Πανεπιστήμια της Ελλάδας και της Κύπρου για τρεις μήνες, για ένα εξάμηνο στην Ελλάδα και στην Κύπρο, το ξεπερνάνε αυτό, δηλαδή τους βοηθάει πάρα πολύ. Όμως τα παιδιά που μένουνε εδώ στην Μαριούπολη και δεν έχουν την δυνατότητα να πάνε σε ένα πρόγραμμα γλωσσικό στην Ελλάδα, στην Κύπρο, για επιμόρφωση και στο πλαίσιο των ακαδημαϊκών ανταλλαγών, ακαδημαϊκής κινητικότητας βλέπουμε ότι δύσκολα έχουν πρόοδο στον προφορικό λόγο. Ντρέπονται, υπάρχει αυτό....Βλέπουμε πολύ

έντονα ότι ντρέπονται να κάνουν λάθη και γι' αυτό το λόγο έχουν αυτό το εμπόδιο στο να μιλάνε, το προφορικό.

Ερ. Υπάρχει στην διδασκαλία της γλώσσας σύνδεση με την Ελληνική Ιστορία, τον Ελληνικό Πολιτισμό και το ευρύτερο Κοινωνικό Πολιτιστικό Περιβάλλον, πόσο σημαντικό είναι κάτι τέτοιο κατά την γνώμη σας;

Σ2: Οποσδήποτε, ναι βεβαίως. Οποσδήποτε βάζουμε μαθήματα και ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού. Και στο πλαίσιο ακόμα και άλλων μαθημάτων [...] όταν είναι στο τέταρτο έτος π.χ. όταν είναι στο master, ακόμα και όταν κάνουμε γλώσσα π.χ. βρίσκω κάποιο υλικό από την πολιτική ζωή της Ελλάδας π.χ. τα κόμματα, τις συγκυρίες, την κατάσταση, διεθνής σχέση Ελλάδας με άλλες χώρες. Δηλαδή βάζουμε και αυτό το υλικό και μέσω αυτών των κειμένων μαθαίνουμε και κάποια καινούρια πράγματα. Οποσδήποτε γιατί η εξωγλωσσική προετοιμασία παίζει σημαντικό ρόλο για να γίνει κάποιος καλός και ειδικός.

Ερ. Συνδυάζεται η διδασκαλία της γλώσσας με τις τέχνες, το θέατρο, τη λογοτεχνία, τα λαογραφικά στοιχεία; Κρίνεις ότι ο συνδυασμός αυτός διευκολύνει την εκμάθηση της γλώσσας;

Σ2: Έχουμε και θεατρική ομάδα, κάνουμε και λογοτεχνικές βραδιές, κάθε χρόνο διοργανώνουμε ένα κύκλο εκδηλώσεων, Ημέρες των Ελλήνων της Αζοφικής. Μαθαίνουμε το λαογραφικό στοιχείο, για την τοπική διάλεκτο, περισσότερα πράγματα για τους Έλληνες της Αζοφικής, για την διάλεκτο που μιλιέται εδώ στην περιοχή της Αζοφικής..... δηλαδή κάνουμε διάφορες εκδηλώσεις που έχουν σχέση με τέχνες, θέατρο, λογοτεχνία και λαογραφικά στοιχεία.

Ερ. Ποια πιστεύεις ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας;

Σ2: Τα ίδια με τα παλιά. Δηλαδή πρέπει να βρίσκονται τακτικά στον ελληνόφωνο χώρο για να έχουν αυτή την ευχέρεια του λόγου. Για να καταλάβεις, εγώ μιλώ, κάνω λάθη, αλλά μιλώ.

Ερ. Εντυπωσιακά μιλάς.

Σ2 : Ευχαριστώ. Ευχαριστώ, αλλά κάποιοι συνάδελφοι αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα. Δεν μιλούνε τόσο ελεύθερα... δηλαδή έχουν αυτό το θέμα με τον προφορικό λόγο γι' αυτό έχουμε εδώ δυσκολία, κενά, προβληματάκια.

Ερ. Ποια είναι η κατάσταση ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό;

Σ2: Με την υλικοτεχνική υποδομή μια χαρά είμαστε. Τώρα πήραμε μία επιχορήγηση από ένα πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα βελτιώσει την κατάσταση. Θα μας αγοράσουν και υπολογιστές και διάφορους εξοπλισμούς, για να βγάλουμε

ειδικούς στην ταυτόχρονη μετάφραση, δηλαδή να κάνουμε εργαστήρια με σύγχρονο εξοπλισμό. Εμείς μια χαρά είμαστε στο Πανεπιστήμιο.

ΕΡ. Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το Ελληνικό κράτος και τους υπεύθυνους φορείς της Ουκρανίας; Ποιες είναι οι προτάσεις σου για το μέλλον;

Σ2: Θέλουμε ενίσχυση, οικονομική ενίσχυση από το Ελληνικό κράτος, κυρίως, αλλά και από το Ουκρανικό επίσης. Επειδή η Ελληνική γλώσσα [...] είναι γλώσσα της μειονότητας, της ελληνικής μειονότητας της Ουκρανίας που μάλιστα είναι πολυάριθμη, θα έπρεπε να υπάρχει και περισσότερη υποστήριξη και από πλευράς του Ουκρανικού κράτους. Όμως... για κάποιο λόγο, κοίτα δεν μας καταπιέζουν βέβαια, δεν αισθανόμαστε κάτι τέτοιο. Προσωπικά εγώ είμαι ελληνικής καταγωγής, οι συνάδερφοί μου βέβαια δεν είναι Ελληνικής καταγωγής, και τα ελληνικά τα έμαθα ως ξένη γλώσσα στο Πανεπιστήμιο. Οι γονείς μου μιλάνε τα Ρωσικά, αλλά είμαστε από τους Έλληνες της Αζοφικής.

Ερ. Οι γονείς σου μιλούν τη διάλεκτο;

Σ2: Οι παππούδες μου ναι, οι γονείς μου ελάχιστα, κάποιες φράσεις μόνο. Εγώ κατάγομαι από τους Έλληνες που ήρθαν από την Κριμαία στην Μαριούπολη και έχω ελληνική καταγωγή και ως εκπρόσωπος της εθνικής μειονότητας της Ουκρανίας δεν αισθάνομαι κάποια πίεση, δηλαδή έχουμε ίσα δικαιώματα.

Ερ. Καμία διάκριση.

Σ2: Καμία αλλά τόσο σπάνιες γλώσσες, όπως η ελληνική, θα 'πρεπε να υποστηρίζονται διαφορετικά από το Ουκρανικό κράτος, μιας και έχουμε και την εθνική μειονότητα μεγάλη.

Ερ. Ποιους τρόπους προσέλευσης σπουδαστών και γενικότερα στήριξης της Ελληνικής γλώσσας και προβολής του Ελληνικού Πολιτισμού προτείνεις;

Σ2: Για να έχουμε περισσότερους φοιτητές, εμείς ως τμήμα, τα τελευταία τέσσερα χρόνια κάνουμε τεράστια δουλειά στον επαγγελματικό προσανατολισμό των παιδιών. Πηγαίνουμε στα σχολεία ακόμα [...] να κάνουμε αυτή την διαφήμιση ενώ παλιά δεν κάναμε κάτι παρόμοιο. Ποτέ δεν πηγαίναμε στα σχολεία και θεωρώ ότι οι δάσκαλοι στα σχολεία αυτά πρέπει κάπως να ενθαρρύνουν τα παιδιά, να τους δώσουν περισσότερα κίνητρα και να τους προκαλούν να ενδιαφέρονται, για να συνεχίσουν να μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα. Αυτό θα ήθελα να αλλάξω. Δηλαδή οι δάσκαλοι να μην συμπεριφέρονται ως τεχνοκράτες, κάπως να προκαλέσουν το ενδιαφέρον στα παιδιά (...) δηλαδή να έχουν αυτή την θέληση, αυτή την επιθυμία να συνεχίσουν να μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα... και πιστεύω ότι το βασικό πρόβλημα κρύβεται ακριβώς εδώ. Ότι οι δάσκαλοι όταν μπαίνουν μέσα στην αίθουσα, διδάσκουν και φεύγουν κάπως ψυχρά. [...]

Ερ. Άρα είναι σημαντική η δουλειά που πρέπει να γίνει στα σχολεία, στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση...

Σ2: Ναι, και στον επαγγελματικό προσανατολισμό (...) το κάνουμε κι εμείς, αλλά δεν μπορούμε συχνά να πηγαίνουμε, δηλαδή μπορούμε να πάμε στο σχολείο το πολύ μία φορά το χρόνο. Γιατί κυρίως είναι και πολύ μακριά, πολλά χωριά είναι απομακρυσμένα. Λόγω των πολλών υποχρεώσεων που έχουμε εδώ το κάνουμε με την δικιά μας την πρωτοβουλία, δεν είναι υποχρέωσή μας να πηγαίνουμε στα σπίτια. Κάνουμε και πολλές εκδηλώσεις και διαδικτυακά για τα παιδιά π.χ. κάποια εικονικά ταξίδια στην Ελλάδα. Τους προσκαλούμε να συνδεθούν μέσω του zoom και κάνουμε αυτές τις εκδηλώσεις και για τα παιδιά των σχολείων, αλλά δεν αρκούν.

Ερ. Πολύ ωραία. Πριν κλείσουμε θα ήθελα να σε ρωτήσω αν υπάρχει κάτι σχετικό με το θέμα της έρευνας στο οποίο θα ήθελες να αναφερθείς και δεν το συζητήσαμε.

Σ2: Όχι. Μου φαίνεται ότι είναι πλήρες. Συζητήσαμε πολλά και ενδιαφέροντα πράγματα.

Ερ. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνέντευξη 3^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 12.30-13.15

Ημερομηνία: 13 Νοεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ3

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 45 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο αρχικά για τους φορείς οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Μαριούπολη.

Σ3: Οκ. Το πρώτο που ήθελα να πω, για μένα προσωπικά, η Ελληνική γλώσσα δεν είναι μητρική μου γλώσσα [...] και, αν θα κάνω κάποια λάθη, ζητώ συγγνώμη.

Ερ. Μιλάς τέλεια.

Σ3: Όσον αφορά την διοργάνωση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας εδώ στην Ουκρανία (...) Βέβαια από το 1995, όταν ιδρύθηκε η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας, που συσπειρώνει σήμερα στους κόλπους της 96 περίπου κοινότητες, 20 Νομούς της Ουκρανίας βάλαμε ως στόχο μας να ενώσουμε όλους τους Έλληνες της Ουκρανίας και βεβαίως να οργανώσουμε την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας και στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης, Γενικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, δηλαδή στα δημόσια σχολεία της Ουκρανίας και στις Ελληνικές Κοινότητες για τους ενήλικες. Και επίσης σιγά, σιγά...τότε δεν είχαμε ούτε βιβλία ούτε προγράμματα διδασκαλίας(...) έτσι σιγά, σιγά εμείς πήραμε την πρωτοβουλία, δηλαδή προετοιμάσαμε όλα όσα χρειάζονται για την οργάνωση της διδασκαλίας. Να είναι νόμιμα τα Ελληνικά στα σχολεία της Ουκρανίας. Γράψαμε προγράμματα εκπαιδευτικά [...]. Τα προγράμματα αυτά τα στείλαμε στο Υπουργείο Παιδείας (το δικό μας, εδώ στην Ουκρανία), πήραμε την έγκριση και έτσι, σιγά σιγά, προχωρήσαμε... Πρώτα είχαμε τα προγράμματα, μετά δεν είχαμε βιβλία εκπαιδευτικά και έτσι απευθυνόμασταν συνέχεια στο Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας, στη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού και μας στέλνανε βιβλία

ώστε να εξασφαλίσουμε τη διδασκαλία. Το δεύτερο πρόβλημα που έγινε μετά ήταν ότι τα βιβλία αυτά δεν μπορούσαμε να τα χρησιμοποιήσουμε στα σχολεία νόμιμα. Δηλαδή αυτά τα μαθήματα που διδάσκονται στα σχολεία μας θα πρέπει να έχουν εγχειρίδια, δηλαδή βιβλία και τετράδια εργασιών που να ήταν επικυρωμένα, να είχαν την σφραγίδα από το δικό μας Υπουργείο. Κι έτσι οργανώσαμε [...] Η Ομοσπονδία οργάνωσε, μάζεψε τους καλύτερους δασκάλους εδώ στην Ουκρανία, ντόπιους, που διδάσκουν τα Ελληνικά, τους καθηγητές των Πανεπιστημίων, στην Ουκρανία πέντε Πανεπιστήμια διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα και έτσι γράψαμε βιβλία και τετράδια εργασιών και σήμερα, μετά από τόσα χρόνια (αρχίσαμε αυτή την δουλειά από το 2005 περίπου) εκδίδονται και έχουμε βιβλία και τετράδια εργασιών για όλες τις τάξεις του σχολείου, τα οποία χρησιμοποιούνται με επιτυχία. Έτσι είναι η κατάσταση (...) και το Υπουργείο Παιδείας της Ουκρανίας υποστηρίζει την πρωτοβουλία μας. Βέβαια, θα θέλαμε να έχουμε περισσότερα σχολεία με την διδασκαλία της Ελληνικής, αλλά έχουμε αυτά που έχουμε, περίπου είναι 45 σχολεία σήμερα, ενώ το 2000 είχαμε 100. Τότε όμως η διδασκαλία της Ελληνικής γινόταν προαιρετικά στα σχολεία, δηλαδή δεν ήταν ενταγμένη η Ελληνική Γλώσσα στο πρόγραμμα των σχολείων. Τώρα διδάσκεται σε 3.500 μαθητές, ως δεύτερη ξένη γλώσσα, δύο ώρες την εβδομάδα.

Ερ. Είναι υποχρεωτική δεύτερη ξένη γλώσσα.

Σ3: Υποχρεωτική δεύτερη ξένη γλώσσα, ναι. [...] το σχολείο διαλέγει ποια δεύτερη γλώσσα θα διδάσκεται, κατάλαβες;

Ερ. Ναι. Επιλέγει με βάση την επιθυμία που εκδηλώνεται;

Σ3: Ναι. Το σχολείο κάνει έρευνα, συζητάει αυτό το θέμα με τους γονείς των παιδιών και αυτοί που θέλουν και δείχνουν το ενδιαφέρον για την εκμάθηση της Ελληνικής διαλέγουν αυτή την γλώσσα. Αν στην τάξη, ας πούμε, σε μία τάξη είναι 60% από τον αριθμό που θέλουν να μάθουν την Ελληνική γλώσσα, θα μάθουν την Ελληνική γλώσσα.

Ερ. Η Ελληνική πλευρά έχει ρόλο σε όλο αυτό; Στηρίζει την προσπάθειά σας;

Σ3 : Υπάρχει πρόγραμμα πρόσληψης δασκάλων της Ελληνικής γλώσσας, το οποίο είναι πρόγραμμα της γενικής Γραμματείας του Υπουργείου. Κάθε χρόνο, μία φορά το χρόνο, οι δάσκαλοι παίρνουν οικονομική στήριξη 0,80 λεπτά για μια ώρα διδασκαλίας, δεν είναι πολλά....

Ερ. Αναφέρεσαι στους Ουκρανούς δασκάλους;

Σ3: Ναι, στους Ουκρανούς. Έχουμε και αποσπασμένους από την Ελλάδα εκπαιδευτικούς. Φέτος έχουμε, νομίζω, 20 παραπάνω που δουλεύουν σε διάφορα μέρη της Ουκρανίας και στο Κίεβο και στην Οδησσό και στην Μαριούπολη εδώ....Συντονίζονται από το γραφείο εκπαίδευσης, τον Συντονιστή. Έχουμε εξαιρετική συνεργασία μαζί τους και όλα τα έξοδα για την διαμονή κ.λπ. τα πληρώνει το Ελληνικό κράτος, εννοείται [...]

Ερ. Πώς είναι η συνεργασία σας με τον εκάστοτε Συντονιστή εκπαίδευσης;

Σ3: Πριν αρχίσει η σχολική χρονιά, έχουμε καλή συνεργασία με τον συντονιστή εδώ. Παρ' ότι συντονίζει πολλές χώρες, 20 ο δικός μας, νομίζω 20 χώρες συντονίζει. Έχουμε εξαιρετική συνεργασία. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς εμείς υποβάλλουμε στοιχεία για τους αποσπασμένους που χρειαζόμαστε [...] Για να καταλάβεις, το Υπουργείο Παιδείας το δικό μας δεν το νοιάζει αν διδάσκουμε την Ελληνική γλώσσα. Όταν εμείς παίρνουμε πρωτοβουλία, μας υποστηρίζει, δηλαδή μας λένε «δεν υπάρχει πρόβλημα». Η Ομοσπονδία, εμείς είμαστε οργάνωση που συντονίζει την Ελληνόγλωσση εκπαίδευση εδώ στην Ουκρανία. Όλα τα στοιχεία τα μαζεύουμε στην αρχή της σχολικής χρονιάς και οι δάσκαλοι συμπληρώνουν μία αίτηση... μετά προετοιμάζουμε έναν πίνακα με όλα τα στοιχεία. Μαζεύουμε αυτά τα στοιχεία, με βάση αυτά τα στοιχεία μετά δουλεύουμε όλη την χρονιά και ξέρουμε δηλαδή μιλάμε με τις διευθύντριες (γιατί έχουμε γυναίκες, δεν έχουμε άντρες) των σχολείων, με τους ντόπιους εκπαιδευτικούς μας, τους Ουκρανούς, και μας λένε αν έχουν 10 και παραπάνω ώρες την εβδομάδα. Τότε μπορούμε να μιλήσουμε για να αποστείλουμε αποσπασμένους εκπαιδευτικούς και προσπαθούμε να στείλουμε σε σχολεία, που είναι 25, 30, 40 ώρες... δηλαδή υπάρχουν και τέτοια σχολεία, που έχουν πολλά παιδιά. Έτσι ετοιμάζουμε αυτά τα στοιχεία, τα στέλνουμε στο συντονιστικό γραφείο εδώ και μετά συνεργαζόμαστε μαζί του. Δηλαδή ο συντονιστής προετοιμάζει ένα έγγραφο, το στέλνει στο Υπουργείο Παιδείας με τις ανάγκες μας και το Υπουργείο μετά αποφασίζει πόσους εκπαιδευτικούς μπορεί να στείλει εδώ.

Ερ. Εσύ θεωρείς ότι οι εκπαιδευτικοί που αποστέλλονται από την Ελλάδα είναι αρκετοί, καλύπτουν δηλαδή τις ανάγκες;

Σ3: Να σου πω την αλήθεια, Γεωργία, καλύπτουν. Για να καταλάβεις, οι ντόπιοι εκπαιδευτικοί, όχι όλοι αλλά οι περισσότεροι έχουν αρκετά υψηλό επίπεδο γνώσεων στην Ελληνική γλώσσα και μπορούν να καταφέρουν ώστε η διδασκαλία να είναι σε υψηλό επίπεδο. Αποσπασμένους εκπαιδευτικούς χρειαζόμαστε για τα σχολεία, για πιο προχωρημένα παιδιά, δηλαδή όχι για τις τάξεις του δημοτικού. Χρειαζόμαστε για πιο προχωρημένα παιδιά που ήδη ξέρουν κάτι στην Ελληνική γλώσσα, κατάλαβες;

Ερ. Ναι.

Σ3: Γιατί καταλαβαίνουμε ότι για το Ελληνικό κράτος κοστίζουν πολλά λεφτά και το πρόβλημα, ξέρεις, είναι ότι μερικοί εκπαιδευτικοί [...] την ψυχή τους ενώ οι υπόλοιποι, όχι οι περισσότεροι, έρχονται εδώ, περνάνε καλά και φεύγουν.

Ερ. Θεωρείς δηλαδή ότι δεν ανταπεξέρχονται όλοι στις ανάγκες τις διδασκαλίας;

Σ3: Γεωργία μου, αυτό που σου είπα, οι περισσότεροι έχουν διάθεση και όταν έρχονται εδώ, βλέπουν τον ζωντανό Ελληνισμό στην περιοχή εδώ (...) βλέπουν το ενδιαφέρον και των παιδιών και των δασκάλων κι έτσι προσφέρουν τη βοήθεια, μεγάλη βοήθεια προσφέρουν...όμως δουλεύουν σε συνεργασία με τους ντόπιους δασκάλους όχι ξεχωριστά, δεν επιτρέπεται αυτό. Μαζί, σε συνεργασία με τους

ντόπιους κάνουν πολύ καλή δουλειά. Δηλαδή είναι πολύ σημαντικό τα παιδάκια να ακούνε τους φυσικούς ομιλητές και βοηθάνε και επιμορφώνουν και τους ντόπιους μας. Κατάλαβες;

Ερ. Ναι.

Σ3: Γιατί εμείς δεν έχουμε ευκαιρία έτσι καθημερινά να μιλάμε, εμείς στην Ομοσπονδία, τα κορίτσια που γνωρίζουμε Ελληνικά, μιλάμε μεταξύ μας. Οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί, ένας εκπαιδευτικός στο σχολείο, αυτή η δασκάλα, με ποιόν να μιλήσει;

Ερ. Θα άλλαζες κάτι στο πλαίσιο της επιλογής των εκπαιδευτικών;

Σ3: Δεν ξέρω ποια κριτήρια είναι για την επιλογή των εκπαιδευτικών, δεν ξέρω ποια κριτήρια είναι, αλλά για μένα, ως άνθρωπος που γνωρίζω το εκπαιδευτικό σύστημα και τα λοιπά... για μένα θα ήταν πολύ σημαντικό να έχει προσόντα, δηλαδή να έχει εμπειρία. Ένας δάσκαλος καλό βέβαια θα ήταν να ξέρει και την Ρωσική, την Ουκρανική γλώσσα, αλλά δεν γίνεται αυτό. Αυτό είναι το πιο βασικό, γιατί ξέρεις είναι δύσκολο να διαλέξεις ένα άτομο που δεν το γνωρίζεις, δεν ξέρεις την δουλειά του, κατάλαβες; Και νομίζω ότι παίζουν εδώ σημαντικό ρόλο και οι διευθυντές των σχολείων όπου δούλευαν εκεί στην Ελλάδα οι εκπαιδευτικοί. Να συστήνει ο διευθυντής..... δεν μπορώ να βρω αυτό που θέλω να πω.

Ερ. Συστατική επιστολή

Σ3: Ναι, συστατική επιστολή, ώστε να βοηθήσει στην επιλογή των δασκάλων αυτών.

Ερ. Να επιστρέψουμε λίγο στα προγράμματα σπουδών...

Σ3: Κάθε πέντε χρόνια ξανακάνουμε αυτά τα προγράμματα, τα επεξεργαζόμαστε. Με τα προγράμματα δουλεύω εγώ προσωπικά. Έχω τους εκπαιδευτικούς έμπειρους (..) είναι πέντε έξι άτομα. Βέβαια εδώ στην Μαριούπολη λειτουργεί Κρατικό Πανεπιστήμιο Μαριούπολης, που έχει την έδρα Ελληνικής Φιλολογίας οπότε οπωσδήποτε είναι μία καθηγήτρια από αυτό το Πανεπιστήμιο, η δεύτερη είναι η καθηγήτρια από το Πανεπιστήμιο της Οδησσού και έτσι γράφουμε εμείς, η Ομοσπονδία, σε συνεργασία με τους ντόπιους δάσκαλους.

Ερ. Ο χρόνος που διδάσκεται η Ελληνική γλώσσα, δύο ώρες μου είπες, είναι αρκετός;

Σ3: Δύο ώρες δεν είναι τίποτα. Δύο ώρες για μία ξένη γλώσσα είναι πολύ λίγες ώρες και πριν το 2004, νομίζω, στην Ουκρανία λειτουργούσανε τρία σχολεία με ειδική εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας, στα οποία εκτός της γλώσσας διδασκόταν η Ιστορία της Ελλάδας και ο Πολιτισμός. Δηλαδή είχανε πέντε έξι ώρες και περισσότερες, μόνο πέντε ώρες είχανε την Ελληνική γλώσσα. Τα δύο σχολεία αυτά, είναι δύο στην Μαριούπολη, στο Σαρτανά και στο Στάρι Κριμ και το τρίτο είχαμε στο Κίεβο. Με την αλλαγή του νόμου, δηλαδή το 2017 που βγήκε καινούριος νόμος στην Ουκρανία εκπαιδευτικός, δεν υπάρχουν ούτε σχολεία εκμάθησης ούτε τίποτα.

Όλα τα σχολεία είναι γενικής εκμάθησης και έχουν ίδια προγράμματα διδασκαλίας, όμως το σχολείο μπορεί να διαλέγει ποιο πρόγραμμα θα ακολουθεί. Δηλαδή υπάρχουν πολλά προγράμματα για τα σχολεία και διαλέγουν εκεί που θέλουν να διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα, σύμφωνα με το πρόγραμμα. Αυτό γίνεται.

Ερ. Πέρα από τις δύο ώρες διδασκαλίας της γλώσσας, υπάρχει σύνδεση και με τον ελληνικό πολιτισμό;

Σ3: Τα σχολεία που λειτουργούν εδώ με την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας έχουν συνεργασία με τις ντόπιες Ελληνικές κοινότητες. Στις ελληνικές εθνικές γιορτές, δηλαδή 28^η Οκτωβρίου, 25^η Μαρτίου, τα τελευταία χρόνια και στην Παγκόσμια Ημέρα της Ελληνικής Γλώσσας, στις 9 Φεβρουαρίου, όλες οι εκδηλώσεις οργανώνονται σε συνεργασία των σχολείων με τις Ελληνικές Κοινότητες και υλοποιούνται ή στη βάση της Κοινότητας ή στο χώρο του σχολείου. Και τα παιδιά που μένουν εδώ στην περιοχή της Αζοφικής, δηλαδή της Ανατολικής Ουκρανίας, τα περισσότερα παιδάκια από εδώ που μαθαίνουν την Ελληνική γλώσσα, είναι στα χωριά. Ξέρουν τα έθιμα τα ελληνικά των παππούδων και γιαγιάδων, ακούνε και την ρωμαίικη και την ουρούμικη γλώσσα, γιατί μιλιέται από τους παππούδες ακόμα. Κι έτσι βέβαια τους «βουτάμε» στον Ελληνικό Πολιτισμό.

Ερ. Προφανώς για να γίνεται αυτό, θεωρείς πολύ σημαντική πέρα από την εκμάθηση της γλώσσας την επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό...

Σ3: Ναι βεβαίως. Εγώ θεωρώ ότι πρέπει να γίνονται παράλληλα όλα αυτά τα πράγματα. Δεν γίνεται να μην ξέρει το παιδάκι τον πολιτισμό, το ελληνικό πνεύμα. Ίσως και μερικά παιδιά να έδειξαν το ενδιαφέρον στην εκμάθηση της Νεοελληνικής γλώσσας, όταν πήγαμε στην Ελλάδα και συμμετείχαν στα προγράμματα φιλοξενίας. Γιατί κάθε χρόνο, τα τελευταία χρόνια, υπήρχαν προγράμματα της Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού με φιλοξενία παιδιών στην Ελλάδα, ομογενών παιδιών. Έτσι, κάθε χρόνο στέλναμε περίπου 100 παιδιά στις κατασκηνώσεις εκεί στην Ελλάδα. Γνωρίζανε τον πολιτισμό εκεί, τα αξιοθέατα της Ελλάδας, κ.λπ. και έτσι μετά ενδιαφερόταν και όταν γυρίσανε πίσω είπαν ότι θα μάθουν την Ελληνική γλώσσα. Κατάλαβες; Αυτό παίζει σημαντικό ρόλο γιατί και τα παιδάκια μας χορεύουν π.χ και τραγουδάνε με ελληνικά τραγούδια, δηλαδή τους ενδιαφέρει αυτό. Είναι το θέμα του ανθρώπου, Γεωργία, αν το παιδάκι θέλει. θα μάθει, αν δεν θέλει...

Ερ. Αναφέρθηκες πριν στη μείωση του αριθμού των μαθητών. Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι επιθυμούν πλέον να μάθουν την ελληνική γλώσσα;

Σ3: Δύσκολη είναι η ερώτηση. Γιατί τα πράγματα είναι δύσκολα κι εδώ στην Ουκρανία. Όπως σου είπα, πριν είχαμε 6.000 παιδιά που μαθαίνανε την Ελληνική γλώσσα, τώρα έχουμε 3.500 και κάθε χρόνο μειώνεται ο αριθμός των παιδιών, γιατί δίνουν βαρύτητα στην Αγγλική γλώσσα, γιατί καταλαβαίνουν ότι στο μέλλον θα χρειαστούν αυτή την γλώσσα. Τα παιδάκια που διαλέγουν την Ελληνική γλώσσα, στη αρχή ίσως δεν καταλαβαίνουν για ποιο λόγο, αλλά σιγά, σιγά μεγαλώνουν και, αυτό που είπες, (...) μερικοί νομίζω ότι ακούνε για τους παππούδες τους που ήταν

Έλληνες και θέλουν να μάθουν την Ελληνική γλώσσα. Υπάρχουν οικογένειες στις οποίες κρατιούνται οι ελληνικές παραδόσεις κ.λπ. Έτσι, αυτά τα μικρά παιδάκια μεγαλώνουν με όλο αυτό, δηλαδή θέλουν να μάθουν την γλώσσα. Υπάρχουν και [...] φοιτητές που θέλουν να ασχοληθούν στον μέλλον επαγγελματικά, με το να γίνουν καθηγητές της Ελληνικής γλώσσας. [...] βλέπουν τον εαυτό τους μετά ως μεταφραστές, διερμηνείς, υπάρχουν και τέτοια παιδιά. Αλλά οι περισσότεροι, αυτό που σου είπα, πιο πολύ ενδιαφέρονται για την Αγγλική γλώσσα, γιατί καταλαβαίνουν ότι στο μέλλον θα χρειαστούν αυτή την γλώσσα και όχι την Ελληνική. Ελληνικές εταιρείες είναι πλέον λίγες εδώ στην Ουκρανία, όπου μπορείς να βρεις δουλειά. Ίσως κάποιος ή κάποια σκέφτεται για το μέλλον να πάει στην Ελλάδα, να δουλέψει εκεί ή να παντρευτεί εκεί. Τι να πω, Γεωργία, εμείς πριν στο Πανεπιστήμιο είχαμε πολλούς φοιτητές, τώρα έχουμε λίγους.

Ερ. Σχετικά με αυτό, πιστεύεις ότι θα μπορούσε να γίνει μια καλύτερη προώθηση και προετοιμασία στα σχολεία;

Σ3: Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να κάνουν αυτή τη δουλειά, σίγουρα. Η Ελληνική διδάσκεται από την πέμπτη τάξη [...] , είναι μόνο δύο σχολεία στα οποία έχουν πρώτη τάξη που διδάσκεται η ελληνική. Για να διαλέξει το παιδάκι στην Πέμπτη την Ελληνική γλώσσα ως δεύτερη και όχι Ιταλική ή κάποια άλλη, Γαλλική κ.λπ. πρέπει ο εκπαιδευτικός που δουλεύει σ' αυτό το σχολείο να κάνει μεγάλη προσπάθεια..... Ναι, να τραβήξει το ενδιαφέρον των παιδιών και το πιο δύσκολο και το πιο σημαντικό είναι μετά να κρατήσει αυτό το ενδιαφέρον. Γιατί όλα εξαρτιούνται από τον εκπαιδευτικό, 60%. Ένας δάσκαλος μπορεί να μπει σε μία τάξη με ένα στυλό, χωρίς να έχει τίποτα άλλο και να κάνει ωραίο μάθημα, ένας άλλος μπορεί να έχει διαδραστικούς πίνακες κ.λπ. και να μην μπορεί να το χρησιμοποιήσει σωστά. Δηλαδή πρέπει να είναι ηθοποιός-δάσκαλος. Πρέπει να κάνουνε σωστή δουλειά για να μαζέψουνε παιδάκια, γιατί αφού θέλουν να διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα πρέπει να κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους να μαζέψουν τα παιδιά. Να έχουν τουλάχιστον μια τάξη στο σχολείο που είναι 25-30 παιδιά ώστε να οργανώσουν την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας.

Ερ. Τι προσδοκάτε από το ελληνικό κράτος για το μέλλον; Τι θα πρότεινες να γίνει για τη στήριξη της ελληνικής γλώσσας;

Σ3: Γεωργία μου, η Ελλάδα βοηθάει, όσο μπορεί βοηθάει...Θα ήθελε ίσως να βοηθήσει και περισσότερο, αλλά δυστυχώς δεν μπορεί και εμείς το καταλαβαίνουμε αυτό, από την μία πλευρά. Μερικές ιδέες που ήθελα να σου πω... να δοθούν κάποια κίνητρα τόσο για τα παιδιά τόσο και για τους εκπαιδευτικούς μας (...) να οργανωθούν ανταλλαγές αντιπροσωπειών των καλύτερων μαθητών από τα σχολεία της Ουκρανίας και της Ελλάδας. Να έρχονται τα παιδιά μας, να μπορούμε να τα στείλουμε στην Ελλάδα για τη συμμετοχή στα προγράμματα φιλοξενία. Όμως τα παιδιά μας από την Ουκρανία να μην στέλνονται κάπου ξεχωριστά (..) σε μία κατασκήνωση που είναι μόνο τα δικά μας παιδιά. Να γίνουν προγράμματα, τα παιδιά μας να έχουν δυνατότητα επικοινωνίας με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας,

κατάλαβες; Με παιδάκια Έλληνες, κατάλαβες; Βέβαια χρειάζονται πολλή επιμόρφωση, όπως κατάλαβες, οι ντόπιοι μας εκπαιδευτικοί. Για τους ντόπιους μας εκπαιδευτικούς η νεοελληνική δεν είναι η μητρική τους γλώσσα, και την μαθαίνουν στα Πανεπιστήμια. Ακόμα και τώρα υπάρχουνε πολλοί δάσκαλοι που είναι αυτοδίδακτοι, γιατί έχουμε πρόβλημα να στείλουμε τους δασκάλους των Πανεπιστημίων στα χωριά που λειτουργούν τα σχολεία ... και έτσι είμαστε αναγκασμένοι να στέλνουμε για να διδάσκουν σε αυτά τα σχολεία αυτοδίδακτοι δάσκαλοι, που μάθανε οι ίδιοι, χωρίς να έχουν πτυχίο από την Ελληνική γλώσσα και συμμετείχαν μετά, με πρωτοβουλία της Ομοσπονδίας, σε διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα, που γινόταν στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Χρειάζονται στήριξη. Υπάρχει βέβαια τώρα η δυνατότητα να κάνουμε έτσι μέσω ίντερνετ, εξ αποστάσεως, κατάλαβες... αλλά όταν γίνει ζωντανή επικοινωνία, όταν οι δάσκαλοι μας έχουν την δυνατότητα να μπουν σε μία τάξη μόνο με ελληνόφωνα παιδιά, θα αναβαθμισθεί το επαγγελματικό επίπεδο των δασκάλων και θα έχουν πιο μεγάλο ενδιαφέρον, κατάλαβες;

Ερ. Βέβαια.

Σ3: Αυτό είναι πολύ σημαντικό, χρειάζονται συνεχή επιμόρφωση οι ντόπιοι μας δάσκαλοι.

Ερ. Δίνονται υποτροφίες στους μαθητές και τους φοιτητές;

Σ3: Άκου να δεις, πριν πολλά χρόνια.... είναι μια ιστορία αυτή (...) Κάθε χρόνο το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας έδινε 10-15 υποτροφίες κάθε χρόνο για τα παιδιά μας, απόφοιτων των σχολείων, που μπορούσαν να πάνε στην Ελλάδα και να μπουν σε κάποιο Πανεπιστήμιο εκεί στην Ελλάδα. Αυτό ήταν εξαιρετικό κίνητρο για τα παιδιά από εδώ, αλλά μετά σιγά-σιγά κλείσανε αυτό το πρόγραμμα. Τώρα βέβαια τα παιδιά μας μπορούν να μπουν στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας, αλλά πρώτα πρέπει να δώσουν την εξέταση για να πάρουν το πιστοποιητικό Ελληνομάθειας.

Ερ. Εδώ δίνουν αυτή την εξέταση;

Σ3: Και στην Οδησό και στην Μαριούπολη έχουν δικαίωμα. Αλλά, για να καταλάβεις, με δύο ώρες την εβδομάδα δεν μπορείς να μάθεις έτσι την γλώσσα, ώστε να πάρεις αυτή την βεβαίωση. Οι μαθητές χρειάζεται να πάνε και φροντιστήριο, δηλαδή να πληρώνουν οι γονείς των παιδιών έναν εκπαιδευτικό που θα κάνει επιπλέον μαθήματα για να μάθουν τα παιδάκια, κατάλαβες; Και μερικές οικογένειες, οι περισσότερες δεν έχουν αυτή την δυνατότητα, όπως καταλαβαίνεις. Δεν λέω για το θέμα που μπορεί να πάει ένα παιδί δικό μας από την Ουκρανία στην Ελλάδα και να παρακολουθεί στο κέντρο Ελληνικής γλώσσας εκεί ένα πρόγραμμα.

Ερ. Έχουν έρθει και εδώ, στα Ιωάννινα, πολύ παλιά...

Σ3: Πολύ ακριβό είναι αυτό το πράγμα, Γεωργία μου, για τα δικά μας, για τις δικές μας οικογένειες εδώ. Και εδώ είναι το πρόβλημα. Αν είχαμε αυτές τις υποτροφίες, θα

είχαμε κίνητρα. Το παιδάκι θα σκεφτόταν «θέλω να πάω στην Ελλάδα για να εργαστώ εκεί» και θα προσπαθούσε να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες στην εκμάθηση της γλώσσας, κατάλαβες; Υποτροφίες (...) πριν, το Ίδρυμα, το Ωνάσειο, έδινε υποτροφίες για τους εκπαιδευτικούς. Συμμετείχαν και δικοί μας εκπαιδευτικοί από εδώ. Τα τελευταία χρόνια δεν έχουμε τίποτα, τίποτα. Τα τελευταία 10 χρόνια

Ερ. Μετά λοιπόν την κρίση του '10 η πορεία είναι φθίνουσα, πτωτική, φθίνουσα...Εσύ έμαθες τα Ελληνικά στο Πανεπιστήμιο;

Σ3: Στο Πανεπιστήμιο.

Ερ. Δεν είσαι δηλαδή από τις αυτοδίδακτες που ανέφερες προηγουμένως..

Σ3: Όχι. Εγώ αποφοίτησα από το Πανεπιστήμιο, αλλά ήμουν η πρώτη, από τις πρώτες (...) δεν είχαμε τότε ούτε αποσπασμένους από την Ελλάδα εκπαιδευτικούς, ούτε κανέναν. Μόνο εκατό άτομα ήμασταν. Το 1991 ανοίξανε εδώ, το Κολέγιο και είχαμε εκεί μόνο τέσσερεις ειδικότητες, Ρώσικη γλώσσα και Ελληνική, Ουκρανική γλώσσα και Ελληνική, Ιστορία και Ελληνική και μπήκα έτσι μόλις το έμαθα, γιατί εγώ έχω ελληνικές ρίζες. Δηλαδή οι γονείς μου είναι από εδώ, ντόπιοι Έλληνες και έτσι αποφάσισα να...έχει σχέση με την καταγωγή μου, αλλιώς δεν θα πήγαινα.

Ερ. Οι γονείς σου μιλάνε καθόλου τη διάλεκτο ή οι παππούδες σου;

Σ3: Μιλούσανε μόνο οι παππούδες, γιαγιάδες, δυστυχώς δεν ζουν πια. Η πεθερά μου, στο ελληνικό χωριό μένει αυτή, μιλάει την ρωμαϊκή γλώσσα μαζί μου. Μου μιλάει αλλά εγώ, όπως ο σκύλος, καταλαβαίνω πολλά, αλλά δεν μπορώ να απαντήσω.

Ερ. Κλείνοντας, θέλω να σε ρωτήσω αν υπάρχει κάτι ακόμα, σχετικό με το θέμα της έρευνας, το οποίο θα ήθελες να αναφέρεις.

Σ3: Νομίζω τα συζητήσαμε όλα. Είμαστε υπερήφανοι εμείς, να σου πω την αλήθεια, που υπάρχουν άνθρωποι στην Ελλάδα που ενδιαφέρονται για τους Έλληνες της Ουκρανίας.

Ερ. Σε ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη 4^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 10.45-11.30

Ημερομηνία: 14 Νοεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ4

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 45 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Να μιλήσουμε λίγο για το πώς είναι οργανωμένη η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην περιοχή...

Σ4: Εμείς πηγαίνουμε ως αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί, υποτίθεται ότι είμαστε φυσικοί ομιλητές της γλώσσας (...) μπαίνουμε μέσα στην τάξη παρέα με τον Ουκρανό δάσκαλο και βοηθάμε τα παιδιά στο να έχουν καλή άρθρωση και επικοινωνία, αυτό διδάσκουμε. Δεν έχουμε αυτονομία, δεν μας δίνουν αυτονομία να κάνουμε μόνοι μας μάθημα... [...] στο Πανεπιστήμιο, είμαι και στο Πανεπιστήμιο, έχουμε μεγαλύτερη ελευθερία (...) μας δίνουν ένα πλαίσιο να κινηθούμε. Δηλαδή

μπορούμε να επιλέξουμε εμείς την ύλη που θα διδάξουμε...[...] Όσο για τους μαθητές, στα σχολεία στο Σταρι Κριμ και στο Σαρτανά που είναι τα παιδιά Ελληνικής καταγωγής, διδάσκονται πιο πολλές ώρες την εβδομάδα Ελληνικά και οι μαθητές διαπρέπουν στις Ολυμπιάδες. Εμείς, στο σχολείο 47, δεν έχουμε παιδιά με ελληνική καταγωγή. Ωστόσο, το σχολείο 47 είναι από τα πέντε πρότυπα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ουκρανία.

Ερ. Στο οποίο η Ελληνική είναι δεύτερη ξένη γλώσσα;

Σ4: Ελληνική είναι δεύτερη ξένη γλώσσα. Και ενώ ήταν μόνο η Αγγλική και η Ελληνική ως επιλογή, μπήκε και η Γερμανική, με μεγάλη μας λύπη, γιατί μειώθηκαν τα Ελληνικά κατά ένα τμήμα... στην Πέμπτη δημοτικού.

Ερ. Ποιος είναι ο ρόλος των ελληνικών Συλλόγων στην οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης;

Σ4: Είναι έτσι πολύ σημαντικός [...] κάνουν πολλές δράσεις, έχουν μεγάλη στενή συνεργασία με την Ελλάδα από την οποία επιχορηγούνται [...] Συνεργάζονται με την Ελλάδα, έχουμε στενή συνεργασία οι εκπαιδευτικοί με τους Συλλόγους, είναι σίγουρο αυτό. Οργανώνουν τα τμήματα, εκπαιδεύουν, μάλλον εποπτεύουν και εκπαιδεύουν όλους τους Ουκρανούς εκπαιδευτικούς, βρίσκονται στη συνεργασία με όλους. Επίσης συνεργάζονται με το συντονιστικό γραφείο. Εμείς αναλαμβάνουμε υπηρεσία στο συντονιστικό γραφείο και μετά πηγαίνουμε στην Ομοσπονδία, στην υπεύθυνη της Παιδείας, να μας τοποθετήσει.

Ερ. Ποιος είναι ο ρόλος του ελληνικού κράτους; Ανταπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες;

Σ4: Ο ρόλος του ελληνικού κράτους είναι να στέλνει αποσπασμένους εκπαιδευτικούς, εδώ στην Μαριούπολη για να διδάξουν την γλώσσα και γυμναστές και χοροδιδασκάλους και μουσικούς για την καλλιέργεια του πολιτισμού. Ως προς το αν ανταπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες, εγώ θα ήθελα πιο σαφείς οδηγίες από την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας. Επίσης, είναι απαραίτητο να οργανώσει σεμινάρια. Παλαιότερα στη δεκαετία του 1990 έκαναν σεμινάρια στους εκπαιδευτικούς και επίσης παρεμβαίνανε και λίγο στην διαδικασία.... δηλαδή πώς να το πω (...) π.χ. εγώ είχα ένα θέμα σε μία γιορτή που είχαμε και μιλούσε ο Καποδίστριας ενοχλήθηκαν οι συνάδερφοι που έλεγε ο Καποδίστριας ότι ήταν Υπουργός Εξωτερικών του Ρωσικού Κράτους και ήθελαν να το βγάλουν... κι εγώ προσπαθούσα να τους πω «ξέρετε παιδιά, δεν θα φτιάξουμε την ιστορία τώρα στα μέτρα σας επειδή εσείς δεν τα πάτε καλά με τους Ρώσους». Επειδή ο Συντονιστής εδώ με βάση το νόμο είναι και σύμβουλος εγώ θα τον ήθελα πιο καθοδηγητικό...εκ του πρακτέου (...) γενικά θα ήθελα αυτό, κάποια σεμινάρια και κάποιους...Γενικά θα έλεγα κι άλλα.....υπάρχει π.χ ένα νομικό πλαίσιο που δίνει στον συντονιστή εκπαίδευσης την δυνατότητα να μας τοποθετήσει, υπάρχουνε όμως αποκλίσεις (...) το ωράριο είναι π.χ. 20 ώρες, αλλά πουθενά δεν γίνεται στην ανατολική Ευρώπη 20 ώρες.

Ερ. Για ποιο λόγο;

Σ4: Υπάρχει αυτή η δυσκολία γιατί πάμε στο σχολείο 2-3 ώρες... δεν μπορούμε να κάνουμε το ωράριο... Υπάρχει και η εντύπωση ότι εμείς κάνουμε όλες τις ώρες μάθημα, δηλαδή αυτό στα χαρτιά υπάρχει, τι γίνεται τώρα στην πραγματικότητα; δεν γίνεται...

Ερ. Μπορείς να γίνεις πιο σαφής; πού οφείλεται αυτό;

Σ4 : Οφείλεται στο ότι [...] για να το κάνεις αυτό θα πρέπει να είσαι από το πρωί, από τις 8:00 π.μ. μέχρι τις 4:00 μ.μ. στο σχολείο. Το ουκρανικό πρόγραμμα του σχολείου, το πρόγραμμα του ουκρανικού σχολείου δεν γίνεται με βάση τον Έλληνα εκπαιδευτικό. Λογικό είναι... δηλαδή ο Ουκρανός είναι από το πρωί μέχρι το μεσημέρι και διδάσκει και Αγγλικά και Ουκρανικά και Ελληνικά, οπότε υπάρχει αυτή η δυσκολία. Επίσης πολλά χωριά δεν έχουν στελεχωθεί όπως θα έπρεπε επειδή είναι απομακρυσμένα, αν και έχουν πολύ ελληνόφωνο πληθυσμό. [...] δεν έχουν πάει εκεί ακόμη εκπαιδευτικοί φέτος... και τα χρόνια τα τελευταία δεν έχουν πάει ...είναι χωριά που πρέπει να πάνε.

Ερ. Είναι άραγε οικονομικοί ή οργανωτικοί οι λόγοι;

Σ4 : Και τα δύο...θεωρώ ότι αν το είχε οργανώσει καλά ο συντονιστής, ο εκάστοτε συντονιστής, και πίεζε και την Πρεσβεία, θα στέλνανε εκπαιδευτικούς [...] δεν έγινε η κατάλληλη γραφειοκρατία.

Ερ. Θα ήθελες να αλλάξει κάτι στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο;

Σ4: Εγώ θεωρώ ότι θα έπρεπε να έχουμε εμείς λίγο περισσότερη αυτονομία, οι φυσικοί ομιλητές. Γιατί μας λένε φυσικούς ομιλητές και κάποιες φορές μας έχουν σαν γλάστρες. Δεν έχουμε ενεργό ρόλο... εγώ έχω μπει, ας πούμε, σε τάξη εκπαιδευτικού Ουκρανού που κάνει Ελληνικά και όλη την ώρα δεν μου έδωσε τον λόγο και διαμαρτυρήθηκα στην υπεύθυνη [...] Δηλαδή δεν ασχολούνται μαζί μας, δηλαδή ορισμένοι δεν μας θέλουν. Υπάρχει ο φόβος, κάποιες από αυτές δεν ξέρουνε καλά Ελληνικά και, για να πω την αλήθεια νομίζουν ότι θα τους ελέγξουμε. Εγώ γενικά δεν έχω τέτοια δυσκολία γιατί βρίσκομαι σε καλό σχολείο και ούτε στο Πανεπιστήμιο έχω πρόβλημα. Στο Πανεπιστήμιο θέλουν πάρα πολύ να κάνεις μάθημα, σου δίνουν αυτονομία, σου δίνουν υλικό, σου δίνουν την ελευθερία να διαλέξεις το υλικό, τις ασκήσεις, τα παιδιά... σε θέλουν πολύ...

Ερ. Θεωρείς ότι είστε επαρκώς καταρτισμένοι και κατάλληλοι για να διδάξουν την Ελληνική γλώσσα ως ξένη;

Σ4: Εμείς, όχι, δεν είμαστε, πάμε άσχετοι εκεί πέρα. Και δεν έχουμε καμία γενικότερη ενημέρωση. Θα μπορούσε και η Ομοσπονδία [...] να μας καλέσει, να μας πει πέντε πράγματα για τα σχολεία, να μας γνωρίσει τους εκπαιδευτικούς, δεν το κάνει. Ο κάθε προϊστάμενος δεν το κάνει επίσης. [...] την πρώτη φορά, την πρώτη χρονιά που πήγα ως άσχετη, ας πούμε, το εκφράζω ως παράπονο... με πήρε τηλέφωνο ο προϊστάμενος το πρωί και μου λέει πήγαινε στο σχολείο, εγώ δεν ήξερα πώς να πάω, τέλος πάντων. Θα έπρεπε να μας κάνουν πολλά σεμινάρια [...] Εγώ θα

ήθελα ένα σεμινάριο πάνω στις ανάγκες του εκπαιδευτικού προσωπικού της Μαριούπολης, δηλαδή να ασχοληθούν το σχολείο, το κάθε σχολείο, ο συντονιστής, ο δάσκαλος Ουκρανός, η υπεύθυνη Παιδείας, η διευθύντρια, όλοι.

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετοί οι αποσπασμένοι Έλληνες εκπαιδευτικοί;

Σ4: Εγώ θεωρώ ότι δεν είναι. Θα πρέπει να ρίξουμε μια ματιά στα χωριά της Μαριούπολης, σε πολλά από τα οποία δεν στέλνονται εκπαιδευτικοί.

Ερ. Γνωρίζεις τη γλώσσα υποδοχής;

Σ4: Μόνο ένας γνωρίζει από όλους αυτούς που είμαστε εδώ την γλώσσα υποδοχής. Κι εγώ τώρα την μαθαίνω, είμαι σε αυτή τη διαδικασία. Απλά να πω ότι, όπως είπα και στο προϊστάμενό μου κάποια στιγμή, το δράμα είναι ότι κάποιοι συνάδερφοι μιλάνε Αγγλικά στα παιδιά, για να διευκρινίσουν κάτι, κι αυτό δεν είναι σωστό. Όχι, δεν παίζει ρόλο στην διδασκαλία δεν παίζει... να μην πω ότι είναι και καλύτερο αν δεν ξέρουμε και τη γλώσσα, γιατί και με αυτό τον τρόπο αναγκάζουμε τα παιδιά να μιλήσουν και γινόμαστε και πιο αγαπητοί στα παιδιά.

Ερ. Πολύ ωραία. Πως κρίνεις το ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διδάσκουν και στην γενική και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Σ4: Εγώ αυτό θεωρώ ότι είναι λάθος. Ότι εμείς θα έπρεπε μόνο οι φιλόλογοι να διδάσκουν στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, γιατί το επίπεδο εκεί είναι υψηλό και οι απαιτήσεις μεγάλες [...] Ένας δάσκαλος δεν μπορεί να διδάξει ούτε Ρίτσο, ούτε Καβάφη... Θα έπρεπε να υπάρχει διαχωρισμός ως προς το ποιοι διδάσκουν στο Πανεπιστήμιο.

Ερ. Πώς είναι η συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών;

Σ4: Εγώ, η αλήθεια είναι δεν αντιμετώπισα καμία δυσκολία. Αλλά έχω ακούσει ότι συνάδερφοι στα πιο δύσκολα σχολεία, στο Σταρι Κριμ, στο Σαρτανά είχαν μια δυσκολία στο να τους βάλουν οι εκπαιδευτικοί στην τάξη... Είναι αυτό που είπα και πριν. Αν ένα εκπαιδευτικός Ουκρανός δεν ξέρει καλά την Ελληνική γλώσσα, φοβάται και νιώθει και ανασφάλεια. [...] Και η αλήθεια είναι ότι, αν δεν σε θέλει ο Ουκρανός μέσα στην τάξη κάηκες, δηλαδή, δεν το συζητάω, δεν μπαίνεις ποτέ μέσα στην τάξη. Και εκεί είναι η ευθύνη του συντονιστή. Πρέπει να ανοίξει αυτός τον δρόμο, να ανοίξει τον δρόμο για να βαδίσουμε εμείς. Εγώ δεν είμαι εκεί για να κάνω δημόσιες σχέσεις να πείσω τον διευθυντή

Ερ. Θεωρείς ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς;

Σ4: Ναι φυσικά. Εγώ θεωρώ ότι αυτό είναι πολύ σημαντικό, να αλλάξει η διαδικασία με την οποία μας επιλέγουν. Δεν μπορεί να αξιολογηθεί ο άνθρωπος που μπορεί να διδάξει, γιατί αυτό το κομμάτι είναι ιδιαίτερο κομμάτι. Εγώ έχω διδάξει και στην ειδική αγωγή και στην γενική αγωγή, έχω κάνει και διοίκηση, εδώ είναι διαφορετικά. Πρέπει να έχεις πολύ καλή σχέση με τον Ουκρανό, να τραβήξεις το παιδί, να έχεις τα

εργαλεία τα επαγγελματικά, ώστε να επιλέξει συνειδητά ο μαθητής τη μάθηση και να θέλει ο μαθητής να μάθει. Εκεί είναι το θέμα, να υπάρχει ζήλος....

Ερ. Τι θα έλεγες για το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και τα βιβλία; Θεωρείς ότι είναι προσαρμοσμένο στην ανάγκη των εκπαιδευτικών και των μαθητών;

Σ4: Τα βιβλία του σχολείου και ο τρόπος που γίνεται η διδασκαλία είναι άτοπη, είναι άστοχη. Γίνεται με πάρα πολύ γρήγορο ρυθμό, γιατί η ύλη που πρέπει να καλύψουμε είναι πολύ μεγάλη, δεν γίνεται βήμα- βήμα όπως θα έπρεπε. Βλέπω ότι δεν μπορεί να αφομοιωθεί η ύλη με αυτόν τον τρόπο (...) κι εγώ νομίζω ότι θα έπρεπε να μπορούμε σε μια λογική μιας άλλης ύλης, άλλων βιβλίων με λιγότερη ύλη.

Ερ. Προτείνεις δηλαδή αλλαγές.

Σ4: Ναι. Πρέπει να γίνει εκσυγχρονισμός των βιβλίων και κάποια διαφοροποίηση της ύλης. Η ύλη είναι πάρα πολύ μεγάλη, δηλαδή αυτό που κάνουνε τα παιδιά στο σχολείο σε 45 λεπτά θα χρειαστούν στο σπίτι τουλάχιστον τρεις ώρες για να τα μάθουν την φορά. Και μετά σκέφτομαι, ανακαλώ τις δικές μου μνήμες για το πως έμαθα τα Αγγλικά σε αυτή την αντίστοιχη ηλικία και νομίζω ότι δεν ήταν τόσο πολύ εύκολο

Ερ. Θεωρείς ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας;

Σ4: Φέτος το Υπουργείο Παιδείας της Ουκρανίας έκανε περικοπή των ωρών. Φαίνεται ότι ενώ την δεκαετία του 1990, του 2000, είχαμε μια άνθιση των Ελληνικών σπουδών και μία στήριξη τους από το Ουκρανικό Υπουργείο Παιδείας, τώρα βλέπουμε ότι στρέφονται προς άλλες γλώσσες, σε γλώσσες της αγοράς όπως τα Γερμανικά. Και ίσως εκεί έχουμε την ευθύνη εμείς ως ελληνική πολιτεία. Δεν αρκεί να στέλνουμε εκπαιδευτικούς. Θα έπρεπε να μπορούμε να έχουμε και μια σύνδεση με την αγορά εργασίας. Να έχουμε και προγράμματα που θα δίνουν τη δυνατότητα να έρχονται, για παράδειγμα, τα παιδιά καλοκαίρι να δουλεύουνε...να μάθουνε την γλώσσα. Στο Σαρτανά νομίζω διδάσκονται κάθε μέρα τα παιδιά γιατί εκεί πέρα είναι συμπαγές σχολείο, εμείς διδάσκουμε μόνο δύο φορές την εβδομάδα.

Ερ. Ποια βλέπεις να είναι η στάση των μαθητών; Έχουν διάθεση να μάθουν την Ελληνική γλώσσα και να γνωρίσουν τον Ελληνικό πολιτισμό;

Σ4: Νομίζω ναι, ειδικά αυτοί που είναι Ελληνικής καταγωγής. Έχουν μια περηφάνια, προσδιορίζονται έτσι..... «εμείς είμαστε Έλληνες». Και βέβαια καλλιεργείται κι από το σπίτι αυτό, αυτή η επιθυμία. Στο Σαρτανά και στο Στάρι Κριμ υπάρχουν και άνθρωποι που μιλάνε καλά Ελληνικά....

Ερ. Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους θέλουν να διδαχτούν την Ελληνική γλώσσα;

Σ4: Νομίζω ότι κάποιοι από αυτούς, οι Ελληνικής καταγωγής, το θεωρούν απαραίτητο για να συνδεθούν με την ρίζα τους και είναι στοιχείο προσδιορισμού.

Νιώθουν περήφανοι που είναι Έλληνες και θέλουν να ξέρουν την γλώσσα λόγω καταγωγής. Κάποιοι άλλοι το βλέπουν και επαγγελματικά, λίγοι είναι αυτοί εδώ στην Μαριούπολη, λίγοι... στο Κίεβο το έχω δει αυτό περισσότερο, ότι οι Ουκρανοί μαθαίνουν δηλαδή και Ελληνικά γιατί γίνονται μεταφραστές (...) γιατί υπάρχουν πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες που χρειάζονται μεταφραστές.

Ερ. Ποιο βλέπεις να είναι το δυνατό σημείο των μαθητών και τι αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για αυτούς;

Σ4 : Η ύλη πιστεύω ότι είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο, δηλαδή η ύλη είναι πολλή και χρειάζεται λίγο καλύτερη διαχείριση. Να πω ότι εγώ που μαθαίνω τώρα Ουκρανικά βλέπω την δυσκολία των παιδιών να μάθουν τα Ελληνικά (...) έχουμε και άλλους φθόγγους, υπάρχουν κάποιοι φθόγγοι, όπως το δέλτα, που δεν το έχουν και δεν μπορούν να το πουν [...] οι τόνοι επίσης, γιατί δεν έχουν τόνους.

Ερ. Υπάρχει στη διδασκαλία της γλώσσας σύνδεση με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον;

Σ4: Ναι υπάρχουν. Υπάρχουν μουσικοί που κάνουν ελληνικό πολιτισμό, δηλαδή διδάσκουν την μουσική και τα Ελληνικά μέσω της μουσικής, π.χ Χατζηδάκη, Σπανουδάκη (...) επίσης και στις επετείους, 28^η Οκτωβρίου, 25^η Μαρτίου, κάνουμε μεγάλες εκδηλώσεις. Ναι, και αυτό χρειάζεται, χρειάζονται και οι εκδηλώσεις τέτοιου τύπου, αλλά χωρίς να είναι κυρίαρχο αυτό, το βιοματικό. Χρειάζεται αυτό, το να μάθεις τη γλώσσα με τους κανόνες στη γραμματική και μετά να έρθει το βιοματικό να συνδυαστεί.

Ερ. Συνδυάζεται η διδασκαλία της γλώσσας με τις τέχνες το θέατρο, τη λογοτεχνία και τα λαογραφικά στοιχεία;

Σ4: Ναι προσπαθούμε να το κάνουμε αυτό (...) ας πούμε πρώτη Μαρτίου θα κάνουμε τα μαρτάκια, τώρα τα Χριστούγεννα θα κάνουμε τα κάλαντα, θα μιλήσουμε για τις Απόκριες, θα μιλήσουμε και για το θέατρο, για την λογοτεχνία (...) δηλαδή προσπαθούμε να τα εμπλέξουμε στην δευτεροβάθμια. Στην τριτοβάθμια.. ναι...κάνουμε και τέτοιου είδους και θεατρικά κείμενα και λογοτεχνικά, ναι.

Ερ. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας;

Σ4: Ότι δεν υπάρχει κίνητρο, ότι σε αυτή την εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν θεωρούν σημαντικό να διδάσκεται η γλώσσα η Ελληνική, γιατί δεν υπάρχει επαγγελματική αποκατάσταση. Πρέπει αυτό να προσπεράσουμε...πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί ένα άλλο πρόβλημα, αυτό με την ύλη, τη διαχείριση της ύλης. Και θα ήθελα και λίγο πιο ενεργή εμπλοκή του συντονιστή, να είναι πιο ενεργός, δηλαδή να πάει λίγο στα σχολεία, να έχει πιο προσωπική σχέση με τους διευθυντές, να μας ανοίγει τους δρόμους. Δηλαδή δεν είναι δυνατόν τώρα εγώ να πάω να παλεύω να μπω στην τάξη του τμήματος...θα ήθελα να προσπαθεί να λύνει τα προβλήματά μας με το θεσμικό του ρόλο.

Ερ. Ποια είναι η κατάσταση με την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό;

Σ4: Γενικά είναι πολύ καλά σε αυτό κομμάτι, υπάρχουν ωραίες αίθουσες, υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο, υπάρχει άφθονο υλικό. Κι εμείς οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί έχουμε κάνει δωρεά κάποιο υλικό στο σχολείο, κάποιους χάρτες, κάποιες καρτέλες (...) εντάξει προσπαθούμε κι εμείς οι ίδιοι, από μόνοι μας να το εμπλουτίσουμε.

Ερ. Τι άλλο προσδοκάτε από το Ελληνικό κράτος;

Σ4: Εγώ θα ήθελα αυτό το πράγμα, δηλαδή να είναι λίγο πιο οργανωμένο. και θα ήθελα λίγο να υπάρχει μια κατάσταση μαθητείας [...], να γίνει και για αυτά τα παιδιά, μια μαθητεία και για τα παιδάκια στο λύκειο και για αυτά που τελειώνουν το Πανεπιστήμιο...

Ερ. Ποιος άλλους τρόπους προσέγγισης σπουδαστών και γενικότερη στήριξης της Ελληνικής γλώσσας προτείνεις;

Σ4: Αυτό, μια κατάσταση τέτοιας μαθητείας, δηλαδή να υπάρχει μια μαθητεία. Είναι σημαντικό να γίνονται πολλές ενημερωτικές προσπάθειες και εκδηλώσεις για την ευαισθητοποίηση όλων...

Ερ. Υπάρχει κάτι σχετικό με το θέμα στο οποίο θα ήθελες να αναφερθείς και δεν ρωτήθηκες;

Σ4: Νομίζω ότι τα είπα όλα... απλά να επιμείνω σε αυτό.: Θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει οργάνωση, ότι θα πρέπει να υπάρχει βοήθεια και εποπτεία, ώστε να μπορώ να νιώσω εγώ ότι σε μια δύσκολη στιγμή ότι μπορεί να με βοηθήσει κάποιος, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά εννοώ.

Ερ. Ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη 5^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 18.30-19.20

Ημερομηνία: 14 Νοεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ5

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 50 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Άνδρας
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Να μιλήσουμε πρώτα για την οργάνωση της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή...ποιος ο ρόλος του ελληνικού κράτους;

Σ5: Κοίταξε, θα σου μιλήσω για τη διαδικασία που προσλαμβανόμαστε εμείς, οι αποσπασμένοι από την Ελλάδα...Τηρείται η τυπική διαδικασία όπως τηρείται και στην Ελλάδα (..) δηλαδή μια χαρτούρα, μια γραφειοκρατία (...) τα τυπικά. Κάνουμε πράξεις ανάληψης, μας τοποθετεί ο συντονιστής και κάθε μήνα συμπληρώνουμε κάποια έγγραφα για να πληρωθούμε το επιμίσθιο. Στην αρχή και στο τέλος της χρονιάς κάνουμε έναν προγραμματισμό και έναν απολογισμό αντίστοιχα, του εκπαιδευτικού έργου. Αυτά είναι τα βασικά.

Ερ. Ο απολογισμός κατατίθεται κάπου;

Σ5: Αυτό είναι πονεμένη ιστορία, γιατί τώρα με την αξιολόγηση, να πούμε αλήθειες ή να πούμε τα τυπικά;

Ερ. Αλήθειες θα πούμε, οι οποίες βέβαια θα διασταυρωθούν.

Σ5: Στην αρχή του χρόνου γίνεται ένας προγραμματισμός εκπαιδευτικού έργου. Την πρώτη και τη δεύτερη χρονιά γράφαμε ένα σωρό πράγματα, με βάση τι φανταζόμασταν, δεν ξέραμε κιόλας (...) γράφαμε ό,τι νομίζαμε εμείς, ό,τι μπορούμε να κάνουμε στο Πανεπιστήμιο, την πρώτη χρονιά ήμασταν αποκλειστικά στο Πανεπιστήμιο. Την δεύτερη χρονιά [...] ήμασταν και σε σχολεία και στο Πανεπιστήμιο. Κάναμε, τέλος πάντων, ένα προγραμματισμό, γράφαμε όλα αυτά [...] και μετά, στο τέλος της χρονιάς, γινόταν ένας απολογισμός. Καταγράφαμε το τι από όλα αυτά υλοποιήθηκε σε μικρό ή μεγάλο βαθμό κ.λπ. Τι κάναμε και τι δεν κάναμε. Αυτό κάναμε. Κατάλαβα όμως κάποια στιγμή ότι ήταν μάταιο [...] Όσο για το συντονιστή... αλλάξαμε τρεις, τέσσερεις... Άλλη πονεμένη ιστορία του ελληνικού γραφειοκρατικού συστήματος. Αυτοί δεν ήξεραν να απαντήσουν σε τίποτα και δεν υπήρχε περίπτωση να ξέρουν.

Ερ. Δεν είχατε δηλαδή στήριξη από τον εκάστοτε Συντονιστή;

Σ5: Ακριβώς. Διεκπεραιωτές είναι... ο Συντονιστής για μένα, όπως και ο διευθυντής του σχολείου, πρέπει να είναι διευθυντής ορχήστρας, να εμπνυχώνει, όχι απλώς να διεκπεραιώνει ο έγγραφα, αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. [...] από κάποια στιγμή και μετά κατάλαβα και από τις ερωτήσεις που δεν πήρα ποτέ απάντηση. [...] Δεν έμαθα αν τα διαβάζει κανένας (τον προγραμματισμό και τον απολογισμό) και αν τα αξιολογεί. Δεν πήρα καμία ανατροφοδότηση « αυτό που κάνατε γιατί το κάνατε έτσι, γιατί δεν το κάνατε αλλιώς ή γιατί δεν κάνατε αυτό που δηλώσατε στην αρχή» κ.λπ. Και ,για να είμαι ειλικρινής, μετά, τις άλλες δυο χρονιές, τρεις μάλλον, λίγο πολύ έκανα αυτό που μου λέγανε οι άλλοι, που έκαναν και οι άλλοι, δηλαδή copy paste τα προηγούμενα αλλάζοντας λίγο τις χρονολογίες, τα ονόματα κ.λπ. (...) τυπικά πράγματα...και πάλι δεν ήρθε κάποια ανατροφοδότηση. Αλλάξαμε λίγο πέντε πράγματα και από εκεί και πέρα τα ίδια, δηλαδή μια τυπική διαδικασία.

Ερ. Ποιος είναι ο ρόλος της Ομοσπονδίας σε σχέση με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση;

Σ5: Η Ομοσπονδία Ελληνικών συλλόγων έχει τμήμα παιδείας [...] που αξιολογεί τα άτομα. Γενικότερα η Ομοσπονδία ενδιαφέρεται πάρα πολύ.

Ερ. Συνεργάζεται με τα σχολεία, με το Πανεπιστήμιο έχει καλή συνεργασία με τον Συντονιστή;

Σ5: Με τα σχολεία συνεργάζονται εκατό τοις εκατό, απόλυτα. Γιατί οι Ουκρανές συνάδελφοι διορίζονται μέσα από τις προτάσεις της Ομοσπονδίας και έχουν, από ό,τι ξέρω, στενότερη συνεργασία [...] Επίσης στην Ομοσπονδία γράφονται τα βιβλία για

την ελληνική γλώσσα (..) τα επιμελείται η Ομοσπονδία και συμμετέχουν σε αυτό συγγραφείς, καθηγήτριες των Πανεπιστημίων της Μαριούπολης, μία από την Οδησό, από το Κίεβο κ.λπ. Γνωστά ονόματα στην χώρα, Ελληνίστριες κ.λπ. [...] για να κλείσουμε, θεωρώ ότι συνεργάζονται στενότερα με τις Ουκρανές, λέω Ουκρανές γιατί οι περισσότερες είναι γυναίκες, σπάνια θα βρεις άντρες.

Ερ. Το έχω διαπιστώσει αυτό. Μια και αναφέρεσαι στο εκπαιδευτικό προσωπικό, πιστεύεις ότι έχετε στήριξη, λαμβάνετε επιμόρφωση στην διδασκαλία της Ελληνικής, ως ξένης γλώσσας;

Σ5: Αυτό είναι απαραίτητο, δεν το συζητάμε. Πρέπει να υπάρχει επιμόρφωση. Δεν την έχουν βέβαια από πριν όλοι οι εκπαιδευτικοί που σκέφτονται να πάνε στο εξωτερικό. Ούτε θα ήταν σωστό να ξεκινήσει τώρα μια βιομηχανία μεταπτυχιακών στην Ελλάδα, για να μπορέσουν να πάνε στην Γερμανία, στην Ουκρανία, δεν ξέρω εγώ που. Για μένα, είναι βασικό να έχει κάποιος μια σχετική εμπειρία κάποια χρόνια στην εκπαίδευση, [...] από εκεί και πέρα, πρέπει και να επιλέγονται έγκαιρα, από την προηγούμενη χρονιά. Δηλαδή έχουμε τώρα 2021-2022, αυτοί που είναι στη Μαριούπολη να το ξέρουν τουλάχιστον από τα Χριστούγεννα, για να μην πω νωρίτερα. Πρώτον, για να λύσουν δικά τους προβλήματα πρακτικά, να βρουν σπίτια, να μην αφήσουν χίλιες δυο εκκρεμότητες φεύγοντας... οικογένειες παιδιά σπίτια, χίλια δυο άλλα πράγματα. Ανοικτά μέτωπα πάρα πολλά γιατί σε καλούνε και σου βάζουν το πιστόλι στο κρόταφο (...) μέσα σε συντομότερο χρονικό διάστημα πρέπει να τα μαζέψεις και να φύγεις. Λοιπόν... ένα είναι αυτό [...] από την άλλη προφανώς πρέπει όλοι οι εκπαιδευτικοί να περνάνε σεμινάρια, να επιμορφώνονται με αυστηρά σεμινάρια (...) πρέπει να υπάρχουν εξετάσεις, όχι μόνο να έχουν στα χαρτιά τα τυπικά προσόντα (...) πρέπει να υπάρχουν εξετάσεις αδιάβλητες, δεν ξέρω με ποιο τρόπο και αυτοί που περνάνε να πηγαίνουν και να έχουν μέσα από το σεμινάριο καταλάβει που πάνε και τι πάνε να κάνουν.

Ερ. Πολύ ωραία.

Σ5: Που πάνε και τι πάνε να κάνουν. Γιατί άλλη η Γερμανία, άλλη η Ουκρανία, άλλη η Αίγυπτος. Άλλος κόσμος, άλλες συνθήκες, άλλες καταστάσεις. [...] να υπάρχει και ενημέρωση για το που πάμε τι θα βρούμε εκεί, όλα αυτά. Και φυσικά θέλουμε και στήριξη από το ίδιο το Υπουργείο μέσα από τον συντονιστή [...] δεν μπορούμε να στηριζόμαστε μόνο στις καλές προθέσεις, αν τύχει και βρεις καλό συνάδελφο για να σε βοηθήσει. Να είναι όλα λίγο πιο οργανωμένα, μέσα από τα προξενεία, τα οποία κι αυτά δεν φροντίζουν για τίποτα σχετικό. Πάνω απ' όλα οι εκπαιδευτικοί εκτός των άλλων, εκπροσωπούμε την χώρα, δεν είμαστε ο πρέσβης, αλλά εκπροσωπούμε την χώρα μας μέσα στην τάξη. Μας στέλνει η Ελλάδα.

Ερ. Θεωρείς ότι οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί, πέρα από όλα τα άλλα, είναι αρκετοί; Ως προς τον αριθμό εννοώ.

Σ5: Όχι, υπάρχει πολύς Ελληνισμός, σε πολλά μήκη και πλάτη εκεί πέρα και θα έπρεπε να στέλνουν πιο πολύ κόσμο. Η Μαριούπολη μόνο έχει 45 χωριά [...] και

μάλιστα και στην εμπόλεμη ζώνη. Μιλάμε τώρα να είναι οι απέναντι στα 50 μέτρα, να βλέπεις σπίτια βομβαρδισμένα και διαλυμένα και όμως ο κόσμος παραμένει εκεί, όσο μπορούν να μείνουν [...] Τώρα, τα τελευταία χρόνια, είναι βέβαια σε πτώση η ζήτηση για τα Ελληνικά, γιατί δεν εξασφαλίζει βιοποριστικά τα παιδιά...Ακόμα και για αυτά που θα βρουν μια δουλειά, ως δάσκαλοι των Ελληνικών, της Νέας Ελληνικής εκεί, τα χρήματα είναι πολύ λίγα. Πολύ λίγα...

Ερ. Δεν υπάρχει δηλαδή αυτό το κίνητρο για την εκμάθηση της γλώσσας.

Σ5: Όχι, δεν υπάρχει κίνητρο.

Ερ. Η συνεργασία μεταξύ των Ελλήνων εκπαιδευτικών και των Ουκρανών πώς είναι;

Σ5: Αν μιλήσω με βάση τη δική μου εμπειρία, την προσωπική, ήτανε άριστη, δεν το συζητάμε. Είχαμε το πρόγραμμα μας, είχαμε τον τρόπο μας, τέλος πάντων κάναμε μάθημα, δεν είχαμε κανένα θέμα. Τώρα για τους άλλους, απ' ότι ξέρω, ακούσει δεν υπάρχει καμιά υποτιμητική διάθεση από την πλευρά των ντόπιων προς τον Έλληνα αποσπασμένο, πλην εξαιρέσεων. Αυτό συμβαίνει όταν ο άλλος τους έχει δώσει δικαιώματα. Όταν ο άλλος έχει δώσει δικαιώματα πολλά. Και δεν υπάρχει κανένας έλεγχος...ο Συντονιστής δεν μπορεί να ελέγξει εύκολα, ούτε καν στην Μαριούπολη που είναι και η έδρα του συντονιστικού, δεν μπορεί να ελέγξει αν εγώ πήγα στο σχολείο σήμερα ή όχι... Έχει να ελέγξει 23 χώρες, νομίζω. Ξέρει τώρα ο Συντονιστής στην Μαριούπολη αν ο χ, ψ συνάδελφος πήγε στο σχολείο σήμερα στο Καζακστάν, Ρωσία ή σε άλλες μακρινές περιοχές; Που να βρει άκρη; [...]

Ερ. Ως προς την διδακτική διαδικασία, πως κρίνεις το ότι οι ίδιοι εκπαιδευτικοί μπορεί να διδάξουν ταυτόχρονα και στην πρωτοβάθμια- δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Σ5: Εγώ είμαι φιλόλογος και πρώτη φορά έκανα μάθημα και σε παιδιά 8, 9 χρονών. Στα χωριά. Λοιπόν, για να είμαι ειλικρινής δεν ξέρω αν τα κατάφερα... θέλω να πιστεύω ότι τα κατάφερα. [...] Δεν είχα εγώ εμπειρία, ως φιλόλογος, από μικρά παιδιά. Στα μεγαλύτερα, εντάξει... γιατί εκεί είναι ενιαίο το σχολείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο είναι μαζί το ξέρεις;

Ερ. Ναι, ναι.

Σ5: Οπότε, στις μεγάλες τάξεις ήταν παιδιά 15-18 χρονών και δεν είχα κανένα πρόβλημα. Το πρόβλημα εκεί ήταν μόνο αν δεν είχαν βάσεις στην Νέα Ελληνική από τις προηγούμενες χρονιές, Που συνήθως δεν είχαν γιατί δεν είχαν και Έλληνες αποσπασμένους δασκάλους. Ό,τι μπορούσαν τώρα οι ντόπιοι δάσκαλοι... και αυτοί οι καημένοι κάποιοι μιλάνε καλά Ελληνικά, κάποιοι όχι, λογικό είναι. Τα παιδιά γενικότερα δεν ήξεραν και στα Ουκρανικά, ας πούμε τη δομή της γλώσσας. Είναι το ίδιο πρόβλημα που έχουν και εδώ π.χ οι καθηγήτριες των Αγγλικών... Προσπαθούν να διδάξουν, ας πούμε αντωνυμίες ή πλάγιο λόγο, και δεν καταλαβαίνουν τα παιδιά στα Ελληνικά τι σημαίνει πλάγιος λόγος, ποιες είναι οι αντωνυμίες, ποια είναι τα μέρη του λόγου (...) τέλος πάντων...

Ερ. Το πρόγραμμα που υπάρχει θεωρείς ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μαθητών;

Σ5: Το Ουκρανικό Πρόγραμμα Σπουδών;

Ερ. Το πρόγραμμα σπουδών σε σχέση με την Ελληνική γλώσσα.

Σ5: Ακολουθούν κάποια βιβλία που έχει εκδώσει η Ομοσπονδία (...) είχαμε και εμείς την τιμή να συμμετέχουμε σε κάποια από αυτά νεότερα... Λοιπόν ακολουθούν αυτά τα βιβλία και υπάρχουν και βιβλία ελληνικά που έρχονται από την Ελλάδα όπως συντακτικό, γραμματικές, αλλά το κατά πόσον μπορούν οι ντόπιοι δάσκαλοι να τα διδάξουν είναι ένα θέμα μεγάλο. Γιατί και οι ίδιοι, πολλές φορές, έχουν και διπλή ειδικότητα, είναι και Αγγλικών είναι και κάτι άλλο (...) κάνουν ταυτόχρονα και άλλα μαθήματα και μπορώ να πω, επειδή δεν τα καταφέρνουν καλά στα Ελληνικά, το κάνουν απλώς για να έχουν να συμπληρώσουν το ωράριο τους και να μπορέσουν να πάρουν κι αυτοί το μισθό τους. Γιατί πληρώνονται νομίζω και με τις ώρες. Είναι λίγο, έτσι, συμπληρωματικό.. Παρ' ό,τι το θέλουν, αγαπούν, χαίρονται να ακούν Ελληνικά από εμάς κ.λπ., δεν τα μπορούν.

Ερ. Οι ώρες διδασκαλίας των Ελληνικών θεωρείς ότι είναι αρκετές,

Σ5: Είναι 2 ώρες στα σχολεία και θα έπρεπε να ενισχυθούν. Αλλά έχουν και αυτοί το ίδιο πρόβλημα που έχουμε και εμείς εδώ. Πόσες ώρες να προσθέσουν ακόμη μαθημάτων όταν τους παίρνει απόγευμα σχεδόν; Γιατί έχουν και αυτοί να κάνουν και Κοινωνιολογία, να κάνουν και Φυσική να κάνουν και Χημεία, να κάνουν και Γυμναστική... πόσες ώρες να προσθέσεις;

Ερ. Ποια είναι η στάση των μαθητών απέναντι στην Ελληνική γλώσσα; Υπάρχει ζήλος για την εκμάθησή της;

Σ5: Σίγουρα οι ελληνικής καταγωγής έχουν μεγαλύτερο ζήλο. Είναι συναισθηματικό το θέμα, δεν το συζητάμε... αγαπούν την Ελληνική γλώσσα, αλλά και τα υπόλοιπα παιδιά, τα Ουκρανάκια, Ρωσάκια, έχουν ένα ζήλο. [...]

Ερ. Ποιος φαίνεται να είναι ο κυριότερος λόγος για τον οποίο επέλεξαν τα Ελληνικά;

Σ5: Αυτά που είναι Ελληνικής καταγωγής, ιδιαίτερα από τα χωριά που είναι πολύ έντονο το ελληνικό στοιχείο, όπως είναι Σαρτανά, η Κριμενίτσα, το Μακεντόνιφκ, το Μάνγκους, χωριά που είναι έτσι πολύ ζωντανά και γίνονται εκεί πολλές δράσεις από τους Έλληνες, είναι φυσικό να θέλουν να μάθουν την ελληνική γλώσσα. Πιστεύω ότι πιέζονται και από την τοπική κοινωνία (...) «άντε να γίνεις δασκάλα, να έρθεις εδώ στο σχολείο να μην χαθεί η γλώσσα μας». [...] Από εκεί και πέρα, στις χρυσές εποχές από το '90 και μετά που ξεκίνησε η ανάπτυξη της γλώσσας και που η Ελλάδα μπορούσε να στηρίζει και οικονομικά... από τη δεκαετία του 1990 και το 2000 μέχρι το 2010, αυτά τα 15, 20 χρόνια πάνω κάτω, υπήρχε από την Ελλάδα προσφορά και μεγάλη οικονομική στήριξη. Ότι ζητούσε η Ομοσπονδία λίγο πολύ το έπαιρνε και από χορηγίες και από Ιδρύματα κτλ. Και από την Κύπρο, να μην το ξεχάσουμε κι

αυτό. Η Κύπρος βοηθάει πάρα πολύ. Αυτές τις χρυσές εποχές το έβλεπαν και ως επαγγελματική αποκατάσταση όχι μόνο στην Ουκρανία...Θεωρούσαν ότι μπορούν και στην Ελλάδα να έρθουν και να βουλευτούν επιστρέφοντας στην μητέρα πατρίδα.

Ερ. Κατάλαβα... σε σχέση με την διδασκαλία τώρα, συνδυάζεται η εκμάθηση της γλώσσας με τον πολιτισμό, τις τέχνες, τη λαογραφία, το θέατρο κ.λπ. Πιστεύεις ότι πρέπει να γίνεται αυτό, είναι αποτελεσματικό;

Σ5: Το άλφα και το ωμέγα είναι. Μιλάμε τώρα για τυπική και μη τυπική μάθηση. Αν κολλήσουμε μόνο στο ρήμα, υποκείμενο αντικείμενο, όπως που είπα και πριν, δεν βγάζουμε άκρη. Εγώ πιστεύω με τα παιδιά [...] πραγματικά έχουν πολύ μεγάλη απήχηση οι εκδηλώσεις κτλ. Αυτή η άτυπη και η μη τυπική μάθηση...

Ερ. Τελικά τι είναι αυτό που δυσκολεύει πιο πολύ τα παιδιά και ποιο είναι το δυνατό τους σημείο;

Σ5: Τους αρέσουν πάρα πολύ, να συμμετέχουν σε εκδηλώσεις, πεθαίνουν. Είναι πολύ καλά στην ηθοποιία, στο χορό, στην μουσική, είναι φοβεροί.

Ερ. Και τι τους δυσκολεύει περισσότερο;

Σ5: Είναι το να μιλήσουν, να μιλήσουν κατευθείαν στα Ελληνικά. Δυσκολεύονται να μιλήσουν στα Ελληνικά. Εγώ και οι συνάδελφοι κάναμε μεγάλο αγώνα στην αρχή (μετά άρχισαν να το καταλαβαίνουν), να μην μιλάνε μεταξύ τους Ρωσικά, όταν κάναμε μάθημα. [...] προσπαθήσαμε και πολλές φορές το πετυχαίναμε, όχι πάντα βέβαια. Δηλαδή δεν μιλάνε (...) δεν την ακούνε βέβαια την γλώσσα, την ακούνε μόνο μέσα στα μαθήματα.

Ερ. Ποιες είναι οι προσδοκίες σου και τι θα πρότεινες για τη γενική στήριξη της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή;

Σ5: Εκ μέρους του Ελληνικού Υπουργείου; Από την ελληνική πλευρά, τρόπους για να έρχονται κάποιες φορές τα παιδιά σε επαφή με φυσικούς ομιλητές. Δεν θα μπορούσε να γίνει μια πρόσκληση συνεργασίας να έρθουν, ας πούμε στην Ελλάδα; Όχι να μεταφερθούν απλώς σε ελληνικό χώρο και να είναι μεταξύ τους αλλά να συγχρωτιστούν με Ελληνόπουλα. [...] Πρέπει να συγχρωτιστούν με Ελληνόπουλα (..) για να γνωριστούν, να έχουν επαφές και με τα κοινωνικά δίκτυα αυτά μεταξύ τους. Οι επισκέψεις στην Ελλάδα γαι να γίνουν, αλλά να γίνουν σε τέτοια μορφή.

Ερ. Για τους επιτόπιους εκπαιδευτικούς, τους Ουκρανούς, τι θα πρότεινες;

Σ5: Χρειάζονται επιμορφωτικά σεμινάρια στην Ελλάδα αν και τώρα δεν είναι εφικτό λόγω οικονομικών και κορονοϊού (..) κάποια στιγμή όμως θα τελειώσει αυτή η ιστορία. Αν δεν γίνεται να έρχονται εδώ, που αυτό είναι το σημαντικότερο, ας γίνει έστω εξ αποστάσεως. Αλλά το κυριότερο είναι να χρηματοδοτήσουν τους Έλληνες αυτούς που είναι πραγματικά μια άλλη Ελλάδα. Ειδικά τους Έλληνες της Μαριούπολης, αλλά και γενικότερα της Ουκρανίας. Να βρεθούν χρήματα ώστε να

τους δίνεται η ευκαιρία να έρχονται στην Ελλάδα (όπως τους είχαν φέρει παλιά για ένα εξάμηνο στα Γιάννενα) ... δεν ξέρω για πόσο χρόνο (...) αλλά να μην είναι συνέχεια μεταξύ τους και να τους δίνεται η ευκαιρία να μιλάνε μόνο ελληνικά...

Ερ. Τι θα πρότεινες για την προσέλκυση μαθητών και φοιτητών, καθώς όπως ξέρουμε ο αριθμός τους φθίνει συνεχώς;

Σ5: Γίνονται προσπάθειες για ενημέρωση αλλά δεν αρκεί αυτό. Δύο χρόνια, τρέχαμε στα χωριά και μάλιστα πήγαμε και στην εμπόλεμη ζώνη, μιλάμε τώρα, να είναι οι απέναντι στα 50 μέτρα, να βλέπεις σπίτια βομβαρδισμένα και διαλυμένα και όμως ο κόσμος να παραμένει εκεί... όσο μπορούσαν να μείνουν... τέλος πάντων και κάναμε προμοτιον για να στείλουν τα παιδιά τους στην Ελληνική Φιλολογία, γιατί και αυτοί κοιτάνε, λογικό είναι, να επιβιώσουν [...] Τα παιδιά πληρώνουν δίδακτρα και αυτό είναι πρόβλημα. Υπάρχουν βέβαια κάποιες υποτροφίες από το ίδρυμα Μπούμπουρα, αν τον έχεις ακουστά.

Ερ. Ναι, ναι βέβαια.

Σ5: Ο Σαββίδης της Ουκρανίας, ο αντίστοιχος, κάπως έτσι. Και το ίδρυμα Λεβέντη γενικώς βοηθάει με κάποιες υποτροφίες αλλά είναι μετρημένες στα δάχτυλα όλες αυτές, όπως και του Μπούμπουρα που τώρα τελευταία είναι ελάχιστες. Σε κάθε περίπτωση δεν μπορείς να στηρίζεις στις χορηγίες. Πρέπει κάτι να κάνει η Ελλάδα [...]. Πρέπει να στηριχτούν οικονομικά οι μαθητές. Θα πρότεινα να πληρώνονται τα δίδακτρα και να καλύπτονται τα έξοδα για όσα παιδάκια έρχονται να σπουδάσουν... Να χρηματοδοτούνται για τη στέγαση, τα βιβλία και τέτοιου είδους έξοδα. Και, όπως ανέφερα και πριν, ένα ταξίδι τουλάχιστον το χρόνο στην Ελλάδα [...] να έρχονται να ενσωματώνονται με τους Έλληνες φοιτητές. [...]. Να είναι πιο οργανωμένο.

Ερ. Κλείνοντας, θα ήθελα να ρωτήσω αν υπάρχει κάτι σε σχέση με το θέμα αυτής της έρευνας στο οποίο θα ήθελες εσύ να αναφερθείς και δεν έχεις ερωτηθεί.

Σ5: Θέλω να επαναλάβω ότι σίγουρα χρειάζεται μια καλύτερη οργάνωση από την πλευρά του Υπουργείου, ένα είναι αυτό. Ένα δεύτερο είναι σχετικό με τη διάρκεια της απόσπασης (...) εγώ μπορώ να πω με ειλικρίνεια, μετά το δεύτερο έτος άρχισα, κατά την δική μου αυστηρή προσωπική αξιολόγηση, να αποδίδω τα μέγιστα. Την πρώτη χρονιά ψάχνεις, κακά τα ψέματα... ψάχνεσαι δεν ξέρεις που είσαι, τι κάνεις, τι δεν κάνεις. Στην δεύτερη αρχίζεις να μπαίνεις καλά στο θέμα και την τρίτη, αν ενδιαφέρεσαι, αποδίδεις πραγματικά. Εάν δεν ενδιαφέρεται εκατό χρόνια να μείνει κάποιος εκεί, δεν πετυχαίνει τίποτα. Θέλω να πιστεύω από την τρίτη χρονιά και έπειτα έφτασα στο μάξιμουμ της απόδοσή μου και αμέσως μετά έρχεται το «γύρνα πίσω». [...] Σίγουρα, το 95 % πηγαίνει για οικονομικούς λόγους, για το επιμίσθιο. Θα μας συνέφερε και οικονομικά να μείνουμε 6 – 7 χρόνια αλλά δεν το τοποθετώ τώρα από αυτή την πλευρά, το λέω με άλλη έννοια...

Ερ. Της απόδοσης, της αποτελεσματικότητας..

Σ5: Ναι ακριβώς. Όσο περισσότερο είσαι στην περιοχή τόσο πιο αποτελεσματικός γίνεσαι. Αυτό ήταν το τελευταίο που θα ήθελα να επισημάνω.

Ερ. Σ' ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη 6^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 13.45-14.30

Ημερομηνία: 9 Δεκεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ6

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 45 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα

2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Θα ήθελα να μου μιλήσετε αρχικά για το ρόλο των ελληνικών Συλλόγων στην οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή της Μαριούπολης.

Σβ: Θα σας πω αμέσως. Με την ίδρυση ελληνικών Συλλόγων στην Ουκρανία, στην πρώην Σοβιετική Ένωση, τότε δηλαδή στην εποχή της περεστρόικα, στην Μαριούπολη ο πρώτος σύλλογος ιδρύθηκε το 1989, το Γενάρη. Και το πρώτο θέμα που βάλαμε, ήταν βέβαια διατήρηση του πολιτισμού, αλλά ήταν πρώτα η γλώσσα (...) δεν είχαμε ανθρώπους που να μιλούσανε Νέα Ελληνικά. Υπήρχανε και πολλές συζητήσεις τότε, άλλοι συμφωνούσανε άλλοι όχι, ποια γλώσσα πρέπει να μαθαίνουμε, επειδή στην Μαριούπολη πολλοί μιλάνε τα Ρωμαίικα.

Ερ. Τη Διάλεκτο.

Σβ: Τη Διάλεκτο ναι [...] Δηλαδή το θέμα ήταν ποια γλώσσα να αρχίσουμε να διδάξουμε, να διδαχτούμε στην Ουκρανία τότε. Βέβαια, μετά από πολλές συζητήσεις, καταλήξαμε ότι σήμερα η γλώσσα όλων των Ελλήνων, όπου και να βρίσκονται, και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, είναι Νέα Ελληνική γλώσσα. Γι' αυτό και εμείς, επειδή πιστεύαμε ότι πρέπει πρώτα να μάθουμε τα παιδιά μας να επικοινωνούνε με όλους τους Έλληνες, όπου και να είναι, αποφασίσαμε ότι χρειάζεται η Νέα Ελληνική γλώσσα. Παράλληλα βέβαια, όπως κάνουμε και τώρα, προσπαθήσουμε να κρατήσουμε και την δική μας γλώσσα.

Ερ. Η πρωτοβουλία λοιπόν για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ήταν των συλλόγων.

Σβ: Η πρωτοβουλία ήταν των Συλλόγων. Εγώ άρχισα να διδάσκω τα Ελληνικά, μετά από την Μόσχα, που έκανα 6 μήνες κάποιο επίπεδο [...] Το 1990 οργανώθηκε η πρώτη τάξη στην Ουκρανία στην οποία τα Νέα Ελληνικά ήταν ενταγμένα στο πρόγραμμα. Κρατικό πρόγραμμα, στο σχολείο, στο Γυμνάσιο έλεγα. Από την Πέμπτη δηλαδή τάξη που ξεκινάει το Γυμνάσιο. Υπήρχε μόνο μία τάξη και δίδασκα μόνο εγώ. Την αλήθεια όμως πρέπει να την πούμε (...) Από το 1987, πριν την οργάνωση του Συλλόγου, δίπλα στην Μαριούπολη όπου υπάρχει ένα χωριό ελληνικό, Σαρτανά το λένε, εκεί προαιρετικά προσπαθούσανε να βάλουνε τα Ελληνικά. Δάσκαλος δεν υπήρχε [...] και ερχόταν από το Τανγκαρόγκ μία δασκάλα που ήξερε Ελληνικά.

Ερ. Από τη σημερινή Ρωσία.

Σ6: Ναι, δούλευε εκεί στο Πανεπιστήμιο, στο Φιλολογικό τμήμα, και ερχόταν από εκεί μία φορά στις δύο εβδομάδες, την εβδομάδα, τον μήνα, δηλαδή όποτε μπορούσε (...) δηλαδή μια προσπάθεια υπήρχε για διδασκαλία, αλλά καταλαβαίνετε αυτό ήταν δύσκολο, δεν κράτησε. Και ακόμα δεν ήταν και τόσο εύκολα τα πράγματα όπως δύο χρόνια μετά. Στο πρόγραμμα δεν μπορούσε βέβαια να ενταχθεί, και το 1990 στην Μαριούπολη, με πρωτοβουλία του Συλλόγου, οργανώθηκε κάπως. Θυμάμαι ότι εμείς περνούσαμε από τους γονείς. Έπρεπε οι γονείς να γράψουνε, να κάνουνε αίτηση ότι θέλουν ή συμφωνούνε το παιδί τους να μαθαίνει την Νέα Ελληνική στο σχολείο, στο Ουκρανικό. Και έτσι περνούσαμε τα βράδια από τους γονείς, προσπαθούσαμε να τους πείσουμε. Πείσαμε 10 άτομα, έπρεπε να είχαμε 10 παιδιά για να ξεκινήσουμε. Όμως γινότανε και το εξής: γινότανε ότι το πρωί ερχόμασταν στο σχολείο και τα παιδιά πήγαιναν στα Γερμανικά, δηλαδή οι γονείς φοβόντουσαν, άλλαζαν γνώμη... Επειδή γνωρίζετε, αφού ασχολείστε με το θέμα.

Ερ. Ναι, βεβαίως. Υπήρχε ακόμα φόβος...

Σ6: Πιστεύω, γνωρίζετε και τα γεγονότα της δεκαετίας του '30 και τι έγινε και με τους Έλληνες επίσης.

Ερ. Ναι, αναφέρεστε στις διώξεις.

Σ6: Ακριβώς. Υπήρχε λοιπόν πολύς φόβος στον κόσμο. Όμως με δυσκολίες ξεκινήσαμε και εγώ το σχολικό έτος 1990-1991 δίδαξα στην Μαριούπολη. Μετά βρέθηκα για ένα διάστημα στα Ιωάννινα για επιμόρφωση [...] το 1991, την άνοιξη, οργανώσαμε ένα φιλοσοφικό συνέδριο στην Μαριούπολη [...] και είχε έρθει και ένας καθηγητής, Βασίλειος Κύρκος, που δούλευε τότε και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο φιλοσοφικό τμήμα και στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Και γνωριστήκαμε με τον κ. Κύρκο, είπαμε τα προβλήματά μας. Και το πρώτο μεγάλο πρόβλημα ότι δεν υπάρχουνε δάσκαλοι, δεν υπάρχουνε βιβλία κ.λπ. Δεν είπε τίποτα, δεν υποσχέθηκε τίποτα, αλλά επιστρέφοντας στα Γιάννενα, μίλησε με τον τότε Πρύτανη, Δημήτριος Γλάρος ήταν το όνομά του και το καλοκαίρι, τον Αύγουστο, μας ήρθε πρόσκληση από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων για πέντε άτομα, που τελικά έγιναν έξι, ότι το Πανεπιστήμιο δέχεται 6 άτομα από την Μαριούπολη για ένα σχολικό έτος για να διδάξουν στο σχολείο [...] Η δουλειά έγινε, μάθαμε την γλώσσα, ήρθαμε πίσω και ξεκινήσαμε.

Ερ. Θέλω να μου πείτε τι δουλειά γίνεται στη Μαιώτιδα σε σχέση με τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και την προβολή του ελληνικού πολιτισμού.

Σ6: Η Μαιώτιδα είναι πολιτιστικό κέντρο, που ανήκει στο σύλλογο Ελλήνων της Μαριούπολης. Στην Κοινότητα έχουμε Κυριακάτικο σχολείο. Κυριακάτικο ονομάζεται επειδή κάνουν τα μαθήματα την Κυριακή, δεν έχει σχέση με την εκκλησία.

Ερ. Ναι, ναι κατάλαβα.

Σ6: Το σχολείο ιδρύθηκε το 1996, ήδη πριν 25 χρόνια. Είχαμε συμφωνία με ένα σχολείο της Μαριούπολης και εκεί τις Κυριακές κάναμε μαθήματα. Διευθύντρια, μάλλον όχι διευθύντρια αλλά υποδιευθύντρια ήταν εκεί μια ομογενής και τα κανόνιζε όλα εκείνη. Τώρα όμως, από το 2009 στεγάζεται στην Μαιώτιδα και γίνονται μαθήματα κάθε Κυριακή. Βέβαια αυτά που θα πω, δεν έχουν άμεση τώρα σχέση με την σημερινή κατάσταση, με τον κορονοϊό.

Ερ. Σίγουρα. Πώς ακριβώς λειτουργεί;

Σ6: Έχουμε τμήματα και ενήλικων και ανήλικων και παιδιά. Τα παιδιά που έρχονται δεν κάνουν όλα Ελληνικά και στα πρωινά σχολεία. Μερικά, μερικά από τα δικά μας τα παιδιά είναι και στα σχολεία. Τώρα τα τελευταία χρόνια οργανώσαμε και τμήματα προσχολικής αγωγής, δηλαδή και μικρά. Ξεκινήσαμε πριν, το προξενείο μας βοήθησε όπως και η συντονίστρια της εκπαίδευσης που υπήρχε τότε (...) μας βοήθησαν και συνεχίζουμε τώρα.

Ερ. Από το Ελληνικό κράτος έχει κάποια στήριξη;

Σ6: Κοιτάζετε, οι δάσκαλοι που διδάσκουν στο Κυριακάτικο σχολείο πληρώνονται από ένα Σύλλογο, Φίλοι της Μαριούπολης, ονομάζεται.

Ερ. Εννοείτε αυτόν του Δήμου Ψυχικού μήπως;

Σ6: Ναι, του Δήμου Ψυχικού.

Ερ. Μάλιστα. Δεν πληρώνονται δηλαδή από ...

Σ6: Από το κράτος όχι. Όχι δεν πληρώνονται από το κράτος. Και βέβαια σήμερα τα λεφτά, κάποτε ήτανε αρκετό ποσό, σήμερα βέβαια είναι συμβολικό ποσό. Θα έλεγα, απλώς είναι άνθρωποι που δουλεύουνε όλοι πολύ και πληρώνονται ελάχιστα.

Ερ. Είναι Ουκρανοί; Ή, όπως στο σχολείο, και Ουκρανοί και Έλληνες αποσπασμένοι;

Σ6: Είναι Ουκρανοί, όλοι οι δάσκαλοι είναι Ουκρανοί, είναι δάσκαλοι της Ελληνικής γλώσσας.

Ερ. Υπάρχει συγκεκριμένο πρόγραμμα;

Σ6: Κάνουνε και μουσική, τραγούδια, κάνουνε και χορό, χορούς ελληνικούς, κάνουν Ποντιακούς, δικούς μας, κάνουνε πολλά. Κάνουνε και μαθήματα Ιστορίας κάθε Κυριακή. [...] διδάσκεται αρχαία ιστορία, μυθολογία και ιστορία των Ελλήνων της Ουκρανίας. Δηλαδή η δική μας ιστορία.. Αλλά βέβαια και στοιχεία από την ιστορία της Ελλάδος. Βεβαίως. Αφού γιορτάζουμε και τις γιορτές τις ελληνικές, τις γνωρίζουνε εκεί τα παιδιά και οι μεγάλοι και όλοι. Ναι, σχετικό πρόγραμμα έχουμε, αλλά δεν το τηρούν πάντα και δεν προχωράμε με το πρόγραμμα.

Ερ. Υπάρχει ανταπόκριση; Έχετε πολλούς μαθητές;

Σ6: Σχεδόν πάντα είχαμε... ξέρετε τώρα όταν δεν είναι υποχρεωτικά τα μαθήματα ξεκινάνε περισσότεροι, καταλήγουν, φθάνουν στο τέλος της χρονιάς λιγότεροι. Αλλά 100 άτομα είχαμε πάντα. Γύρω στα 60 ήταν παιδιά.

Ερ. Είναι αρκετά..

Σ6: Ποτέ δεν κάναμε διαφημίσεις. Αφού είχαμε περισσότερα και δεν μπορούσαμε να δεχτούμε περισσότερα παιδιά.

Ερ. Ήθελα να σας ρωτήσω και γι' αυτό. Πώς προσελκύετε τους μαθητές;

Σ6: Δεν ξέρω τι θα κάνουμε τώρα, μετά από 2 χρόνια που είμαστε κλειστοί λόγω της πανδημίας. Και ξέρετε... όταν παίρνει ένα δρόμο κάποιο έργο και μετά σταματάει (...) είναι δύσκολο. Ουσιαστικά σχεδόν σταματήσαμε. Είναι λίγο δύσκολο [...] χάνεται το ενδιαφέρον από παιδιά και από γονείς. Δεν μπορώ και να μην το πω, αλλά σχεδόν 20 χρόνια δεν υπήρχε πρόβλημα. Δεν κάναμε και πολλή διαφήμιση, σας λέω, επειδή θα ερχόντουσαν περισσότερος κόσμος.

Ερ. Από τα παιδιά που έρχονται εκεί κάποια έχουν ελληνική καταγωγή και κάποια ουκρανική;

Σ6: Ακριβώς.

Ερ. Παρατηρείτε διαφορά στο ζήλο τους, στο ενδιαφέρον τους;

Σ6: Κοιτάζτε, υπάρχουν πολλά παιδιά ταλαντούχα και μη ελληνικής καταγωγής. Και συνήθως ξέρετε, είστε εκπαιδευτικός, δεν εξαρτάται πάντα από αυτό. Αλλά υπάρχουν, πρέπει να πω κι αυτό, υπάρχουν μερικά Ελληνάκια, με Ελληνική καταγωγή και, από πού προέρχεται αυτό δεν μπορώ να το εξηγήσω, αλλά δείχνουν πολύ πατριωτισμό. Δεν είναι πολλά αυτά τα παιδιά, αλλά υπάρχουν τέτοια, ευτυχώς που υπάρχουνε τέτοια. Δηλαδή είμαι Έλληνας και πρέπει να μάθω.

Ερ. Πού βλέπετε να δείχνουν μεγαλύτερο ζήλο; Στην εκμάθηση της γλώσσας ή στις πολιτιστικές εκδηλώσεις;

Σ6: Δεν δίνουνε περισσότερο βάρος όλα στο ίδιο. Μερικά δίνουν πάνω στην γλώσσα, μερικά έρχονται και μόνο επειδή είναι ελληνικό σχολείο όπως το λέμε. Γενικά όμως τους αρέσουν οι χοροί, τους αρέσουν τα τραγούδια, δηλαδή ο πολιτισμός τους ενδιαφέρει μάλλον περισσότερο.

Ερ. Ποια είναι τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε, ως σύλλογοι, στην προσπάθειά σας αυτή;

Σ6: Κοιτάζτε... να πω ότι καθόλου δεν έχουμε υποστήριξη από το Ελληνικό κράτος δεν μπορώ. Επειδή και αποσπασμένους δασκάλους στέλνανε παλιότερα (...) δηλαδή το συντονιστικό γραφείο έστελνε και κάποιους, έναν δάσκαλο... π.χ. είχαμε και δάσκαλο χορού, αλλά δεν ήταν στο σχολείο, ήταν απλώς στο Σύλλογο δάσκαλος των Ελληνικών χορών. Τώρα τα τελευταία χρόνια, είμαστε στο δρόμο για την

αναγνώριση του Συλλόγου από το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας για να μας ξαναστείλουνε. Φέτος δεν μας έχουνε ξαναστείλει, αφού έπρεπε να περάσουμε αυτή την διαδικασία (...) πάντως υποβάλαμε φέτος τα χαρτιά και πιστεύουμε ότι του χρόνου θα έχουμε ξανά δάσκαλο. Τουλάχιστον έναν δάσκαλο. Δεν χρειάζεται και σε κάθε τάξη...και ιδιαίτερα στους αρχαίους [...]. Αλλά ένας δάσκαλος οπωσδήποτε είναι καλό να υπάρχει, είναι απαραίτητος. Είναι νόμιμο, είναι το σωστό.

Ερ. Υπάρχουν κάποια κίνητρα για τους μαθητές. Δραστηριότητες, προγράμματα, ανταλλαγές;

Σ6: Δεν υπάρχει. Δεν υπάρχουνε, αλλά χρειάζεται κατά την γνώμη μου, αυτό θα είναι από τα κίνητρα, που χρειάζονται για τα παιδιά. [...] παλιά, τα προηγούμενα χρόνια, υπήρχανε τέτοιες χρονιές που από όλη την Ουκρανία πάρα πολλά παιδιά πήγαιναν στην Ελλάδα. Άλλοι δωρεάν, δηλαδή με φιλοξενία της Ελλάδας, άλλοι πληρώνανε κάτι λίγο τα εισιτήρια... αλλά ήταν κίνητρο για τα παιδιά. Και θέλω να το τονίσετε, να το βάλετε αυτό, αφού είναι αλήθεια. Γιατί σήμερα οι γονείς, αν υπάρχει δηλαδή δίλημμα που να στείλουν τα παιδιά, ποια γλώσσα να μαθαίνουν τα παιδιά τους, διαλέγουν Αγγλική ή Γερμανική ή δεν ξέρω τι άλλο.

Ερ. Παλιότερα δηλαδή ήταν μεγαλύτερο το ρεύμα προς την Ελληνική...

Σ6: Ναι. Και αρκετοί έχουν έρθει στην Ελλάδα. Δεν είναι βέβαια όπως από την Γεωργία, που φύγανε σχεδόν όλοι, η δική μας περιοχή όχι. Αλλά υπήρχε και αυτό το κίνητρο. Να μάθουν την γλώσσα και να πάνε στη Ελλάδα, ίσως όχι για πάντα, αλλά να πάνε (...) Τα τελευταία χρόνια δεν γίνεται αυτό και πιστεύω αυτό έχει σχέση με την οικονομική κατάσταση.

Ερ. Ήθελα και την γνώμη σας για την διάλεκτο, την Ρωμαϊκή. Θεωρείτε ότι έχει πλέον θέση στην διδασκαλία;

Σ6: Όχι να διδάσκεται, δύσκολο να διδάσκεται τώρα. Να σας πω ... η ρωμαϊκή διάλεκτος της Αζοφικής έχει πέντε ιδιώματα, διαφορετικά από χωριό σε χωριό (..) άμα δεν ξέρεις καλά και Νέα Ελληνικά και Αρχαία...[...] θέλω να πω, ότι ιδιαίτερα στα Πανεπιστήμια, βέβαια και στους μαθητές, π.χ. όταν δίδασκα εγώ, οπωσδήποτε έκανα συγκρίσεις. Εγώ γνωρίζω την διάλεκτο.

Ερ. Γνωρίζετε την διάλεκτο;

Σ6: Ναι, του Μαλογιανισόλ.

Ερ. Την μιλούσατε στο σπίτι;

Σ6: Την μιλάω πολύ. Ναι, την μιλούσανε στο σπίτι και μέχρι τελευταία η μαμά μου ρωμαϊκά.

Ερ. Καταλάβαινε η μητέρα σας την Νέα Ελληνική;

Σ6: Την Νέα Ελληνική όχι πολύ, εγώ με διάλεκτο μιλούσα μαζί της [...] Βέβαια, εσείς μπορείτε να καταλάβετε πολλά πράγματα (...) επειδή, κοιτάζετε... όλες αυτές οι λέξεις, η βάση δηλαδή στην απλή επικοινωνία είναι κοινή. Ο ουρανός είναι ουρανός, ο ήλιος είναι ήλιος, το ψωμί είναι ψωμί, το νερό είναι νερό, όλες αυτές οι λέξεις μπήκανε στην διάλεκτο ως καινούριες λέξεις [...] δηλαδή καινούριες λέξεις που ερχόντουσαν από την άλλη γλώσσα.

Ερ. Τα παιδιά σας καταλαβαίνουν την διάλεκτο;

Σ6: Καταλαβαίνουν.

Ερ. Γιατί είναι γεγονός ότι χάνεται η διάλεκτος.

Σ6: Χάνεται και είναι γεγονός. Αμα δεν μιλούνε μέσα στην οικογένεια, ό,τι και να κάνεις, αυτή είναι η γνώμη μου, διάφορα ακούω, αλλά βέβαια ο σκοπός μας είναι όσο μπορούμε περισσότερο να την διατηρήσουμε, να την κρατάμε και ό,τι μπορούμε να κάνουμε. Και με τα αρχαία τελικά και με τα τραγούδια και με ποιήματα προσπαθούμε με όλα αυτά.

Ερ. Πριν κλείσουμε, θα θέλατε να αναφερθείτε σε κάτι που δεν το συζητήσαμε και θα θέλατε να το αναδείξουμε;

Σ6: Κοιτάζτε, εγώ από την αρχή ήθελα, υπήρχε μια τέτοια ιδέα, να φτιάξουμε στη Μαριούπολη ένα ελληνόγλωσσο σχολείο. Και η Ουκρανία, η νομοθεσία της Ουκρανίας το επιτρέπει. Μπορούμε να το κάνουμε, αλλά και τότε και τώρα άρχισαν ξανά κάποιοι που μπορεί να μην ξέρουνε πολύ καλά το θέμα να προτείνουν διάφορα. Αυτό μπορούσε να γίνει, όμως οπωσδήποτε με μια συνέχεια ή την δυνατότητα να έχουν τουλάχιστον τα παιδιά, ας είναι με επιλογή, με κάποιο διαγωνισμό, αλλά να έχουν μέλλον κάπου στην Ελλάδα. Αλλιώς πάλι αδύνατον.

Ερ. Κυρία Ν. σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνέντευξη 7^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 16.30-17.10

Ημερομηνία: 10 Δεκεμβρίου 2021

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ7

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 40 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Να μιλήσουμε τώρα λίγο για το ρόλο της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας στην Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση.

Σ7: Να απαντήσω ως εξής. Έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο από παλιά. Όταν ακόμα ήμουν μαθήτρια στο σχολείο νούμερο 47, γενικής εκπαίδευσης στην Μαριούπολη [...] τη δεκαετία του '90, έκανε από τότε προσπάθειες και είχαμε εμείς, σαν παιδιά,

μη ενταγμένα στο πρόγραμμα μαθήματα της Ελληνικής γλώσσας, που δεν ήταν φυσικά απαραίτητα, απλά για εθελοντές.

Ερ. Προαιρετικά.

Σ7: Προαιρετικά, μπράβο, ναι. Και ήμουν εγώ στην τρίτη δημοτικού έως πέμπτη δημοτικού, αλλά τότε το σύστημα ήταν αλλιώς. Δηλαδή εμείς δεν είχαμε την τετάρτη δημοτικού, από την τρίτη δημοτικού πήγαμε κατευθείαν στην πέμπτη δημοτικού, και αυτά τα τρία χρόνια σπούδασα εγώ [...] ίσως ήταν μια ώρα την εβδομάδα την Ελληνική γλώσσα. Και από εκεί ξεκινάει η αγάπη μου για την Ελληνική γλώσσα. Απλά ήταν για λίγο καιρό, ούτε δύο χρόνια δεν σπούδασα, δεν έμαθα Ελληνική γλώσσα στο σχολείο.

Ερ. Άρα έμαθες τα Ελληνικά στο Πανεπιστήμιο. Το επέλεξες για επαγγελματικούς λόγους;

Σ7: Αφού ήξερα ότι πρώτον ότι υπάρχει μεγάλη κοινότητα των Ελλήνων της Ουκρανίας στην Μαριούπολη, και ένα δεύτερο ήταν ότι ήξερα η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων βοηθάει πάρα πολύ σε αυτό. Και ότι υπάρχουν προγράμματα, διάφορα προγράμματα φιλοξενίας για τους καλύτερους φοιτητές. Υπήρχε ενδιαφέρον πάνω σε αυτό το θέμα και αγαπούσα πάρα πολύ την ελληνική μυθολογία, ήταν το πάθος μου.

Ερ. Άρα έπαιξε ρόλο και η αγάπη σου για τον πολιτισμό, η αγάπη σου για την ιστορία. Σήμερα πιστεύεις ότι υπάρχει αυτή η στήριξη;

Σ7: Πιστεύω πως υπάρχει. Και ακόμη πιο μεγάλη στήριξη.

Ερ. Από την Ομοσπονδία ή από το ελληνικό κράτος;

Σ7: Μέσω της Ομοσπονδίας, αλλά και από το Κράτος. Και το λέω πάντοτε. Και λέω και στα παιδιά και σε όλους τους γνωστούς μου, τους λέω «κοιτάξτε πως υποστηρίζει το ελληνικό κράτος την εκμάθηση, την εκπαίδευση της Ελληνικής γλώσσας παντού σε όλο τον κόσμο» και πόσο μεγάλο κίνητρο είναι αυτό για όλους για να μάθουν Ελληνική γλώσσα. Και το λέω σαν παράδειγμα στα παιδιά «δείξτε μου παρακαλώ το σχολείο στην Μαριούπολη που να μπουν φυσικοί ομιλητές της Γερμανικής γλώσσας στην τάξη ή που να υπάρχει δυνατότητα τα παιδιά να κάνουνε μουσική», αφού έχουμε δασκάλα, μια δασκάλα μουσικής, φυσικό ομιλητή από την Ελλάδα που έρχεται ως αποσπασμένος εκπαιδευτικός(...) και έχουμε ένα χοροδιδάσκαλο, έναν γυμναστή που έρχεται και κάνει Ελληνικούς χορούς στα παιδιά και «δείξτε μου παρακαλώ εάν γίνεται αυτό σε κάποιο άλλο σχολείο με Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ισπανικά». Δεν υπάρχει τέτοιο φαινόμενο, μόνο οι Έλληνες υποστηρίζουν τόσο την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας.

Ερ. Πάρα πολύ ωραία. Πιστεύεις ότι το πτυχίο αρκεί για να διδάξει κάποιος εκπαιδευτικός την ελληνική γλώσσα ή έχει ανάγκη από συνεχή στήριξη;

Σ7: Πιστεύω πως πρέπει οπωσδήποτε κάθε άνθρωπος να κάνει δια βίου εκμάθηση. Πιστεύω στην επιμόρφωση. Πιστεύω ότι πρέπει οπωσδήποτε να πας στην χώρα (...) δηλαδή αν είσαι φιλόλογος της Ελληνικής γλώσσας, οπωσδήποτε πρέπει να πας, έστω και μια φορά, να δεις τη χώρα Πώς είναι τα πράγματα εκεί... και είναι μεγάλο κίνητρο να πας στην Ελλάδα ή στην Κύπρο για σπουδές, για επιμόρφωση.

Ερ. Μάλιστα. Υπάρχει υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς για κάτι τέτοιο;

Σ7: Υπάρχουνε διάφορα προγράμματα, για τα οποία μας ενημερώνουν από την Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων της Ουκρανίας και κυρίως η υπεύθυνη της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας σε όλη την Ουκρανία. Και είμαστε τυχεροί που μέναμε στην ίδια πόλη. Και φυσικά την ξέρουμε προσωπικά. Μας ενημερώνουν για όλα τα προγράμματα που γίνονται. Και δεν μπορείς να φανταστείς τη μεγάλη μου χαρά, που με πήρε τηλέφωνο κάποτε, το 2014 νομίζω, που ήτανε η πρώτη μου φορά που πήγα στην Ελλάδα, για πρόγραμμα. Ήταν κοινοτικό πρόγραμμα επιμόρφωσης από το ΚΕΘ, Κέντρο Ελληνικής γλώσσας Θεσσαλονίκης. Εγώ είχα μόνο 2 ώρες στο σχολείο, μόνο 2 ώρες Ελληνικής στο σχολείο. Ξεκίνησα με τα Αγγλικά μόνο και μετά το 2013 άρχισε παντού στην Ουκρανία, σε όλη την χώρα, η εκμάθηση της δεύτερης ξένης γλώσσας. Προηγουμένως δεν υπήρχε αυτό. Έτσι, με το ίδιο πτυχίο είμαι φιλόλογος της Ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας και Αγγλικής γλώσσας.

Ερ. Συνεργάζεστε με τους αποσπασμένους Έλληνες. Οι περισσότεροι ξέρουμε ότι δεν γνωρίζουν καλά την γλώσσα όταν έρχονται εκεί...

Σ7: Δεν είναι απαραίτητο. Πιστεύω ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα όταν μαθαίνεις μια ξένη γλώσσα είναι όταν κάνεις μετάφραση. Και αν υπάρχει κάποιος στην αίθουσα είναι πάρα πολύ εύκολο, αν δεν καταλαβαίνουν τα παιδιά και το βλέπεις [...] υπάρχει φυσική ανάγκη στα παιδιά να μιλήσουν. Δεν τους καταλαβαίνουν και προσπαθούν [...] αυτή η ατμόσφαιρα που προσπαθούμε να δημιουργήσουμε, έτσι σε εισαγωγικά, δεν είναι αληθινή ατμόσφαιρα, σαν ...πώς να το πω....

Ερ. Εικονική.

Σ7 : Εικονική περίπτωση. Ναι, μπράβο.

Ερ. Η συνεργασία σας με τους Έλληνες εκπαιδευτικούς πως είναι;

Σ7: Πιστεύω πως δεν μπορώ να μιλήσω για όλους... από την άλλη είμαι και υπεύθυνη της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας σε όλη την πόλη. [...] και κάτι από αυτό έμαθα. Εντάξει, δεν μπορώ να πω ότι 100% είναι όλοι ευχαριστημένοι όταν έρχεται ένας άλλο στην τάξη (..) αλλά πιστεύω γίνεται αυτό, αν δεν είσαι σίγουρος στις γνώσεις σου. Όταν η δασκάλα, ο δάσκαλος, δηλαδή οι ντόπιοι δεν είναι τόσο σίγουροι ότι ξέρουν κάτι και φοβούνται να μην κάνουν λάθος, αφού είναι ντροπή, θεωρείται ντροπή για δασκάλους να μην μιλούν την γλώσσα σωστά, τότε, μερικές φορές δεν θέλουν να μπει φυσικός ομιλητής στην τάξη. Πιστεύουν ότι έρχονται για έλεγχο στην αίθουσα. Και ότι θα πούνε κάποια άσχημα πράγματα, «α, ξέρεις τι, αυτή δεν ξέρει ούτε αυτό να πει». Απλά πιστεύω πως είναι λάθος αυτό, να πιστεύει

κάποιος έτσι, αφού δεν υπάρχει λόγος για οι φυσικοί ομιλητές να πούνε άσχημα πράγματα πίσω από την πλάτη μας. Απλά ήρθαν να μας βοηθήσουν. Να διδάσκουν τη γλώσσα, να κάνουν την δουλειά τους.

Ερ. Φυσικά, δεν είναι η δουλειά τους να κρίνουν. Άρα σε ορισμένες περιπτώσεις θα έλεγες ότι υπάρχει κάποια επιφύλαξη;

Σ7: Υπάρχει ναι.

Ερ. Για το Πρόγραμμα Σπουδών τι θα έλεγες;

Σ7: Υπάρχει πρόγραμμα φυσικό αναγνωρισμένο από το Κράτος, δεν γίνεται αλλιώς. Εγώ σαν δασκάλα έχω ένα πρόγραμμα, αλλά δεν διδάσκω το βιβλίο.

Ερ. Είσαι ικανοποιημένη από αυτό; Θεωρείς ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μαθητών;

Σ7: Πιστεύω πως είναι αρκετά δύσκολα, αφού είναι και δεύτερη ξένη γλώσσα. Δεν είναι πρώτη ξένη γλώσσα, είναι δεύτερη ξένη γλώσσα. Αλλά ξέρω ότι γίνονται προσπάθειες, κυρίως από την Ομοσπονδία Συλλόγων της Ουκρανίας [...], να είναι πιο εύκολο το πρόγραμμα ...) δηλαδή το επιθεωρούν και προσπαθούν να το κάνουν πιο εύκολο. Και γράφουν καινούρια βιβλία... τώρα, για παράδειγμα. Ξέρω ότι γράφουν το βιβλίο της πέμπτης τάξης, αφού από την πέμπτη τάξη αρχίζουν να μαθαίνουν τα παιδιά μας την δεύτερη ξένη γλώσσα.

Ερ. Μάλιστα. Θεωρείς ότι ο χρόνος, οι ώρες είναι αρκετές για την διδασκαλία των Ελληνικών;

Σ7: Έχουμε 2 ώρες την εβδομάδα. Πιστεύω ότι είναι λίγες και θα ήθελα φυσικά να έχουμε περισσότερες ώρες... αλλά είναι φουλ το πρόγραμμα των παιδιών. Έχουν πολλά μαθήματα, έχουν και την πρώτη τους ξένη γλώσσα. Δηλαδή τα παιδιά μας χρειάζονται τέσσερις γλώσσες, δηλαδή μαθαίνουν τα Ρώσικα, τα Ουκρανικά, που είναι η επίσημη γλώσσα του Κράτους (..) την Ρώσικη την μαθαίνουνε αφού είναι Ρωσόφωνοι όπως και εγώ, για παράδειγμα, είμαι Ρωσόφωνη ... η δική μου γλώσσα είναι η Ρώσικη. Μαθαίνουν και Αγγλικά και Ελληνικά, οπότε είναι πάρα πολύ δύσκολο για τα παιδιά να υπάρχουν και περισσότερες ώρες για Ελληνικά.

Ερ. Υπάρχουν παιδάκια στο σχολείο σου που να έχουν ελληνική καταγωγή;

Σ7: Υπάρχουνε, αλλά είναι λίγα πλέον. Για παράδειγμα, πριν από την πανδημία, πριν από τον κορονοϊό και παλιότερα, κάθε χρόνο γινότανε προγράμματα φιλοξενίας, κυρίως για τα παιδιά ελληνικής καταγωγής ή για τους καλύτερους μαθητές. Δεν έπρεπε να είναι αναγκαστικά ελληνικής καταγωγής, απλά ήταν καλοί μαθητές και έπαιρναν ένα βραβείο να πάνε στην Ελλάδα, με πρόγραμμα φιλοξενίας, σχεδόν δωρεάν, δεν πληρώνανε οι γονείς.

Ερ. Παρατηρείς αυτά τα χρόνια διαφορά στο ενδιαφέρον και το ζήλο τους να μάθουν τα Ελληνικά, ανάλογα με την καταγωγή τους;

Σ7: Απλά τα χωριά, τα χωριά που είναι γύρω-γύρω από την Μαριούπολη, όπως π.χ Σαρτανά και Στάρι Κριμ, έχουν τους περισσότερους ανθρώπους ελληνικής καταγωγής, αυτά είναι Ελληνικά χωριά (...). Και εκεί βέβαια υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο να μην ξεχάσουν την γλώσσα των γονιών, των παππούδων, γιαγιάδων...Ναι, εκεί υπάρχει περισσότερο ενδιαφέρον πιστεύω.

Ερ. Πιστεύεις ότι βοηθάει στην εκμάθηση και στην αγάπη για την γλώσσα η επαφή και με τον πολιτισμό; Τι παρατηρείς;

Σ7: Πιστεύω πως βοηθάει πάρα πολύ. Τα παιδιά κάνουν κάτι εθελοντικά, έξω από την τάξη και έρχονται μετά με μεγαλύτερη διάθεση[...]. Πιστεύω πως είναι πάρα πολύ θετικό για τα παιδιά και εγώ, για παράδειγμα, ήμουν υπεύθυνη αυτών των τμημάτων που έκαναν μουσική και χορό και πήραμε μέρος σε πολλές συναυλίες, για διάφορες ελληνικές γιορτές που γίνονται από το 2013 (...) 28^η Οκτωβρίου, 25^η Μαρτίου... πολλές φορές είπαμε και τα κάλαντα και πήγαμε και στο προξενείο της Ελλάδος στην Μαριούπολη να πούμε τα κάλαντα στους πρόξενους...

Ερ. Τελικά τι δυσκολεύει περισσότερο τα παιδιά; Τι έχεις καταλάβει από την εμπειρία σου;

Σ7: Δεν είναι εύκολα τα Ελληνικά (...) μπορώ να πω ότι η ελληνική γλώσσα δεν είναι καθόλου εύκολη ...και λέω στα παιδιά ότι είμαστε τυχεροί που ξέρουμε ή μαθαίνουμε δύο από τις πιο δύσκολες ευρωπαϊκές γλώσσες τη Ρώσικη και την Ελληνική. Πιστεύω ότι δυσκολεύονται και στη γραφή, που δεν είναι εύκολη η ορθογραφία στην Ελληνική... με ο, ω, ι, υ και όλα αυτά (...) με τους δίφθογγους. Πιστεύω ότι είναι δύσκολο και να μιλήσουνε. Είναι δύσκολο και να μαθαίνουνε και τους κανόνες, αφού είναι διαφορετική η γλώσσα. [...] δυσκολεύονται αρκετά. Είναι δύσκολη γλώσσα, δεν μπορώ ψέματα ότι είναι εύκολα.

Ερ. Πώς είναι η κατάσταση σε σχέση με την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό;

Σ7: Αυτά γίνονται εθελοντικά. Όταν θέλουμε κάποια βοήθεια ζητάμε κυρίως από τους φυσικούς ομιλητές, Λέμε «παρακαλώ δεν έχουμε αυτό, δεν έχουμε το άλλο...» Περισσότερη ανάγκη έχουμε από αφίσες, από καρτέλες, από αυτό το υλικό (...) Και με τις στολές...τώρα έχουμε την ανάγκη για τις παραδοσιακές ελληνικές στολές. Γιατί έχουμε σύλλογο στο σχολείο, που κάνει χορωδία και χορεύουν τα παιδιά μας...οπότε θέλουμε και τις σχολές. Έχουμε απευθυνθεί και στο συντονιστικό γραφείο, αλλά αυτό έγινε, νομίζω, τον Μάιο, την προηγούμενη σχολική χρονιά.

Ερ. Μάλιστα. Τελικά με ποιους τρόπους πιστεύεις ότι μπορεί να στηριχτεί περισσότερο η Ελληνική γλώσσα; Τι θα πρότεινες και για την προσέλκυση μαθητών και φοιτητών;

Σ7: Θα πρότεινα, από την εμπειρία μου, θα έλεγα στα μαθήματα των Ελληνικών να έρχονται μόνο τα παιδιά που πράγματι θέλουνε να μάθουν τη γλώσσα (...) αλλιώς δεν γίνεται. Και να υπάρχουν προγράμματα στην Ελλάδα. Βέβαια όλοι καταλαβαίνουμε

ότι δεν είναι τόσο εύκολο αυτό, αλλά πρέπει να υπάρχουν προγράμματα φιλοξενίας στην Ελλάδα. Αν τα παιδιά πηγαίνουν, έστω και μια φορά στην Ελλάδα... και βλέπουν αυτήν την πανέμορφη χώρα και μπου στα μουσεία, στους αρχαιολογικούς τόπους...και δουν τον πολιτισμό από κοντά, πιστεύω πως θα υπάρχει κίνητρο μετά.

Ερ. Άρα θεωρείς σημαντική την επαφή τους με την Ελλάδα

Σ7 : Η επαφή ναι, η επαφή με τα παιδιά που είναι συνομήλικοι.

Ερ. Πριν κλείσουμε, θα ήθελες να αναφέρεις κάτι άλλο σχετικό με το θέμα, για το οποίο δεν μιλήσαμε;

Σ7: Πιστεύω ότι δεν είπα τίποτα για την δουλειά που γίνεται, που κάνει η κοινότητα των Ελλήνων της Μαριούπολης. Ένα μεγάλο κομμάτι της δουλειάς κάνει κυρίως η πρόεδρος του Συλλόγου, η κυρία Νάντια Τσαπνή, που ήταν σχεδόν η πρώτη που ξεκίνησε αυτό το ρεύμα. Πιστεύω ότι αξίζει να της πούμε μεγάλα συγχαρητήρια για αυτό το μεγάλο έργο που κάνει η κυρία Νάντια Τσαπνή. λειτουργεί και Κυριακάτικο σχολείο στην Μαιώτιδα (Μαιώτιδα ονομάζεται το πολιτιστικό κέντρο) και κάνουν τεράστιες προσπάθειες για να αγαπήσουν τα παιδιά την Ελληνική γλώσσα. Βέβαια έχουν τα παιδιά και ένα άλλο κίνητρο που δεν το ανέφερα (..) Γίνεται Πανουκρανική Ολυμπιάδα στη γλώσσα, διαγωνισμός στην γλώσσα την Ελληνική και είμαστε περήφανοι που, φέτος, ένα παιδί από το σχολείο μας πήρε την τρίτη θέση σε αυτήν την Ολυμπιάδα. Γίνεται στην πόλη μας και είναι πολύ καλό αυτό. Επίσης γίνεται Ολυμπιάδα στον πολιτισμό, στον ελληνικό πολιτισμό. Τα παιδιά απαγγέλουν ποιήματα, μπορούν να διαγωνιστούν, να χορέψουν τους χορούς, ελληνικούς χορούς. Τα παιδιά του σχολείου μας πήραν μέρος σε αυτό πέρυσι και είμαι περήφανη, και σαν δασκάλα αλλά και σαν μάνα, που η κόρη μου, που είναι μαθήτρια της έκτης τάξης πήρε βραβείο για την απαγγελία στο ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη Το θαλασσινό τριφύλλι.

Ερ. Συγχαρητήρια!

Σ7: Ευχαριστώ πολύ! Και τα παιδιά του χορευτικού μας τμήματος επίσης πήραν βραβείο στο χορό. Οπότε, θέλω να πω, είναι καλό ότι υπάρχουν τέτοια κίνητρα και τα παιδιά μπορούν να εκφραστούν και σε αυτό, στην γλώσσα και στον πολιτισμό. Υπάρχουν τέτοιες ευκαιρίες για τα παιδιά.

Ερ. Πολύ ωραία! Σε ευχαριστώ πολύ Ο.

Συνέντευξη 8^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 20.00-20.40

Ημερομηνία: 4 Ιανουαρίου 2022

Τόπος: Ιωάννινα-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ8

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 40λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Θα ήθελα αρχικά, αναφερόμενη στους οργανωτικούς φορείς της Ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης στην περιοχή που εξετάζουμε, να μου μιλήσετε λίγο για το ρόλο του Συντονιστή...

Σ8: [...] Θα μιλήσω πέρα από αυτό το, αν θέλετε σε εισαγωγικά να βάλω την λέξη «ψυχρό» νομικό πλαίσιο, το οποίο περιγράφει με νομικούς, αν θέλετε, όρους τα γενικά καθήκοντα που έχει. Η προώθηση της Ελληνικής γλώσσας και του Πολιτισμού, για παράδειγμα, ως διατύπωση, είναι ένας όρος ο οποίος δέχεται πάρα πολλές ερμηνείες και μπορεί να μεταφραστεί σε πάρα πολλά πράγματα [...] ο ρόλος του συντονιστή είναι πολυποίκιλος και δεν αφορά μόνο την προώθηση της Ελληνικής γλώσσας και του Πολιτισμού. Καταρχήν θεωρείται ότι είναι ένας εκπρόσωπος του ελληνικού στοιχείου, της Ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας που κουβαλάει όλη η Ελλάδα... ενός Ελληνισμού με μία ιδεατή και τοπική, αν θέλετε, έννοια. Είναι εκεί ένα άπιαστο αγαθό το να ενταχθεί κάποιος σε αυτή την Ελληνική ταυτότητα ή να την αποκτήσει μάλλον αυτή την Ελληνική ταυτότητα και ο Συντονιστής, ο οποίος έχει αυτή την ταυτότητα, φέρει και με την βούλα, τόσο στο διαβατήριό του, όσο και στον τρόπο που μιλά και φέρεται, όλες τις συνήθειες του Ελληνικού πολιτισμού. Φέρνει την Ελλάδα, είναι ζωντανή απόδειξη της Ελλάδας ... Αυτό τον εξυψώνει στα μάτια του τοπικού πληθυσμού και αυτό το οποίο ζητάει ο τοπικός πληθυσμός [...] είναι να φτιάξει γέφυρες, με αυτή την χώρα, με αυτό τον πολιτισμό και με αυτά τα ήθη και τα έθιμα. Και ο Συντονιστής είναι αυτή η γέφυρα [...]. Οπότε ο ρόλος του είναι να φέρνει την Ελλάδα.. και φέρνει μια σύγχρονη Ελλάδα. Διότι σε όλα αυτά τα μέρη και στην Μαριούπολη [...] έχει μείνει ένας, αν θέλετε, αποκρυσταλλωμένος Ελληνισμός μιας δεκαετίας του '50, του '60, ο οποίος έχει πολλές επιμειξίες με ντόπια στοιχεία και έχει πάρει ένα χαρακτήρα τοπικού ελληνικού στοιχείου. Δηλαδή μετατρέπουνε την Ελληνική ταυτότητα όπως εκείνοι θέλουν(...) και εκφράζονται με τις καθημερινές τους συνήθειες που έχουν λόγω της χώρας της οποίας ζουν και των συνθηκών και των βιωμάτων που μετέφεραν οι προηγούμενες γενιές από την επαφή με την Ελλάδα.

Ερ. Καταλαβαίνω από αυτά που λέτε ότι θεωρείτε σίγουρα πολύ σημαντικό το ρόλο του Συντονιστή. Πώς αποτυπώνεται αυτό στο πρακτικό επίπεδο;

Σ8: Μιλάτε για ένα τυπικό πλαίσιο, τυπικό νομικό πλαίσιο... που περιγράφει το πλαίσιο σε εκπαιδευτικές συνθήκες κ.λπ. Στην κοινωνία όμως μέσα, και ειδικά στην κοινωνία της Μαριούπολης, είναι ένας ρόλος καίριος, έτσι; Εν μέρει περιμένουνε ότι θα είναι ένας μικρός θεός, που θα μπορέσει να κάνει πράγματα ή να επηρεάσει ακόμα καταστάσεις, ακόμα και πολιτικές καταστάσεις κ.λ.π.... ώστε να επιφέρει αλλαγές στην δική τους πραγματικότητα. Αυτό είναι το ένα. Το δεύτερο είναι ότι θεωρούν ότι, ενδεχομένως, έχει και την αρμοδιότητα να ελέγξει την ελληνική τους ταυτότητα ή τις

ελληνικές τους συνήθειες κ.λπ., κ.λπ. και κάπου αυτό δίνει ένα χαρακτήρα λίγο πιο συγκρατημένο απέναντι στο Συντονιστή[...]

Ερ. Όταν λέτε να ελέγξει, ποιους εννοείτε;

Σ8: Όλους όσους, αν θέλετε, εμπλέκονται με την Ελληνική γλώσσα, με τον Ελληνικό πολιτισμό, τους φορείς κ.λπ...Από την άλλη, μια άλλη αίσθηση, που υπάρχει είναι ότι είναι ο αγγελιοφόρος που μεταφέρει στην Ελλάδα, όλα όσα γίνονται στην περιοχή... και άρα, λόγω αυτής της διόδου μπορούν να περάσουν πράγματα προς την ελληνική πλευρά. Και ανάλογα βέβαια περιμένουν να περάσουν πράγματα στην τοπική κοινότητα, από την ελληνική πλευρά.

Ερ. Υπάρχει συνεργασία με τους υπόλοιπους φορείς;

Σ8: Λοιπόν, καταρχήν, όσον αφορά τους φορείς η συνεργασία με τους φορείς ήταν άριστη, ήταν άψογη.

Ερ. Ωραία.

Σ8: Και σε επίπεδο Ομοσπονδίας και σε επίπεδο Κοινοτήτων και σε επίπεδο ατομικό με ανθρώπους απλούς, οι οποίοι είχαν Ελληνική καταγωγή, ανεξάρτητα αν μιλούσαν την Ελληνική ή δεν την μιλούσαν την Ελληνική. Χαρακτηριστικά μπορώ να σας αναφέρω δύο συγκλονιστικές στιγμές, τις οποίες έζησα. Η μία ήταν, όταν βρέθηκα τυχαία σε ένα σούπερ μάρκετ...τέλος πάντων, γινόταν αφιέρωμα στην ελληνική κουζίνα...είχα μία κυρία απέναντί μου γύρω στα 80, ελληνικής καταγωγής, που μου έπιασε το χέρι και μου είπε «κάθισε, μίλα μου Ελληνικά και αυτό είναι το μόνο που θέλω να μου κάνεις», τόσο πάθος για να ακούσουν την Ελληνική γλώσσα. Και το δεύτερο περιστατικό ήταν πάλι με μία κυρία 83, 84 χρονών. Μετά από μεγάλες διαδικασίες χρονοβόρες, απέκτησε την ελληνική υπηκοότητα και πήρε το ελληνικό διαβατήριο. Έκλαιγε μπροστά σε μένα και στην πρόξενο, η οποία την όρκισε, έκλαιγε σαν μωρό παιδί, από την χαρά της όταν κράτησε στα χέρια της ελληνικό διαβατήριο και της βάλαμε το σημαϊάκι το ελληνικό, στο τελετουργικό που κάναμε εκεί. Ήταν συγκλονιστικές στιγμές (...). Επομένως οι σχέσεις μου ήταν αγαθές με όλους, δεν αντιμετώπισα κανένα πρόβλημα.

Ερ. Με τους εκπαιδευτικούς;

Σ8: Πολύ καλές. Υπήρχε, αν θέλετε, ένα ασυναίσθητο συναίσθημα, [...] ας πούμε μία συστολή. Αυτή την συστολή έβλεπα, λόγω του ότι εγώ γνώριζα πολύ καλά τη γλώσσα και ερχόμουν από ένα πολύ επίσημο φορέα (..) οπότε καταλαβαίνετε ότι υπάρχει από την άλλη πλευρά μια άλφα συστολή... αλλά δεν αντιμετώπισα κάποιο πρόβλημα ούτε με τους εκπαιδευτικούς ούτε με τους τοπικούς φορείς.

Ερ. Ποιος είναι ο ρόλος των Συλλόγων στην οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και την προβολή του ελληνικού πολιτισμού; Τον θεωρείτε σημαντικό;

Σ8: Επειδή έκανε μία διακοπή, δεν άκουσα ακριβώς την ερώτηση, αν έχετε την καλοσύνη να την επαναλάβετε.

Ερ. Ναι. Θέλω να μου μιλήσετε λίγο για τον ρόλο των συλλόγων... εάν θεωρείτε σημαντικό το έργο τους

Σ8: Σαφώς και οι Σύλλογοι αυτοί είναι πολλές φορές που κρατάνε έντονο και ζωντανό το ελληνικό πνεύμα και γενικότερα τον ελληνικό πολιτισμό στις περιοχές αυτές. Νομίζω ότι χωρίς αυτούς, χωρίς αυτές τις συσπειρώσεις, αν θέλετε, δεν θα μπορούσε όλο αυτό να διατηρηθεί μόνο από την μαμά πατρίδα ή από μια χ, ψ, πολιτική. Αυτές οι οργανώσεις είναι που κρατάνε αυτή την άσβεστη δίψα για την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Από εκεί και πέρα σίγουρα ο σκοπός των οργανώσεων αυτών δεν είναι αποκλειστικά και μόνο η διατήρηση της Ελληνικής γλώσσας Παίζουν και ένα πολυδιάστατο κοινωνικό ρόλο, γιατί έχουν να δείξουν και ένα κοινωνικό πρόσωπο, με παροχή κοινωνικών δομών, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κ.λπ., το οποίο βέβαια συνδέεται άρρηκτα και με τον Ελληνικό πολιτισμό και με τη γλώσσα. Δηλαδή το να είσαι Έλληνας, σημαίνει, ότι βλέπεις τον συνάνθρωπό σου, φροντίζεις τον συνάνθρωπό σου, υπάρχει το πνεύμα αυτό της φιλοξενίας και όλα τα σχετικά κ.λπ. Δηλαδή είναι αυτές οι ποιότητες πολύ αλληλένδετες. Οπότε, σε αυτό το πλαίσιο, οι διάφορες οργανώσεις, σαφώς και οι φορείς, όλες αυτές οι συσπειρώσεις οργανώνουν και κοινωνικές δράσεις... με την ομπρέλα του Ελληνικού πολιτισμού. Σίγουρα εκπαιδευτικές δράσεις για την προώθηση της γλώσσας [...] Από εκεί και πέρα συνεργάζονται και σε διάφορες άλλες δράσεις, που είτε ήταν πρωτοβουλία του συντονιστικού γραφείου την οποία την στήριζαν...

Ερ. Θεωρείτε ότι το Ελληνικό Κράτος αντεπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες. Είναι ενεργή η παρουσία του;

Σ8: Λοιπόν, η τελευταία δεκαετία (...) η τελευταία δεκαετία είναι μία, αν θέλετε δύσκολη, αμφισβητούμενη δεκαετία, διότι έχει και το κομμάτι της οικονομικής κρίσης, το οποίο επηρέασε βαθιά όλη την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, όχι μόνο στην συγκεκριμένη περιοχή και ανά τον κόσμο, έτσι; Είχαμε πολύ μεγάλες περικοπές, σε ανθρώπινο δυναμικό, σε χρηματοδότηση κ.λπ., οπότε κάτω από το πνεύμα αυτό, το ελληνικό υπουργείο προσπάθησε να κάνει το καλύτερο δυνατό... Φαντάζομαι... θέλω να πιστεύω... με τα μέτρα που διέθετε και τους πόρους, τους οποίους διέθετε. Για την συγκεκριμένη περιοχή είχαμε μία πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και άνθιση κατά την δεκαετία του 1990, έτσι; Μέσα από μια διαφορετική πολιτική και κυβερνητική θέση οι συγκεκριμένες περιοχές ενισχύθηκαν. Από εκεί και πέρα υπάρχει ένα γραφείο και από το Υπουργείο Εξωτερικών, το οποίο προσπαθεί και αυτό να τονώσει, στο μέτρο του δυνατού, αυτές τις περιοχές. Υπάρχει μια σχετική μέριμνα, αλλά (...) σίγουρα, από όσο έβλεπα εγώ και καταλάβαινα, στην Ομοσπονδία, σίγουρα θέλανε κάτι περισσότερο και πάντα θα θέλουνε κάτι περισσότερο. Από τη μεριά τώρα του Υπουργείου Παιδείας στη συγκεκριμένη περιοχή, λόγω του ότι η συγκεκριμένη περιοχή είναι αχανής περιοχή [...] Το να υπάρχει ένα γραφείο, το οποίο έχει κάτω

από την επίβλεψή του είκοσι δύο χώρες και κάθε μία χώρα, μάλιστα πολλές από αυτές αχανείς, με πάρα πολλές ιδιαιτερότητες, με διαφορετικές ανάγκες και εκπαιδευτικές και κοινωνικές, με διαφορετικό προφίλ των οργανώσεων και των συσπειρώσεων των Ελληνικών κοινοτήτων εκεί, φαντάζει ότι είναι μία ουτοπία [...]. Επομένως θα πρέπει, για μένα, αν θέλουμε σε γενικότερο επίπεδο η Ελληνόγλωσση εκπαίδευση να είναι όντως αποτελεσματική, από την πλευρά του Ελληνικού Κράτους πάντοτε, θα πρέπει να υπάρχει μία μεγαλύτερη οργάνωση. Μία, αν θέλετε, μελέτη των αναγκών που υπάρχουν σε κάθε μία χώρα και σε μία συστάδα χωρών, που βρίσκονται κάτω από ειδικές και ιδιαίτερες συνθήκες, ώστε να μπορέσει να ευοδωθεί και η προσπάθεια που κάνει η Ελληνική πλευρά. Γιατί, κακά τα ψέματα, ένα μεγάλο ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και οικονομικό κεφάλαιο, κάθε χρόνο, διατίθεται για την Ελληνόγλωσση εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα αυτού όλου του ανθρώπινου δυναμικού και του οικονομικού κεφαλαίου, δεν έχουν αποτιμηθεί, ειδικά σε αυτές τις περιοχές, από την Ελληνική πάντοτε πλευρά και δεν ξέρουμε πόσο αποτελεσματικό είναι. Επομένως χρειάζεται να αναπτυχθεί ένα σχέδιο, ώστε να δούμε πόσο αποτελεσματικό είναι το ανθρώπινο δυναμικό και οι οικονομικοί και οι υλικοί πόροι που διατίθενται από την Ελλάδα, για να μπορέσουν και να γίνουν και ανάλογες παρεμβάσεις. Αλλά και οι παρεμβάσεις αυτές θα πρέπει να γίνουν ένα οργανωμένο σχέδιο στη βάση των τοπικών, εθνικών, τοπικών εννοώ εθνικών έτσι, αναγκών που υπάρχουν, με βάση των προφίλ των Ελληνικών κοινοτήτων σε κάθε μία χώρα. Είναι τελείως διαφορετικό το προφίλ στη Βουλγαρία, για παράδειγμα, και τελείως διαφορετικό στο Καζακστάν.

Ερ. Μια και αναφερθήκατε στο ανθρώπινο δυναμικό, στο εκπαιδευτικό προσωπικό θεωρείτε ότι είναι επαρκώς καταρτισμένοι για να διδάξουν την Ελληνική γλώσσα ως ξένη;

Σ8: Λοιπόν, καταρχήν υπάρχει ένα νομικό πλαίσιο, το οποίο συνεχώς αλλάζει. Συνεχώς τροποποιείται, θέτοντας ως προτεραιότητα, τουλάχιστον με την τελευταία τροποποίηση που έχει γίνει, την γνώση της χώρας υποδοχής, την γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής. Το θέτει ως προτεραιότητα μετρούν σίγουρα και κάποια άλλα προσόντα τα οποία έχει κάποιος όπως μεταπτυχιακές, διδακτορικές σπουδές κ.λπ... αλλά η γλώσσα είναι το νούμερο ένα κριτήριο.

Ερ. Στην περίπτωση της Ουκρανίας ισχύει αυτό, δηλαδή μιλάνε Ουκρανικά ή Ρώσικα οι Έλληνες συνάδελφοι;

Σ8: Κοιτάξτε να δείτε, σε κάποιες περιοχές, η επίσημη γλώσσα είναι τα Ουκρανικά. Ο τοπικός πληθυσμός εκεί, η πλειοψηφία τους, τουλάχιστον αυτοί που είναι πάνω από 50, μιλάνε τη Ρώσικη γιατί είναι η μητρική τους γλώσσα. Γίνονται εντατικές προσπάθειες να μνηθούν και στην Ουκρανική γλώσσα, έτσι ως σημείο διαφοροποίησης από τη ρωσική παράδοση (...) με όλες αυτές τις διαμάχες που υπάρχουν... αλλά ο πληθυσμός ο ντόπιος αντιμετωπίζει πολύ μεγάλα προβλήματα να υιοθετήσει την Ουκρανική. Επειδή όμως αυτοί οι οποίοι θα έχουν επάρκεια στην Ουκρανική γλώσσα και έχουν, ας πούμε, ελληνικές καταβολές και είναι και

εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα κ.λπ., κ.λπ... καταλαβαίνετε ότι είναι ελάχιστοι έως κανένας, έτσι; Οπότε, που τουλάχιστον μέχρι εκεί που έχω εγώ γνώση των πραγμάτων, μπορεί και να λαθεύω, κανένας δεν έφυγε για εκεί, γνωρίζοντας τη γλώσσα, τη γλώσσα υποδοχής.

Ερ. Θεωρείτε ότι θα ήταν πιο αποτελεσματικοί αν την γνώριζαν;

Σ8: Θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει μία διαμεσολαβητική γλώσσα καταρχήν, μία γλώσσα που να μεσολαβεί, αν θέλετε, στην διδασκαλία. Τώρα, αν θα είναι αυτή η Ουκρανική γλώσσα, καλό θα ήταν η Ουκρανική ή ενδεχομένως η Ρωσική, είναι πολύ κοντά αυτές οι δύο. Επειδή, ενδεχομένως, αν βρισκόμασταν σε κάποια άλλη περιοχή του πλανήτη, θα χρησιμοποιούσαμε τα Αγγλικά ως μεσολαβητική, διαμεσολαβητική γλώσσα, στη συγκεκριμένη περιοχή όμως, γνώστες της Αγγλικής γλώσσας είναι ελάχιστοι. Οπότε ο κάθε εκπαιδευτικός που έρχεται στην περιοχή και πάει να διδάξει έχοντας στις αποσκευές του μόνο την Ελληνική γλώσσα, έχει μεγάλο πρόβλημα (...) γιατί δεν γνωρίζει την τοπική γλώσσα και δεν μπορεί εύκολα, ούτε στις καθημερινές του συνομιλίες, να λύσει καθημερινά του προβλήματα. Και, κατά δεύτερο, όταν πάει να διδάξει, δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει κάτι, ώστε να καταλάβουν οι μαθητές, γιατί δεν γνωρίζουν καθόλου Αγγλικά ή κάποια άλλη γλώσσα, για να μπορέσει να τους προσεγγίσει. Επομένως, μία σχετική βασική γνώση της γλώσσας νομίζω ότι χρειάζεται, αλλά εκείνο που θεωρώ ότι χρειάζεται περισσότερο, είναι να γνωρίζουν την διδασκαλία της Ελληνικής, ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Αυτό είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό πεδίο, και είναι ελάχιστοι αυτοί, οι οποίοι έχουν κάποια εξειδίκευση, ουσιαστική εξειδίκευση, έτσι; δεν μιλάω το να είχανε ένα χαρτί, γιατί ένα χαρτί δεν λέει και τίποτα. Η εμπειρία μου δείχνει ότι ουσιαστική εκπαίδευση και επιμόρφωση έχουν ελάχιστοι, με αποτέλεσμα να είναι ανυπέβλητα τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν οι εκπαιδευτικοί. Και αυτό το οποίο ο νόμος έλεγε, ότι θα πρέπει δηλαδή, πριν φύγουν οι εκπαιδευτικοί στις χώρες υποδοχής, να έχουν μία επιμόρφωση συστηματική από ένα κεντρικό φορέα κ.λπ., δεν έχει υλοποιηθεί ποτέ. Θεωρώ ότι είναι απαραίτητο.

Ερ. Πώς θα αξιολογούσατε, με βάση την εμπειρία σας, τη σχέση Ουκρανών και Ελλήνων εκπαιδευτικών;

Σ8: Κοιτάξτε (...) προβλήματα ανέκυψαν και ήταν προβλήματα που αφορούσαν κάποιες συμπεριφορές κάποιων εκπαιδευτικών από την Ελληνική πλευρά... Δηλαδή υπήρχαν κάποιες συμπεριφορές οι οποίες δεν άρμοζαν στο πλαίσιο το εκπαιδευτικό, της επιλογής. Γιατί τα σχολεία στα οποία διδάσκεται η Ελληνική γλώσσα έχουν ένα συγκεκριμένο πλαίσιο λειτουργίας, το οποίο δεν είναι το ίδιο με το δικό μας. Έχουν μία, αν θέλετε, τελετουργία, σε εισαγωγικά τη λέξη, η οποία σε εμάς ξενίζει. Οπότε κάποιες συμπεριφορές ήταν χαρακτηριστικές και ξένιζαν. Από την άλλη, το γεγονός ότι δεν μπορούσαν να προσεγγίσουν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί τους μαθητές, επειδή ακριβώς δεν γνώριζαν τη γλώσσα και η γλώσσα ήταν ένα τεράστιο εμπόδιο, αυτό εν μέρει παραγκώνιζε τους εκπαιδευτικούς, τους προερχόμενους από την Ελλάδα και έδινε πρωταγωνιστικό ρόλο στους Ουκρανούς (..) Το αποτέλεσμα ήταν να νιώθουν οι

εκπαιδευτικοί, ότι είναι μία, πώς να το πω... μία πατερίτσα, αν θέλετε... «όταν κουτσαίνω εγώ, ως Ουκρανός που μεταφέρω την Ελληνική γλώσσα και διδάσκω, έρχεσαι εσύ να με αναπληρώσεις και να πεις, κυρίως στην φυσική ομιλία, ώστε να ακούσουν το φυσικό λόγο από τον φυσικό ομιλητή»...

Ερ. Υπάρχει περίπτωση ο παραγκωνισμός που αναφέρατε να σχετίζεται και με ανασφάλεια του Ουκρανού εκπαιδευτικού, σε σχέση με τη γνώση και χρήση της Ελληνικής γλώσσας;

Σ8: Σίγουρα υπάρχει και αυτή η περίπτωση. Απλά, πολλές φορές, είδα περιπτώσεις όπου αυτές οι ανασφάλειες άρθηκαν πάρα πολύ γρήγορα, όταν προσπάθησαν οι δυο τους να συνεργαστούν και να οργανωθούν εκ των προτέρων (...) κατάλαβε δηλαδή και ο Ουκρανός και ο Έλληνας τι έχουν να κάνουν. Συνήθως δεν υπήρχε συνεργασία και αυτό προσπάθησα, τουλάχιστον στους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς, προσπάθησα να τους πω ότι θα πρέπει, εκ των προτέρων, σε μία εβδομαδιαία βάση, να έρχονται σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό τον επιτόπιο που διδάσκει τα Ελληνικά, να υπάρχει ένας προγραμματισμός της ύλης ή της διδασκαλίας, έτσι ώστε και ο Έλληνας εκπαιδευτικός να προετοιμάζεται, να φέρνει το ανάλογο υλικό ενδεχομένως κ.λπ., ώστε να μπορέσουν να υπάρχει μια αρμονική συνεργασία. Όποτε αυτό έγινε, τα αποτελέσματα ήτανε θεαματικά. Δυστυχώς όμως, ο Έλληνας εκπαιδευτικός, επειδή είναι γνώστης της γλώσσας, δεν πάει καθόλου προετοιμασμένος. Δηλαδή πολλές φορές τους ρωτούσα «τι έχετε να κάνετε στην τάξη» και μου έλεγαν «θα πάμε και θα δούμε».

Ερ. Οι αποσπασμένοι Έλληνες εκπαιδευτικοί θεωρείτε ότι είναι αρκετοί;

Σ8: Αυτό εξαρτάται από πόσα τμήματα υπάρχουν, τα οποία διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα. Αυτά κάθε χρόνο μεταβάλλονται, δεν είναι ο ίδιος αριθμός. Δεν υπάρχει αμιγώς ελληνικό σχολείο, οπότε δεν έχουν σε σταθερή βάση εκπαιδευτικό και επίσης ο εκπαιδευτικός, πολλές φορές, χρειάζεται να μετακινείται σε δύο, σε τρία ή και σε τέσσερα σχολεία, προκειμένου να καλύψει το διδακτικό του ωράριο που έχουμε στην Ελλάδα. Πολλές φορές και οι συνθήκες δεν είναι οι κατάλληλες για να καλύψει όλα τα σχολεία. Δηλαδή υπήρχαν εκπαιδευτικοί που έκαναν μιάμιση και δύο ώρες, με τις συνθήκες και τα μεταφορικά μέσα της περιοχής, να πάνε στο τόπο, να κάνουν δύο ώρες διδασκαλία και να γυρίσουν μετά πάλι πίσω. Δηλαδή στην ουσία όλος αυτός ο χρόνος εργασίας αλλά και το ανθρώπινο δυναμικό σπαταλιόταν στην μεταφορά. Οπότε δεν μπορώ να απαντήσω αν είναι λίγοι ή πολλοί, πάντοτε εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Άλλο πρόβλημα υπάρχει όταν τη δεύτερη και τη τρίτη χρονιά, για παράδειγμα, δεν επιλέγει και δεν θέλει ο εκπαιδευτικός να πάει σε κάποια σχολεία, προσπαθεί να μην πάει στα πολύ μακρινά σχολεία. Θέλει να είναι μέσα στα κοντινά σχολεία, να είναι μέσα στην πόλη, ειδικά τα τελευταία χρόνια με τις εχθροπραξίες. Γιατί η περιοχή δεν σταμάτησε ποτέ, έτσι; Το να πάει στην εμπόλεμη περιοχή και να διδάξει στην εμπόλεμη περιοχή ποιος θα το ήθελε; Αρνούνται ή εκφράζουν κάποιες ανησυχίες και θέλουν να είναι όλοι μέσα στην πόλη. Να είναι δίπλα στο σπίτι τους και να μην πηγαίνουν από το ένα σχολείο στο άλλο κ.λπ.

Ερ. Το ότι διδάσκουν ταυτόχρονα και στην πρωτοβάθμια-δευτεροβάθμια και στο Πανεπιστήμιο θεωρείτε ότι είναι αποτελεσματικό;

Σ8: Θα ήταν αποτελεσματικό, αν υπήρχε η κατάλληλη εξειδίκευση και επιμόρφωση από τους εκπαιδευτικούς. Στη δεδομένη περίπτωση ο Έλληνας αποσπασμένος εκπαιδευτικός φέρνει τις νοοτροπίες και τον τρόπο διδασκαλίας των Ελληνοπαίδων, τα οποία μαθαίνουν με εντελώς διαφορετικούς τρόπους και αυτό δεν αποδίδει. Προσπαθεί να εφαρμόσει χαρακτηριστικά ενός άλλου εκπαιδευτικού συστήματος, και μάλιστα, κάποιες φορές, και να τα επιβάλλει στα παιδιά,

Ερ. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι επιλέγουν την Ελληνική γλώσσα οι μαθητές και οι φοιτητές; Τι τους ενδιαφέρει περισσότερο;

Σ8: Οι λόγοι ποικίλουν από εποχή σε εποχή. Πριν από περίπου 10 με 15 χρόνια ήταν η πιο διαδεδομένη γλώσσα, γιατί ήταν η ανταλλάξιμη γλώσσα, με την έννοια ότι μπορούσαν μαθαίνοντας τα Ελληνικά, να βρουν δουλειά στην Ελλάδα και να έρθουν ως εργατικό δυναμικό. Σίγουρα υπάρχει και μία μερίδα ανθρώπων ελληνικής καταγωγής που θέλουν να μεταφέρουν την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, στο βαθμό που μπορούν, στα παιδιά. Υπάρχουν κάποιοι άλλοι που θα λέγαμε ότι είναι φιλέλληνες και, ακριβώς γι' αυτό θέλουν τα παιδιά τους να μάθουν ή να προσεγγίσουν αυτή τη γλώσσα. Κάποιοι από αυτούς εργάστηκαν στην Ελλάδα και έχουν θετικές εμπειρίες από αυτό, θέλουν τα παιδιά τους, άσχετα αν δεν έχουν ελληνική καταγωγή [...] να μάθουν τη Ελληνική γλώσσα, γιατί δεν ξέρεις στο μέλλον τι μπορεί να γίνει κ.λπ... τα κίνητρα ποικίλουν. Συνήθως βέβαια, το σχολείο πρέπει να επιλέξει αν θα πάρει την Ελληνική γλώσσα ή όχι και εκεί θα πρέπει να ερωτηθεί ο Διευθυντής, με βάση ποια κριτήρια επιλέγει να βάλει ή να μην βάλει την Ελληνική γλώσσα. [...] μπορεί οι ίδιοι οι γονείς, να υπάρχουνε γονείς που να ζητάνε την Ελληνική γλώσσα οπότε τη βάζει ο Διευθυντής ή ο ίδιος ο διευθυντής να έχει φιλελληνικά συναισθήματα, οπότε θέλει να προάγει την Ελληνική γλώσσα (...) υπάρχουν πάρα πολλοί παράγοντες.

Ερ. Εσείς τι θα σκεφτόσασταν ως κίνητρα, ώστε να επιλέξουν την γλώσσα;

Σ8: Αυτό ήταν κάτι το οποίο και εμένα με απασχόλησε πάρα πολύ. Κάναμε διάφορες καμπάνιες, περιοδέσαμε εμείς στα σχολεία, προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε τους μαθητές κ.λπ.. Αυτό το οποίο διαπίστωσα εγώ ήταν ότι αυτό που είχε μεγάλη αξία ήτανε η ανταλλαξιμότητα της γλώσσας σε επίπεδο επαγγελματικής αποκατάστασης αργότερα ή σε επίπεδο ενίσχυσης από τη χώρα, από την Ελλάδα. Αυτό ήτανε κατά κύριο λόγο κίνητρο, αν είχες να τους τάξεις πράγματα. Αν είχες να τους δώσεις χειροπιαστά παραδείγματα, για το τι οφέλη, χειροπιαστά όμως έτσι; το τι οφέλη θα έχουν από την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας, τότε ναι, θα τους τα έδιναν.

Ερ. Θέλω να μου πείτε, εάν υπάρχει κάτι άλλο στο οποίο θέλετε να αναφερθείτε. Έναν προβληματισμό ίσως για τον μέλλον της Ελληνικής γλώσσας στην εκπαίδευση;

Σ8: Μάλλον (...) θα αποτιμήσω το δικό μου έργο. Προσπάθησα με τον τρόπο μου, την στάση μου, την κίνησή μου, τον τρόπο με τον οποίο προσέγγιζα τα σχολεία κ.λπ., να δώσω μία αίσθηση, αξιοπρέπειας, εμπιστοσύνης, αξιοπιστίας, πραγματικού και πηγαίου ενδιαφέροντος για τη δουλειά των τοπικών εκπαιδευτικών, για τη δουλειά της Ομοσπονδίας, των τοπικών Ελληνικών συλλόγων κ.λπ.(...) Πρέπει πραγματικά να τους γνωρίσουμε, να καταλάβουμε τον τρόπο τους, την νοοτροπία τους, τον τρόπο σκέψης τους και να δράσουμε με βάση και γνώμονα πάντοτε τις ανάγκες που έχουν αυτοί οι άνθρωποι ... και έχουν ανάγκες αυτοί οι άνθρωποι. Έτσι, προσπάθησα να δράσω σε αυτό το επίπεδο και νομίζω, ότι έτσι πρέπει να σταθεί κάποιος, που θέλει να προωθήσει την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό σε κάποια περιοχή. Για να γίνω πιο σαφής, όταν εγώ π.χ. επισκέφθηκα νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο, το οποίο ήτανε στην εμπόλεμη περιοχή και υποτίθεται ότι πήγα εκεί για να προωθήσω την Ελληνική γλώσσα, και βομβαρδιζόταν... και τις πέντε με έξι ώρες που ήμουν εκεί συνεχώς υπήρχε ανταλλαγή πυρών (...) σε αυτά τα παιδιά εκεί δεν μπορείς να μιλήσεις και να πεις «ξέρεις τι καλά θα ήταν να μάθεις την Ελληνική γλώσσα»... δηλαδή είναι αδύνατον [...] Δεν μπορείς να μιλάς για την Ελληνική γλώσσα, εκείνα ζητάνε άλλα πράγματα, από εσένα εκείνη την στιγμή. Και πρέπει να δείχνουμε ότι «καταλαβαίνω τις ανάγκες σου, τι έχεις και έρχομαι με τη γλώσσα και τον πολιτισμό μου, να σου μεταφέρω πως αυτά θα τα αντιμετωπίσουμε, για να μπορέσεις και εσύ σαν άνθρωπος να προαχθείς, να νιώσεις ασφάλεια». Για αυτό, σας είπα, η αξιοπιστία, η εγκυρότητα, η συνέπεια των πράξεων και των λόγων είναι αυτά που πρέπει να πρεσβεύσουμε. Γιατί, στην ουσία, πας σαν πρότυπο εκεί, πρότυπο ανθρώπου και αυτό θέλουν να εισπράξουν από εσένα»

Ερ. Σας ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη 9^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 9.40-10.20

Ημερομηνία: 5 Ιανουαρίου 2022

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ9

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 40 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Ανέφερες πριν ότι έχεις έρθει αρκετές φορές στην Ελλάδα για επιμόρφωση. Και ως φοιτήτρια, με υποτροφία αλλά και ως εκπαιδευτικός. Σήμερα υπάρχουν τέτοιες υποτροφίες; Μπορούν οι φοιτητές σου ή οι εκπαιδευτικοί να επιμορφωθούν δωρεάν εδώ στην Ελλάδα;

Σ9: Σήμερα, λόγω οικονομικής κρίσης και κορονοϊού διαφοροποιήθηκαν, μπορούμε να πούμε, λίγο οι συνθήκες. Υπάρχουν κάποια προγράμματα, αλλά τα μαθήματα γίνονται on line.

Ερ. Θεωρείς απαραίτητες για τους εκπαιδευτικούς τις επιμορφώσεις;

Σ9: Βέβαια. Χρειάζονται (...) γιατί και η γλώσσα είναι ζωντανό όργανο και πρέπει να ανανεώνεται. Βέβαια έχουμε και συναδέλφους Έλληνες που μας βοηθάνε και έχουμε δυνατότητα να μιλάμε μαζί τους, αλλά και το να πας στο περιβάλλον, στο ελληνικό περιβάλλον αυτό είναι πολύ σπουδαίο. Έχω και πολλούς φίλους, αν και έχω χρόνια να πάω στην Ελλάδα, τελευταία χρονιά πήγα το 2007.

Ερ. Αρκετά χρόνια. Ανέφερες τους αποσπασμένους Έλληνες συναδέλφους. Πώς είναι η συνεργασία σας;

Σ9: Περισσότερο είναι καλή η συνεργασία, γιατί αλλάζουν συνέχεια. Παλιά είχαμε συναδέλφους μόνο στο Πανεπιστήμιο... μέχρι δεν ξέρω, μέχρι 2016, μέχρι 2015, είχαμε μόνο συναδέλφους στο Πανεπιστήμιο. Κάποιες χρονιές είχαμε μόνο φιλόλογους και να σου πω την αλήθεια, δεν είναι τόσο σημαντικό, εξαρτάται από τον άνθρωπο (...) μπορεί να είναι δάσκαλος και να προσφέρει περισσότερα από τον φιλόλογο.

Ερ. Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς αυτό;

Σ9: Ναι...Ο φιλόλογος βέβαια μπορεί να έχει περισσότερες γνώσεις και κάποιες ειδικές, σε κάποια ειδικά μαθήματα. Τα μαθήματα που κάνουμε όμως δεν είναι και τόσο επαγγελματικά μπορούμε να πούμε (...) προσπαθούμε να το πούμε με απλά λόγια στα παιδιά να καταλαβαίνουν, να μην είναι και τόσο δύσκολα. Γι' αυτό και οι δάσκαλοι μπορούν να συμβάλλουν. Απλώς, προς το τέλος αυτής της χρονιάς, το συντονιστικό γραφείο είπε ότι οι δάσκαλοι μπορούν να κάνουν μόνο τη γλώσσα, να μην ανακατεύονται με τα ειδικά μαθήματα. Αν και, ξαναλέω, υπήρχαν δάσκαλοι που κάνανε πάρα πολλά, υπήρχαν και φιλόλογοι βέβαια, οργανώνανε και θέατρο και χορωδία. Παλιά μάλιστα, κάναμε την Ιφιγένεια εν Ταύροις.

Ερ. Το θεωρείς δηλαδή σημαντικό να συνδυάζεται η διδασκαλία της γλώσσας με τις τέχνες και τον πολιτισμό...

Σ9: Ασφαλώς, ναι.

Ερ. Είσαι ικανοποιημένη από το διαθέσιμο υλικό;

Σ9: Ναι. Υπάρχει υλικό (...) υπάρχει τώρα και το ίντερνετ και πολλά πράγματα μπορούμε να βρούμε... έχουμε και πολύ καλή βιβλιοθήκη. Στο Πανεπιστήμιο έχουμε και Επιστημονική Βιβλιοθήκη, έτσι λέγεται, η οποία είναι Ουκρανική και ανανεώνεται από τους πόρους του Ελληνικού κράτους. Αλλά έχουμε και τη βιβλιοθήκη Λεβέντη, από το ίδρυμα Αναστάσιος Λεβέντης, η οποία είναι πάρα πολύ μεγάλη και ανανεώνεται... μας στέλνουν και τα βιβλία κάθε χρόνο (...) είναι από το ίδρυμα Αναστάσιος Λεβέντης. Βέβαια τα παλιά, παλιά βιβλία, μπορεί να μην υπάρχουν.

Ερ. Να μιλήσουμε λίγο τώρα για τους φοιτητές. Τι τους δυσκολεύει στην εκμάθηση της γλώσσας και σε τι παρατηρείς ότι είναι πολύ καλοί;

Σ9: Στο γραπτό λόγο νομίζω, δυσκολεύονται περισσότερο αλλά και στον προφορικό. Στον προφορικό όμως, όταν μιλάνε... εντάξει... κάνουν λάθη, αλλά κάπως μιλάνε. Στο γραπτό λόγο φαίνονται τα λάθη, πιο πολύ φαίνονται. Τώρα ειδικά τα τελευταία κάπως χαμήλωσε το επίπεδο των φοιτητών και το βλέπουμε όλοι.

Ερ. Γιατί πιστεύεις ότι επέλεξαν αυτές τις σπουδές;

Σ9: Σε κάποιους ήταν η αγάπη για την Ελλάδα και τη γλώσσα. Ναι, σε κάποιους ναι, αυτό ήταν. Παλιά όταν είχαμε πολλούς φοιτητές, παρόλο που τα δίδακτρα ήταν πολύ ακριβά, πηγαίνανε να σπουδάσουν σε εμάς, γιατί έτσι μπορούσαν να πάρουν δύο ειδικότητες. Αγγλική και Ελληνική γλώσσα. Σε κάποιους άρεσαν τα Ελληνικά, κάποιιοι ήταν ελληνικής καταγωγής. Πριν από 15 χρόνια περίπου, πολλοί τα έβλεπαν ως ευκαιρία για να πάνε στην Ελλάδα [...] να σπουδάσουνε, να πάρουνε τα χαρτιά, να παντρευτούν... ήταν διαφορετικοί λόγοι. Τώρα τελευταία είναι λίγο αλλιώς. Πηγαίνουν είτε αυτοί που πραγματικά θέλουν να μάθουν τα Ελληνικά, είτε όσοι θέλουν να δοκιμάσουν κάτι καινούριο.

Ερ. Έχεις παρατηρήσει κάποια διαφορά στην διάθεσή τους, στο ζήλο τους να μάθουν τη γλώσσα, ανάλογα με την καταγωγή τους;

Σ9: Όχι. Οπωσδήποτε όχι.

Ερ. Θεωρείς, ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας των Ελληνικών.

Σ9: Όχι. Τώρα μας μείωσαν κι άλλο τις ώρες και φαίνεται αυτή η διαφορά ωρών... φαίνεται. Γιατί οι φοιτητές και οι μαθητές τώρα, το βλέπω και ακούω από τους δασκάλους, τα παιδιά δεν θέλουν να κάνουν κάποιες εργασίες, να βάζουν τα δυνατά του...

Ερ. Δεν προσπαθούν...

Σ9: Δεν θέλουν να κάνουν τίποτα... Ακόμη και οι μαθητές που άρχισαν με ζήλο να μαθαίνουν τα Ελληνικά στο πρώτο έτος, τώρα, έχω το δεύτερο έτος, τα παιδιά[...] κατάλαβαν ότι πρέπει να μαθαίνουν, πρέπει να μαθαίνουν απ' έξω, πρέπει να κάνουν κάθε μέρα πολλή δουλειά. Δεν τους αρέσει αυτή η ιδέα, τα θέλουν όλα έτοιμα.

Ερ. Μάλιστα. Θέλω να μου πεις εάν υπάρχει συνεργασία με την Ομοσπονδία, με το Σύλλογο των Ελλήνων ...

Σ9: Με την Ομοσπονδία οπωσδήποτε υπάρχει. Υπάρχει συνεργασία σε εκδηλώσεις και Ολυμπιάδες. Και η Ολυμπιάδα μπορούμε να πούμε ότι γίνεται σε δύο κατευθύνσεις (...) δηλαδή Ολυμπιάδα από το Υπουργείο Παιδείας, εκεί συμμετέχουν τα παιδιά που μαθαίνουν Ελληνικά, από την ένατη τάξη νομίζω, ένατη, δέκατη και ενδέκατη, τις τρεις τελευταίες τάξεις. [...] η Ομοσπονδία εδώ και χρόνια οργανώνει την Ολυμπιάδα με Ελληνική γλώσσα για τα παιδιά, μικρά παιδιά που είναι πέμπτη τάξη, αλλά και στον Πολιτισμό, δηλαδή απαγγελία, θέατρο [...] χορός, απαγγελία και στη διάλεκτο... γιατί η διάλεκτος δεν διδάσκεται στα σχολεία.

Ερ. Επομένως συνεργάζεστε. Συμμετέχουν και οι φοιτητές;

Σ9: Οι φοιτητές συμμετέχουν σε κάποιες εκδηλώσεις, όχι στην Ολυμπιάδα. Η Ολυμπιάδα είναι για τους μαθητές. Οι φοιτητές στην Πανουκρανική Ολυμπιάδα όπου συμμετέχουν φοιτητές από όλη την Ουκρανία [...]

Ερ. Μάλιστα. Τι θα πρότεινες, τι θα ήθελες να γίνει για την προσέλκυση των μαθητών; Γιατί καταλαβαίνουμε ότι υπάρχει μια φθίνουσα πορεία ως προς τον αριθμό των παιδιών που επιλέγουν να μάθουν την ελληνική γλώσσα.

Σ9: Κοίταξε, τώρα πια οι καλοί φοιτητές και οι μαθητές με καλούς βαθμούς φεύγουν. Δεν θεωρούν ότι η Ελληνική γλώσσα και φιλολογία είναι κάποιο, κάτι που να φέρει πιο πολλά λεφτά και καλή θέση. Γιατί το να γίνεις μεταφραστής, για παράδειγμα, χρειάζεται πολλή δουλειά. Αν είσαι πολύ καλός, έχεις καλές γνώσεις, επιλέγεις την πρωτεύουσα ξέρω εγώ, κάποιες ειδικότητες. Ακόμα και αυτό που έχουμε τώρα εδώ...και αυτό διώχνει τα παιδιά να πούμε...

Ερ. Χάθηκε λίγο ο ήχος... ο πόλεμος είπες διώχνει τα παιδιά;

Σ9: Ναι, υπάρχει επιδείνωση τώρα, υπάρχει κίνδυνος δεν μπορούν να (...) δεν θέλω να το πω, αλλά αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο φεύγουν τα παιδιά. Φεύγουν να πάνε σε κάποιες άλλες πόλεις, ακόμα και σε άλλες χώρες. Άλλος λόγος είναι ότι τα δίδακτρα είναι αρκετά υψηλά. Δεν είναι βέβαια πιο ακριβά από τα άλλα Πανεπιστήμια, αλλά στις μεγάλες πόλεις υπάρχουν και μεγάλες, πιο μεγάλες δυνατότητες και αυτό το σκέπτονται και οι μαθητές και οι γονείς τους. «Γιατί να πληρώσουμε εδώ; καλύτερα να πληρώσουμε εκεί, και να έχει πολλές δυνατότητες».

Ερ. Μάλιστα..

Σ9: Θα ήταν πολύ καλό, αν μπορούσαν, αν μπορούσε το ελληνικό κράτος να δίνει κάποιες υποτροφίες για τα παιδιά που πληρώνουν τα δίδακτρα. Τουλάχιστον να καλύπτει κάποιο ποσό, είτε κάποια άτομα. Γιατί υπάρχουν πολλά παιδιά που είναι πολύ καλά και δεν μπορούν λόγω οικονομικών να συνεχίσουν... Απλά το να έχουμε δύο ή τρεις κρατικές θέσεις, δηλαδή θέσεις δηλαδή τις οποίες καλύπτει οικονομικά το Κράτος, είναι λίγο. Παλιά είχαμε τριάντα πέντε τέτοιες θέσεις και παραπάνω...αν μπαίνανε τα παιδιά χωρίς δίδακτρα θα ήταν καλύτερα γιατί ο λόγος είναι ο οικονομικός. Και βέβαια, καλό θα ήταν, να έχουμε δυνατότητα να στέλνουμε τα παιδιά γενικώς στην Ελλάδα. Τώρα πάλι τα τελευταία χρόνια είναι πολύ λίγα τα προγράμματα που γίνονται σχεδόν τίποτα. Ό,τι γίνεται, γίνεται on line και δεν είναι το ίδιο.

Ερ. Σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς τι θα μπορούσε να αλλάξει;

Σ9: Έχουμε επιμόρφωση, την έχουμε...Και τώρα λόγω της πανδημίας τα κάνουμε διαδικτυακά [...] έχουμε τη δυνατότητα να πάρουμε μέρος σε διαλέξεις που κάνουν οι Έλληνες και οι Κύπριοι φιλόλογοι, καθηγητές. Από το ελληνικό κράτος δεν ξέρω τι θα μπορούσε να γίνει... Σίγουρα να πηγαίνουν τα παιδιά τακτικά στην Ελλάδα.

Παλιά πηγαίναμε και στέλναμε όχι μόνο για σπουδές, αλλά και σε κάποια πολιτιστικά προγράμματα. Είχαμε απ' όλα. Είχαν λίγο από γλώσσα, κάνανε εκδρομές κάνανε χορούς. Με το πολιτιστικό οχτώ χρόνια έκανα μαθήματα χορού με το συγκρότημα του ελληνικού παραδοσιακού χορού και πήγαμε και στην Ελλάδα και στην Ιταλία. Ήταν πολύ ενδιαφέρον για τα παιδιά [...] κάναμε και παραστάσεις...

Ερ. Θα ήθελες λοιπόν να επανέλθουν αυτά..

Σ9: Ναι, ναι.

Ερ. Σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, θεωρείς ότι πρέπει να αλλάξει κάτι;

Σ9: Νομίζω, ότι πρέπει να στέλνονται οι καθηγητές οριστικά (ενν. αποκλειστικά) για τα Πανεπιστήμια. Δηλαδή αυτοί που υπάρχουν κάνουν μαθήματα στα σχολεία και δεν μπορούν ταυτόχρονα την ίδια μέρα να κάνουν μαθήματα σε εμάς. Αλλά και εμείς δεν μπορούμε να αλλάξουμε το πρόγραμμά μας... για πολλούς λόγους. Έτσι, πολλές φορές, δεν βάζουμε ένα μάθημα τακτικό, να το κάνει ένας Έλληνας καθηγητής, εκπαιδευτικός.

Ερ. Είναι βοηθητικός δηλαδή;

Σ9: Είναι βοηθητικός ναι. Αλλά το να έρχεται που και που, να έρχεται όποτε τον βολεύει δεν είναι(...) εντάξει, είναι βέβαια κάποια βοήθεια... είναι κάτι, αλλά δεν έχει αποτελέσματα αυτή η δουλειά.

Ερ. Πολύ σημαντικό αυτό που είπες.

Σ9: Παλιά κάτι γινόταν...πατριδογνωσία, προετοιμασία του υλικού, διαλέξεις... τώρα την μέρα που κάνουν το μάθημα δεν βολεύει κανέναν από τους Έλληνες.

Ερ. Κατάλαβα.

Σ9: Αυτό είναι, πρέπει να στέλνουν στο Πανεπιστήμιο μόνιμους και ας μην είναι φιλόλογοι.

Ερ. Ωραία, πάρα πολύ ωραία. Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο;

Σ9: Δεν ξέρω... Νομίζω, ότι η διδασκαλία της γλώσσας πρέπει οπωσδήποτε να συνδέεται με κάποιες εξωσχολικές, μπορούμε να πούμε, δραστηριότητες όπως είναι π.χ. οι χοροί. Τώρα τελευταία δεν προλαβαίνουμε να κάνουμε τίποτα (...) και πρέπει να υπάρχει δυνατότητα τα παιδιά να πηγαίνουν στην Ελλάδα. Αν βοηθούσε και εμάς η Ελλάδα, θα ήταν πάρα πολύ καλό. Βέβαια κάποια χρόνια πριν, πριν από 20 χρόνια, κάναμε εμείς κάποιο συμβόλαιο και πληρωνόμασταν από την Ελλάδα, παίρναμε και κάποια χρήματα.

Ερ. Από το Υπουργείο;

Σ9: Ήταν από το Υπουργείο Εξωτερικών.

Ερ. Ναι, κατάλαβα. Αυτό δεν γίνεται σήμερα...

Σ9: Εμείς δεν έχουμε. Οι δάσκαλοι παίρνουν κάτι, εμείς δεν παίρνουμε. Μπορεί να παίρνει κάτι το Πανεπιστήμιο, αλλά και το Πανεπιστήμιο έχει ανάγκες. Δεν πληρωνόμαστε (...) και ακόμα θα ήταν πολύ καλό, αν μπορούσαν, αν μπορούσε το ελληνικό κράτος να δίνει κάποιες υποτροφίες για τα παιδιά που πληρώνουν τα δίδακτρα. Τουλάχιστον να καλύπτει κάποιο ποσό, είτε κάποια άτομα. Γιατί υπάρχουν πολλά παιδιά που είναι πολύ καλά, απλά το να έχουμε δύο, τρεις κρατικές θέσεις είναι πολύ λίγες.

Ερ. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ, Ι..

Συνέντευξη 10^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: -

Ημερομηνία: 5 Ιανουαρίου 2022

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ10

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Αποστολή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Άνδρας
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας:

- Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Ποιοι είναι οι φορείς οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην περιοχή;

Σ10: Αναφορικά με το ελληνικό κράτος, ο επίσημος φορέας οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης είναι το Συντονιστικό Γραφείο Εκπαίδευσης με έδρα τη Μαριούπολη της Ουκρανίας με τις εξής χώρες ευθύνης: Ουκρανία, Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Καζακστάν. Στην Ουκρανία, μία χώρα στην οποία διαβιούν παραπάνω από 180.000 πολίτες ελληνικής καταγωγής, ο επίσημος φορέας οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, ο οποίος συνεπικουρεί το Συντονιστικό Γραφείο Εκπαίδευσης, είναι η Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας (Ο.Ε.Σ.Ο.).

Ερ. Πώς διαμορφώνεται το πλαίσιο συνεργασίας τους;

Σ10: Υπάρχει αμοιβαία, απρόσκοπτη και εποικοδομητική συνεργασία ανάμεσα στο Συντονιστικό Γραφείο Εκπαίδευσης Μαριούπολης και στην Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας.

Ερ. Ποιος ο ρόλος των Συλλόγων; Πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι αυτόνομες ή σε συνεργασία με την Ελλάδα οι δράσεις τους;

Σ10: Θεωρώ ότι σαφέστατα και εκ των πραγμάτων υπάρχει μία αυτονομία στις δράσεις των ελληνικών συλλόγων υπό την αιγίδα της Ο.Ε.Σ.Ο, υπό το πρίσμα της κατανόησης των ιδιαίτερων συνθηκών λειτουργίας του ομογενειακού ελληνισμού στην εκάστοτε χώρα. Ωστόσο, για να υπάρχει μία ευρύτητα και αποδοτικότητα στην οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην κάθε χώρα καθίσταται απαραίτητη η συνεργασία των συλλόγων αυτών με την εκπροσωπούσα αρχή για τις προαναφερθείσες χώρες, η οποία είναι το Συντονιστικό Γραφείο Εκπαίδευσης Μαριούπολης, έδρα του Αν. Συντονιστή Εκπαίδευσης, Dr. Ηλία Ιωαννάκη.

Ερ. Ποιος ο ρόλος του ελληνικού κράτους; Θεωρείτε πώς ανταπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες;

Σ10: Το ελληνικό κράτος ανταπεξέρχεται με ικανοποιητική επάρκεια στην πλειονότητα των θεμάτων που αφορούν τόσο την οργάνωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις χώρες ευθύνης μας όσο και σε γενικότερα ζητήματα που άπτονται στην ιδιοσυστασία του ομογενειακού ελληνισμού.

Ερ. Υπάρχει θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με τη ρύθμιση θεμάτων όπως η δομή, η λειτουργία και το περιεχόμενο της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης; Πώς πραγματοποιούνται στην πράξη οι προβλέψεις του θεσμικού πλαισίου; Υπάρχουν αποκλίσεις; Αν ναι, που οφείλονται κατά τη γνώμη σας;

Σ10: Όλα τα θεσμικά ζητήματα σχετικά με τη δομή, τη λειτουργία και το περιεχόμενο της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης διευθετούνται διαμέσου του Νόμου 4415/2016 και του 4692/2020. Θεωρώ επαρκές το ισχύον θεσμικό πλαίσιο χωρίς αποκλίσεις στην πρακτική του εφαρμογή.

Ερ. Κρίνετε ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο; Αν ναι, τι και γιατί;

Σ10: Εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών, στις οποίες καλούνται να προσφέρουν τις εκπαιδευτικές τους υπηρεσίες οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί στις χώρες ευθύνης μας, θεωρώ ότι θα έπρεπε να επεκταθεί η χορήγηση του ειδικού επιμισθίου εξωτερικού και στο 5^ο έτος απόσπασης (μέχρι τώρα χορηγείται μόνο μέχρι το 4^ο έτος).

Ερ. Ποιο είναι το διδακτικό προσωπικό και πώς επιλέγεται;

Σ10: Όταν πλησιάζει το τέλος της εκάστοτε σχολικής χρονιάς, ο Αν. Συντονιστής Εκπαίδευσης κάνει μία αποτίμηση των αναγκών που υφίστανται σε εκπαιδευτικό προσωπικό και εισηγείται τις αντίστοιχες θέσεις προς το αρμόδιο Τμήμα του Υπουργείου Παιδείας (ΔΠΠΟΔΕΕΜΣ). Στη συνέχεια το Υπουργείο Παιδείας εκδίδει σχετική εγκύκλιο πρόσκλησης με μοριοδότηση κριτηρίων επιλογής. Βασικό κριτήριο επιλογής είναι η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής, αλλά και η γνώση επιπρόσθετων ξένων γλωσσών. Σε δεύτερο επίπεδο μοριοδοτείται η κατοχή μεταπτυχιακών ή διδακτορικών τίτλων σπουδών. Ανάλογα με την εκδήλωση ενδιαφέροντος καλύπτονται οι σχετικές θέσεις και από την επόμενη σχολική χρονιά ξεκινάει η θητεία τους στο εξωτερικό.

Στις δικές μας χώρες ευθύνης, επειδή δεν υπάρχει αμιγές ελληνικό σχολείο, αποσπώνται οι ακόλουθες κατηγορίες εκπαιδευτικών: Δάσκαλοι, Φιλολογοί, Μουσικοί (για την εκμάθηση ελληνικής παραδοσιακής & έντεχνης Μουσικής), Καθηγητές Φυσικής Αγωγής (για την εκμάθηση ελληνικών παραδοσιακών & έντεχνων χορών).

Ερ. Κρίνετε ότι είναι επαρκώς καταρτισμένοι και κατάλληλοι για να διδάξουν την ελληνική γλώσσα; Πώς υποστηρίζονται; Κρίνετε ότι είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωσή τους;

Σ10: Σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90% οι εκπαιδευτικοί που αποσπώνται στις χώρες ευθύνης μας είναι ιδιαίτερα προσοντούχοι (γνώστες μίας έως δύο ξένων γλωσσών, κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών). Ο Αν. Συντονιστής Εκπαίδευσης έχει, βάσει της νομοθεσίας, τον υποστηρικτικό, συμβουλευτικό και εποπτικό ρόλο συντονισμού και επιμόρφωσής τους σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων και με άλλους εκπαιδευτικούς φορείς (Πανεπιστήμια, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης κ.λπ.).

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετοί οι αποσπασμένοι Έλληνες εκπαιδευτικοί; Γνωρίζουν τη γλώσσα υποδοχής; Αν όχι, πιστεύετε ότι θα πρέπει να γνωρίζουν και τη γλώσσα υποδοχής προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί;

Σ10: Οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί στις σχολικές δομές των χωρών ευθύνης μας παρέχουν διδακτικό έργο μέσα στις σχολικές τάξεις ως φυσικοί ομιλητές της ελληνικής γλώσσας με την παράλληλη παρουσία και των εγχώριων εκπαιδευτικών. Ωστόσο, είναι σχεδόν ανέφικτο να καταρτιστούν στην Ελλάδα στην εκμάθηση γλωσσών που δεν προσφέρονται ούτε από τα ελληνικά Πανεπιστήμια, ούτε από ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, όπως η ουκρανική, η αζέρικη, η γεωργιανή, η αρμένικη. Συνεπώς, η μοναδική διέξοδος είναι να προχωρήσουν στην εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής κατά τη διάρκεια των ετών της απόσπασής τους. Δεν θεωρώ ότι η μη εκμάθηση της γλώσσας του κράτους υποδοχής επηρεάζει τις διαδικασίες εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στις χώρες αυτές.

Ερ. Πώς κρίνετε το ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διδάσκουν και στη γενική και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Σ10: Τα τελευταία δέκα χρόνια δεν δίνεται η δυνατότητα από το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων σε εκπαιδευτικούς διαμέσου της έκδοσης σχετικής εγκυκλίου, να παρέχουν αυτόνομο διδακτικό έργο με πλήρες ωράριο σε σχολικές δομές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εξωτερικό. Έτσι, η πρακτική που ακολουθείται είναι να συμπληρώνουν λίγες μόνο διδακτικές ώρες από το υποχρεωτικό διδακτικό τους ωράριο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με απαραίτητη προϋπόθεση να μην υπάρχουν εκπαιδευτικά κενά σε σχολικές μονάδες της γενικής εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, η κύρια και βασική προτεραιότητα του Αν. Συντονιστή Εκπαίδευσης είναι η κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών στις σχολικές μονάδες της γενικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις χώρες ευθύνης μας.

Ερ. Ποια είναι η σχέση και η συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών;

Σ10: Θα χαρακτηρίζα τόσο τη σχέση όσο και τη συνεργασία ανάμεσα στους Έλληνες αποσπασμένους εκπαιδευτικούς και στους ουκρανούς εκπαιδευτικούς κάτι παραπάνω από αγαστή, ικανοποιητική και εποικοδομητική.

Ερ. Θεωρείτε ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς (το πώς επιλέγονται, τον τρόπο διδασκαλίας..).

Σ10: Θεωρώ ότι το ισχύον πλαίσιο λειτουργίας της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού λειτουργεί ικανοποιητικά.

Ερ. Υπάρχει αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για κάθε βαθμίδα; Ποιος το συντάσσει; Θεωρείτε ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών/φοιτητών;

Σ10: Όπως προείπαμε σε προηγούμενη ερώτηση, υπάρχει αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις χώρες ευθύνης μας, το οποίο συντάσσεται από κοινού από τα κατά τόπους υπουργεία παιδείας με το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων. Τα σχετικά αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στις χώρες ευθύνης μας είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών/σπουδαστών και αφορούν τη διδασκαλία της ελληνικής ως γλώσσας πολιτισμικής κληρονομιάς και ως δεύτερης ξένη γλώσσας.

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας;

Σ10: Στην Ουκρανία υπάρχουν τρεις (3) σχολικές μονάδες που ονομάζονται: «Σχολεία ειδικής εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας» στο αναλυτικό πρόγραμμα των οποίων προβλέπεται η υποχρεωτική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας για όλους τους μαθητές για πέντε (5) διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως. Σε αυτά τα σχολεία θεωρώ ότι είναι επαρκής ο χρόνος διδασκαλίας για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Ωστόσο, στις υπόλοιπες σχολικές μονάδες προβλέπεται η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας κατ' επιλογή και μόνο για δύο (2) διδακτικές ώρες της εβδομάδα. Σε αυτού του τύπου τα σχολεία δεν είναι αρκετός ο χρόνος που διατίθεται για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Ερ. Είστε ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό; Είναι αρκετό και άμεσα διαθέσιμο;

Σ10: Θεωρώ ότι το υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό χρειάζεται να αναδιαμορφωθεί και να αναδιατυπωθεί με την μεγαλύτερη συμμετοχή εξειδικευμένων επιστημόνων από τα ελληνικά Πανεπιστήμια.

Ερ. Ποια βλέπετε να είναι η στάση των μαθητών; Διαφοροποιούνται- ως προς τη διάθεσή τους να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να γνωρίσουν τον ελληνικό πολιτισμό- όσοι είναι ελληνικής από τους μη ελληνικής καταγωγής;

Σ10: Στα πρώτα χρόνια οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης υπήρχε μία αυξημένη διάθεση και επιθυμία, ιδιαίτερα από τους μαθητές ελληνικής καταγωγής, να μάθουν τη γλώσσα με την προοπτική της εύρεσης εργασίας στην Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια μετά την οικονομική κρίση που έπληξε την Ελλάδα, φθίνει ολοένα και αυξανόμενα η επιθυμία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από τους μαθητές ελληνικής και μη καταγωγής, γιατί παρουσιάζει δυσκολία η εργασιακή απασχόληση στη χώρα μας.

Ερ. Ποιοι οι λόγοι για τους οποίους επιθυμούν να διδαχτούν την ελληνική γλώσσα; Τι φαίνεται να τους ενδιαφέρει περισσότερο;

Σ10: Αυτό που ενδιαφέρει τους μαθητές στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι η επαγγελματική αποκατάσταση διαμέσου της χρήσης της ελληνικής γλώσσας.

Ερ. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το δυνατό σημείο των μαθητών και τι αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για αυτούς;

Σ10: Το ισχυρότερο πλεονέκτημα των μαθητών στις χώρες ευθύνης μας είναι ότι αγαπούν τη μάθηση και είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους ιδιαίτερα επιμελείς. Ωστόσο, μεγάλο εμπόδιο αποτελεί για αυτούς η ένδεια και οι ακραίες καταστάσεις φτώχειας που βιώνουν με αποτέλεσμα να μειώνεται ολοένα και περισσότερο το ποσοστό των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευσης.

Ερ. Υπάρχει στη διδασκαλία της γλώσσας σύνδεση με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον; Πόσο σημαντικό είναι κάτι τέτοιο κατά τη γνώμη σας;

Σ10: Η ελληνική γλώσσα είναι γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς για τον ομογενειακό ελληνισμό στις χώρες ευθύνης μας, συνεπώς, θεωρώ ότι η σύνδεσή της με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον είναι «εκ των ων ουκ άνευ» για την σφαιρική και επιτυχή διαμόρφωση των συνθηκών εκμάθησής της.

Ερ. Συνδυάζεται η διδασκαλία της γλώσσας με τις Τέχνες, το Θέατρο, τη Λογοτεχνία, τα Λαογραφικά στοιχεία; Κρίνετε ότι ο συνδυασμός αυτός διευκολύνει την εκμάθηση της γλώσσας;

Σ10: Απάντηση: Το σύνολο των αποσπασμένων εκπαιδευτικών στις χώρες ευθύνης μας συνδέει στο πλαίσιο των διαλέξεών τους για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας τα προαναφερθέντα στοιχεία, τα οποία άπτονται των γενικότερων βιωμάτων των μαθητών και, ασφαλώς, διευκολύνουν τη μαθησιακή πρακτική και διαδικασία.

Ερ. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας;

Σ10: Το σύνολο του ομογενειακού ελληνισμού στις χώρες ευθύνης μας αποτελείται από Έλληνες οι οποίοι έλκουν την καταγωγή τους από τις ελληνικές αποικίες στη Μαύρη Θάλασσα τον 7^ο αι. π.Χ. Επιπρόσθετες αναγκαστικές μετακινήσεις ελληνικών πληθυσμών στις περιοχές περιμετρικά της Αζοφικής Θάλασσας από τη χερσόνησο της Κριμαίας πραγματοποιήθηκαν γύρω στο 1780. Συνεπώς, ο ομογενειακός πληθυσμός απέχει αιώνες σε επαφές με τη μητροπολιτική Ελλάδα, γεγονός που άφησε το αποτύπωμά του στην επαρκή γνώση και χρήση της ελληνικής γλώσσας. Χρησιμοποιούνται δύο κύριες διάλεκτοι: α) τα ρουμέικα και β) τα ουρούμσκι (με πιο πολλά στοιχεία από την ταταρική γλώσσα), οι οποίες σε μικρό ποσοστό ομοιάζουν με τη νεοελληνική κοινή γλώσσα. Συνεπώς, οι Έλληνες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί διδάσκουν την ελληνική ως μία ξένη γλώσσα τόσο προς τους μαθητές με ελληνική καταγωγή όσο και προς τους μαθητές με μη ελληνική καταγωγή. Στο γεγονός αυτό εντοπίζεται και η μεγαλύτερη δυσκολία στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Ερ. Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το ελληνικό κράτος και τους υπεύθυνους φορείς της Ουκρανίας; Ποιες είναι οι προτάσεις σας ως προς τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό; (το θεσμικό πλαίσιο, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τη στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας);

Σ10: Το ελληνικό κράτος και οι υπεύθυνοι φορείς υποστήριξης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις χώρες ευθύνης μας ικανοποιούν στο μεγαλύτερο βαθμό τις προσδοκίες μας.

Ερ. Ποιους τρόπους προσέλκυσης σπουδαστών και γενικότερα στήριξης της ελληνικής γλώσσας και προβολής του ελληνικού πολιτισμού προτείνετε;

Σ10:

1) Επαφή των Ελλήνων ομογενών με την ελληνική γλώσσα στα πολιτιστικά κέντρα των χωριών, διαμέσου επιμορφωτικών διαλέξεων με τη συμμετοχή επιστημόνων από ελληνικά πανεπιστήμια. Ταυτόχρονα, στα ίδια πολιτιστικά κέντρα να προβάλλονται ταινίες και ελληνικές σειρές σε τηλεοράσεις με ελεύθερη προσέλευση όλων των κατοίκων τις απογευματινές ώρες.

2) Η ελληνική γλώσσα να διδάσκεται στους μαθητές από τις μικρές σχολικές τάξεις με τη συνδρομή και των Ελλήνων αποσπασμένων εκπαιδευτικών.

3) Να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στις μεγαλύτερες τάξεις στο συντακτικό, τη γραμματική και το λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας. Σε ό,τι αφορά στην εκμάθηση του λεξιλογίου, είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη η συσχέτιση λέξεων της ελληνικής με άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες, λόγω των δανείων που έχει κάνει η ελληνική σε αυτές. Σημαντική επίσης είναι η χρήση εικόνων και πληροφορικής, που κάνουν πιο χαρούμενη την ατμόσφαιρα γλωσσικής διδασκαλίας και παράλληλα προσφέρουν ευκαιρίες για συζήτηση με την προϋπόθεση ότι έχουν άμεση σχέση με το θέμα της ενότητας. Παράλληλα ο ελληνικός πολιτισμός και η γλώσσα θα μπορούσαν να

βιωθούν από τους μαθητές, αν το μάθημα περιελάμβανε σύγχρονη ελληνική μουσική και ποίηση, καθώς και προβολή κινηματογραφικών ταινιών.

4) Τα σχολικά βιβλία διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας χρειάζονται μία ριζική αναθεώρηση, ώστε να είναι ακριβή γλωσσικά, ενημερωμένα και ελκυστικά. Για το σκοπό αυτό ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η συνδρομή στη συγγραφή τους επιστημόνων από τα ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, καθώς και προσοντούχων αποσπασμένων Ελλήνων εκπαιδευτικών που βρίσκονται στην Ουκρανία.

5) Να πραγματοποιηθούν διαλέξεις σε όλα τα πολιτιστικά κέντρα των ελληνικών χωριών στις οποίες θα προσκαλούνται τόσο οι Έλληνες ομογενείς μαθητές όσο και οι γονείς τους, όπου θα τονίζεται η σημασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για τη διατήρηση της ιστορικής και πολιτισμικής τους κληρονομιάς, έτσι ώστε τα κίνητρό τους να μην είναι καθαρά ωφελμιστικά και χρησιμοθηρικά.

6) Να δημιουργηθεί ένα πλήρες και αμιγές ελληνικό σχολείο με τη συνδρομή του ελληνικού κράτος και επιφανών πολιτών σε μία αποκεντρωμένη περιοχή, στο οποίο τα αναλυτικά προγράμματα, τα ωρολόγια προγράμματα διδασκαλίας και τα σχολικά βιβλία να προέρχονται από την Ελλάδα.

7) Διαρκή και επαναλαμβανόμενα επιμορφωτικά προγράμματα και σεμινάρια σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας για τους ουκρανούς εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στα σχολεία και στα Πανεπιστήμια. Αυτά θα πραγματοποιούνται είτε δια ζώσης είτε με τη μέθοδο της τηλεκπαίδευσης και με τη συνδρομή των ελληνικών πανεπιστημίων. Επίσης, πρέπει να καθιερωθεί εκ περιτροπής η επίσκεψη των ουκρανών εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα και η επιμόρφωσή τους για ένα τουλάχιστον εξάμηνο στην Ελλάδα σε ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Ερ. Υπάρχει κάτι, σχετικό με το θέμα της έρευνας, στο οποίο θα θέλατε να αναφερθείτε και δεν συμπεριλαμβάνεται στις ερωτήσεις;

Σ10: Θεωρώ ότι η πλειονότητα των ζητημάτων, που αφορούν την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στις χώρες ευθύνης μας, καλύφθηκαν από το παραπάνω corpus ερωτήσεων.

Συνέντευξη 11^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 20.30-21.25

Ημερομηνία: 12 Φεβρουαρίου 2022

Τόπος: Αθήνα-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ11

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκόμενων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 55 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Άνδρας
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Ας μιλήσουμε λίγο για τους εμπλεκόμενους στην οργάνωση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης φορείς, στην περιοχή που εξετάζουμε

Σ11: Ναι, ναι. Το ποιοι εμπλέκονται είναι ευρύτερο, είναι γενικό (...) εμπλέκονται οι Κοινότητες, τα σχολεία τα ντόπια, τα τμήματα Ελληνικής γλώσσας, οι αποσπασμένοι

εκπαιδευτικοί, το Υπουργείο Παιδείας, η ΔΠΟΔΕ, που τους επιβλέπει, και το Υπουργείο Εξωτερικών. Κοιτάζετε, είναι το κερασάκι στην τούρτα το Υπουργείο Εξωτερικών.

Ερ. Γιατί το λέτε αυτό;

Σ11: Αυτό το λέω με αρνητική θέση.

Ερ. Για αυτό σας ρωτώ...

Σ11: Γιατί (...) κοιτάζετε, το 2002... αν κοιτάξετε το νομικό πλαίσιο που διέπει την εκπαίδευση στο εξωτερικό, υπήρχε πολύ μεγάλος παρεμβατισμός από μέρους των πρεσβειών στην Ελληνόγλωσση εκπαίδευση. Πολύ μεγάλος παρεμβατισμός. Αυτό στα επόμενα χρόνια μειώθηκε, αλλά φυσικά ποτέ δεν εξαλείφθηκε και ποτέ δεν πρόκειται να εξαλειφθεί. Όχι ότι είναι αρνητικό αυτό. Αρνητικό είναι, εάν η πρεσβεία δεν κάνει καλά τη δουλειά της. Αν η πρεσβεία κάνει καλά τη δουλειά της, είναι θετικό και ίσως θα έπρεπε και η πρεσβεία να αποκτήσει κάποιο βέτο στα ζητήματα της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Γιατί, η πρεσβεία ασκεί εξωτερική πολιτική. Επομένως ορισμένα θέματα που δεν είναι δυνατόν να τα κατανοήσει ο δάσκαλος ή το Υπουργείο, πρέπει, σε αυτή την περίπτωση, να ακούσουμε τι θα μας πει η πρεσβεία. Αυτό όμως, με το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει σήμερα, δεν είναι δυνατόν, δεν είναι δυνατόν να ισχύσει. Γιατί την ευθύνη για τις ενέργειες τις εκπαιδευτικές της ελληνόγλωσσης το εξωτερικό τις υπογράφει και έχει την απόλυτη ευθύνη ο Συντονιστής. Η πρεσβεία, έχοντας υπόψη της τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, πιέζει προς μία άλλη κατεύθυνση, η οποία όμως αν υιοθετηθεί από τον Συντονιστή εκπαίδευσης, τότε αυτός είναι παράνομος. Καταλαβαίνετε;

Ερ. Δεν υπάρχει συνεργασία;

Σ11: Θα σας πω κάτι.. να σας πω... Το πρόβλημα μας, κυρία Τρίμπου, είναι ότι έχουμε να κάνουμε με υπηρεσίες οι οποίες δεν συνεργάζονται ή οι οποίες συνεργάζονται σε πολύ μέτριο βαθμό. Καταλάβετε; Το επίπεδο συνεργασίας, είτε είναι από το Συντονιστή με την πρεσβεία, είτε είναι από το συντονιστή με την ΔΠΟΔΕ, θα πρέπει να είναι πολύ καλύτερο και ουσιαστικότερο. [...] Έχουμε δομικό πρόβλημα σαν κράτος, κυρία Τρίμπου, πρόβλημα στη συνεργασία ανάμεσα στις υπηρεσίες μας και την επιδίωξη ενός κοινού σκοπού. Είτε είναι πρεσβεία αυτό, είτε είναι συντονιστής, είτε είναι ΔΠΟΔΕ, στο τρίγωνο αυτό, πουθενά οι σχέσεις δεν βρίσκονται εκεί που θα έπρεπε να βρίσκονται.

Ερ. Ποια άλλα προβλήματα θεωρείτε ότι υπάρχουν στην άσκηση του έργου του Συντονιστή;

Σ11: Λοιπόν, κυρία Τρίμπου, ήταν πρόβλημα η τεράστια περιφέρεια, που τώρα νομίζω την σπάσανε στα τρία.

Ερ. Ναι, την σπάσανε.

Σ11: Ανέλαβε συντονιστής, στο... πώς το λένε.. στο Νοβοροσίσκ.

Ερ. Οι χώρες ευθύνης του Συντονιστή είναι πλέον η Ουκρανία, Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Καζακστάν.

Σ11: Φανταστείτε, ότι μέχρι πέρυσι είχε στην αρμοδιότητα του και την Ρωσία, την περιοχή που τώρα έχει την περιφέρεια Νοβοροσίσκ, την περιφέρεια Μαριούπολης και την περιφέρεια του Βουκουρεστίου [...]120 εκπαιδευτικοί υπό την εποπτεία του, κυρία Τρίμπου.

Ερ. Εγώ μέχρι στιγμής κρατάω μία αρνητική, σχετικά εικόνα, ως προς την οργάνωση. Δυσκαμψία, προσκόμματα, έλλειψη συνεργασίας, αποτελεσματικότητας κ.λπ., στο διοικητικό ας το πούμε κομμάτι. Για τη συμβουλευτική διάσταση τι έχετε να πείτε; Έχουν ένα στήριγμα οι Έλληνες εκπαιδευτικοί;

Σ11: Όχι, δεν έχουν και δεν μπορούν να έχουν, για τον απλό λόγο, ότι δεν μπορεί να ασχοληθεί μαζί τους (...) και με τα προβλήματα τα εκπαιδευτικά, ένα. Έχει να φτιάξει τόσα επιμίσθια, χαρτιά για εκπαιδευτικούς να πληρωθούν και όλα αυτά πρέπει να τα συγκεντρώσει από τα πέρατα της οικουμένης, από όλες αυτές τις χώρες (...) τότε θα προλάβει ο συντονιστής, να ασχοληθεί με τις μεθοδολογίες και με τα εκπαιδευτικά και να ενισχύσει τους εκπαιδευτικούς;

ΕΡ. Θέλω να μιλήσουμε λίγο και για το ρόλο της Ομοσπονδίας, τον κύριο φορέα οργάνωσης της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Ουκρανία.

Σ11: Ναι, ναι.

Ερ. Ποια είναι η εμπειρία σας από τη συνεργασία σας; Πόσο σημαντικό θεωρείτε το ρόλο της;

Σ11: Θα σας πω. Το 2004-2005 δούλεψα στο Κίεβο, στην πρεσβεία μας, στο Συντονιστικό γραφείο. Έφυγα από την Αρμενία και πήγα στο Κίεβο, δούλεψα στο συντονιστικό γραφείο, έκλεισα 3 χρόνια και μετά, το 2007, δύο χρόνια μετά, το έκανα στο Ντονιέτσκ. Το Ντονιέτσκ είναι αυτό το κομμάτι που τώρα γίνεται ο πόλεμος, 100 χιλιόμετρα από Μαριούπολη, τότε δεν υπήρχαν σύνορα. Δούλεψα εκεί δύο χρόνια, εκεί ήρθα σε επαφή με την Ομοσπονδία, τα δύο αυτά χρόνια, και μετά πλέον το 2019-2021. Από μέρος μου η συνεργασία ήτανε πάρα πολύ καλή.[...] Η συνεργασία ήταν πολύ καλή, από την πλευρά μου, επειδή είχα βιώσει και κάποια άλλα πράγματα, δηλαδή όταν ήμουνα σαν αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο 2007-2009 στο Ντονιέτσκ.[...] Πιστεύω πως, όταν κάνεις μία δουλειά και πας σε μία υπηρεσία, δεν κοιτάς το προσωπικό σου εγωισμό. Κοιτάς πώς θα γίνει η δουλειά και αν διαταραχθούν οι σχέσεις ανάμεσα στο συντονιστικό γραφείο και το πανεπιστήμιο, ανάμεσα στο συντονιστικό γραφείο και την Ομοσπονδία, συγγνώμη αλλά δεν έχεις λόγο ύπαρξης.

Ερ. Εγώ πάντως κρατάω ότι εσείς είχατε μία αγαστή συνεργασία με την Ομοσπονδία.

Σ11: Σαφώς. Η Ομοσπονδία, κοιτάζετε, η Ομοσπονδία είναι αυτό που υπάρχει πριν από σένα και υπάρχει ταυτόχρονα με σένα και θα υπάρχει μετά από εσένα. Δεν

μπορώ να χαλάσω τις σχέσεις, ούτε να φέρω αυτούς τους ανθρώπους στα μέτρα τα δικά μου. Άλλο πράγμα είμαι εγώ στην προσωπική μου ζωή και εσείς και άλλο είναι αυτοί [...] Λοιπόν πρέπει να δείξεις κατανόηση, υπομονή και δεν ξέρεις η διάδοχη κατάσταση ποια θα είναι.

Ερ. Θεωρείτε ότι προσφέρει έργο στο θέμα της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης;

Σ11: Σίγουρα και πολύ καλό και πολύ καλό. Είναι σημαντικός ο ρόλος της, ναι. Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της, [...] εκτελεί έργο πραγματικό. Αυτό που είναι η ψυχή της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης ή του Ελληνισμού στο εξωτερικό, πρέπει να ξέρετε, ότι δεν είναι τόσο η γραμματική, το συντακτικό, όσο η ψυχή, εντάξει; Λοιπόν, αυτή την ψυχή φροντίζουν και τη διατηρούν.

Ερ. Πολύ ωραία.

Σ11: Για κάποιες αδυναμίες που είναι στα ανθρώπινα πλαίσια, δεν μπορώ να κατηγορώ. Αυτό που βλέπω όμως είναι ότι διοργανώνουν γιορτές, πάρα πολλές γιορτές [...]. Οι συνήθειες οι δικές τους είναι σιδηρά πειθαρχία, δεν έχει να πας να καθίσεις, δεν είναι να πας στο γραφείο της διεύθυνσης εκπαίδευσης, να καθίσεις και να πεις τη γνώμη σου, εκεί κάθεσαι, ακούς αυτόν που μιλάει, δεν μιλάς, δεν σχολιάζεις, μάλιστα θα κάνουν αυτό που είναι, χαιρετάς, έτσι τελείωσε, αυτό έχει τα υπέρ, έχει και τα κατά, έτσι. Αυτοί οι άνθρωποι ακολουθούν αυτό το σύστημα, εγώ δεν πήγα να κάνω το μοντέρνο και να τους αλλάξω, να φέρω εξ Ελλάδος, πως το λένε, την ανώτερη μόρφωση και τέτοια. Βαδίσσαμε πάνω σε αυτά τα χνάρια που είχαν, δεν επέτρεψα οποιαδήποτε σχόλια εκπαιδευτικών για τα βιβλία που έχουν φτιάξει, γιατί είναι εύκολο να κρίνεις δύσκολο να δημιουργείς. Και είναι εύκολο να γκρεμίζεις γέφυρες αλλά πολύ δύσκολο να τις χτίζεις. Λοιπόν, ήθελα να ήμαστε μετρημένοι, μετριοπαθείς, πολύ χαμηλό προφίλ, για να μπορέσουμε να διεισδύσουμε και να έχουμε τη δυνατότητα να πραγματώσουμε το ρόλο μας.

Ερ. Ας μιλήσουμε τώρα για τους εκπαιδευτικούς. Θεωρείτε ότι οι εκπαιδευτικοί είναι καταρτισμένοι; Έχουν στήριξη; Πιστεύετε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς;

Σ11: Η συντριπτική πλειοψηφία, αν όχι όλοι, δεν γνωρίζουν να διδάσκουν την Ελληνική, σαν ξένη γλώσσα. Και κάποιοι που έχουν διδάξει την Ελληνική σαν ξένη γλώσσα, την έχουν διδάξει μέσα σε αστικά κέντρα, σε πληθυσμούς οι οποίοι έχουν γλωσσικά ερεθίσματα και ακουστικά και οπτικά. Αν διδάσκεις την Ελληνική γλώσσα στη Θεσσαλονίκη, αυτός που ζει μέσα στη Θεσσαλονίκη, έχει ερεθίσματα ακουστικά στο δρόμο, στα λεωφορεία, αριστερά, δεξιά, έχει και οπτικά ερεθίσματα από τις ταμπέλες στους δρόμους. [...]. Εγώ θα έλεγα, ότι αυτό που έχουμε ανάγκη, είναι να αλλάξουμε όλο το υπουργείο. Δυστυχώς, Έχουμε μία νοοτροπία, η οποία δεν έχει αλλάξει και στα ανώτατα κλιμάκια. [...] Υπάρχουν στα ανώτατα κλιμάκια άτομα που ξέρουν πολύ περισσότερα από εμένα. Κι όμως τίποτα δεν βελτιώνεται, θα σας έλεγα ότι πάει προς το χειρότερο. Υπάρχουν πολλά πράγματα, που έχουν πάνε προς το χειρότερο. Για παράδειγμα...η κατάσταση στη Ρωσία. Δράμα. Έχουμε αφήσει τον Ποντιακό πολιτισμό, τον Ποντιακό Ελληνισμό, στην τύχη του τελείως από την

πλευρά της Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Στα Πανεπιστήμια, χαίρε βάθος αμέτρητο. Δηλαδή, δεν έχεις ανθρώπους να συνεργαστείς και να έχουν όραμα ... να σχεδιάσουν. Το Υπουργείο Παιδείας τι κάνει; Έχουμε αυτή τη βιτρίνα που λέγεται Ελληνόγλωσση εκπαίδευση και από πίσω έχουμε κάτι τυποποιημένες διαδικασίες, που δεν τις αλλάζουμε. [...] υποτίθεται ότι το επιτελείο πρέπει να φροντίζει για όλες τις χώρες και ειδικά όταν η περιοχή αυτή, η Μαριούπολη, είναι η πλέον ευαίσθητη, εκεί είναι ο Ελληνισμός, δεν είναι στο Βέλγιο και στις Βρυξέλλες Λοιπόν... έχουμε τους εκπαιδευτικούς, που τι κάνουν; Έχουν βάλει το κρεβάτι του Προκρούστη και όλα τα σφάζω, όλα τα μαχαιρώνω (...) «φέρε εκπαιδευτικό που να ξέρει τη γλώσσα της χώρας». Χαιρετίσματα στην εξουσία. Δηλαδή τι σημαίνει άμα ξέρει τη γλώσσα της χώρας; Που δεν την ξέρει (...) δεν την ξέρει τη γλώσσα της χώρας, πώς θα το κάνουμε; Μπλέκεται και το Υπουργείο Εξωτερικών... Πόσοι φιλόλογοι υπάρχουν που ξέρουν Αρμένικα, που ξέρουν Ουκρανικά ή Ρώσικα; Κανένας θεωρώ. Και άμα είναι δύο-τρεις και ξέρουνε, θέλουνε να πάνε στην Αρμενία και στην Ουκρανία; Όχι.

Ερ. Λέτε λοιπόν ότι δεν είναι εφικτή η γνώση της γλώσσας υποδοχής. Θεωρείτε απαραίτητο να τη γνωρίζουν;

Σ11: Θα σας πω για αυτό, θα σας πω για αυτό αν είναι απαραίτητο ή όχι. Δεν είναι απαραίτητο. Εδώ πέρα στην Ελλάδα έχουμε το Ινστιτούτο Γκαίτε που διδάσκει Γερμανικά και έρχονται οι Γερμανοί. Ξέρει κανένας από αυτούς Ελληνικά, από τους Γερμανούς που διδάσκουν στο Γκαίτε, ξέρει κανένας Ελληνικά; Δεν ξέρει. Τα παλαιότερα χρόνια οι πλούσιες οικογένειες έπαιρναν έναν δάσκαλο, ένα άτομο από τη Γαλλία και μάθαινε τα παιδιά τους Γαλλικά. Δεν κοιτάγανε να βρούνε έναν Έλληνα να τα μάθει Γαλλικά.

Ερ. Μάλιστα..

Σ11: Αν εξετάσετε τη διδακτική από το μέρος της γλώσσας στήριξης, γιατί η γλώσσα στήριξης της διδασκαλίας, η μεταγλώσσα, όπως την λένε σε άλλες βιβλιογραφίες, είναι η ενδιάμεση γλώσσα που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός για να διδάξει τους μαθητές (...). Η γλώσσα στήριξης της διδασκαλίας, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, η γλώσσα στήριξης της διδασκαλίας δεν είναι απαραίτητη και πολλές φορές, όταν υπάρχει γίνεται κατάχρηση της. Αυτό που πρέπει να ακούγεται μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας, είναι η γλώσσα που διδάσκονται οι μαθητές, η ξένη γλώσσα. Οτιδήποτε άλλο θα τους μπερδέψει (...) Γιατί είναι πολύ απλό. Όταν μαθαίνεις μέσω της γλώσσας στήριξης της διδασκαλίας, το μυαλό σου πηγαίνει πρώτα σε αυτήν, το μυαλό φεύγει, η πρώτη ενέργεια πηγαίνει στη γλώσσα στήριξης και ύστερα στην ξένη γλώσσα. Ενώ, αν δεν βάλεις ενδιάμεση τη γλώσσα στήριξης, δεν βάλεις αυτό το δεσμό, έχεις άμεση επικοινωνία του μαθητή με την ξένη γλώσσα και εκεί μαθαίνει και πιο γρήγορα να μιλάει και μαθαίνει και πιο αποτελεσματικά να μιλάει.[...] Τώρα, αν πάτε σε Πανεπιστήμιο εσείς, αν σας στείλουμε τώρα σε ένα Πανεπιστήμιο στη Μαριούπολη ή ακόμα και στα βάθη της Σιβηρίας, δεν θα έχετε κανένα πρόβλημα. Γιατί όλοι ξέρουν Αγγλικά, τα ξέρουν τα Αγγλικά τέλεια. Τα Ελληνικά δεν είναι η πρώτη γλώσσα, ξέρουν όλοι Αγγλικά. Συνεπώς για ποια γλώσσα στήριξης έχετε πρόβλημα; Δεν έχετε. Να πάμε τώρα στα δημοτικά σχολεία; [...] όταν πας σε αυτό το

σχολείο, ποτέ δεν πάει ο δάσκαλος μόνος του. Πάει πάντα συνοδευόμενος από μία ομογενή εκπαιδευτικό, που την έχει ορίσει η Ομοσπονδία, που έχει τα τυπικά προσόντα και που πληρώνεται σε τελευταία ανάλυση, άρα έχουμε έναν επικουρικό ρόλο.

Ερ. Ως φυσικοί ομιλητές, όπως λένε.

Σ11: Μπράβο, ως φυσικοί ομιλητές. Λοιπόν δεν υπάρχει η ανάγκη η μεγάλη να ξέρεις Ρώσικα ή Ουκρανικά [...], δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.

Ερ. Ναι, ναι. Επανέρχομαι στους εκπαιδευτικούς για να ρωτήσω αν θεωρείτε ότι υπάρχει κάτι που πρέπει να αλλάξει σε σχέση με την επιλογή, τις τοποθετήσεις που γίνονται...

Σ11: Θεωρώ, ότι αυτές οι επιλογές που κάνει το Υπουργείο είναι λανθασμένες.

Ερ. Γιατί το λέτε αυτό;

Σ11: Ο τρόπος που έχει για να επιλέγει εκπαιδευτικούς για το εξωτερικό, είναι όλα τα σφάζω, όλα τα μαχαιρώνω. Το κρεβάτι του Προκρούστη. Έχει ο άλλος ένα άσχετο μεταπτυχιακό, μαζεύει μόρια και τον στέλνουν έξω. Δεν μπορεί να διδάξει με αυτόν τον τρόπο, επειδή μάζεψε όλα αυτά τα μόρια. Αφού είναι άσχετα. Τα άτομα αυτά πρέπει να κρίνονται κάθε χρόνο για το κατά πόσον αποδίδουν. Γιατί, δυστυχώς, έχουμε μία βιτρίνα με πολλά άτομα τα περισσότερα από τα οποία δεν αποδίδουν. Το 2007, που πήγα στο Ντονιέτσκ, [...] και ενώ τα πέντε προηγούμενα χρόνια ήταν εκεί δύο δάσκαλοι, διαπίστωσα (με βάση τα λεγόμενα της τότε Συντονίστριας και των ντόπιων) ότι για πρώτη φορά στην κοινότητα, στο Κυριακάτικο σχολείο, ακούστηκε Έλληνας δάσκαλος να διδάσκει και να μιλάει Ελληνικά. Τα πέντε χρόνια τα προηγούμενα, που είχαμε εκεί πέρα δύο αποσπασμένους Έλληνες, τι κάνανε;

Ερ. Πείτε μου.

Σ11: Τους δίδασκαν, λέει, χορό. Ή ο δάσκαλος τους έλεγε ιστορίες από τη ζωή του, ότι του ερχόταν στο μυαλό (...) το μετέφραζε η δασκάλα που ήτανε μέσα στην αίθουσα των Ουκρανικών, γιατί υπήρχε ομογενής δασκάλα που ήξερε ελληνικά και με αυτόν τον τρόπο πίστευε ότι ακούγοντας τον Έλληνα να μιλάει, μαθαίνει και ο ίδιος να μιλάει [...] αυτό ήταν το επίπεδο(...) και επί πέντε χρόνια δύο άτομα ήσαν εκεί. Μπορείτε να μου πείτε εσείς, από τη στιγμή που δεν είχε ακουστεί η ελληνική φωνή να διδάσκει, τι αποτέλεσμα είχαμε; [...] Λοιπόν το να παρουσιάζουμε μία εικόνα ότι έχουμε τόσους εκπαιδευτικούς κτλ δεν έχει νόημα. Δεν υπεισέρχεται καθόλου η Ελλάδα στα ποιοτικά στοιχεία, ένα είναι αυτό...αλλά και στα ποσοτικά, για να λέμε την αλήθεια, είμαστε λάθος. Δηλαδή δεν μπορεί ο Συντονιστής να ελέγξει ποιοι πηγαίνουν, ποιοι δεν πηγαίνουν...ξεκάθαρα πράγματα. Αλλά και στα ποιοτικά (...) αφού δεν έχουμε τρόπο να διαπιστώσουμε τα ποσοτικά πόσο μάλλον να πάμε στα ποιοτικά. Χαίρε βάθος αμέτρητο....

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετοί οι Έλληνες αποσπασμένοι;

Σ11: Κοιτάζετε, για να κάνεις μια δουλειά σωστή θα πρέπει να κάνεις αυτοψία. Λέμε, για παράδειγμα, ότι έχουμε ένα Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας για Σαρακατσάνους στη Βουλγαρία. Πήγε ποτέ κανένας να δει αν αυτό το τμήμα υπάρχει; Πήγε κανένας να δει αν υπάρχει, πόσους μαθητές αναφέρει και πόσους πραγματικά έχει; Δεν σας λέω ότι δεν υπάρχει, μπορεί να υπάρχει. Όμως δεν υπάρχει τέτοιος έλεγχος και δεν ήταν δυνατόν να υπάρξει. Και αυτό είναι γνωστό... Να σας πω τώρα για τους εκπαιδευτικούς. Στέλνεις τους εκπαιδευτικούς, δασκάλους κατά κύριο λόγο. Στην Ουκρανία καταρχάς, τους το είχαμε πει εδώ και χρόνια, [...] ότι πρέπει να ανεβάσουν τα επιμίσθια. Γιατί είναι δύσκολο να βρεθούν εκπαιδευτικοί και ειδικά φιλόλογοι... Λοιπόν, εν πάση περιπτώσει...θα σας πω ένα παράδειγμα με το Νοβοροσίσκ. [...] Ζήτηγε το Προξενείο καμιά τριανταριά δασκάλους, γινόντουσαν οι προκηρύξεις και δεν πήγαινε κανένας στο τέλος. Και ίσως, προσέξτε, ίσως και αυτός να είναι ένας λόγος που το Νοβοροσίσκ και η Μόσχα έχει κακές σχέσεις με το Συντονιστικό γραφείο. Γιατί σου λέει «εμείς συνεχώς σου ζητάμε εκπαιδευτικούς και εσύ δεν στέλνεις κανέναν». Και τώρα, το κερασάκι στην τούρτα ήτανε, που πήγε ο υπουργός μας, ο Δ. στη Νότια Ρωσία και μετά βγήκε και έλεγε «θα σας στείλουμε και δάσκαλο και το ένα και το άλλο». Πήγε ο υπουργός εκεί πέρα και αναρωτιόταν γιατί δεν έχουσε δασκάλους. Αυτοί δεν το ξέραν, δήθεν, από το Υπουργείο ότι εδώ και 10 χρόνια ζητάμε τριάντα άτομα και δεν παρουσιάζεται κανένας.

Ερ. Λέτε ότι είναι δύσκολο να βρεθούν εκπαιδευτικοί για την περιοχή. Πιστεύετε ότι η αύξηση του επιμισθίου θα έλυσε το πρόβλημα;

Σ11: Θα ήταν μια καλή κίνηση. Καθοριστική, καθοριστική...Γιατί για τα χρήματα πηγαίνουν εκεί. Για τα χρήματα πήγα και εγώ. Όμως δεν μένουμε σε αυτό μόνο. Το θέμα είναι να μπορέσουμε και να αποδώσουμε. Στο θέμα λοιπόν των εκπαιδευτικών που πάνε εκεί [...] Μόλις πάνε οι δάσκαλοι εκεί πέρα, αρχίζει η γκρίνια γιατί δεν τους δίνονται οι ώρες. Τι φταίει και δεν τους δίνουν τις ώρες; Ότι οι ημέτεροι δάσκαλοι δεν ξέρουνε να διδάξουν σε μικρές τάξεις. Γιατί; Γιατί θέλουν παιδιά που να έχουν φτάσει σε ένα επίπεδο άλφα και να τα συνεχίσουν από εκεί και πέρα. Στις πρώτες τάξεις δεν μπορούν [...] Δεν ξέρουν να διδάξουν. Και ύστερα είναι και το άλλο το ευτράπελο.. ότι στέλνουμε και στο Πανεπιστήμιο τους ίδιους δασκάλους ή φιλόλογους.

Ερ. Δεν το θεωρείτε σωστό αυτό;

Σ11: Κοιτάζετε, τους στέλνουμε βέβαια για συμπλήρωση ωραρίου. Έχουν κάνει έτσι τη νομοθεσία που δεν μπορείς να στείλεις τον εκπαιδευτικό για όλο του το ωράριο να διδάξει.

Ερ. Στο Πανεπιστήμιο εννοείτε..

Σ11: Ναι. Όταν στέλνω την κυρία Γεωργία στην Ουκρανία, η κυρία Γεωργία έχει 18 ώρες διδακτικές και με το που θα πάει εκεί θέλει να πάει στο Πανεπιστήμιο. «Ναι, είσαστε πολύ καλή, έχετε τα προσόντα. Από τις 18 ώρες, τις 8 θα κάνετε στο Πανεπιστήμιο και τις άλλες 10 θα πάτε σε ένα δημοτικό σχολείο.

Ερ. Έτσι γίνεται, αυτή είναι η νομοθεσία.

Ερ. Αυτό όμως είναι παράλογο, αυτό είναι παλαβό, μπορεί αυτός που έχει η Δευτεροβάθμια να διδάξει και στο Πανεπιστήμιο; Προσέξτε, γενικά ο καθηγητής έχει μάθει να χτίζει πάνω σε μία βάση, δεν έχει μάθει να δημιουργεί βάση. Βάσεις στα παιδιά έχει μάθει να δημιουργεί ο δάσκαλος. Εσείς μπορείτε να χτίσετε πάνω σε βάση, δεν μπορείτε να δημιουργήσετε βάση.

Ερ. Πώς βλέπετε τη συνεργασία επιτόπιων και αποσπασμένων Ελλήνων εκπαιδευτικών;

Σ11: Θα σας πω, επειδή έχω δουλέψει και στην Αρμενία, έχω δουλέψει και στο Ντονιέτσκ και στη Μαριούπολη (με όλες τις ιδιότητες). Λοιπόν... οι Έλληνες εκπαιδευτικοί έχουν ρατσισμό, θεωρούν ότι οι Ουκρανοί είναι υποδεέστεροι. Όταν τους λες να συνεργαστούν με την επιτόπια δασκάλα σου λένε υποτιμητικά «με την Ουκρανή;» Ο Έλληνας ακόμα, δεν έχει καταλάβει, ειδικά στην Ελλάδα, εσείς που είσατε στην Ελλάδα, νομίζετε ότι είναι μία τριτοκοσμική χώρα ενώ η τριτοκοσμική είναι αυτή που ζείτε εσείς κυρία Γεωργία, δεν είναι αυτή.

Ερ. Μάλιστα. Λέτε λοιπόν ότι υπάρχει μία απαξίωση.

Σ11: Ναι, ενώ, αν πάτε εκεί, θα αλλάξετε γνώμη (...) θα κοιτάξω, πρόσεξε, θα κοιτάξω να σας στείλω φωτογραφίες από σχολεία της Ουκρανίας και θα τα συγκρίνετε. Έχουμε τα σχολεία, ακόμα και αυτά που είναι από τη Σοβιετική περίοδο, πεντακάθαρα. Ο καλυμμένος χώρος στα ελληνικά σχολεία είναι ελάχιστος, γιατί έχουμε προαύλια. Αυτοί δεν έχουν προαύλια, γιατί έχουμε χειμώνα με χιόνια συνεχώς... και συνεχώς ζουν μέσα σε διαδρόμους και σε σαλόνια που τα πάντα είναι καθαρά. Οι κουπαστές στις σκάλες λάμπουν. Στα σχολεία που είναι 70 χρόνων και άνω, σε αυτά τα σχολεία συζητάω. Όχι στο 47 π.χ. που είναι ανακαινισμένο και βλέπετε ότι τα πάντα είναι πεντακάθαρα.

Ερ. Παρ' όλα αυτά τους περιφρονούν, όπως είπατε, οι Έλληνες.

Σ11: Βέβαια. Λένε «τι, θα ζητήσω εγώ από την Ουκρανή δασκάλα». «Συγνώμη, εσύ δεν το ζήτησες, όταν έκανες μια αίτηση να πας στο εξωτερικό; Η πρώτη λέξη που έγραψες είναι παρακαλώ... εσύ δεν παρακάλεσες να πας στο εξωτερικό, στην Ουκρανία. Τι ήθελες να σου φέρουμε, Γερμανούς;» Θα πάω λέει και θα μου πει η Ουκρανίδα δασκάλα τι να κάνω....

Ερ. Οι Ουκρανοί εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους;

Σ11: Είχα απέναντί μου τόσους δασκάλους και ποτέ δεν είδα, ούτε παλαιότερα, ούτε τώρα πρόσφατα, ποτέ δεν είδα μια συμπεριφορά που να μην είναι τέλειοι απέναντί μου. Εγκάρδιοι, τέλειοι, με διάθεση να βοηθήσουν. Από εκεί και πέρα, αν κάποιος πιστεύουν, ότι θα πάνε εκεί και δεν θα προσφέρουν...τι να πω...δυστυχώς έχουμε τέτοια παραδείγματα [...]. Έχει ευθύνη το ελληνικό κράτος που έχει έναν ξύλινο τρόπο να διοχετεύει τα χρήματα...ενώ αδυνατεί να καλύψει άμεσες οικονομικές

ανάγκες, την ίδια στιγμή μπορεί να πάρει 10 δασκάλους, που στοιχίζουν το μήνα 35.000 ευρώ [...] και να μην κάνουν δουλειά ή να τους πάει εκεί για να καταστρέφουν. Η θέση η δική μου π.χ. είναι ότι δεν πρέπει να γίνονται απόσπαση γυμναστών, είναι βλακώδης.

Ερ. Διδάσκουν παραδοσιακούς χορούς και...

Σ11: Μισό λεπτό, μισό λεπτό. Να σας πω [...] Λοιπόν, γιατί δεν πρέπει να υπάρχουν γυμναστές σε αυτές τις χώρες, που έχουμε θεωρώ πολλούς και στοιχίζουν πολλά χρήματα; Γιατί απλούστατα οι χώρες αυτές είναι οι χώρες του χορού [...] Λοιπόν, αντί να πάρουμε αυτούς (τους Ουκρανούς εκπαιδευτικούς) να τους φέρουμε στην Ελλάδα ή να τους κάνουμε σεμινάρια ελληνικών παραδοσιακών χορών και να εξυπηρετηθούμε με το ένα δέκατο, με το ένα εκατοστό των χρημάτων, προτιμάμε να αποσπάσουμε και να πληρώνουμε τόσα χρήματα(...) Αν θέλουμε να κρατήσουμε στα σχολεία την Ελληνική γλώσσα ή και να διεισδύσουμε περισσότερο, πρέπει να διαθέσουμε χρήματα, να τα στηρίζουμε, να τους κάνουμε διάφορα δώρα, να κάνουμε στους διαγωνισμούς Ελληνικής γλώσσας, να κάνουμε κάποιες χορηγίες στα σχολεία, Γι αυτά όμως δεν διαθέτουμε χρήματα... Όταν όμως είναι να τα δώσουμε για να πάνε οι άλλοι και να μην κάνουν τίποτα, τότε δεν υπάρχει πρόβλημα. Είναι αυτό που σας λέω. Δεν λειτουργούμε σαν κράτος, δεν λειτουργούμε. Εγώ απορώ, πως υπάρχουμε σαν κράτος (...) Είναι να απορείς....

Ερ. Θέλω τώρα να μου πείτε τη γνώμη σας για το Πρόγραμμα Σπουδών. Η εμπειρία σας τόσο ως αποσπασμένου εκπαιδευτικού όσο και η πρόσφατη, ως αναπληρωτή Συντονιστή, τι σας έχει δείξει;

Σ11: Ναι, κοιτάξτε... Το κυριότερο είναι να νιώθεις Έλληνας και όχι να μιλάς άψογα τα Ελληνικά ή να τα γράφεις, κατά αυτό τον τρόπο. Από κει και πέρα στο θέμα της διδασκαλίας, αυτό που διαπίστωσα είναι ότι η Ομοσπονδία έχοντας το Σοβιετικό πρότυπο, έχει φτιάξει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της Ελληνικής, το οποίο είναι ανέφικτο. Ένας τρόπος σαν αυτόν με τον οποίο έχουμε, δυστυχώς, καταστρέφει την παιδεία στην Ελλάδα. Υπάρχει ο ευθύς τρόπος για να μάθει ένας άνθρωπος, αλλά υπάρχει και ο τρόπος ο αντίστροφος, πώς να μη μάθει. Το πώς να μην μάθει είναι στα Ελληνικά σχολεία. στα Ελληνικά σχολεία τι σου λένε; Τεράστια ύλη, ο μαθητής δεν μπορεί να μάθει τίποτα ή μαθαίνει μερικά και μετά μπερδεύεται...

Ερ. Τα βιβλία πώς σας φαίνονται;

Σ11: Κοιτάξτε, τα βιβλία (...) δεν ήθελα να εκθέσω την άποψή μου, αλλά θεωρώ ότι πρέπει να βελτιωθούν πολύ. Πρέπει να ελαφρύνει το πρόγραμμα και όχι να είναι τόσο σκληρό. Γιατί, όταν θέλεις τα πολλά χάνεις και τα λίγα. Και αυτό που με ενδιαφέρει, όταν κάνω μάθημα μέσα σε μία τάξη, το πρώτο πράγμα που κοιτάω, δεν είναι να μάθει ο μαθητής. Το πρώτο πράγμα που κοιτάω, είναι να μην κάνω τον μαθητή να αντιπαθήσει το γνωστικό αντικείμενο. Να μην προκαλέσω έτσι ανήκεστη βλάβη στην εκπαιδευτική του πορεία.

Ερ. Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μία φθίνουσα πορεία στον αριθμό των μαθητών που επιλέγουν την Ελληνική γλώσσα. Ποιους τρόπους θα προτείνετε για την προσέλκυσή τους;

Σ11: Κοιτάζετε... να σας πω κάτι. Ο άνθρωπος μαθαίνει, μορφώνεται και επειδή έχει βέβαια μία ροπή στο γνωστικό αντικείμενο αλλά, κυρίως, με απώτερο σκοπό να βιοποριστεί. Αν λοιπόν η Ελλάδα , που σίγουρα είναι καχεκτική οικονομικά, δεν κάνει επενδύσεις εκεί και δεν βρίσκει κάποιος εύκολα δουλειά είναι αρνητικό. Το 2005 για παράδειγμα [...] είχαμε πέντε τράπεζες Ελληνικές που δραστηριοποιούνταν στην Ουκρανία. Οι τράπεζες αυτές θέλανε και άτομα που μιλάνε Ελληνικά. Βλέπετε ότι από τις επενδύσεις που κάνει η Ελλάδα, ανθίζει και το ενδιαφέρον για την Ελληνική γλώσσα. Όλα εξαρτώνται από την οικονομία.

Ερ. Αναφέρεστε λοιπόν στην επαγγελματική αποκατάσταση, ως κίνητρο...

Σ11: Ναι, ναι, μιλώ για επαγγελματική αποκατάσταση.

Ερ. Θεωρείτε δηλαδή ότι είναι μία χαμένη υπόθεση η Ελληνική γλώσσα, αν η γνώση της δεν προσφέρει επαγγελματική αποκατάσταση; Δεν υπάρχουν άλλα κίνητρα για την εκμάθησή της;

Σ11: Ναι... κοιτάζετε ...Δυστυχώς. Οι υποτροφίες είναι ένα μικρό κίνητρο αλλά αποφεύγουν να φύγουν από εκεί για την Ελλάδα..

Ερ. Πριν κλείσουμε, θα θέλατε να προσθέσετε κάτι σχετικό με το θέμα της έρευνας,

Σ11: Όχι, νομίζω ότι είπαμε πάρα πολλά που περιγράφουν την υπάρχουσα κατάσταση

Ερ. Σας ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη 12^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 13.00-13.30

Ημερομηνία: 13 Φεβρουαρίου 2022

Τόπος: Σαρτανά-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ12

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 30 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Ποιος ο ρόλος των Συλλόγων;

Σ12: Ο ρόλος των συλλόγων είναι πολύ σημαντικός. Βοηθούν και στηρίζουν το έργο μας που είναι η διάδοση της ελληνικής γλώσσας και βέβαια συνεργάζονται με την Ελλάδα. Αυτό είναι το σωστό και το ιδανικό.

Ερ. Ποιος ο ρόλος του ελληνικού κράτους; Θεωρείτε πώς ανταπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες.

Σ12: Ο ρόλος του ελληνικού κράτους είναι πολύ σημαντικός. Στο παρελθόν έχει χρηματοδοτήσει το σχολείο, ενώ συνεχίζει να στέλνει δασκάλους, βιβλία. Πριν την

πανδημία οργάνωσε και τις κατασκηνώσεις για τα παιδιά. Πολλά παιδιά μας πήγαν σε αυτές τις κατασκηνώσεις στην Ελλάδα.

Ερ. Πώς βλέπετε να διαμορφώνεται, όλα αυτά τα χρόνια της εικοσαετούς εμπειρίας σας, το πλαίσιο συνεργασίας των φορέων οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή;

Σ12: Υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στους φορείς, μεταξύ τους και με τους εκπαιδευτικούς, και δεν έχει δημιουργηθεί ποτέ κανένα πρόβλημα. Πολύ ομαλή συνεργασία, θα έλεγα. Όλος ο προγραμματισμός της σχολικής χρονιάς γίνεται από κοινού. Βέβαια και η τοπική αυτοδιοίκηση συνεργάζεται για την κατανομή των ωρών σε κάθε σχολείο.

Ερ. Κρίνετε ότι είναι επαρκώς καταρτισμένοι και κατάλληλοι για να διδάξουν την ελληνική γλώσσα; Πώς υποστηρίζονται; Κρίνετε ότι είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωσή τους;

Σ12: Οι εκπαιδευτικοί είναι έμπειροι, ωστόσο χρειάζονται συνεχή υποστήριξη. Γι' αυτό γίνονται από το Υπουργείο Παιδείας στα ελληνικά σεμινάρια. Αλλά και από την Ομοσπονδία υπάρχει συνεχής υποστήριξη των εκπαιδευτικών.

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετοί οι αποσπασμένοι Έλληνες εκπαιδευτικοί; Γνωρίζουν τη γλώσσα υποδοχής; Αν όχι, πιστεύετε ότι θα πρέπει να γνωρίζουν και τη γλώσσα υποδοχής προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί;

Σ12: Ναι, πιστεύω ότι επαρκούν. Είναι αρκετοί, φέτος είναι τέσσερις ένας γυμναστής και μία μουσικός. Δεν γνωρίζει κανείς τη γλώσσα υποδοχής αλλά πιστεύω ότι δεν είναι απαραίτητο να τη γνωρίζουν για να είναι αποτελεσματικοί.

Ερ. Πώς κρίνετε το ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διδάσκουν και στη γενική και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Σ12: Δεν έχω άποψη

Ερ. Ποια είναι η σχέση και η συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών;

Σ12: Έχουν άψογη συνεργασία

Ερ. Θεωρείτε ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς (το πώς επιλέγονται, τον τρόπο διδασκαλίας..)

Σ12: Πιστεύω ότι πρέπει οι Έλληνες εκπαιδευτικοί να συμμετέχουν πιο ενεργά στη διδασκαλία. Με τον τρόπο που δουλεύουν σήμερα δεν βοηθούν τους μαθητές ουσιαστικά, μόνο μιλούν και διαβάζουν το κείμενο.

Ερ. Υπάρχει αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για κάθε βαθμίδα; Θεωρείτε ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών/φοιτητών;

Σ12: Υπάρχει αναλυτικό πρόγραμμα, είναι συγκεκριμένο. Πιστεύω ότι είναι ικανοποιητικό.

ΕΡ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας;

Σ12: Ναι ο χρόνος είναι αρκετός

ΕΡ. Είστε ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό; Είναι αρκετό και άμεσα διαθέσιμο;

Σ12: Το εκπαιδευτικό υλικό είναι εντάξει, τα βιβλία της Ομοσπονδίας πολλά. Εκτός από αυτά μας στέλνει και το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας βιβλία και cd

ΕΡ. Ποια βλέπετε να είναι η στάση των μαθητών; Διαφοροποιούνται- ως προς τη διάθεσή τους να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να γνωρίσουν τον ελληνικό πολιτισμό- όσοι είναι ελληνικής από τους μη ελληνικής καταγωγής;

Σ12: Οι μαθητές είναι αδιάφοροι και δεν μιλάνε Ελληνικά παρά μόνο στην τάξη. Όσοι είναι ελληνικής καταγωγής - τα περισσότερα παιδιά εδώ είναι ελληνικής καταγωγής- ενδιαφέρονται περισσότερο, όμως δεν υπάρχει εξωσχολικό γλωσσικό περιβάλλον.

ΕΡ. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι επιθυμούν να διδαχτούν την ελληνική γλώσσα; Τι φαίνεται να τους ενδιαφέρει.

Σ12: Οι πατριωτικοί λόγοι, λόγοι ιστορικοί και οικογενειακοί.

ΕΡ. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το δυνατό σημείο των μαθητών και τι αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για αυτούς;

Σ12: Δεν μιλούν την Ελληνική γλώσσα στο σπίτι τους, δεν ταξιδεύουν στην Ελλάδα για να έρθουν σε επαφή με τη γλώσσα.

ΕΡ. Υπάρχει στη διδασκαλία της γλώσσας σύνδεση με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον; Πόσο σημαντικό είναι κάτι τέτοιο κατά τη γνώμη σας;

Σ12: Υπάρχει σύνδεση με την ιστορία τον ελληνικό πολιτισμό. Με αυτό τον τρόπο κινητοποιούνται πιο εύκολα οι μαθητές για μάθηση.

ΕΡ. Συνδυάζεται η διδασκαλία της γλώσσας με τις Τέχνες, το Θέατρο, τη Λογοτεχνία, τα λαογραφικά στοιχεία; Κρίνετε ότι ο συνδυασμός αυτός διευκολύνει την εκμάθηση της γλώσσας;

Σ12: Διδάσκουμε την Ελληνική γλώσσα με τη βοήθεια του θεάτρου, της λογοτεχνίας. Τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι Ολυμπιάδες ποίησης, θεάτρου, τραγουδιού, χορών. βοηθάει στο να έχουν τα παιδιά επαφή και με τον πολιτισμό.

ΕΡ. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας;

Σ12: Τα παιδιά δεν έχουν ενδιαφέρον για τη γλώσσα

Ερ. Ποια είναι η κατάσταση ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό;

Σ12: Δεν υπάρχει σωστή υλικοτεχνική υποδομή καθώς δεν έχουμε π.χ. υπολογιστές και διαδραστικούς πίνακες

Ερ. Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το ελληνικό; Ποιες είναι οι προτάσεις σας ως προς τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό; (το θεσμικό πλαίσιο, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τη στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας);

Σ12: Πιστεύω ότι θα πρέπει να γίνονται διαρκώς επιμορφωτικά σεμινάρια στην Ελλάδα για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν τα ελληνικά. Πολύ σημαντικό είναι να υπάρχει η δυνατότητα και η ευκαιρία και για τους μαθητές να επισκέπτονται την Ελλάδα μέσα από διάφορα προγράμματα. Η Ομοσπονδία βοηθάει πολύ σε αυτό. Δίνει χρήματα, ενώ στο παρελθόν στήριζε και κατασκηνώσεις στην Ελλάδα για τους μαθητές

Ερ. Ποιους τρόπους προσέλκυσης σπουδαστών και γενικότερα στήριξης της ελληνικής γλώσσας και προβολής του ελληνικού πολιτισμού προτείνετε;

Σ12: Η ενίσχυση της υλικοτεχνικής υποδομής, η επιμόρφωση, οι κατασκηνώσεις, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις... Όλα αυτά πιστεύω ότι θα προσελκύσουν περισσότερους σπουδαστές και θα συμβάλλουν στη στήριξη της ελληνικής γλώσσας και την προβολή του ελληνικού πολιτισμού.

Συνέντευξη 13^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: -

Ημερομηνία: 13 Φεβρουαρίου 2022

Τόπος: Νικόλσκι-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ13

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Αποστολή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: -

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Ποιος ο ρόλος των Συλλόγων; Πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι αυτόνομες ή σε συνεργασία με την Ελλάδα οι δράσεις τους;

Σ13: Οι Σύλλογοι βοηθάνε πολύ. Στέλνουν τα παιδιά στην Ελλάδα, στις κατασκηνώσεις και αυτό είναι καλό, γιατί ακούνε τη ζωντανή γλώσσα. Οι δράσεις τους είναι τις περισσότερες φορές σε συνεργασία με την Ελλάδα.

Ερ. Ποιος ο ρόλος του ελληνικού κράτους; Θεωρείτε πώς ανταπεξέρχεται σε κάποιες ανάγκες.

Σ13: Το ελληνικό κράτος δείχνει πάντα το ενδιαφέρον του, κυρίως με το να στέλνει εκπαιδευτικούς.

Ερ. Πώς βλέπετε να διαμορφώνεται το πλαίσιο συνεργασίας των φορέων οργάνωσης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή; Κρίνετε ότι υπάρχει αγαστή συνεργασία;

Σ13: Το Ουκρανικό Υπουργείο Παιδείας, Η Ομοσπονδία ελληνικών Συλλόγων Ουκρανίας και το ελληνικό υπουργείο έχουν μια άριστη συνεργασία και δεν συγκρούονται στις πρακτικές τους.

Ερ. Τι θα λέγατε για τους εκπαιδευτικούς; Θεωρείτε ότι είναι επαρκώς καταρτισμένοι και κατάλληλοι για να διδάξουν την ελληνική γλώσσα; Υποστηρίζονται; Κρίνετε ότι είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωσή τους;

Σ13: Πιστεύω ότι οι εκπαιδευτικοί είναι καταρτισμένοι και ικανοί να διδάξουν την ελληνική γλώσσα. Βέβαια χρειάζονται συνεχή επιμόρφωση και για αυτό φροντίζει κυρίως η Ομοσπονδία που κάνει συχνά σεμινάρια.

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετοί οι αποσπασμένοι Έλληνες εκπαιδευτικοί; Γνωρίζουν τη γλώσσα υποδοχής; Αν όχι, πιστεύετε ότι θα πρέπει να γνωρίζουν και τη γλώσσα υποδοχής προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί;

Σ13: Ναι, είναι αρκετοί. Υπάρχει δάσκαλος και χοροδιδάσκαλος. Οι συγκεκριμένοι που είναι εδώ γνωρίζουν τη γλώσσα υποδοχής. Πιστεύω ότι πρέπει να τη γνωρίζουν κυρίως για να διευκολυνθούν στη ζωή τους.

Ερ. Πώς κρίνετε το ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διδάσκουν και στη γενική και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Σ13: Πιστεύω ότι δεν είναι καλό να διδάσκουν οι ίδιοι και στο Πανεπιστήμιο.

Ερ. Ποια είναι η σχέση και η συνεργασία Ελλήνων και Ουκρανών εκπαιδευτικών;

Σ13: Υπάρχει άριστη συνεργασία με τους Έλληνες εκπαιδευτικούς. Τους θεωρούμε πολύ σημαντικούς γιατί είναι ο μόνος τρόπος να ακούμε τη ζωντανή γλώσσα.

Ερ. Θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς;

Σ13: Όχι. Πιστεύω ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί είναι αξιόλογοι και οι Έλληνες εκπαιδευτικοί μας βοηθούν πάρα πολύ.

Ερ. Είστε ικανοποιημένοι από το αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών; Θεωρείτε ότι είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών/φοιτητών

Σ13: Υπάρχει συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Πιστεύω όμως ότι τα βιβλία πρέπει να εξελιχθούν, να είναι πιο ελκυστικά για τα παιδιά, να υπάρχει περισσότερη εικόνα και περισσότερη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Ερ. Θεωρείτε ότι είναι αρκετός ο χρόνος διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας;

Σ13: Ο χρόνος είναι λίγος, δεν επαρκεί. Η ελληνική γλώσσα είναι δύσκολη και εγώ προσωπικά δεν προλαβαίνω. Πρέπει να επαναλάβω πολλές φορές για παράδειγμα τους διφθόγγους ...

Ερ. Είστε ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό; Είναι αρκετό και άμεσα διαθέσιμο;

Σ13: Τα βιβλία δεν έρχονται αμέσως. Ακόμα κι αν θελήσουμε να τα αγοράσουμε, είναι ακριβά, δεν έχουμε χρήματα να τα πάρουμε. Άλλο πρόβλημα, όπως ανέφερα και πριν, είναι ότι θέλουν εκσυγχρονισμό.

Ερ. Ποια βλέπετε να είναι η στάση των μαθητών; Διαφοροποιούνται- ως προς τη διάθεσή τους να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να γνωρίσουν τον ελληνικό πολιτισμό- όσοι είναι ελληνικής από τους μη ελληνικής καταγωγής;

Σ13: Η αλήθεια είναι ότι οι μαθητές ελληνικής καταγωγής δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Θέλουν να μάθουν να επικοινωνούν ενώ έχουν και στο μυαλό τους την Ελλάδα.

Ερ. Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι για τους οποίους επιθυμούν να διδαχτούν την ελληνική γλώσσα; Τι φαίνεται να τους ενδιαφέρει περισσότερο;

Σ13: Έχουμε παιδιά που οι γιαγιάδες τους είναι στην Ελλάδα και θέλουν να πάνε στην Ελλάδα. Βλέπουν τη γλώσσα ως ένα μέσο να καλυτερέψουν τη ζωή τους.

Ερ. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το δυνατό σημείο των μαθητών και τι αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για αυτούς;

Σ13: Το αλφάβητο τους δυσκολεύει πολύ. Ωστόσο είναι καλοί στην ανάγνωση, όλοι διαβάζουν καλά.

Ερ. Υπάρχει στη διδασκαλία της γλώσσας σύνδεση με την ελληνική ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον; Πόσο σημαντικό είναι κάτι τέτοιο κατά τη γνώμη σας;

Σ13: Χρησιμοποιούμε την ελληνική ιστορία και τον πολιτισμό. Είναι πολύ σημαντικό κατά τη γνώμη μου μια τέτοια επαφή, βοηθάει να έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη γλώσσα.

Ερ. Συνδυάζεται η διδασκαλία της γλώσσας με τις Τέχνες, το Θέατρο, τη Λογοτεχνία, τα λαογραφικά στοιχεία; Κρίνετε ότι ο συνδυασμός αυτός διευκολύνει την εκμάθηση της γλώσσας;

Σ13: Ναι, συνδυάζουμε τη γλώσσα με το θέατρο, τη λογοτεχνία, τους χορούς. Απολαμβάνουν να μαθαίνουν τους ελληνικούς χορούς από το χοροδιδάσκαλο που έχει έρθει από την Ελλάδα. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι η γλώσσα μαθαίνεται με μελέτη της γραμματικής και των κανόνων.

Ερ. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας;

Σ13: Το σημαντικότερο πρόβλημά μας είναι ότι δεν ακούμε τη ζωντανή γλώσσα. Χρειαζόμαστε μεγαλύτερη επαφή με τη ζωντανή γλώσσα μέσα από τους Έλληνες εκπαιδευτικούς και κατάλληλα σεμινάρια.

Ερ. Ποια είναι η κατάσταση ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και το εποπτικό υλικό;

Σ13: Στο σχολείο μας υπάρχουν πολλές ελλείψεις. Δεν έχουμε υπολογιστές, έχουμε λίγα βιβλία, δεν υπάρχουν προβολείς.

Ερ. Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το ελληνικό κράτος; Έχετε να προτείνετε κάτι για το μέλλον;

Σ13: Έχουμε μεγάλη ανάγκη από την επαφή με τη ζωντανή γλώσσα γι' αυτό χρειαζόμαστε σύνδεση και συνεργασία με σχολεία της Ελλάδας. Οι μαθητές μας θα βοηθηθούν πολύ από αυτό. Επίσης πιστεύω ότι τα βιβλία θα πρέπει να αλλάξουν, να γίνουν πιο εύκολα, η ύλη να μειωθεί και να προσαρμοστεί και η μεθοδολογία της διδασκαλίας στις απαιτήσεις της εποχής.

Ερ. Ποιους τρόπους προσέλκυσης σπουδαστών και γενικότερα στήριξης της ελληνικής γλώσσας και προβολής του ελληνικού πολιτισμού προτείνετε;

Σ13: Θα πρέπει να προβάλλουμε περισσότερο την κουλτούρα και τον ελληνικό πολιτισμό. Οι μαθητές θα ενδιαφερθούν έτσι περισσότερο και θα έρθουν κοντά στην ελληνική γλώσσα. Θα είναι ελκυστική και θα την επιλέγουν περισσότερο ως ξένη γλώσσα στο σχολείο ή ως αντικείμενο σπουδών στο Πανεπιστήμιο.

Συνέντευξη 14^η

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ωρα Συνέντευξης: 18.00-18.50

Ημερομηνία: 20 Φεβρουαρίου 2022

Τόπος: Μαριούπολη-Ιωάννινα

Άτομο που παίρνει τη συνέντευξη: Γεωργία Τρίμπου

Άτομο που δίνει τη συνέντευξη: Κωδικός: Σ14

Μέρος που το άτομο δίνει τη συνέντευξη: Ηλεκτρονική πλατφόρμα Zoom

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης: πρόκειται για διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός που υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ο σκοπός μας είναι να διερευνήσουμε την Ελληνική Γλώσσα στην Εκπαίδευση της Μαριούπολης (σημερινή κατάσταση και αποτίμησή της), μέσα από την οπτική και την εμπειρία εμπλεκομένων στην οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην περιοχή.

Άτομα και πηγές των δεδομένων που συγκεντρώνονται: θα δοθούν συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς στη Γενική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (επιτόπιους και Έλληνες αποσπασμένους) και εκπροσώπους των οργανωτικών φορέων (Σύλλογοι, Συντονιστές).

Προστασία ανωνυμίας: θα δοθούν κωδικοί σε κάθε συνέντευξη, για την προστασία της ανωνυμίας των συμμετεχόντων

Διάρκεια συνέντευξης: 50 λεπτά

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Φύλο: Γυναίκα
2. Ηλικία:
3. Ιδιότητα:
4. Σπουδές:
5. Έτη επαγγελματικής εμπειρίας

- Ωραία. Αυτές ήταν κάποιες αρχικές ερωτήσεις. Πάμε στις κύριες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ερ. Θα ξεκινήσω με τους φορείς οργάνωσης και τις σχέσεις που έχετε εσείς με τον Σύλλογο της Μαριούπολης και την Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων. Συνεργάζεστε ή..

Σ14: Με το Πανεπιστήμιο;

Ερ. Ναι, ναι, με το Πανεπιστήμιο.

Σ14: Λοιπόν το Πανεπιστήμιο πιο πολύ, μάλλον όχι το Πανεπιστήμιο, η σχολή μας, η σχολή Ελληνικής Φιλολογίας και Μετάφρασης έτσι, με τους φορείς. Κοίταξε,

Γεωργία, με την Ομοσπονδία ανέκαθεν από τότε που ήμουν εγώ ακόμα φοιτήτρια και σπούδαζα ως φοιτήτρια, στο τμήμα Ελληνικής γλώσσας μέχρι και τώρα που διδάσκω, αλλά και στο διάστημα που δεν δίδασκα μόνο αλλά ήμουν και υπεύθυνη προϊσταμένη-για 4,5 χρόνια- της έδρας Ελληνικής Φιλολογίας και Μετάφρασης, όλο αυτό το διάστημα, είχαμε πάρα πολύ καλή συνεργασία. Και το λέω επειδή γνωρίζω τη διαδικασία όχι μόνο από την πλευρά της διδασκαλίας, αλλά επίσης από την πλευρά της διοίκησης. Ο ρόλος της Ομοσπονδίας, του τμήματος εκπαίδευσης της Ομοσπονδίας, όσον αφορά την Ελληνόφωνη, Ελληνόγλωσση εκπαίδευση, είναι βέβαια σχετικός και συνδεδεμένος με τα σχολεία. Με το Πανεπιστήμιο και συγκεκριμένα με την Σχολή και με την έδρα μας υπάρχει συνεργασία [...] δηλαδή πρώτα από όλα αυτές οι Ολυμπιάδες της Ελληνικής γλώσσας, για τα παιδάκια που μαθαίνουνε Ελληνικά [...] Πολλές φορές υπήρξα και εγώ και οι συναδέλφισσες και οι συνάδελφοι... όλοι, πάντα είμαστε στην επιτροπή, κριτική Επιτροπή στις Ολυμπιάδες που διοργανώνονται και το Πανεπιστήμιό μας είναι πάντα στους διοργανωτές, η σχολή μας και το τμήμα μας [...] Λοιπόν, πρώτον, διοργανώνουμε μαζί. Η διοργάνωση η βασική είναι βέβαια στις αρμοδιότητες της Ομοσπονδίας, πάντα όμως μας καλούνε ως μέλη κριτικής επιτροπής. Κάθε χρόνο. Τώρα βέβαια με την πανδημία λίγο, τα τελευταία 3 περίπου χρόνια άλλαξαν τα δεδομένα και πλέον η Ολυμπιάδα έχει άλλη μορφή, αλλά σε αυτόν το τομέα συνεργαζόμαστε πάντα πάρα πολύ στενά.

Ερ. Συνεργάζεστε και στη συγγραφή των σχολικών βιβλίων;

Σ14: Βεβαίως, βεβαίως στην συγγραφή βιβλίων. Έχουν βγει και κάποια βιβλία για παιδιά, για τους μαθητές. Για τα σχολικά βιβλία, εγχειρίδια βεβαίως συνεργαζόμαστε. Εγώ προσωπικά δεν έχω συνεργαστεί, δεν έτυχε ... οι συνάδερφοι έχουν συνεργαστεί και έχουν βγει βιβλία, πέρσι π.χ για την ένατη, την δέκατη τάξη, αυτά που αντιστοιχούν στη β' λυκείου στην Ελλάδα, δηλαδή για την ενδέκατη τάξη. Επίσης, [...] οι συνάδελφοι ασχολούνται με την κριτική και με την επιμέλεια αυτών των βιβλίων που γράφουν οι εκπρόσωποι των σχολείων και της Ομοσπονδίας, εκπρόσωποι εννοώ του τμήματος εκπαίδευσης. Μάλιστα έχουμε και εμείς δυνατότητα να τα χρησιμοποιούμε αυτά τα βιβλία, τουλάχιστον για τους αρχάριους, για τα παιδιά ας πούμε που έρχονται στο πρώτο έτος, το πολύ. Τι άλλο ακόμα μπορώ να πω; Όλες οι εκδηλώσεις, που διοργανώνει η Έδρα μας, το τμήμα μας δηλαδή και η Ομοσπονδία, και έχουν σχέση με την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό της Ελλάδος και της Κύπρου πάντα τα οργανώνουμε από κοινού. Ας πούμε, τώρα, πριν λίγες μέρες, είχαμε διοργανώσει μια πάρα πολύ μεγάλη, πολύ καλή εκδήλωση, με την αφορμή την Παγκόσμια ημέρα της Ελληνικής γλώσσας. Έγινε στις 9 Φεβρουαρίου και πήραν μέρος παιδάκια από τα σχολεία. Είχαν ηχογραφήσει, βιντεοσκοπήσει κάποια πράγματα και οι φοιτητές μας, οπότε είχαμε πάνω από εκατό άτομα συμμετοχή. Ακόμα και εμείς οι ίδιοι δεν το περιμέναμε, αλλά ήταν συνδεδεμένοι πάνω από εκατό άτομα. Και φοιτητές και παιδιά από τα σχολεία, δασκάλους, συνάδελφοι από το τμήμα εκπαίδευσης, από το προξενείο... δηλαδή είχαμε πολύ ωραία εκδήλωση.

Ερ. Καταλαβαίνω ότι έχετε μια πολύ καλή συνεργασία, όταν χρειάζεται και σε διάφορα επίπεδα.

Σ14: Ναι, ναι.

Ερ. Θέλω να μου πεις αν έχετε στήριξη από το Ελληνικό Κράτος;

Σ14: Ναι, για το Ελληνικό Κράτος γενικά και για ό,τι έχει σχέση με την διεθνή συνεργασία, έχω να πω το εξής [...]. Λοιπόν, φυσικά πάντα υπήρχε και υπάρχει μεγάλη θέληση και μεγάλο ενδιαφέρον και το δηλώνουν κιόλας. Και μάλιστα πιστεύω ότι όντως ενδιαφέρονται οι παράγοντες, οι εκπρόσωποι διάφορων φορέων, υπουργείων κ.λπ. Μπορώ όμως να πω το εξής... είναι λίγοι οι φορείς από τους οποίους πραγματικά δεχτήκαμε υποστήριξη (...) τώρα για ποιους λόγους, δεν είμαι εγώ αρμόδια να κρίνω (..) ξέρω πολύ καλά ότι η Ελλάδα περνάει κρίση εδώ και ένα χρονικό διάστημα, αλλάζοντε πρόσωπα κ.λπ. και ίσως κάποιες υποχρεώσεις δεν τηρούνται για αντικειμενικούς λόγους έτσι; Γιατί εντάξει είμαστε όλοι άνθρωποι και καταλαβαίνουμε. Λοιπόν, ενδιαφέρον υπάρχει, έχουμε και στήριξη... βέβαια δεν θα πω τώρα συγκεκριμένους οργανισμούς και φορείς, ίσως δεν θα είναι σωστό, αλλά όντως έχουμε πολύ καλή συνεργασία με κάποια τμήματα(...) Αν φύγουμε από την πολιτική πλευρά και πάμε στην εκπαιδευτική, όντως έχουμε πάρα πολύ καλή συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων... από τα πρώτα Πανεπιστήμια με τα οποία ξεκινήσαμε την συνεργασία μας με τα Πανεπιστήμια, με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο... ειδικά τώρα τα τελευταία χρόνια, που πήγαμε με τον πρύτανη εκεί και ανακηρύχθηκε επίτιμος διδάκτορας και του Ιωαννίνων και του Δημοκρίτειου στην Κομοτηνή (..) Αναπτύσσονται προγράμματα Erasmus ακαδημαϊκής κινητικότητας [...] ναι αυτό γίνεται και πιστεύω ότι είναι και αυτό είναι ένα δείγμα της συνεργασίας και υποστήριξης, έτσι; Τώρα κάτι άλλο πιο συγκεκριμένο δεν θα πω...εντάξει, υπάρχει ενδιαφέρον, αλλά δυστυχώς, για να το κλείσω αυτό το θέμα, κάποιες φορές παραμένει... πώς να το πω..

Ερ. Στα χαρτιά, θεωρητικό.

Σ14: Θεωρητικό ναι.

Ερ. Μάλιστα. Έκανες και σύγκριση με το παρελθόν, όταν το ενδιαφέρον ήταν μεγαλύτερο... πού αποδίδεται, κατά τη γνώμη σου η μείωση του ενδιαφέροντος από την ελληνική πλευρά;

Σ14: Πιστεύω... δεν ξέρω από τι εξαρτάται αυτό (...) είναι λίγο δύσκολο να κάνω κάποια σχόλια, συμπεράσματα, γιατί είναι πολλά τα στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν την εξέλιξη του θέματος. Παλιά και όταν εγώ, ας πούμε, ήμουνα φοιτήτρια, κάθε χρόνο, μα κάθε χρόνο, κάθε καλοκαίρι πηγαίναμε στην Ελλάδα με διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα. Αυτό, πιστεύω, είναι ένα δείγμα υποστήριξης και δήλωσης ενδιαφέροντος στην πράξη, έμπρακτο. Παρακολουθούσαμε επιμορφωτικά προγράμματα δωρεάν. Και δεν μιλάω τώρα για ένα ή δύο άτομα, μιλάω για ομάδες, δέκα, δεκαπέντε άτομα σε θερινά προγράμματα, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, προγράμματα στα Γιάννενα πάλι. Λοιπόν...δεν ξέρω. Παλιά ίσως γενικά η κατάσταση στον κόσμο και ο κόσμος ήταν πιο ανοικτός. Πιο

ανοιχτά τα σύνορα και η επικοινωνία,. Τώρα τελευταία δεν ξέρω... ας εξαιρέσουμε την πανδημία... γενικά νομίζω κάπως δυσκολεύεται και η ίδια η Ελλάδα, αλλά και εμείς εδώ (...) ξέρεις... το τελευταίο διάστημα είμαστε κάπως εδώ... από μία άποψη κάποιοι λένε ότι είναι επικίνδυνα (...) από την άλλη, δεν θέλω να μπούμε πάλι στα πολιτικά πράγματα. Απλά, παλιά ίσως υπήρχε περισσότερη άνεση (...) γιατί θυμάμαι μας έστελναν και βιβλία, υποστήριξη στην βιβλιοθήκη. Αυτή την βοήθεια την δεχόμαστε τώρα από το ίδρυμα Λεβέντη, από την Κύπρο. Η βιβλιοθήκη του Λεβέντη, η οποία λειτουργεί στο Πανεπιστήμιο μας, τώρα εμπλουτίζεται μόνο από το ίδρυμα Λεβέντη.

Ερ. Ας περάσουμε λίγο στους εκπαιδευτικούς. Θεωρείς ότι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα είναι επαρκώς καταρτισμένοι; Χρειάζονται στήριξη;

Σ14: Εννοείς οι ντόπιοι ή αυτοί που έρχονται αποσπασμένοι από την Ελλάδα;

Ερ. Πες μου πρώτα για εσάς, τους Ουκρανούς..

Σ14: Εγώ πιστεύω ότι όχι μόνο εμείς, οι εκπαιδευτικοί, αλλά κάθε επαγγελματίας πρέπει πάντα να επιδιώκει να καλλιεργεί και να εμπλουτίζει το επίπεδό του γενικά (...) στην περίπτωσή μας, εγώ πιστεύω ότι ο καθένας από εμάς χρειάζεται και αυτό που λέμε και εμείς οι εκπαιδευτικοί... διά βίου μάθηση. Δηλαδή αυτό που λέμε ότι δεν υπάρχει το τέλειο εγώ γενικά το υπερασπίζομαι. Οπότε, φυσικά και πιστεύω στην επιμόρφωση. Με την τεχνολογία και την εμφάνιση νέων μεθόδων διδασκαλίας είναι απαραίτητο. Όταν ακούμε τους συναδέλφους μας καθηγητές, καθηγήτριες που είναι ομιλητές και ομιλήτριες της ελληνικής γλώσσας, είναι πάρα πολύ σημαντικό. Είναι σημαντικό να βρισκόμαστε... τώρα δεν έχουμε τη δυνατότητα για τους γνωστούς λόγους... να βρισκόμαστε σε αυτό το γλωσσικό περιβάλλον, το Ελληνόγλωσσο είναι πάρα πολύ θετικό. Και πιστεύω ότι φυσικά και χρειάζεται (...) βεβαίως... επιμόρφωση χρειάζεται πάντα [...]

Ερ. Πώς σου φαίνεται που οι ίδιοι αποσπασμένοι από την Ελλάδα εκπαιδευτικοί μπορούν να διδάσκουν ταυτόχρονα στα σχολεία και στο Πανεπιστήμιο;

Σ14: Λοιπόν... θα σου πω. Γεωργία, να σου πω την αλήθεια, είναι ένα πονεμένο θέμα τώρα τελευταία... και θα σου εξηγήσω γιατί. Παλιά [...] είχαμε Έλληνες εκπαιδευτικούς, από την πρώτη φουρνιά μάλλον, που ήρθε εδώ. Εγώ π.χ από το δεύτερο έτος μέχρι το πέμπτο, δεν είχα ρωσόφωνο ή ουκρανόφωνο καθηγητή... ντόπιο δηλαδή. Είχα δηλαδή μόνο στο πρώτο έτος καθηγήτρια από εδώ. Και μάλιστα ήταν καθηγήτρια της Έδρας. Από εκεί και πέρα.. δεύτερο, τρίτο, τέταρτο και πέμπτο έτος μας έκαναν μαθήματα Έλληνες εκπαιδευτικοί οι οποίοι.. πρόσεξε τώρα γιατί εκεί θέλω να καταλήξω... ήταν όλοι αποκλειστικά φιλόλογοι. Αυτή η λέξη, η λέξη φιλόλογος είναι η λέξη κλειδί σε αυτή την υπόθεση. Γιατί, εκτός από την γλώσσα που μας δίδασκαν, μέχρι και Ελληνική Λογοτεχνία κάναμε (αν και η ειδικότητά μου ήταν η Γερμανική), και Αρχαία.. κάποια βήματα μικρά έτσι; Ανεβάσαμε μέχρι και ελληνικό Θέατρο.. την Ιφιγένεια εν Ταύροις. Είχαμε ελληνικό θίασο δηλαδή... και μάλιστα εγώ έπαιξα το ρόλο της Ιφιγένειας και είχαμε πάει μέχρι και στην Άρτα, στα

Γιάννενα στο Κολλέγιο Αθηνών... όλα αυτά τα έκαναν άνθρωποι με το δικό τους ενδιαφέρον, με τη μεγάλη τους θέληση. Μετά τι γίνεται; Είχαμε Έλληνες φιλόλογους, ας πούμε, ένα χρονικό διάστημα. Μετά, δεν ξέρω για ποιους λόγους, αυτό το πράγμα σταμάτησε. Άρχισαν όλο και πιο λίγοι φιλόλογοι να έρχονται εδώ και καταλήξαμε στο γεγονός ότι τώρα τελευταία δεν έχουμε εδώ φιλόλογους. Μόνο μία φιλόλογο έχουμε και όλοι οι άλλοι είναι δάσκαλοι. Πρόσεξε τώρα, δάσκαλος δεν σημαίνει και ακατάλληλος για το Πανεπιστήμιο. [...] δεχόμαστε δασκάλους, όχι επειδή έτσι θέλουμε, αλλά επειδή έχουμε ανάγκη από φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, έστω και στα πρώτα έτη. Γιατί με τον άνθρωπο που είναι δάσκαλος και έρχεται στο πρώτο έτος και κάνω φέτος συνδιδασκαλία, [...] μπορώ να σε διαβεβαιώσω ότι κάνουμε πολύ καλή δουλειά. Πιστεύω ότι είναι μέσα στον άνθρωπο. Τώρα για να καταλήξω και κάπως να το κλείσω αυτό, θέλω να πω ότι φυσικά χρειάζομαι εκπαιδευτές της γλώσσας και για τα παιδιά που σπουδάζουν φιλολογία και όχι απλά γλώσσα, ...γιατί πρέπει οπωσδήποτε να ακούνε φυσικούς ομιλητές. Χρειαζόμαστε φιλόλογους. Από το υπουργείο ζητάμε φιλόλογους και εξηγούμε για ποιους λόγους... εξηγούμε ποια μαθήματα γλώσσας κάνουμε... ότι δεν κάνουμε μόνο γλώσσα.. «γεια σας, τι κάνετε, πως είστε» κ.λπ. ότι διδάσκουμε ειδικά φιλολογικά μαθήματα, φιλολογικούς κύκλους, όπως λεξικολογία της Ελληνικής, Φιλολογία και χίλια δυο άλλα πράγματα, τα οποία διδάσκονται στην γλώσσα την Ελληνική, έτσι;. Εντάξει, προς το παρόν αυτό το θέμα, δυστυχώς, παραμένει άλυτο, παρ' όλο που παίρνουμε υποσχέσεις. Βέβαια, [...] δεν είναι ίσως και δικιά μας υπόθεση να το εξηγήσουμε αυτό, πάντως χρειαζόμαστε οπωσδήποτε φιλόλογους.

Ερ. Θεωρείς ότι είναι αρκετές οι ώρες διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας;

Σ14: Υπάρχει πρόβλημα [...] τις ώρες, δυστυχώς, δεν τις ρυθμίζουμε εμείς. Έχουμε κάποιες...επειδή το Πανεπιστήμιο είναι κρατικό και υπάγεται στο Υπουργείο, δεν είναι ιδιωτικό... εμείς έχουμε κάποιες γενικές προδιαγραφές για τις ξένες φιλολογίες. Όχι δηλαδή μόνο για την Ελληνική αλλά γενικά για τη Γαλλική, Ιταλική, Κινέζικη, όποια θέλεις. Οι ώρες είναι λίγες και είναι δύσκολο, γιατί φυσικά απαιτείται πολλή δουλειά στο σπίτι. Διάβασμα... πρέπει να κάθονται να διαβάζουν. Αλλά μπορώ να σε διαβεβαιώσω ότι εμείς όλοι, όλες πλέον τώρα που μείναμε και διδάσκουμε στο τμήμα, είμαστε οχτώ άτομα, όλες μα όλες αποφοιτήσαμε από το Πανεπιστήμιο μας. Τώρα, πώς η καθεμία κατέκτησε το επίπεδο το οποίο έχει (...) αυτό πλέον είναι μετά προσωπική υπόθεση του καθενός και της καθεμίας.

Ερ. Αν σε ρωτούσα τι δυσκολεύει περισσότερο τους φοιτητές και ποιο είναι το δυνατό τους σημείο, τι θα έλεγες;

Σ14: Επειδή φέτος έχω παιδιά, με τα οποία ξεκίνησα να μαθαίνω Ελληνικά από το μηδέν... τελευταία 5, 6 χρόνια εγώ έκανα μαθήματα μόνο στα προχωρημένα έτη, τέταρτο πέμπτο, υπάρχει άλλο επίπεδο γλωσσομάθειας ... έχω τη δυνατότητα φέτος να παρατηρώ κάποια πράγματα. Λοιπόν... σε τι δυσκολεύονται (...) Γενικά δυσκολεύονται, και αυτό πιστεύω δεν αφορά μόνο την Ελληνική γλώσσα αλλά γενικά τη γλωσσική τους ικανότητα, ακόμα και στην μητρική γλώσσα [...], δυσκολεύονται να μιλάνε, να εκφράζονται. Μπορεί να είναι άριστοι στο λεξιλόγιο [...] Μπορεί

λέξη-λέξη να μου τα λένε τέλεια και ωραία.. μόλις πάνε, όμως στην παραγωγή λόγου, δυσκολεύονται. Δυσκολεύονται να παράγουν και οι ίδιοι λόγο, αλλά ξέρεις τι; Το πρόβλημα αυτό δεν είναι μόνο, εγώ έτσι πιστεύω και το θεωρώ δεδομένο, δεν είναι μόνο στην Ελληνική γλώσσα. Αυτό το πρόβλημα, είναι γενικό. Δηλαδή, γενικά δυσκολεύονται στο να εκφραστούν, στα Ρώσικα, στα Ουκρανικά, στα Αγγλικά. Δεν έχουν ευχέρεια λόγου ακόμα και στη μητρική γλώσσα. Λίγοι είναι οι ικανοί... ελάχιστοι... Δεν ξέρω σε τι οφείλεται, γιατί συγκρίνοντας παιδιά τώρα και πριν από 5, 6 χρόνια, για παράδειγμα, μιλάμε για αστέρια.. [...] ας κάνανε κάποια λάθη... έκαναν την προσπάθεια. Τώρα πολύ δύσκολα αυτό.

Ερ. Είναι γενικό το φαινόμενο και μεγάλη συζήτηση αυτή... Αναφέρθηκες πριν στη σύνδεση της γλώσσας με τον Ελληνικό πολιτισμό, τα ήθη, τα έθιμα, τη λαογραφία, το θέατρο κ.λπ.. Το θεωρείς σημαντικό αυτό;

Σ14: Ναι. Εγώ το θεωρώ αποτελεσματικό και το θεωρώ και πολύ σημαντικό. Όταν μαθαίνεις γλώσσα, εννοώ μια ξένη γλώσσα, δεν μπορείς να τη μαθαίνεις, σαν κάτι, σαν ένα κομμάτι απομονωμένο. Δηλαδή η γλώσσα είναι αναπόσπαστο κομμάτι γενικά του πολιτισμού, ιστορίας, λογοτεχνίας, κινηματογράφου... Πρόσφατα κάναμε με τα παιδιά του τέταρτου έτους θέμα [...] για τον ελληνικό κινηματογράφο και τη μουσική στο κινηματογράφο. Ξέρεις με τι μεγάλο ενδιαφέρον άκουγαν μουσικά αποσπάσματα, κομμάτια από τις κλασικές ελληνικές ταινίες; Εγώ η ίδια ξαφνιαστήκα, δεν το περίμενα. [...] εγώ πιστεύω αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό και βοηθάει και μάλιστα προσελκύει, τραβάει το ενδιαφέρον ειδικά της σύγχρονης νεολαίας.

Ερ. Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι οι φοιτητές σου επιλέγουν την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας και τις αντίστοιχες σπουδές;

Σ14: Κοίτα.. εμείς τώρα μιλάμε για συνειδητή επιλογή, γιατί μιλάμε για το τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας. Αυτοί που έρχονται σε μας, στο τμήμα μας, έχουν τα Ελληνικά ως πρώτη ειδικότητα, ως πρώτη ξένη γλώσσα. Λοιπόν, εγώ πάντα στις αρχές της σχολικής χρονιάς με τους φοιτητές μου συζητάμε. Ειδικά σε αυτούς που έχω για πρώτη φορά, στο πρώτο μάθημα φυσικά και τους κάνω αυτή την ερώτηση... και εμένα με ενδιαφέρει πάρα πολύ για να καταλάβω και εγώ πώς σκέφτονται. Θέλω πολύ να μάθω γιατί ήρθαν, τι θέλουν να μάθουν, τι ακριβώς, τι τους έσπρωξε, τι τους οδήγησε στη σχολή μας...Είχα διάφορες απαντήσεις. [...] Λοιπόν (...) συνήθως οι απαντήσεις τους είναι τέτοιου στυλ.. «είμαι Ελληνικής καταγωγής», «έχω συγγενείς στην Ελλάδα και θέλω και εγώ να μάθω, ίσως για να πάω μετά να ζήσω στην Ελλάδα».. κάπως έτσι. Άλλες μου είπαν «μπορεί να μην μπορούσαμε να περάσουμε στην Αγγλική Φιλολογία, που ο βαθμός γενικώς για να περάσουμε ήταν πιο υψηλός, γι' αυτό ήρθαμε εδώ στη σχολή αυτή», «από τα παιδικά χρόνια μου αρέσει η Ελλάδα»...το τελευταίο βέβαια δεν το πολυπιστεύω... κ.λπ. Εγώ πιστεύω ότι είναι ο πρώτος λόγος που ανέφερα (..) ότι δηλαδή είναι ελληνικής καταγωγής. Γιατί κάποιοι είναι και από τα ελληνικά χωριά, φέτος π.χ. έχω κάποια κορίτσια από το Σαρτανά. Αυτό ναι...παίζει ρόλο. Άλλοι έχουν συγγενείς, αλλουνού η μητέρα είχε δουλέψει στην Ελλάδα και θα ξαναπάνε..

Ερ. Οι περισσότεροι δηλαδή συνδέουν την επιλογή τους με την Ελλάδα και...

Σ14: Ναι. Τη συνδέουν με την Ελλάδα και τους συγγενείς. Μια κοπέλα μου είπε ότι έκανε στο σχολείο και της άρεσαν πολύ και θέλει να συνεχίσει(...) αλλά αυτό είναι πιο σπάνιο.

Ερ. Πιστεύεις ότι μπορεί να γίνει κάτι για την ανάσχεση της πτωτικής πορείας του αριθμού των μαθητών και φοιτητών; Τι θα πρότεινες για την προσέλκυσή τους;

Σ14: Ξέρεις κάτι; Αυτό το ερώτημα είναι θέμα κλειδί για εμάς, για τους εκπαιδευτικούς από το τμήμα Ελληνικής γλώσσας και μετάφρασης εδώ και χρόνια. Κάθε χρόνο σκεπτόμαστε πώς να τους προσελκύσουμε...τι να κάνουμε... να χορέψουμε μπροστά τους εμείς οι ίδιες; Πώς; Τι άλλο να κάνουμε; Καταρχήν πιστεύω πως το ότι έρχονται όλο και πιο λίγοι, αυτό δεν δείχνει ότι παλιά τους άρεσε πιο πολύ και τώρα ξαφνικά έπαψε να αρέσει...Όχι. Είναι γενικό το φαινόμενο. Τα παιδιά από τις επαρχιακές πόλεις [...] δεν επιλέγουν πλέον τα τοπικά Πανεπιστήμια. Φεύγουν. Και δεν μιλάω τώρα μόνο για τη Μαριούπολη, όλες οι πόλεις έχουν το πρόβλημα αυτό που έχουμε εμείς. Εννοώ τη μείωση, μειώνεται ο αριθμός των φοιτητών. Επίσης δεν αντιμετωπίζει μόνο η δικιά μας η κατεύθυνση και το τμήμα μας πρόβλημα. Όλα τα τμήματα ανεξαρτήτως (..) εξαίρεση δεν υπάρχει ακόμα και στο Πολυτεχνείο. Μιλάμε με τους φοιτητές, με τους συναδέλφους μας και είναι γενικό το φαινόμενο αυτό. Εγκαταλείπουν, φεύγουν... πάνε σε άλλα Πανεπιστήμια...πάνε ακόμα και στην Πολωνία, που τώρα έγινε της μόδας αυτός ο προορισμός. Δηλαδή πλέον δεν κοιτάνε στην πόλη που γεννήθηκαν, κοιτάνε λίγο πιο πέρα... κοιτάνε μεγάλες πόλεις, όπου μετά έχουν προοπτικές για να βρουν κατευθείαν δουλειά. Οπότε πρώτο είναι αυτό. Οπότε δεν είναι σωστό να λέμε ότι μειώνεται ο αριθμός μόνο στην Ελληνική Φιλολογία... σε όλες τις φιλολογίες και όχι μόνο τις φιλολογίες (...) αλλά βεβαίως υπάρχει και θέμα με τη φιλολογία γενικά, ίσως επειδή δεν βλέπουν και τόσο πολύ τις προοπτικές για σταδιοδρομία με τις ξένες γλώσσες στο μέλλον. Γιατί δεν ξέρω... βλέπουν κάποια παραδείγματα από τις οικογένειές τους, που αδέρφια επίσης έχουν κάνει Φιλολογία [...]. Λοιπόν, πώς μπορούμε να τους τραβήξουμε; Διοργανώνουμε πάρα πολλές, πάρα πολλές εκδηλώσεις, όσες περισσότερες μπορούμε. Εκδηλώσεις που έχουν σχέση με αυτό που με ρώτησες, που έχουν σχέση με τον πολιτισμό. Εγώ πιστεύω, ότι αυτό το πολιτιστικό, αυτό το στοιχείο πολιτισμού...είναι σημαντικό. Τι εννοώ... μέχρι και κουζίνα των Ελλήνων της Αζοφικής έχουμε διοργανώσει. Φέραμε δηλαδή από τα ελληνικά χωριά ντόπια φαγητά, μαγειρευτά, για τα οποία χρειάστηκαν πολλές προετοιμασίες κ.λπ.. Πιστεύουμε ότι είναι κάτι το οποίο μπορεί να προσελκύσει το παιδί, όχι απλά για να μάθει Φιλολογία. Επίσης ένα παιδί, ένας σύγχρονος νέος ενδιαφέρεται γενικά για την τεχνολογία. Τώρα τελευταία αναπτύσσουμε πολύ ακόμα και τις σελίδες μας, τις επίσημες σελίδες του τμήματος στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, γιατί οι νέοι είναι όλο εκεί. Δηλαδή προσπαθούμε να χρησιμοποιούμε νέες τεχνολογίες και να τις συνδέουμε κάπως με την Ελληνική γλώσσα. Κάτι που υπάρχει π.χ. στο διαδίκτυο και έχει ελεύθερη πρόσβαση (...) Πολλές φορές σκεπτόμαστε κάτι και εμείς οι ίδιοι. Δηλαδή κάτι που να έχει σχέση με τους ελληνικούς χορούς, με τα ελληνικά

τραγουδία, τα οποία.. εντάξει.. θέλουν βέβαια και επιλογή λίγο με κάποια κριτήρια. (...) Επίσης φέρνουμε για παράδειγμα και τους αποφοίτους μας (..) πολλές φορές δηλαδή προσκαλούμε τα παιδιά που έχουν αποφοιτήσει από το τμήμα μας και απέκτησαν μια πολύ καλή θέση και δουλεύουν με τη γλώσσα (...) Οργανώνουμε τέτοιου στυλ, ακόμα και on line, συναντήσεις (..) Εντάξει...μπορεί και να προβάλλουμε και κάποια βίντεο που μπορούν να δουν με τα δικά τους τα μάτια τι έχει πετύχει ένας νέος, μια νέα που έχει σπουδάσει.

Ερ. Πολύ ωραία.

Σ14: Ναι, βεβαίως. Επίσης δεν μιλάμε μόνο για το δικό μας τμήμα, μιλάμε για το Πανεπιστήμιο γενικά.... «στην Κίνα διδάσκουν Ελληνικά παρακαλώ, στην Ιταλία το ίδιο και παντού» τους λέω. Τους φέρνουμε δηλαδή παραδείγματα διάφορα... αυτά τα ακούνε τα αυτάκια τους με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον αυτό. Τώρα θα πετύχει αυτό; Πιστεύω πως ναι.

Ερ. Θα κλείσουμε με τις προσδοκίες και τις προτάσεις σου για το μέλλον. Τι θα πρότεινες για τη στήριξη της ελληνικής γλώσσας στην περιοχή;

Σ14: [...] Θα ήθελα να μείνω στους εκπαιδευτικούς. Καταρχήν αυτό που είπαμε για την επιμόρφωση είναι κάτι το οποίο πραγματικά το χρειαζόμαστε και δεν το λέω έτσι απλά αλλά το πιστεύω. [...] Εγώ πιστεύω ότι τα προγράμματα επιμορφώσεως είναι πάρα πολύ σημαντικά. Και θα ήθελα να γίνονται... να οργανώνονται ειδικά για εμάς. Όχι μόνο για την διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης, αλλά ειδικά για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν, όπως και εμείς, στα τμήματα σε ξένα Πανεπιστήμια... όχι στα Πανεπιστήμια της Ελλάδας για παράδειγμα... γιατί εκεί είναι ομιλητές της γλώσσας και είναι άλλο. Γιατί πολλές φορές, αυτά που ακούμε σε τέτοια σεμινάρια δεν μας αφορούν πολύ, δεν ταιριάζουν και τόσο πολύ... γιατί εμείς έχουμε άλλο επίπεδο, έχουμε άλλες ανάγκες... και για μας και για τα παιδιά είναι ξένη γλώσσα. Δεν έχει σχέση με έναν Έλληνα που θα διδάσκει Ελληνικά ως ξένη ή ως δεύτερη έτσι; Είναι λεπτομέρειες αυτές, αλλά υπάρχει σημαντική διαφορά. Οπότε, το πρώτο που θα τόνιζα είναι τα επιμορφωτικά προγράμματα. Επίσης αυτό που μας λείπει και το ψάχνουμε, αυτό που χρειαζόμαστε είναι να δημοσιεύουμε τα αποτελέσματα των ερευνών μας, δηλαδή άρθρα στα οποία έχουμε κάτι να παρουσιάσουμε. Έχουμε ενδιαφέροντα πράγματα, αλλά αυτά τα δημοσιεύουμε μόνο σε πρακτικά συνεδρίων εδώ στην Ουκρανία... η πρόσβαση προς τον επιστημονικό κόσμο στην Ελλάδα είναι λίγο δύσκολη για εμάς. Ψάχνουμε κάποια επιστημονικά περιοδικά... όχι μόνο πρακτικά των συνεδρίων... αλλά κάπου που θα μπορούσαμε να δημοσιεύουμε τα αποτελέσματα μιας έρευνας. [...] κατάλαβες τώρα τι εννοώ;

Ερ. Ναι, βέβαια. Θα θέλατε μία βοήθεια, μία τέτοιου είδους συνεργασία...ένα άνοιγμα..

Σ14: Ναι, αυτό είναι που θα θέλαμε. Δεν το λέω μόνο εγώ, το ψάχνουν όλοι οι συναδέλφοι, όλες οι συναδέλφισσες, αυτές οι λίγες που έχουμε μείνει. Προς το παρόν, φαίνεται δύσκολο.

Ερ. Υπάρχει κάτι άλλο σχετικό με την έρευνα για την Ελληνική γλώσσα στην εκπαίδευση, στο οποίο θα ήθελες να αναφερθείς;

Σ14: Γεωργία, όχι. Γενικά είναι πολύ ενδιαφέρον το θέμα και καταλαβαίνω πόσο δύσκολο είναι για σένα να κάνεις μία τέτοια έρευνα... γιατί εμείς εδώ... εσύ εκεί στην Ελλάδα... Καλή δύναμη.

Ερ: [...] Σε ευχαριστώ πολύ, I.